ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПРЕДЕЛА „ВРШАЧКЕ ПЛАНИНЕ“ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

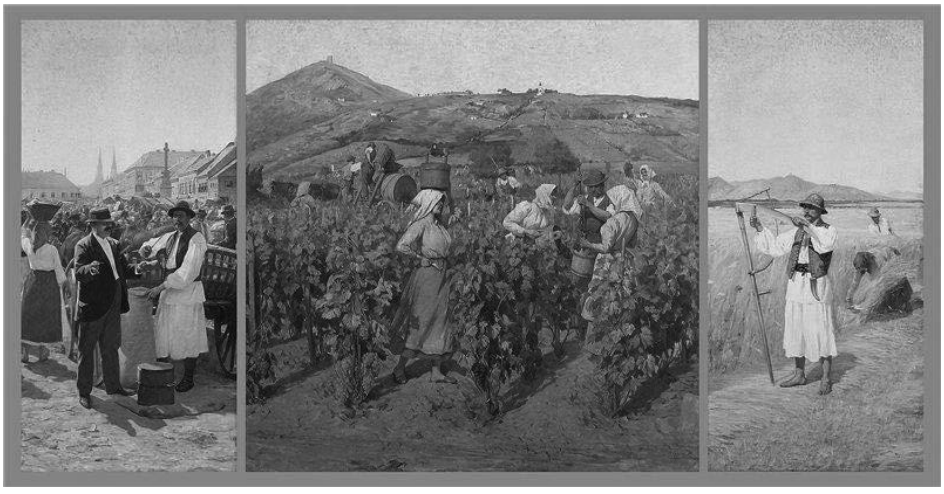

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ:

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА УРБАНИЗАМ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАР

Владимир Галић

ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПРЕДЕЛА „ВРШАЧКЕ ПЛАНИНЕ" НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

ОБРАЂИВАЧ:

ЈП „ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ ВОЈВОДИНЕ" НОВИ САД

Е –2652-1

РУКОВОДИЛАЦ ТИМА

Тања Топо, маст.инж.зашт.жив.сред.

ДИРЕКТОР

Предраг Кнежевић, дипл.правник

Нови Сад, 2020. године

РУКОВОДИЛАЦ ТИМА: Тања Топо, маст.инж.зашт.жив.сред.

СТРУЧНИ ТИМ:
мр Владимир Пихлер, дипл.инж.арх.
мр Драгана Дунчић, дипл.пр.планер
Иван Тамаш, дипл.пр.планер-мастер
Наташа Медић, дипл.инж.пејз.арх.
Наташа Симичић, дипл.пр.планер-мастер
Бранко Миловановић, дипл.инж.мелио.
Мирољуб Љешњак, дипл.инж.пољ.
Милан Жижић, дипл.инж.маш.
Марина Митровић, мастер проф.геогр.
др Оливера Добривојевић, дипл.пр.план.
Зоран Кордић, дипл.инж.саоб.
Зорица Санадер, дипл.инж.елек.
Тања Топо, дипл.инж.зашт.жив.сред.
Радованка Шкрбић, дипл.инж.арх.
Теодора Томин Рутар, дипл.правник
Милко Бошњачић, мастер дипл.инж.геод.
Радован Ристић, елек.техн.
Драгана Матовић, оператер
Ђорђе Кљаић, геод.техн.
Душко Ђоковић, копирант

САДРЖАЈ

А) ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ 1
I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ 2
1. ПОВОД, ПРЕДМЕТ И РАЗЛОГ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА . 2
1.1. ПРАВНИ И ПЛАНСКИ ОСНОВ 3
1.1.1. Правни основ 3
1.1.2. Плански основ и друга стратешка документација 3
1.1.2.1. Однос са плановима вишег реда 3
1.1.2.2. Однос са плановима од значаја за предметно подручје и заштиту заштићених подручја 6
1.1.2.3. Остала стратешка документација од значаја 6
2. КРАТАК ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА 8
2.1. САДРЖАЈ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА 8
2.2. ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА 9
2.3. ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА 10
2.3.1. Предео, природна и културна добра 10
2.3.2. Природни ресурси 11
2.3.3. Становништво, мрежа насеља и јавне службе 11
2.3.4. Пивреда 11
2.3.5. Саобраћај и инфраструктурни системи 12
2.3.6. Заштита животне средине 13
3. ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ОБУХВАТА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА 13
3.1. КАРАКТЕР ПРЕДЕЛА 14
3.2. ПРИРОДНИ УСЛОВИ 16
3.3. ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ 19
3.3.1. Природна добра 19
3.3.2. Природни ресурси 21
3.4. КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ 22
3.5. СТАНОВНИШТВО 24
3.6. МРЕЖА И ФУНКЦИЈЕ НАСЕЉА И ЈАВНЕ СЛУЖБЕ 25
3.7. ПРИВРЕДА 25
3.8. САОБРАЋАЈ И ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ 27
3.8.1. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура 27
3.8.2. Водна и комунална инфраструктура 28
3.8.3. Енергетска инфраструктура 31
3.8.4. Електронска комуникациона инфраструктура 31
4. НАМЕНА ПРОСТОРА У ОБУХВАТУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА 32
5. КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, РАЗМАТРАНА ПИТАЊА И ПРОБЛЕМИ У ОБУХВАТУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА И РАЗЛОЗИ ЗА ИЗОСТАВЉАЊЕ ОДРЕЂЕНИХ ПИТАЊА И ПРОБЛЕМА ИЗ ПОСТУПКА ПРОЦЕНЕ 32
6. ПРИКАЗ ПРИПРЕМЉЕНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА (НАЈПОВОЉНИЈЕ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ СА СТАНОВИШТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ У СЛУЧАЈУ НЕРЕАЛИЗОВАЊА ПЛАНА) 36
7. РЕЗУЛТАТИ ПРЕТХОДНИХ КОНСУЛТАЦИЈА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА 37
II ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА 40
1. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ 40
2. ИЗБОР ИНДИКАТОРА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ 41
3. КОМПАТИБИЛНОСТ ЦИЉЕВА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ СА ЦИЉЕВИМА ПЛАНА 42
III ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ СА ОПИСОМ МЕРА ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ 44
1. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ 45
2. АНАЛИЗА КАРАКТЕРИСТИКА УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ 51
3. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И УНАПРЕЂЕЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ЦИЉУ СПРЕЧАВАЊА И ОГРАНИЧАВАЊА НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА 52
3.1. ОПШТЕ МЕРЕ У ТОКУ ИЗГРАДЊЕ ПОЈЕДИНАЧНИХ ОБЈЕКАТА 52
3.2. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ 52
3.2.1. Мере заштите ваздуха 53
3.2.2. Мере заштите вода 53
3.2.3. Мере заштите земљишта 54

3.2.4. Мере заштите природних добара 54
3.2.5. Мере заштите од буке и вибрација 64
3.2.6. Мере заштите извора зрачења и мере заштите од зрачења 65
3.2.7. Мере заштите при управљању отпадом 68
3.2.8. Мере заштите живота и здравља људи 69
3.2.9. Мере заштите од ванредних ситуација 69
3.2.10. Мере енергетске ефикасности изградње 71
IV СМЕРНИЦЕ ЗА НИЖЕ ХИЈЕРАРХИЈСКЕ НИВОЕ У ПОСТУПКУ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ 71
1. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА 71
2. СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА 72
3. ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКАТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ 72
V ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И МОНИТОРИНГ У ПОСТУПКУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА 73
1. ОПИС ЦИЉЕВА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА 73
2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ 74
2.1. БИОМОНИТОРИНГ 74
2.2. МОНИТОРИНГ КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА 75
2.3. МОНИТОРИНГ КВАЛИТЕТА ВОДЕ 75
2.4. МОНИТОРИНГ КВАЛИТЕТА ЗЕМЉИШТА 76
3. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА 77
4. ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ ПОЈАВЕ НЕОЧЕКИВАНИХ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА 79
VI ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ 80
1. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ 80
2. ТЕШКОЋЕ ПРИ ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ 80
VII ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА 81
VIII ЗАКЉУЧЦИ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ 81
IX ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ 82

Б) ГРАФИЧКИ ДЕО

ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПРЕДЕЛА „ВРШАЧКЕ ПЛАНИНЕ" НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Насловна страна
Паја Јовановић, Вршачки триптих, 1895. година, уље на платну, Градски музеј Вршца. Слика је изложена на Будимпештанској миленијумској изложби 1896. године.

Списак табела, слика

Табеле

Табела 1. Станишта на простору обухвата Просторног плана 19
Табела 2. Преглед споменика културе од изузетног значаја 23
Табела 3. Преглед споменика културе од великог значаја 23
Табела 4. Преглед споменика културе 24
Табела 5. Преглед градитељских објеката која уживају претходну заштиту 24
Табела 6. Преглед старих језгара насеља која уживају претходну заштиту 24
Табела 7. Биланс површина обухвата Просторног плана 32
Табела 8. Биланс површина просторних подцелина подручја посебне намене 32
Табела 9. Преглед добијених услова и мишљења на Материјал за рани јавни увид за израду Просторног плана подручја посебне намене Предела изузетних одлика „Вршачке планине" 38
Табела 10. Преглед органа и институција од којих су прибављени услови и подаци од значаја за израду Просторног плана и стратешке процене 39
Табела 11. Преглед Посебних циљева стратешке процене и индикатора заштите животне средине релевантних за подручје Просторног плана 41
Табела 12. Везе између фаза израде Просторног плана и Стратешке процене 42
Табела 13. Компатибилност циљева Просторног плана и Стратешке процене 44
Табела 14. Процена утицаја варијантних решења сектора Просторног плана у односу на циљеве стратешке процене 46
Табела 15. Критеријуми за оцењивање величине утицаја 47
Табела 16. Критеријуми за оцењивање просторних размера утицаја 47
Табела 17. Скала за процену вероватноће утицаја 47
Табела 18. Планска решења обухваћена проценом утицаја 47
Табела 19. Процена величине утицаја сектора Просторног плана у односу на циљеве стратешке процене 49
Табела 20. Процена просторних размера планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја 49
Табела 21. Процена вероватноће утицаја планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја 50
Табела 22. Вредновање могућих кумулативних и синергетских утицаја области Просторног плана са временском димензијом 50
Табела 23. Идентификација могућих кумулативних и синергетских ефеката 50
Табела 24. Режим заштите I (првог) степена 55
Табела 25. Режим заштите II (другог) степена 55
Табела 26. Режим заштите III (трећег) степена 56
Табела 27. Режим заштите II (другог) степена 56
Табела 28. Режим заштите III (трећег) степена 56
Табела 29. Режим заштите I (првог) степена 57
Табела 30. Режим заштите II (другог) степена 57
Табела 31. Режим заштите III (трећег) степена 58
Табела 32. Услови и мере заштите на стаништима заштићених и строго заштићених врста која се налазе ван грађевинских подручја 60
Табела 33. Услови и мере заштите на природним стаништима заштићених и строго заштићених врста која су обухваћена грађевинским подручјима 61
Табела 34. Мере за заштитну зону еколошких коридора и станишта заштићених и строго заштићених врста од националног значаја 63

Слике

Слика 1. Извод из РПП АПВ, Референтна карта бр. 3.2 „Туризам и заштита културних добара" 5
Слика 2. Карта сеизмичког хазарда за повратни период од 475 година 35
Слика 3. Прегледна карта простора заштићених природна добра ПИО „Вршачке планине", и Заштићено станиште "Мали вршачки рит" са планираним проширењима и режимима заштите 60

А) ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник Републике Србије", број 135/04 и 88/10) утврђена је обавеза да се стратешка процена утицаја на животну средину врши и за планове у области просторног и урбанистичког планирања. Законом су утврђени услови, начин и поступак вршења процене утицаја планова на животну средину, у циљу обезбеђивања заштите животне средине и унапређивања одрживог развоја, интегрисањем основних начела заштите животне средине у поступак припреме и усвајања планског документа.

На основу Покрајинске скупштинске одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене предела „Вршачке планине" („Службени лист АПВ", број 26/18), приступило се изради Просторног плана подручја посебне намене предела „Вршачке планине" (у даљем тексту: Просторни план). Такође, на основу Одлуке о изради стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене предела „Вршачке планине" на животну средину („Службени лист АПВ", број 26/18), истовремено са израдом Просторног плана, приступило се изради Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја посебне намене предела „Вршачке планине" на животну средину (у даљем тексту: Извештај о стратешкој процени).

За носиоца израде Извештаја о стратешкој процени одређен је ЈП „Завод за урбанизам Војводине" Нови Сад, Железничка 6/III.

Стратешком проценом су, на основу мултидисциплинарног начина рада, вредновани и процењени могући значајни утицаји на животну средину до којих може доћи имплементацијом Просторног плана и дат је предлог мера за смањење негативних утицаја на животну средину.

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

1. ПОВОД, ПРЕДМЕТ И РАЗЛОГ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Стратешка процена је процес којим се интегришу циљеви и принципи одрживог развоја у Просторни план, с циљем избегавања, спречавања или ограничења негативних утицаја на животну средину, здравље људи, биодиверзитет, природна, културна и друга створена добра.

Непосредан повод за израду Извештаја о стратешкој процени је обавеза произашла из Одлуке да се израђује стратешка процена утицаја предметног Просторног плана на животну средину.

У складу са законским одредбама и праксом, Извештај о стратешкој процени структурално обрађује:
(1) полазне основе стратешке процене (амбијентални оквир за обављање стратешке процене);
(2) циљеве и индикаторе (аналитички и циљни оквир за анализу и дијагнозу стања, дефинисања проблема и проналажења решења);
(3) стратешку процену утицаја (стратешка процена утицаја на животну средину у ужем смислу – дефинисање матричног оквира процене);
(4) смернице за ниже хијерархијске нивое (утврђивање смерница, стратешког и хијерархијског оквира за обављање процена утицаја у току спровођења планског документа);
(5) програм праћења стања животне средине (мониторинг – оквир за праћење спровођења планског документа, односно очекиваних ефеката, стварних утицаја и новог стања на планском подручју);
(6) коришћену методологију и тешкоће у изради (концептуални и методолошки оквир коришћен у току израде стратешке процене, односно објективне тешкоће које су утицале на стратешку процену);
(7) начин одлучивања (оквир у коме су доношене одлуке, односно учешће јавности у поступку стратешке процене);
(8) закључна разматрања и напомене (синтезни оквир стратешке процене са визијом за спровођење и унапређења стратешке процене).

Разлози за вршење Стратешке процене су сагледавање, процена и утврђивање могућих значајних утицаја реализације планских решења на животну средину простора у обухвату Просторног плана, као и дефинисање мера које је потребно предузети како би се евентуални значајни утицаји на животну средину спречили, отклонили или смањили на минимум.

Један од основних принципа просторног и регионалног аспекта развоја подручја у обухвату Просторног плана, односи се на успостављање и очување равнотеже између просторног развоја овог подручја односно на релативизацију конфликата и симбиозу заштите природног добра, културних вредности и одрживог развоја локалних заједница.

Стратешком проценом се оцењују односно утврђују потенцијални негативни утицаји на животну средину и дефинишу мере за спречавање или смањење штетних утицаја планских решења. Резултати стратешке процене утицаја доприносе евентуалном редефинисању фазних планских концепција и решења и одговарајућем доношењу одлука у планском процесу – оптималних са становишта заштите животне средине, применом мера заштите животне средине у току спровођења Просторног плана.

За изналажење оптималних планских решења коришћена је релевантна информациона и студијска документација, добијени услови од надлежних органа и организација у чијој је надлежности њихово издавање, актуелна планска и друга документација, као и остали подаци и информације које су прикупљене приликом теренског обиласка подручја у обухвату Просторног плана.

Значај стратешке процене утицаја на животну средину се огледа у томе што се:
- обрађују питања и утицаји ширег значаја, који се не могу сагледати у оквиру појединачних пројеката;
- омогућава провера погодности различитих варијанти развојних концепата;
- изузимају ограничења која су присутна при процени утицаја одређеног пројекта на животну средину (локацијски услови, техничко – технолошка решења, економска оправданост пројекта - процењени период повраћаја инвестиција, анализа трошкова и добити само са економског становишта и др.);
- врши анализа утицаја конкретних пројеката, обухвата и претходну идентификацију проблема и утицаја који могу имати кумулативни ефекат итд.

Стратешка процена предметног Просторног плана у одређеним сегментима има карактер општости што је проузроковано непостојањем релевантних квантификованих података о квалитету животне средине (квалитет ваздуха, земљишта и воде), који се односе на конкретне локалитете.

Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину је завршни документ поступка стратешке процене и представља саставни део Просторног плана. У циљу ефикаснијег поступка и поједностављивања поступка укључивања јавности, Извештај се припрема истовремено у току израде Просторног плана, те се ова два документа упоредо излажу на јавни увид и упућују у поступак разматрања и доношења.

1.1. ПРАВНИ И ПЛАНСКИ ОСНОВ

1.1.1. Правни основ

Правни основ за израду Просторног плана који је предмет стратешке процене дефинисан је чланом 21. Закона о планирању и изградњи, којим је утврђено да се просторни план подручја посебне намене доноси за подручја која захтевају посебан режим организације, уређења и коришћења и заштите простора, нарочито за подручје са природним, културно-историјским или амбијенталним вредностима и подручја са могућношћу коришћења туристичких потенцијала. Сам Извештај о стратешкој процени је саставни део документационе основе планског документа.

Правни основ за израду Стратешке процене произилази из Закона о планирању и изградњи, Закона о заштити животне средине и Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Чланом 5. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС", бр. 135/04 и 88/10), је прописано обављање стратешке процене за просторне планове, као и дефинисаним критеријумима за утврђивање могућих значајних утицаја на животну средину плана. Критеријуми су засновани на карактеристикама планског документа и карактеристикама утицаја. Основни разлог за израду стратешке процене је евалуација утицаја планских решења на самом подручју обухвата Просторног плана, као и могући утицаји ван планског подручја.

Законски оквир израде Просторног плана и стратешке процене односи се на примену: Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10-УС, 24/11, 121/12, 42/13-УС, 50/13-УС, 98/13-УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19 и 37/19-др. закон), Закона о заштити животне средине („Службени гласник РС", бр. 135/04, 36/09, 36/09-др. закон, 72/09-др. закон, 43/11-УС, 14/16, 76/18 и 95/18-др. закон), Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС", бр. 135/04 и 88/10), Закона о заштити природе („Службени гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка и 14/16), као и других законских и подзаконских аката којима се уређују различите области обрађене у Просторном плану и Извештају о стратешкој процени.

1.1.2. Плански основ и друга стратешка документација

1.1.2.1. Однос са плановима вишег реда

Планови вишег реда су: Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године, „Службени гласник РС", број 88/10 (у даљем тексту: ППРС) и Регионални просторни план Аутономне покрајине Војводине, „Службени лист АПВ", број 22/11 (у даљем тексту: РПП АПВ).

Просторни план Републике Србије

Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године (у даљем тексту: ППРС), утврђене су дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији. Утврђено је да ће се развој, заштита и уређење заштићених природних добара вршити на основу просторних планова подручја посебне намене.

Концепт **предела** као целине у ППРС, је постављен као окосница разраде заштите и уређења предела Србије.

Тако су предели на територији Србије, у односу на степен и тип модификације, доминантне процесе који контролишу дати простор и карактер утицаја човека на предео, подељени на природне и културне пределе, а културни на урбане и руралне. Основни циљ заштите, уређења и развоја предела Србије је очување и унапређење карактера предела као фактора који утиче на квалитет живота становништва и ствара основе развоја. Основни циљ заштите, уређења и развоја предела су разноврсни, високо квалитетни и адекватно коришћени предели и физички уређена, за живот и боравак пријатна рурална и урбана насеља и градови, развијеног идентитета заснованог на поштовању и афирмацији природних и културних вредности.

ППРС уводи термин „**Културно подручје**" да би се дефинисао највећи обим неког подручја са специфичним и концентрисаним фондом културног наслеђа. Културна подручја, по правилу обухватају и природне вредности, па се унутар културног подручја могу издвојити и културни предели. Подручје Вршца је дефинисано као културно подручје, које треба да ужива посебан третман, без обзира на статус у оквиру службе заштите.

У односу на специфичне карактеристике **предеоних макро-региона**, ППРС-ом је издвојен Војвођанско-панонско-подунавски макрорегион, „јединственог предеоног обрасца састављеног од великих поља обрадивих површина пресечених рекама и каналима, шумских оаза и линијских шума дуж токова река, Фрушке горе и **Вршачких планина као посебних ентитета у пределу**, лесних одсека и тераса, пространих пешчара као и насеља војвођанског типа. Овакав предеони образац захтева очување постојећих шумских оаза између пространих ораница, очување и креирање линијских зелених коридора и еколошких мрежа (живице дуж међа, пошумљавање и озелењавање површина дуж мелиоративних канала и саобраћајница у циљу заштите од еолске ерозије), уређење и заштиту обала у циљу амбијенталног обликовања простора (тзв. „поглед са река"), као и повезивање са постојећим линијским шумама, заштиту постојећих и враћање изгубљених акватичних екосистема и влажних биотопа, избегавање геометријске регулације водотокова, очување постојећих и уређивање нових регионалних и локалних „икона" и репера (салаши, дворци, манастири, прњавори, архитектонско и индустријско наслеђе, предеоно изражена солитерна стабла и архитектонски објекти високих естетских вредности итд.), очување специфичних панонских визура.

Основни циљеви заштите и одрживог коришћења **природног наслеђа** су: очување и унапређење биолошке разноврсности, вредности геонаслеђа и предела и развој јавних функција заштићених подручја, првенствено у области научноистраживачког и образовног рада, културе, спорта и рекреације; одрживи развој заштићених подручја и остварење добробити локалних заједница кроз планско, контролисано и ограничено коришћење природних ресурса и простора као грађевинске категорије, развој туризма и пољопривреде; повезивање и усклађивање националног са међународним системом заштите природе.

Концепција заштите, уређења и коришћења природног наслеђа заснива се на повећању укупне површине под заштитом у планском периоду, успостављању националне еколошке мреже и идентификацији подручја за европску еколошку мрежу NATURA 2000, као и изградњи ефикасног система управљања подручјима која су обухваћена наведеним мрежама. У области заштите природног наслеђа приоритетне активности су: ревизија статуса (врсте, режима и граница заштите) раније проглашених заштићених подручја и усклађивање са важећом законском регулативом.

Према просторној диференцијацији **животне средине** у ППРС, која је утврђена на основу стања и мера заштите животне средине, које је потребно предузимати у односу на категорију, подручје у обухвату Просторног плана припада:

- подручју веома квалитетне животне средине (подручја заштићених природних добара, мочварна подручја, подручја заштићена међународним конвенцијама, планински врхови и тешко приступачни терени и др.), у којем доминирају позитивни утицаји на човека и живи свет, као и
- подручју квалитетне животне средине (шумска подручја, туристичке зоне контролисаног развоја, пољопривредне воћарске и виноградарске зоне, подручја са природном деградацијом, ливаде и пашњаци, ловна и риболовна подручја и др.) са преовлађујућим позитивним утицајима на човека, живи свет и квалитет живота.

За подручје веома квалитетне животне средине треба обезбедити таква решења којима се задржава постојеће стање квалитета животне средине и штите природно вредни и очувани екосистеми.

За подручја окарактерисана као она са квалитетном животном средином треба обезбедити решења којима се елиминишу или умањују постојећи извори негативних утицаја односно увећавају позитивни као компаративна предност у планирању развоја. Потребно је резервисати и чувати подручја од загађивања из стратешких разлога.

Регионални просторни план АП Војводине

Основни циљ заштите, уређења и развоја **предела** према Регионалном просторном плану Аутономне покрајине Војводине (у даљем тексту: РПП АПВ), је очување изворних одлика, идентитета и диверзитета предела, уз афирмацију природних и културних вредности. У циљу обезбеђења специфичног карактера предела, којим се чува предеони диверзитет, идентитет и повезаност, простор АПВ се диференцира у односу на степен модификације природног предела на природне и културне пределе, где се у оквиру културних разликују рурални и урбани предели, одређени карактером и интензитетом промена, коришћењем и насељавањем простора. У оквиру војвођанско–панонско–подунавског макрорегиона издвају се предеоне целине различитог карактера, заснованог на природним и културним особеностима, као и друштвено-економским променама којима су кроз време били изложени. Оне изражавају предеону разноврсност територије АПВ и доприносе успостављању регионалног и локалног идентитета.

Препознатљива **слика предела** пољопривредних површина АПВ употпуњена је масивима Фрушке горе и Вршачких планина, чији екосистеми и природни предели, заједно са културном баштином су од националног значаја. На њиховим обронцима и у подножју, налазе се бројна сеоска и градска насеља која истичу снажну повезаност са природним окружењем (морфологија насеља, виноградарске површине, пашњаци итд.). Предеоне карактеристике и препознатљивост АПВ видно наглашавају лесни одсеци и терасе, простране пешчаре, меандрирајући токови великих панонских река као што су Дунав, Тиса, Сава, Тамиш и Бегеј, као и низ мањих водотока значајних за бројне природне и привредне функције (Јегричка, Мостонга, Чик, Криваја, Златица, Караш, Нера, Моровић).

Основна концепција **заштите природних добара и биодиверзитета**, заснива се на повећању укупне површине под заштитом, њиховом сагледавању у оквиру еколошке мреже Републике Србије, односно еколошке мреже на територији АПВ, идентификацији подручја за европску еколошку мрежу NATURA 2000 и изградњи ефикасног система управљања подручјима која су обухваћена наведеним мрежама.

Вршачке планине су део националне EMERALD мреже, еколошке мреже која је од посебне важности за заштиту природе (*Areas of Special Conservation Interest*-ASCI). Мрежа укључује подручја од посебног еколошког значаја за угрожене врсте и типове станишта заштићених на основу Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта („Службени гласник РС - Међународни уговори", број 102/2007 од 7.11.2007. године).

Вршачке планине имају међународни статус заштите као Међународно значајна подручје за птице *(Important Bird Areas - IBA)* „Вршачке планине" и „Делиблатска пешчара" и Међународно значајна биљно подручје (*Important Plant Areas - IPA*) „Вршачке планине" (Вршачке планине; Мали рит; Маргита, Пландиште, Јасеново).

Приоритетне активности на имплементацији РПП АПВ су ревизија статуса (врсте, режима и граница заштите) раније проглашених заштићених подручја и усклађивање са важећом законском регулативом.

Слика 1. Извод из РПП АПВ, Референтна карта бр. 3.2 „Туризам и заштита културних добара"

Полазећи од тога да је **културно наслеђе** развојни ресурс, на основу истраживања и валоризације културног наслеђа у Републици Србији, које је обавио Републички завод за заштиту споменика културе, предложено је и шире сагледавање културног наслеђа у виду културних подручја и културних предела (културно-пејзажних целина). На основу истраживања и валоризације културног наслеђа, које су обавили Републички завод за заштиту споменика културе Србије, Покрајински завод

за заштиту споменика културе АПВ, као и регионални заводи за заштиту споменика културе, предложена је листа културних подручја, као и листа споменика, који са непосредном околином чине сагледиве културно-пејзажне целине на територији АПВ. РПП АПВ су груписане културно-пејсажне целине, а једна од њих је и „Историјски град Вршац". Као специфично културно подручје издваја се банатско подручје са ужим подручјима, као што је јужнобанатско подручје - Вршац и Делиблатска пешчара.

Према РПП АПВ, основни циљ у области **заштите животне средине** је снажна афирмација концепта заштите и унапређења животне средине као основе уравнотеженог развоја, коришћења и уређења АПВ. У контексту заштите и унапређења животне средине неопходно је зауставити даљу деградацију и вршити превенцију, санацију и ревитализацију угрожених подручја, поштовањем следећих принципа: одрживо коришћење природних ресурса и очување и унапређење еколошки осетљивих природних вредности, смањење нивоа загађења животне средине, санација најугроженијих подручја, успостављање локалних регистара извора загађивања животне средине, као дела националног регистра, са системом контроле и континуираним праћењем параметара који карактеришу квалитет животне средине. Такође, неопходно је предвидети заштиту, обнову и санацију заштићених природних подручја, уз очување еколошке равнотеже.

У области управљања отпадом дефинисана је неопходност удруживања јединица локалне самоуправе у складу са одредбама Стратегије управљања отпадом и ППРС, ради заједничког управљања отпадом, чиме ће се успоставити систем регионалних центара за управљање отпадом.

При изради планске и урбанистичке документације, као регулаторни инструмент заштите животне средине кључну улогу има стратешка процена утицаја планова и програма на животну средину и процена утицаја конкретних пројеката, тј. објеката на животну средину.

1.1.2.2. Однос са плановима од значаја за предметно подручје и заштиту заштићених подручја

Од значаја за израду овог Просторног плана је Просторни план подручја посебне намене за инфраструктурни коридор за далековод 2x400 kV ТС Панчево 2 – граница Румуније („Службени лист АПВ", број 3/12).

Основна намена простора у обухвату Просторног плана подручја посебне намене за инфраструктурни коридор за далековод 2x400 kV ТС Панчево 2 – граница Румуније (у даљем тексту: ПППН ИК) је **посебна намена** у оквиру пољопривредног, шумског, водног и грађевинског земљишта, на коме је предвиђена изградња енергетског објекта од општег интереса, далековод 2x400 kV, кога чине стубови далековода и проводници, са заштитним појасом далековода.

Просторни план се преклапа са посебном наменом ПППН ИК на територији Града Вршца и то следећих катастарских општина: КО Влајковац, КО Потпорањ, КО Ритишево, КО Вршац и КО Војводинци.

1.1.2.3. Остала стратешка документација од значаја

Обавезе из других развојних докумената представљају смернице дате у националним и регионалним и општинским стратегијама, од којих су за израду овог Просторног плана најмеродавније следеће:

Према **Националној стратегији одрживог развоја** („Службени гласник РС", број 57/08) један од кључних националних приоритета Републике Србије, чије ће испуњење у највећој мери омогућити остварење визије одрживог развоја је: заштита и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса, очување и унапређивање система заштите животне средине, смањење загађења и притисака на животну средину, коришћење природних ресурса тако да остану расположиви и за будуће генерације.

Планове управљања заштићеним добрима потребно је унапредити у складу са савременим међународним стандардима и европским директивама. Такође, потребно је даље унапредити праћење биодиверзитета.

Веома је значајно унапређење капацитета управљача заштићених подручја и подизање ефикасности меродавних државних органа на спречавању и кажњавању непожељних и непрописних активности у заштићеним и еколошки значајним подручјима.

С обзиром на то да негативни утицаји туризма на животну средину укључују притисак на природне ресурсе, биодиверзитет и станишта и стварање отпада и загађење, неодрживи туризам може проузроковати исте облике загађења као било која друга индустрија. Правовременим планирањем развоја туризма могу се спречити штете и скупе грешке и избећи постепено уништавање вредности животне средине значајне за туризам, узроковано слабим спровођењем прописа о планирању и изградњи, недостатком инфраструктуре за третман отпадних вода и неконтролисаним одлагањем отпада, као и неефикасним управљањем у заштићеним природним добрима.

Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. године („Службени гласник РС", број 29/10) дефинише да две или више јединица локалне самоуправе могу заједно утврдити локацију за изградњу постројења за управљање отпадом на својој територији. Приликом одређивања локације за постројења за управљање отпадом узима се у обзир нарочито: количина и врста отпада, планирани начин складиштења, третмана или одлагања, геолошка и друга својства земљишта и микроклиматске карактеристике подручја, близина заштићених природних добара и одлике предела.

Стратегијом биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године („Службени гласник РС", број 13/11) је дат кратак преглед биодиверзитета Републике Србије кроз специјски, екосистемски, генетички биодиверзитет и описује систем заштите и заштићених подручја у Републици Србији. Описан је правни, институционални и финансијски оквир заштите биодиверзитета, концептуални модел притисака, фактора угрожавања и њихових узрока и даје преглед утицаја на биодиверзитет Републике Србије. Ова Стратегија дефинише стратешке области, циљеве и активности заштите биодиверзитета, акциони план са детаљима о одговорним институцијама, динамиком извршења и потенцијалним изворима финансирања.

Према Стратегији (Прилог 1: Листа заштићених подручја републике Србије), Вршачке планине су препознате као предео изузетних одлика. Такође, у Прилогу 3 Стратегије, препознате су као међународно значајно подручје за птице (IBA) и међународно значајно подручје за биљке (IPA).

Према Прилогу 4 Стратегије, Вршачке планине се налазе на листи потенцијалних Емералд подручја у Републици Србији.

Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС", број 33/12) даје дефиниције природних ресурса и природних добара, поделу природних ресурса, а дефинисани су и главни, основни циљеви Националне стратегије, уз наглашен значај координисаног међусекторског управљања природним ресурсима. Овом Стратегијом су дата начела одрживог развоја у националној политици управљања природним ресурсима и добрима. Дата су стратешка опредељења и подаци који се односе на анализу стања и досадашњег степена истражености природних ресурса и добара по врстама, просторном распореду, разноврсности, обиму и квалитету, процени утицаја њиховог коришћења на животну средину, билансне категорије (просторне и временске функције, количине, квалитет, угроженост, обновљивост, стратешке резерве и сл.) и предвиђање трендова промене стања. Обавезе из ове Стратегије су дефинисани оквири за одрживо коришћење за кључне природне ресурсе: минералне ресурсе (металичне, неметаличне и фосилна горива); обновљиве изворе енергије; шумске ресурсе; заштићена подручја, биодиверзитет, геодиверзитет и предеони диверзитет; рибље ресурсе; водне ресурсе и земљиште. Обавезе које проистичу из ове Стратегије су начини вредновања и услови одрживог коришћења природних ресурса и добара, еколошко-просторна основа о потенцијалима природних ресурса и добара, услови за постепену супституцију природних ресурса, као и смернице за даља истраживања у области појединачних природних ресурса и добара и за потребе планирања, односно доношење планова и програма.

Ова Стратегија за сваки природни ресурс упућује на устаљени начин управљања, стратешки, законски и институционални оквир, циљеве (општи и специфични) и изазове за њихово одрживо коришћење за наредну декаду, као и на мере за остваривање циљева. У Стратегији је дата социо-економска и планско развојна анализа стратешких приоритета истраживања и коришћења природних ресурса, дати су потенцијални утицаји Националне стратегије на друштвену и економску сферу, као и вероватни трошкови, извори финансирања и изазови који се постављају пред реализацију ове Стратегије.

Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године („Службени гласник РС", број 98/16) акценат ставља на одрживи развој туризма, јачање конкурентности туристичке привреде, повећање учешћа туризма у бруто домаћем производу као и унапређење укупног имиџа Републике Србија у региону, Европи и свету. Посебну атракцију представљају заштићена природна подручја као добра од великог значаја за развој туристичких производа намењених домаћим и страним туристима и чије очување и даља заштита и унапређивање система одрживог управљања представљају битан услов повећања туристичког промета. Природно и културно наслеђе, различитост обичаја и културе живота заједница представљају главне туристичке атракције.

Стратегијом развоја туризма Републике Србије, на основу анализе значаја заштићених подручја за развој туризма и сагледавања могућих негативних утицаја на заштићена подручја, дате су смернице за унапређење туризма у заштићеним подручјима. Укратко, стратешко опредељење се односи на: планску туристичку валоризацију оваквих подручја, формирање управљачке и контролне јединице туристичког развоја, координисање активностима заштите у заштићеним подручјима и активностима управљања туризмом и туристима, задовољавање интереса свих кључних интересних група, развој инструмената за креирање и спровођење концепта одрживог туризма у заштићеним подручјима, као и мониторинг заштићених подручја и у сегменту туристичке активности.

2. КРАТАК ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

2.1. САДРЖАЈ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Садржина Просторног плана дефинисана је Законом о планирању и изградњи и Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања.

Просторни план се састоји од текстуалног и графичког дела. У наставку је дат преглед поглавља, која Просторни план структурално садржи, као и преглед графичких прилога на којима су приказана планска решења:

А) ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

I Полазне основе за израду Просторног плана
1. Предмет Просторног плана
2. Обухват и опис граница Просторног плана, опис граница посебне намене и граница целина и подцелина посебне намене
3. Обавезе, услови и смернице из Просторног плана Републике Србије и других развојних докумената
4. Скраћени приказ и оцена постојећег стања

II Принципи, циљеви и општа концепција просторног развоја подручја посебне намене
1. Принципи просторног развоја
2. Општи и оперативни циљеви просторног развоја
3. Регионални аспекти развоја подручја посебне намене, функционалне везе и међуодноси са окружењем
4. Општа концепција развоја подручја посебне намене

III Планска решења развоја подручја посебне намене са утицајем посебне намене на развој појединих области
1. Заштита вредности карактера предела, заштита природног и културног наслеђа у подручју посебне намене
2. Заштита, уређење и коришћење природних система и ресурса у подручју посебне намене
3. Утицај посебне намене на демографске и социјалне процесе и системе
4. Утицај посебне намене на економију и привредне системе
5. Просторни развој саобраћаја и инфраструктурних система у подручју посебне намене и повезивање са другим мрежама
6. Заштита животне средине, заштита од елементарних непогода, акцидентних ситуација, коришћење и уређење простора од интереса за одбрану земље у подручју посебне намене
7. Намена простора и биланс површина посебне намене

IV Правила употребе земљишта, правила уређења и правила грађења
1. Правила уређења и организације земљишта
   - Правила уређења по просторним целинама
   - Урбанистички и други услови за уређење и изградњу површина и објеката јавне намене и мреже саобраћајне и друге инфраструктуре подручја посебне намене
   - Степен комуналне опремљености грађевинског земљишта по целинама који је потребан за издавање локацијске и грађевинске дозволе
   - Услови и мере заштите природног и културног наслеђа, животне средине и живота и здравља људи
2. Правила грађења у оквиру подручја посебне намене
   - Општа правила грађења у подручју посебне намене
   - Правила грађења а пољопривредном земљишту
   - Правила грађења на шумском земљишту
   - Правила грађења на водном земљишту

- Правила грађења на грађевинском земљишту
- Критеријуми којима се утврђује забрана грађења на одређеном простору или за одређене врсте објеката

V Имплементација

1. Институционални оквир имплементације и учесници у имплементацији
2. Смернице за спровођење Плана
   - Смернице за израду планова у подручју посебне намене
   - Смернице за спровођење Просторног плана у „зони утицаја на посебну намену" - подручје ван посебне намене
3. Приоритетна планска решења и пројекти
4. Мере и инструменти за имплементацију

Б) ГРАФИЧКИ ДЕО

Р. бр.	Реферална карте	Размера
1	Посебна намена простора	1:50 000
1а	Посебна намена простора – Подручје посебне намене	1:25 000
2	Мрежа насеља и инфраструктурни системи	1:50 000
3.1.	Заштита природних и непокретних културних добара	1:50 000
3.2.	Природни ресурси и заштита животне средине	1:50 000
4	Карта спровођења	1:50 000

Детаљнији преглед планских решења и њихова анализа у смислу утицаја на животну средину наведени су и разматрани у овом Извештају, у оквиру поглавља *III Процена могућих утицаја Просторног плана са описом мера за смањење негативних утицаја на животну средину*.

2.2. ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Основни циљ израде Просторног плана је да се кроз свеобухватну оцену вредности карактера предела подручја Вршачких планина и околине формулишу планска решења заштите, уређења и развоја, која ће представљати основу одрживог управљања простором. Управљање подразумева очување изворних одлика, идентитета и диверзитета предела кроз препознавање вредности карактера типова предела, јачање њихове структуре и ублажавање утицаја који нарушавају њихову стабилност.

Оперативне активности везане за управљање пределом као носиоцем локалног и регионалног идентитета, односиће се на поступке који ће обезбедити редовно одржавање карактера предела са циљем усмеравања и усклађивања промена изазваних друштвеним активностима и процесима у животној средини. Дефинисањем и институционализацијом „Предела Вршачких планина" циљ је да се интегришу активности на очувању визуелног, структуралног и функционалног интегритета подручја, заштита културних и природних вредности, амбијенталних целина и њиховог одрживог коришћења.

Управљање подручјем Вршачких планина на начин којим се обезбеђује интегрална заштита природних и амбијенталних вредности, начин коришћења и одрживи развој подручја је примарни задатак израде Просторног плана.

Општи циљеви просторног развоја су:

- успостављање система управљања и утврђивање дугорочне политике интегрисане заштите и унапређења културних и природних вредности и амбијенталних целина подручја и њиховог одрживог коришћења за презентацију, туризам, рекреацију, едукацију и научна истраживања и комплементарне активности;
- јачање регионалног идентитета и опште друштвене визије о пределу;
- утврђивање режима заштите простора уз дефинисање услова за коришћење и бољу доступност;
- активирање подручја у туристичке сврхе, односно стварање услова за одмор, рекреацију и едукацију посетилаца о природним и културним вредностима подручја (културни туризам, еколошки туризам, туризам посебних интересовања, ловни туризам), као и утврђивање просторног размештаја туристичких локација, објеката и праваца кретања туриста;
- стварање јединственог туристичког производа „Предела Вршачких планина" заснованог на презентацији локалних вредности и стварању конкурентних услова за развој рецептивног туризма, који ће допринети економском просперитету локалне средине као целине (туристички производ „Предео Вршачких планина" као део мреже културно-тематских рута туристичке дестинације „Банат/Вршац");

- утврђивање намене површина и организације садржаја супраструктуре и инфраструктуре, услова и режима изградње, уређења и коришћења подручја у функцији заштите, уређења и одрживог развоја заштићених природних добара ПИО „Вршачке планине" и Заштићеног станишта „Мали вршачки рит";
- валоризација, конзервација и адекватна и интегрисана интерпретација амбијенталних целина насеља у контексту природног окружења (утврђивање начина чувања, одржавања и коришћења објеката народног градитељства – стамбени објекти, окућнице, вински подруми);
- рационално коришћење пољопривредног земљишта, уз максимално очување од свих врста деградације и афирмацију развоја виноградарско-воћарских зона;
- успостављање информационог система о активностима на подручју Предела Вршачких планина, ради праћења активности које би могле да угрозе или афирмишу вредности простора, с тим да праћење укључује и поштовање режима коришћења земљишта и изградње, благовремено предузимање мера у циљу превенције активности које би могле да угрозе основни потенцијал подручја (пре свега се мисли на неконтролисано ширење грађевинског подручја);
- стварање услова за развој мултифункционалне пољопривреде засноване на традиционалној производњи високовредних локалних производа (пре свега вина) и пружању агроеколошких услуга, у складу са специфичним захтевима коришћења културних и природних вредности, биолошке и предеоне разноврсности;
- развој јавних служби чије су услуге и активности везане за заштиту, промоцију и развој природних и културних вредности и служби које доприносе развоју туризма, и које су прилагођене потребама и интересима локалног становништва.

2.3. ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Оперативни циљеви просторног развоја су груписани кроз шест тематских целина, а област карактера предела, културних и природних добара су истакнути и као циљеви који ће утицати на формулисање приоритетних активности.

2.3.1. Предео, природна и културна добра

Предео:
- утврђивање границе подручја „Предела Вршачке планине" као подручја од утицаја на простор који чини посебну намену;
- дефинисање подручја посебне намене и успостављање његовог режима заштите, начина коришћења и смерница за детаљну разраду;
- очување и ревитализација вредности природних елемената предела пре свега у погледу очувања и унапређења постојећих структура заштићених природних добара и њихове међусобне повезаности;
- очување постојећих структура насеља и њихових атара;
- очување, уређење и одрживо коришћење наслеђених геолошких, геоморфолошких и хидрографских карактеристика које су важно обележје подручја;
- задржавање постојеће структуре пољопривредног, шумског и водног земљишта уз могуће промене које се односе на повећање површина под шумама, виноградима и пашњацима, а смањење површина осталог пољопривредног земљишта (оранице).

Природна добра:
- унапређење и побољшање општих еколошких услова у заштићеним подручјима, посебно на простору ПИО Вршачке планине и Заштићеног станишта „Мали вршачки рит" и стварање услова за њихов развој у складу са условима заштите;
- заштита вредности геодиверзитета и стварање услова за њихово уређење, како би се сачувале постојеће природне одлике и укључиле у туристичку понуду;
- на простору станишта заштићених и строго заштићених врста и еколошких коридора, потребно је унапредити и побољшати опште еколошке услове, као и створити услове за развој специфичних функција у складу са условима заштите и одрживим развојем.

Културна добра:
- заштита, уређење и презентација установљених и предвиђених за заштиту непокретних културних добара и очување њихове аутентичности у изворном окружењу;
- заштита културног наслеђа и вредних амбијенталних целина од свих облика неконтролисане изградње;
- истицање значаја презентације нематеријалног културног наслеђа, као интегралног дела градитељског наслеђа и природног амбијента;
- туристичка интерпретација непокретног и нематеријалног културног наслеђа;
- успостављање локалног и регионалног идентитета у складу са европским стандардима заштите где је културно наслеђе развојни ресурс;

- укључивање културног наслеђа у европске и националне путеве културе;
- пренамена неких вредних, историјских објеката и њихова интеграција у савремени животни амбијент.

2.3.2. Природни ресурси

Шуме и шумско земљиште:
- газдовање шумама у складу са одрживим развојем, еколошким принципима и условима заштите природних добара;
- очување, заштита и унапређење постојећих шума;
- стварање планских услова за повећање површина под шумама;
- повећање и успостављање аутохтоних облика биљног заједништва и смањење учешћа алохтоних врста дрвећа;
- успостављање мера за санирање изразито лоших и нарушених узгојних стања;
- формирање заштитних појасева зеленила у складу са условима заштите природе.

Пољопривредно земљиште:
- очување удела површина намењених за винограде;
- очување пољопривредног земљишта у обухвату Просторног плана које се налази на простору алувијалне равни, лесне терасе и заравни (равничарски делови обухвата), а у највећем обиму се користе за ратарске културе, али и за повртарство;
- заштита пољопривредног земљишта од ерозије (еолске и флувијалне);
- усклађивање интензивне воћарске и виноградарске, али и ратарске производње са ригорозним мерама заштите природе у непосредном окружењу.

Водни ресурси:
- праћење стање нивоа и квалитета подземних вода прве фреатске издани, дубљих и дубоких подземних вода у циљу заштите и коришћења подземних вода;
- спречавање загађења подземних и површинских вода, као и промене постојећег режима воде;
- одржавање система за одводњавање и наводњавање.

Ловна фауна:
- унапређење стања ловишта и популације крупне и ситне дивљачи;
- заштита станишта аутохтоних врста;
- санитарни излов алохтоних врста дивљачи.

Минерални и енергетски ресурси
- истраживање и одржива експлоатација минералних сировина и енергетских ресурса, у складу са важећим прописима.

2.3.3. Становништво, мрежа насеља и јавне службе

Становништво:
- стварање услова за успоравање негативних тенденција и спречавање даљег погоршања виталних карактеристика популације;
- стварање услова за побољшање старосне и образовне структуре;
- стварање услова за повећање степена запослености становништва, односно смањивање степена дневних миграција.

Мрежа насеља и јавне службе:
- одрживи просторно-функционални развој заснован на моделу функционалних урбаних подручја, која ће бити инструмент уравнотеженијег просторног развоја;
- прилагођавање начина организовања и рада јавних служби демографским, социјалним, економским, културним и другим обележјима и потребама локалних заједница;
- планирање јавних служби чија ће сврха бити управљање, заштита и презентација заштићених подручја, природних и културних добара и предела;
- побољшање доступности руралног подручја кроз повећање квалитета локалне путне мреже;
- интегрисање планског подручја у шире окружење кроз повећање саобраћајне доступности и јачање функционалних веза.

2.3.4. Пивреда

Туризам:
- афирмација подручја Вршачких планина као јединствене туристичке локације у оквиру шире туристичке дестинације Баната;

- остваривање концепта одрживог развоја туризма, што подразумева минималан утицај на животну средину и локалну културу, приходе од туризма, нова радна места и заштиту локалних екосистема;
- подизање квалитета и повећање обима и разноврсности туристичке понуде у односу на потенцијале са једне и циљна тржишта са друге стране;
- постављање туристичке саобраћајне и информативне сигнализације и побољшање информисаности туриста, унапређење бициклистичке инфраструктуре, повећање туристичке конкурентности сеоских газдинстава и руралних туристичких услуга.

Пољопривреда и риболов:
- преструктурирање ратарске производње у правцу гајења биљних врста које не изискују прекомерну механичку обраду и толеришу мању употребу хемијских средстава, све са циљем усклађености ратарства са условима заштите природе;
- узгој и испаша аутохтоних врста говеда и оваца на за то одговарајућим просторима;
- подизање квалитета пољопривредних производа, њихово брендирање и заштита географског порекла (нарочито вина), јер за то постоје сви природни предуслови;
- систематично изловљавање алохтоних инвазивних рибљих врста, уз паралелно порибљавање млађи угрожених аутохтоних врста;
- подршка формирању и одржавању полуинтензивних рибњака.

Шумарство и лов:
- развој шумарства и ловства као привредних грана, превасходно у функцији туризма, а у складу са условима заштите природе;
- стварање услова за коришћење шумских и ловних потенцијала по принципу усмереног, одрживог и мудрог коришћења у складу са условима заштите;
- дефинисање радњи и мера (станишни услови, технички објекти, и др.) за повећање учешћа бројности аутохтоних врста дивљачи у ловиштима;
- међусобно усаглашавање основа газдовања шумама, ловних основа и планова управљања заштићеним подручјима.

2.3.5. Саобраћај и инфраструктурни системи

Саобраћај и саобраћајна инфраструктура
- утврђивање оптималне интегралне саобраћајне мреже која ће третирати све видове саобраћаја и опслуживати све садржаје и локалитете у оквиру подручја посебне намене уз уважавање економских, техничко-технолошких, просторно-функционалних и еколошких критеријума;
- обезбеђење просторних услова за правилно функционисање свих саобраћајних система, у оквиру простора обухвата Просторног плана, али и повезивања са окружењем;
- формирање општинске саобраћајне матрице тако да саобраћајни правци према постојећим и новоустановљеним локалитетима представљају важне-засебне саобраћајне правце у оквиру Града Вршац, како би се задовољили сви нивои будућег интеррегионалног и локалног повезивања овог простора са окружењем;
- мрежа путева (посебно нижег хијерархијског нивоа) треба да створи оптималне услове повезивања насеља са окружењем, у циљу остварења комуникација насеља са локалитетима који су у функцији афирмације предметног подручја;
- стварање услова за развој саобраћајних капацитета заснованих на европским стандардима тј. стратешким принципима одрживог развоја животне средине.

Водна инфраструктура
- заштита територије и насеља од поплаве високих спољних вода Караша, заштита обрадивих пољопривредних површина и насеља од сувишних унутрашњих вода и високих подземних вода из прве (фреатске) издани, заштита обрадивих пољопривредних површина и насеља од бујичних вода;
- спровођење контролисаног прихватања, спровођења и пречишћавања отпадних вода од свих потрошача воде, у циљу заштите квалитета подземних и површинских вода;
- контролисано прихватање и спровођење сувишне атмосферске воде путем система посебне насељске каналске мреже у најближе реципијенте-у водотоке, мелиоративну каналску мрежу и депресије по ободу насеља.

Енергетска инфраструктура
- сигурно, квалитетно и поуздано снабдевање енергијом и енергентима кроз технолошку модернизацију енергетских објеката, смањење и рационализација потрошње енергије и смањење негативних утицаја енергетских објеката на животну средину;
- повећање сигурности напајања корисника електропреносног система, повећање поузданости рада и смањење губитака у преносном систему;

- развој, модернизација и ревитализација постојеће термоенергетске инфраструктуре, у складу са одрживим развојем и заштитом животне средине;
- утврђивање програма и смерница развоја термоенергетске инфраструктуре, синхронизација њеног развоја са свим активностима на овом подручју и њен даљи развој.

Обновљиви извори енергије (ОИЕ)
- стварање услова за повећање коришћења обновљивих извора енергије, у складу са мерама заштите природе;
- повећање енергетске ефикасности у свим секторима грађевинарства, индустрије, саобраћаја и комуналних услуга, применом мера за побољшање енергетске ефикасности.

Електронска комуникациона инфраструктура
- уравнотежен развој електронске комуникационе инфраструктуре, засноване на ICT технологији;
- потпуна дигитализација електронске комуникационе инфраструктуре;
- развој широкопојасне мреже на целом подручју;
- увођење савремених електронских комуникационих услуга;
- обезбеђивање бежичне електронске комуникационе мреже за садржаје ван насеља.

2.3.6. Заштита животне средине

Циљеви у области заштите животне средине су:
- постизање рационалне организације, уређења и заштите простора усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у односу на постојећи капацитет животне средине и евидентирана просторна ограничења;
- предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања;
- заштита и очување квалитета ваздуха;
- заштита, очување и рационално коришћење вода (површинских и подземних) уз примену интегралног приступа у управљању и коришћењу водних ресурса (коришћење, заштита вода и заштита од вода);
- очување квалитета површинских вода у складу са захтеваном класом квалитета;
- заштита, очување и рационално коришћење земљишта, уз интегрални однос у планирању и управљању земљишним ресурсима;
- заштита насеља, привредних комплекса и пољопривредних површина од спољних и унутрашњих вода;
- минимизација негативних утицаја антропогених активности у насељима у обухвату Просторног плана;
- уравнотежено коришћење простора са становишта заштите животне средине и обезбеђење услова за очување и адекватно газдовање природним ресурсима;
- санација и рекултивација еколошки најугроженијих подручја, пре свега неуређених депонија, експлоатационих поља минералних сировина, као и других деградираних простора;
- примена најбољих доступних технологија - БАТ технологија (*Best Available Tehniques*) при реконструкцији старих и изградњи нових постројења чији би утицај могао да се одрази на заштићено подручје;
- успостављање континуираног праћења стања чинилаца животне средине (воде, ваздуха, земљишта и буке) и биомониторинга;
- успостављање континуираног мониторинга квалитета природних ресурса;
- одлагање комуналног и осталих категорија отпада, као и елиминација сточних лешева, у складу са Стратегијом управљања отпадом, законима и важећим правилницима;
- минимализација ризика по људско здравље и животе, као и очување природних и створених вредности од елементарних непогода и технолошких удеса.

3. ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ОБУХВАТА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Оцена постојећег стања је, пре свега, усмерена на оцену вредности карактера предела обухвата Просторног плана. При сагледавању постојећег стања коришћен је методолошки поступак који пружа основ за сагледање и валоризацију простора у циљу дефинисања планских решења која имају утицај на унапређење карактера предела.

Анализом постојећег стања је сагледана и интеракција просторних елемената у контексту који је шири од обухвата Просторног плана и који је утицао на коначно дефинисање обухвата и подручја посебне намене.

3.1. КАРАКТЕР ПРЕДЕЛА

Просторним планом је обухваћено подручје којим доминирају предеони обрасци шумовитих обронака планинског масива Вршачких планина и широког флувијалног рељефа више лесне терасе Баната. У контактној зони та два доминантна просторна ентитета утврдио се и тип предела лесне заравни, која формира плодне површине уз планинске обронке испресецане многобројним долинама бујичних водотока – потока (Месић, Токај, Гузајна, Сочица, Физешу, Јаруга, Врела, ид.). Додатан елемент у формирању карактера овог подручја представља мозаичан распоред више типова влажних и сувих ливада, тршћака и бара Малог вршачког рита, чија се посебна вредност огледа у јединственом систему станишта са Вршачким планинама. Пре већих мелиоративних радова, простор Малог вршачког рита представљао је богат комплекс влажних станишта.

Прокопавањем канала и подизањем насипа промењене су основне предеоне карактеристике подручја. Након тога су многе водене целине постале доступне за обраду земљишта и изградњу, чиме су створене обрадиве површине и формирана данашња мрежа и структура насеља.

Геоморфолошке карактеристике и начин коришћења овог подручја пружају јасан увид у еволуционе процесе прилагођавања и култивисања терена у сврху стварања мреже компактних насеља и продуктивног пољопривредног земљишта. Територија која је изворно формирана под утицајем планинског биоресурса са једне стране и аграрне рационалности засноване на вишевековној регулацији водног режима са друге, у целини представља јединствен и вредан феномен.

Елемент формирања карактера овог подручја изражен је и кроз културно-историјски значај града Вршца који се манифестује кроз монументалне архитектонске објекте и колективну меморију.

У оквиру сагледавања ширег простора око Вршачких планина уочавају се три основна обрасца предела, чији елементи се доследно јављају и међусобним интеракцијама стварају специфичности које пружају посебан осећај за место:
1. Предео шумовитих обронака Вршачких планина и влажно станиште Мали вршачки рит,
2. Урбана структура града Вршца и
3. Низијски појас више лесне терасе Баната.

<u>Карактер аутохтоног предела шумовитих обронака Вршачких планина</u> са насељима, јасно је раздвојен у три карактеристичне целине: брдско–планинско подручје које одликује специфична флора и вегетација са већим бројем шумских заједница, ниже подручје које се огледа кроз композитне елементе руралне структуре (као што су воћњаци и виногради, пашњаци и горњи делови поточних долина) и комплекс влажног станишта Малог вршачког рита. Поред периурбаних структура града Вршца, чије се урбано ткиво „наслања" са западне стране Вршачких планина, на северу се у окружењу налазе села Велико и Мало Средиште, Гудурица и Марковац, а на југу Месић, Јабланка и Сочица.

Хомогена и концентрисана матрица шума Вршачких планина се према југу и северу наставља у мозаичну структуру у којој се смењују комплекси аграрних простора, агрошумски простори, обрадиве површине, воћњаци, виногради и насеља. Конфигурацију структуре предела формира рељеф интензивног спирања и јаружања. Геометрију предела формирају дуге линије потока са израженим карактеристикама бујичарских токова. Насеља су настајала уз те водотоке и углавном имају карактеристичну линеарну форму која, у већини случајева, и даље опстаје (Мало Средиште, Велико Средиште, Гудурица, Марковац, Месић, Јабланка). Структура насеља у окружењу Вршачких планина јасно указује на повезаност са природним окружењем – вековним култивисањем површина под виноградима, воћњацима и ораницама.

Стање структуре овог предеоног обрасца са аспекта хетерогености (шуме, комплекси аграрних простора, агрошумски простори, насеља и водотокови) говори о високом степену диверзитета. Стабилност се може изразити површином коју заузима шума и дужином ивице шуме, њеном густином, као и агрошумским површинама, виноградима и воћњацима. Историјска матрица овог предела условљена је просторном организацијом насеља и обликовањем њиховог међусобног повезивања, као и утврђеним комуникационим правцима дуж Вршачких планина.

Као носиоци идентитета овог типа предела (елементи преко којих се овај тип предела сагледава), насеља са комуникацијским везама указују на извор лабилности: ширење грађевинског подручја нарушава историјску форму насеља окупирајући површине некадашњег пољопривредног или шумског земљишта, чиме карактер предела губи на вредности. Виногради и воћњаци као важни елементи у формрању карактера предела се смањују.

Посебно вредан елемент карактера овог предеоног обрасца представља део Вршачких планина који се простире северозападним обронцима и чини јединствену еколошку структуру и био-функционалну целину са Малим вршачким ритом. Мали рит представља фрагмент простора који пружа јединствен увид у мозаичан распоред више типова станишта, и који поред обимних хидромелиоративних захвата није преведен у обрадиво земљиште и остао је вредно и „богато" влажно подручје чији се карактер нарочито испољава током влажних сезона. Разноврсност микроклиматских, хидролошких и педолошких услова подручја Вршачких планина утиче и на висок степен мозаичности вегетације. Мозаичност биотичких и абиотичких елемената који учествују у формирању предеоног обрасца обронака Вршачких планина у прошлости су пружали идеалне услове за сточарство (посебно пчеларство), виноградарство и воћарство.

Урбани центар града Вршца представља релативно хомогено изграђену урбану структуру, која сведочи о аспектима насељавања и култивисања обронака Вршачких планина. Формирањем територије, у контексту геоморфолошких карактеристика побрђа, убрзаног процеса трансформације и култивисања земљишта, геостратешког положаја и историјских околности, створили су се услови и потреба за формирањем јединственог урбаног центра града Вршца са значајним духовним и профаним институцијама. Значај овог подручја је јединствен у погледу увида у ретроспективу историјских процеса насељавања подручја Панонске низије и афирмацију балканских народа кроз мултикултуралну интеракцију. Образац насеља града Вршца који се огледа кроз сачувану урбану матрицу засновану на дистрибуцији објеката и јавних простора у подножју планинског масива представља сведочанство о начину прилагођавања природним условима и културном успону народа овог подручја у XVIII и XIX веку. Успорени демографско-економски развој града последњих деценија, са једне стране, и очуваност планинског биоресурса, са друге стране, резултат су и чињенице да се територија града Вршца налази у пограничном подручју.

Урбано ткиво града Вршца се развијало углавном као приземна агломерација. Осим што је то општа карактеристика панонских насеља, на формирање овакве структуре, посебно праваца пружања вршачких улица, утицали су климатски услови, пре свега учесталост и брзина дувања ветрова, од којих највећу честину има југоисточни ветар - кошава. С друге стране, ниска градња омогућила је неометано сагледавање вршачког брега и Вршачке куле из свих праваца у граду, стварајући тако препознатљиве ведуте – слике града у којима се обавезно, као мотив налази вршачка кула. Силуета града Вршца садржи два плана: први је сам град, а други је брег са Вршачком кулом, у залеђу града, што је чини јединственом и препознатљивом међу силуетама војвођанских градова. Силуета вршачког брега и куле средњовековног утврђења на врху, стоје као природна сценографија града који се развио у подножју.

Изградњом репетитора и објекта на самом утврђењу долази до непосредне блокаде визуре на кулу и са куле. Стуб репетитора постаје доминанта у простору и на тај начин угрожава споменик културе. Објекат у непосредној близини заклања споменик културе. Тиме је деградирана важна визуелна особеност карактера предела, која се препознаје као један од најважнијих симбола града.

Низијски појас више лесне терасе Баната представља образац предела чијим карактером доминира матрица иригационог система у којој су фрагментарно распоређени већи комплекси аграрних простора и равничарска насеља са ортогоналном шемом ширих уличних регулација.

Структура овог типичног аграрног предела се препознаје у доминантној матрици обрадивих површина у којој су на лесној тераси, фрагментарно и релативно равномерно распоређена равничарска насеља са ортогоналном шемом широких уличних регулација (Влајковац, Ритишево, Потпорањ, Стража, Војводинци, Павлиш). Као елементи култивације простора, у структури су јасно читљиви елементи система наводњавања и водених површина – акумулација и рибњака. Конфигурација структуре предела условљена је морфологијом терена коју формира лесна тераса. Изузетак томе и елемент дисторзије релативно хомогене структуре предела представља образац којим доминирају елементи поточних и речних долина, где се посебно истиче долина реке Караш са својом мозаичном структуром доминантне шумске вегетације. Доминирају геометријски облици које формирају: поља обрадивог земљишта парцела различите гранулације, систем канала и саобраћајница, као и компактне форме насеља. Степен природности, односно органску форму уносе елементи природних водотока са вештачким микроакумулацијама.

Доминација једног предеоног елемента, обрадивих површина, без значајног учешћа осталих, говори о лабилној структури и великој осетљивости овог типа предела. Степен угрожености карактера предела се најбоље огледа у дужини и структури ивице комплекса шумских простора и природних водотока који уносе онај неопходан степен природности у овај култивисан предео. На исти начин, мала дужина ивица шума и шибљака указује на проблем повезаности и континуитета еколошких коридора који је један од највреднијих носилаца биодиверзитета.

Три наведена предеона обрасца се идентификују као основни чиниоци јединственог географског простора - „Подручје карактера предела Вршачких планина", и оно је предмет овог Просторног плана. Имајући у виду целовитост и садржину биотичких и абиотичких елемената природног наслеђа, као и материјалних и нематеријалних елемената културног наслеђа, „Подручје карактера предела Вршачких планина" се посматра са више концептуалних аспеката и просторних нивоа.

3.2. ПРИРОДНИ УСЛОВИ

Геоморфолошке и геолошке карактеристике

Град Вршац се разликује од већине јединица локалне самоуправе АП Војводине диверзитетом геоморфолошких облика. На овом простору могу се издвојити следеће морфолошке целине: депресије, алувијална раван реке Караш, лесне терасе, лесне заравни и Вршачке планине.

Вршачке планине изграђују најстарије стене палеозојске старости, односно различити кристаласти шкриљци и гнајсеви. Простор који окружује Вршачке планине изграђују неогени седименти, пекови са прослојцима пешчара и конгломерата. Квартарни седименти (шљунак, песак, песковити лес) обухватају највећи део простора, стварани су на копну, у барама и мочварама, у речним долинама.

У морфолошком погледу Вршачке планине чине четири јасно издиференцирана блока-хорстова: Вршачка кула (399 m н.в.), Вршачки врх (590 m н.в.), Гудурички врх (641 m н.в.) и Доњи Вршишор (463 m н.в.). Наведени узвишени делови међусобно су одвојени поточним долинама и превојима - Превала, Кулмеа и Коркана. Темена поменутих превоја леже на апсолутној висини од 300 до 390 m н.в.

Вршачке планине припадају групи громадних планина о чему сведоче дубоке и дугачке преседлине. У висинском погледу читава област Вршачких планина се може поделити на ниско-планинске, брежуљкасте и ниже заравњене пределе. Планински предео обухвата око 170 km^2, а планине се пружају у правцу запад-исток. Планина на уздужном профилу има купаст или асиметрично купаст изглед.

На Вршачким планинама постоје три групе рељефних облика који су настали ерозивним процесима и то су: фосилне површи, долине и остењаци.

Услед изражених денудационих процеса у површинском рељефу, на више локалитета има велики број остењака. Остењаци, према литолошкој одредби, настали у гнајсу у облику разноврсних форми, уздижу се више метара изнад околног земљишта. Најчешћи облици остењака су турбанасти, печуркасти, плочасти, пирамидални, стубасти и других форми висина од неколико до око 25 m.

Најинтересантнији и најмногобројнији остењаци налазе се на југозападној страни Гудуричког врха, на југозападној страни Вршачке куле. Различите форме поменутих остењака представљају изузетну вредност у укупном геодиверзитету Вршачких планина па их кроз програм активне заштите (пре свега, забрану сече шуме) треба сачувати.

Геолошки процеси:
Међу „савременим" геолошким процесима који су присутни на Вршачким планинама издвајају се елувијални, падински процеси, ерозија и појаве клижења. Елувијални процес је изражен на целокупном истражном простору, а њиме су нешто више захваћене стене гранитоида, где грус има понекад дебљину и до 3 m. Падински процеси се огледају у делувијално пролувијалним седиментима које чине блокови и дробина различитог порекла и састава.

Ерозија се јавља претежно на јужном делу природног добра с обзиром да речну мрежу изграђује доста повремених водотокова бујичног карактера. Појаве клижења су регистроване само као фосилне, али како се у литолошком стубу појављују сочива глина, треба очекивати да се она могу активирати. До ових појава би могло доћи по ободном делу природног добра.

Хидрографске, хидролошке и хидрогеолошке карактеристике:
Подручје јединице локалне самоуправе Вршац испресецано је густом мрежом природних и вештачких водотокова. Природни водотокови су представљени рекама, потоцима и суводолинама, а вештачки мелиоративним каналима који у већини случајева имају функцију одводњавања, а мањи број има двонаменску функцију – и наводњавање. Изградњом и довршетком магистралног канала Дунав-Тиса-Дунав, све воде се са овог мелиоративног подручја усмеравају, уместо у Тамиш, преко истог у Дунав код Банатске Паланке.

На простору Вршачких планина јављају се стални, повремени и периодични водени токови. Општа одлика свих је да имају карактер бујичних токова. У целини гледано ово подручје не обилује богатим изданима. Утврђено је постојање 48 извора (Бугарски и сар., 1995). Четири врха Вршачких планина: Вршачка кула (399 mАНВ), Вршачки врх (488 mАНВ), Гудурички врх (641 mАНВ) и Доњи вршишор (463 mАНВ) су одвојени поточним долинама и превојима. Вршачке планине се према северозападу стрмо спуштају у Мали рит. На северној страни су поточне долине Марковачког потока, Алажур, Мајдан и Козлук и вододерина Ђаволова јазбина. Јужна подгорина се степенасто спушта у ниже пределе и више је разуђена потоцима од северне.

Правци отицања потока одређени су пружањем Вршачких планина и нагибом терена у планинској подгорини. На северној страни се налазе сливови трију потока, чија укупна дужина износи 38,8 km. То су Малосредиштански поток, који извире при врху уске долинице са доста стрмим странама и Марковачки поток, који настаје од више изворишних кракова и отиче брежуљкастим тереном, и Шемица поток, чији западни крак извире и једним делом тече преко српске територије, а његов низводнији део се налази у Румунији. Корита доњих токова Марковачког и Малосредиштанског потока претворена су у канале који, у подножју планине, прихватају воде ових потока.

Малосредиштански поток извире испод превоја Кулмеа маре, са изором на 162 mАНВ и отиче скоро праволинијски у дужини од 3 km до подножја Вршачких планина Каналом Мали рит. Укупан пад Малосредиштанског потока је 62 m, али је због кратког тока његов просечан пад 20,7 m/km, што је три пута већи пад од пада Марковачког потока. Марковачки поток, чији се главни извор налази на 176 mАНВ у Вршачким планинама, напушта ово поручје код Великог Средишта, на висини од 100 mАНВ. Одатле воде овог потока кроз Мали вршачки рит теку каналисаним током као Канал Вршац - Велико Средиште. Укупан пад овог потока је 76 m, а просечан пад је 6,9 m/km.

Поред сталних потока, са Вршачких планина отичу још периодски и повремени потоци. Периодски потоци постају од истоимене врсте извора. Кроз њихова корита вода отиче само током влажних сезона. Постоји осам потока чији се извори и токови налазе на нижем делу Града Вршац (Кевериш, Боруга, Велика бара, Загајички поток, Партански поток, Корања, Стражански поток и Маложамски поток).

Водостаји и протицаји водотокова Вршачких планина директно зависе од режима издашности извора, односно од расподеле падавина током године. Наиме, током године јасно су изражена два кишна и два сушна периода. Аналогно томе, током године се јављају битнија колебања водостаја и протицаја.

Максималне количине воде протекну кроз корита ових потока током друге половине пролећа и почетком лета. Према томе, период са максималним водостајима и протицајима поклапа се са најкишовитијим месецима пролећа, током којих извори имају максималну издашност. Период са максималним протицајима јавља се у најкишовитијим пролећним месецима, најчешће у мају и јуну. Други или споредни максимум водостаја јавља се, као последица секундарног максимума падавина, у новембру и децембру.

Главни минимум водостаја се јавља у другој половини лета и првој половини јесени. Томе делимично доприносе високе температуре подлоге и ваздуха, односно губљење воде испаравањем, а највише карактер падавина. Наиме, за те месеце је карактеристично да се излучивање кише јавља у виду веома јаких пљускова, и кроз њих протекну веће количине воде, а после краћег времена готово пресахну. Секундарни минимум водостаја наступа током фебруара и марта. У таквим случајевима, због недовољно регулисаних корита потока, јављају се поплаве у средњим и доњим деловима водотокова. По штетама су посебно карактеристичне поплаве изазване изливањем Месићког потока. Корито овог потока је више пута регулисано-продубљивано и проширивано. Међутим, ни ти радови нису допринели потпуној заштити од високих вода.

Истина, местимично је профил корита тако димензионисан да омогућује максимални протицај од 47 m^3/s, али при појави високих вода, уска грла у кориту, на пример испод мостова, нису у стању да пропусте сву воду. Због успора воде долази до изливања воде из корита и плављења њива и насеља Вршац и Месић.

У сливовима потока Вршачких планина процес флувијалне ерозије и денудације слабије је развијен. Разлог томе је што су виши и стрмији планински делови покривени густом шумом, што су потоци у својим горњим токовима усекли дубља корита, што нема свежих дубинских процеса и

изражених појава обурвавања материјала са страна корита итд. Ипак, нешто изразитији ерозивни процеси присутни су на северној страни, тачније на сектору од слива Малосредиштанског потока према Вршцу. Ту је изражена ерозија III категорије, односно слаба ерозија. Поред површинске, местимично је заступљена и јаружаста - дубинска ерозија. На овом делу годишње буде еродирано око 1000 m^3 материјала. У сливовима осталих потока запажа се врло слаба ерозија (IV категорија), којом се односи 400 до 600 m^3/km^2 материјала током године.

На простору обухваћеном Просторним планом, постоји неколико вештачких језера. Ради заштите града Вршца, других насеља и пољопривредног земљишта од поплава, предвиђено је да се у подножју Вршачких планина подигну бране са акумулацијама. Преграђивањем долина Месићког и Марковачког потока формиране су две акумулације. Функција ових акумулација је да заустављају поплавне таласе ових бујичних водотокова. Брана на Месићком потоку је подигнута близу пута Вршац-Стража, а на Марковачком потоку код села Велико Средиште. Током лета, због слабог протицања воде, ова језера пресушују. Треће језеро се налази на северозападној периферији Вршца. Током читаве године има воде. Користи се као градско купалиште.

У Великом риту, поред Шулховог канала, постоји рибњак површине око 900 ha.

Подземне воде:
На формирање подземних и површинских вода Вршачких планина утичу геолошки састав терена, рељеф, климатске прилике и вегетациони покривач. На вишим теренима као што су Банатска пешчара и лесна зараван, фреатске воде су дубоко, преко 10 m, па и преко 20 m, док су на језерско-лесној тераси знатно ближе топографској површини. Најближе топографској површини су у долинским равнима Караша и доњим деловима поточних долина, а поготову у две депресије – Алибунарској и Вршачком рову (Мали рит).

Фреатске издани се водом снабдевају инфилтрацијом атмосферских талога, притицањем подземних вода са виших терена на ширем простору и процеђивањем вода које површински притичу. Воду губе отицањем у дубље изданске колекторе преко извора, транспирацијом биљака, испаравањем из тла и подземним притицањем у корита потока, река и канала. У коликој мери ће се атмосферска вода инфилтрирати у подлогу, зависи од порозности и пропусности, два важна хидрогеолошка својства стена. Поред наведеног, упијање атмосферских талога у подлогу зависи и од нагиба терена, тако да се јавља већи површински отицај у односу на упијање у подлогу на теренима са већим нагибима.

Већина становника сеоских насеља на Вршачким планинама и у њиховом подножју, а то су Марковац, Велико Средиште и Мало Средиште са северне и Месић, Сочица и Јабланка са јужне стране, за водоснадбевање користе јавне бунаре (артешке бунаре), каптиране изворе, али добрим делом и воду фреатске издани из копаних бунара којих има много више. Већина копаних бунара је у нехигијенском стању. Вода у тим бунарима није добра. Тврда је и често бактериолошки загађена, нарочито у време када издан има максимум. Тада у неке од ових бунара доспевају воде бујица, па и воде загађене фекалијама.

Изданске воде са подручја Вршачких планина учествују у храњењу неколико десетина извора. Они избијају на местима где је топографска површина засекла издан. Већина ових извора снадбева потоке водом. На простору нижих терена Града Вршац постоји већи број извора. Њихов тачан број, међутим, није регистрован.

Ови извори припадају групи гравитационих, а по типу спадају у контактне. Према трајности избијања воде мањи број извора спада у сталне, док већина припада периодичним. Најоскудније издани имају виши делови планине и њена западна половина. Извори имају зонални распоред. Најгушћа концентрација извора је у средишњем делу Вршачких планина.

Климатске карактеристике:
На основу анализираних климатских података са најближе метеоролошке станице у Вршцу (температура ваздуха, инсолација, облачност, падавине, влажност ваздуха и ветар) може се закључити да на посматраном подручју влада умерено-континентална клима са извесним специфичностима, које карактеришу изразито хладне зиме и топла лета. Вршачке планине због своје висине и правца простирања представљају важан модификатор микроклиматских карактеристика непосредне околине. Утичу на правац дувања кошаве, па се у Граду Вршцу јавља већа учесталост и снага јужног ветра. Такође, над планином и непосредном околином се излучује више падавина, снег се дуже задржава и обично падне раније. Дневне и годишње амплитуде температуре ваздуха су ниже у непосредној близини планине.

Средња годишња температура ваздуха у периоду од 1997-2016. године износила је 12,5°C, најтоплији месец је јул (22,9°C) а најхладнији јануар (1,5°C). Просечна количина падавина износила је 674,4 mm, месец јул је најкишовитији (85,8 mm) док се најмање падавина излучи у марту (37,6 mm). Средња годишња влажност ваздуха се креће од 64-77%, а средња годишња вредност облачности износила је 5,2 (десетине). У посматраном периоду, средња годишња вредност инсолације је износила 2226,1 часова. Анализиран простор је веома ветровит. Најчешће дувају ветрови из правца југа-југоистока (кошава) са просечном годишњом честином од 221‰, првенствено у зимској половини године. То су уједно и најснажнији ветрови са брзином од 7,9 m/s. Број дана са ветровима јачине преко 6 бофора је просечно 166 дана годишње у посматраном периоду, а када су у питању ветрови чија јачина прелази 8 бофора, број дана је доста ређи и износи 64 дана у току године.

Сеизмичке карактеристике:
На основу сеизмичке рејонизације Републике Србије за повратни период од 475 година, у обухвату Просторног плана је могућ земљотрес јачине VII-VIII и VIII степени сеизмичког интензитета према Европској макросеизмичкој скали (EMC-98). У највећем делу посматраног подручја утврђен је земљотрес јачине VII-VIII степени, док је у северном делу могућ земљотрес јачине VIII степени.

Педолошке карактеристике:
У западним деловима подручја које обухвата Просторни план преовлађују ритске црнице и смонице, обичне или тешко заслањене, уз значајно присуство разних типова карбонатних, деградираних или заслањених чернозема. Источни делови посматраног подручја рељефно се значајно разликују јер су ту лоциране Вршачке планине, па је педолошка основа другачија. Овде су у већој мери заступљена скелетна земљишта на већим висинама централног масива (сирозем или регосол), на североисточним деловима преовлађује кисело смеђе земљиште на крсталастим шкриљцима, слично гајњачи, али неупоредиво киселије. Северне и јужне падине у педолошком смислу су углавном смонице на неогену и представљају главне воћарско-виноградарске рејоне. Целокупно подручје обухвата је прошарано мањим, или већим површинама под солоњецима, солончацима, алувијумима и делувијумима.

3.3. ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ

3.3.1. Природна добра

У обухвату Просторног плана налазе се просторне целине од значаја за очување биолошке разноврсности на националном нивоу, као и подручја од међународног значаја за очување биолошке разноврсности.

Као просторне целине за очување биолошке разноврсности на националном нивоу издвојена су: заштићена подручја и подручја у поступку заштите, подручје планирано за заштиту, станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста и еколошки коридори.

Заштићена подручја и подручја у поступку заштите:
Станишта Вршачких планина и станишта Малог вршачког рита, према новом акту о заштити, постају једно подручје повезано у функционалну целину која пружа веће могућности при заштити, управљању, унапређењу и одрживом коришћењу.

Станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста:
У обухвату Просторног плана издвојен је већи број станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста од националног значаја (у даљем тексту: станишта). Станишта су регистрована у бази података Покрајинског завода за заштиту природе у складу са Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС", бр. 5/10, 47/11 и 32/16).

Табела 1. Станишта на простору обухвата Просторног плана

Назив станишта	Категорија станишта	Ознака
„Средњи ток Караша"	ливаде, ободна вегетација водених система, реке и потоци, хигрофилне шуме и жбуње;	BCR05b
„Пашњаци на Селишту"	обрадиве површине и вештачки предели, слатине, степе на лесу;	VRS01b
„Пашњаци код Павлиша"	мочваре и ритови, слатине;	VRS02
„Пашњаци код Војводинаца"	екстензивне агрикултуре, ливаде, ровови и мали канали;	VRS09
„Пашњаци код Куштиља"	ливаде, реке и потоци, степе на лесу;	VRS10
„Пашњаци код Великог Средишта"	ливаде, мочваре и ритови, обрадиве површине и вештачки предели;	VRS11

Назив станишта	Категорија станишта	Ознака
„Ливаде и шумарци код Месића"	ливаде, панонске шумо-степе, степе на лесу;	VRS12a
„Ливаде и шумарци источно од Месића"	листопадне шуме сувих терена, панонске шумо-степе, степе на лесу;	VRS12b
„Ливаде и шумарци код Јабланке"	степе на лесу, панонске шумо-степе, листопадне шуме сувих терена, обрадиве површине и вештачки предели, ливаде;	VRS12c
„Сочица запад"	ливаде, панонске шумо-степе, степе на лесу, хигрофилне шуме и жбуње;	VRS12d
„Сочица исток"	ливаде, листопадне шуме сувих терена, степе на лесу, хигрофилме шуме и жбуње;	VRS12e
„Пужево брдо"	ливаде, листопадне шуме сувих терена, хигрофилне шуме и жбуње;	VRS13a
„Ново имање"	ливаде, листопадне шуме сувих терена, панонске шумо-степе, степе на лесу;	VRS13b
„Комориште"	екстензивне агрикултуре, ливаде, листопадне шуме сувих терена, панонске шумо-степе, степе на лесу;	VRS13c
„код Марковца"	екстензивне агрикултуре, ливаде, листопадне шуме сувих терена, панонске шумо-степе, степе на лесу;	VRS13d
„Пашњак код Потпорња"	ливаде, реке и потоци, степе на лесу;	VRS16
„Слатина код Влајковца"	слатине;	VRS19
„Пашњаци код Влајковца"	ливаде, реке и потоци	VRS22

На овим стаништима се налазе бројне заштићене и строго заштићене врсте биљака, сисара, птица, гмизаваца, водоземаца и инсеката, које су у просторној и функционалној вези са заштићеним подручјем.

Најзначајније су следеће заштићене и строго заштићене врсте:
- биљака: пелен *(Artemisia pontica),* слатинска паламида *(Cirsium brachycephalum)*, стазарка *(Coronopus squamatus),* барска калуђарка *(Epipactis paiustris)* и
- животиња: водомар *(Alcedo atthis),* вук *(Canis lupus),* легањ *(Caprimuigus europaeus),* црна рода *(Ciconia nigra),* змијар *(Circaetus gailicus),* средњи детлић *(Dendrocopos med ius),* црна жуна *(Dryocopus martius),* ластавичар *(Falllco subbuteo),* ветрушка *(Falco tinnuncuius),* сива ветрушка *(Falco vespetinus),* руси сврачак *(Lanius coliurio),* сиви сврачак *(Lanius minor),* славуј *(Luscinia megarhynchos),* пчеларица *(Merops apiaster),* велика сртнадица *(Miiiaria caiandra),* жута плиска *(Motaciila flava),* ћук *(Otus scops),* велика сеница *(Parus major),* бела сеница *(Remiz pendulinus),* обична траварка *(Saxicola rubetra),* црноглава траварка *(Saxicola torquata),* дугорепа сова *(Strix uraiensis),* црноглава грмуша *(Sylvia atrcapiila),* обична грмуша *(Syivia communis),* кос *(Turdus merula),* дрозд певач *(Turdus philomelos),* пупавац *(Upupa epops).*

Еколошки коридори:
Према Уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС", број 102/10), река Караш са својим обалским појасом је проглашена за еколошки коридор од међународног значаја који повезује остатке природних станишта суседних држава, Републике Србије и Румуније. На простору обухвата Просторног плана је део овог еколошког коридора.

Осим еколошког коридора од међународног значаја, у обухвату је и еколошки коридор од регионалног значаја (канал ДТД „Банат" до Тамиша) и локални еколошки коридори. Међународни и регионални еколошки коридори су утврђени Регионалним просторним планом АП Војводине.

На основу Закона о заштити природе „еколошки коридор је еколошка путања и/или веза која омогућава кретање јединки популација и проток гена између заштићених подручја и еколошки значајних подручја од једног локалитета до другог и који чини део еколошке мреже". Водотоци са функцијом еколошких коридора и њихов обалски појас, истовремено представљају станишта насељена заштићеним врстама, чија је бројност на овим просторима највећа у периодима миграције појединачних животињских група.

Подручја од међународног значаја за очување биолошке разноврсности:
Подручја од међународног значаја за очување биолошке разноврсности припадају „Еколошки значајном подручју еколошке мреже Републике Србије", бр. 16 утврђено Уредбом о еколошкој мрежи. У обухвату Просторног плана се налазе два међународно значајна подручја за птице (*Important Bird Areas* - IBA): RS014IBA „Вршачке планине" и део RS015IBA „Делиблатска пешчара", као и међународно значајно подручје за биљке (*Important Plant Area* - IPA) „Вршачке планине" (обухвата: Вршачке планине; Мали рит; Маргита, Пландиште, Јасеново).

Вршачке планине су део националне EMERALD мреже, RS0000017 „Вршачке планине". Ова еколошка мрежа укључује подручја од посебног еколошког значаја за угрожене врсте и типове станишта која су идентификована на основу Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска конвенција).

3.3.2. Природни ресурси

Шуме и шумско земљиште: На простору обухвата Просторног плана највеће површине под шумама се налазе на простору ПИО „Вршачке планине". Мање површине под шумама су уз водоток реке Караш, уз каналску мрежу и шуме сопственика.

Шумама које се налазе у оквиру подручја под заштитом газдује ЈП „Војводинашуме", а већи део овог подручја припада Газдинској јединици (ГЈ) „Вршачки брег". Укупна површина ове ГЈ према подацима ЈП „Војводинашуме" износи 5302,72 ha. Шуме и шумско земљиште заузимају 4977,23 ha. Укупно обрасла површина ГЈ износи 4337,95 ha, што чини 81,81% укупне површине. Шуме у оквиру ГЈ чине 4225,44 ha (79,68%), а шумске културе 112,52 ha (2,12%). Осим ГЈ „Вршачки брег", на простору ПИО „Вршачке планине" су површине под шумама које припадају ГЈ „Шуме манастир Месић", чија површина према важећој Основи за газдовање шумама за период од 2015. – 2025. године износи 701,1 ha. У оквиру ове ГЈ обрасла површина износи 652,89 ha (93,1%).

На простору ПИО „Вршачке планине" јавља се широки еколошки дијапазон шума: влажне, крајпоточних (врбове); суве, присојне, на стрминама (медитерански грабић и медунац); светле и топле шуме разних храстова и племенитих лишћара; и сеновите и свеже шуме мезијске букве или граба. Присутне су шумске заједнице из следећих свеза: Quercion farnetto, Quercion pubescentis-petraeae, Quercion-petraeae-cerris, Carpino betuli illyco-moesiacum, Fagion moesiacae и Fraxino-Acerion. У фитоценолошкој студији Вршачких планина издвојено је 17 шумских заједница.

Подручје Вршачких планина се одликује већим учешћем заједница ксерофилног карактера које чини бројно присуство следећих врста: Fraxinus ornus, Quercus farnetto, Quercus pubescens, Ruscus aculeatus, што потврђује доминацију термофилних заједница. Значајна карактеристика шумске вегетације Вршачких планина је мешовити састав већине састојина.

Природна разноликост шума Вршачких планина је увећана антропогеним дејством шумских култура (црни бор, багрем и др. врсте) које подносе погоршане климатске и земљишне услове настале после сече и неупелог природног подмлађивања аутохтоних шума.

Вршачке планине су један од најинтересантнијих планинских масива Србије због свог географског положаја, климе, планинске мезоклиме, флоре и вегетације. Разноврсни климатски утицаји који допиру са свих страна из различитих подручја, а посебно из шумо-степске области, учинили су флору и вегетацију специфичном. Многобројне ксерофилне врсте карактерише већи број шумских заједница. Многе биљне врсте су ретке за Србију, реликтне или ендемичне. Многе заједнице су реликтне самим тим што сличних нема у средњој Европи и другим деловима Србије. Посебно се издвајају полидоминантне заједнице са буквом, липом, јавором и јасеном, које указују на богато порекло и специфичан историјски развој подручја, предела и вегетације. Из времена када су Вршачке планине биле острво у Панонском мору а затим у језеру, воде порекло многе врсте и заједнице које су се очувале захваљујућој приморској клими, а касније планинској клими масива. Велико богатство у свим спратовима и њихова велика разноврсност дају изразити биодиверзитет флоре овог масива. Присуство сребрне липе (*Tilia tomentosa*) у многим заједницама, сведоче не само о пореклу многих врста из плиоценских времена, већ и о специфичним условима који владају на ободу Панонског басена.

Геоморфолошка разноврсност терена, уз силикатну подлогу и специфичну климу острвског масива у целини, омогућила је развој различитих шумских заједница међу којима се посебно издвајају храстове термофилне и мезофилне шуме. Реликтна флора и вегетација сведоче о пореклу и историјском развоју подручја и предела Вршачких планина, као и о очуваности многих врста у континенту од краја терцијера до данас.

Порекло шумске вегетације Вршачких планина је у распону од богатијих мешовитих шума до ниских (изданачких) шума лошијег квалитета са многим врстама које указују на степен деградације. До овог стања су довеле честе чисте сече и интензивне прореде шума које су довеле су до формирања шикара, које су се претвориле у високе шикаре, а затим у средњодобне изданачке шуме.

Ловна фауна: На подручју Вршачких планина, као најатрактивнијег ловишта на простору обухвата Просторног плана, присутне су следеће врсте ловне фауне: дивља свиња (*Sus scrofa*) као најраспрострањенија ловна врста присутна на овом подручју од вајкада, срна (*Capreolus capreolus*)

која најчешће настањује шумске пропланке обрасле травним покривачем и зец (*Lepus europaeus*) који се обично сусреће на рубовима шуме које су у додиру са њивама. Ове врсте су ловна дивљач и предмет су интензивног газдовања. Од пернате ловне дивљачи заступљен је фазан (*Phasianus colchicus*) и пољска јаребица (*Perdix perdix*). Поред ових врста стално настањене врсте на Вршачким планинама су лисица (*Vulpes vulpes*), шакал (*Canis aureus*), вук (*Canis lupus*) и многе друге врсте, а из суседних ловних ревира све чешће залутају и јелени (*Cervus elaphus*), који се све дуже задржавају, па постоје индиције да ће се у одређеном тренутку ту и трајно населити.

Услед прекомерног и неконтролисаног лова и измењених услова станишта изазваних деловањем човека, дошло је до осиромашења ловне дивљачи. Поједине врсте дивљачи су постале ретке, а неке су исчезле заувек услед насталих промена на њиховим аутохтоним стаништима (дивокоза, рис, медвед, тетреб, љештарка, сури орао, орао брадан, орао крсташ и друге).

Пољопривредно земљиште: природни ресурс који се услед диверзитета геоморфолошких и педолошких одлика и начина коришћења земљишта знатно разликује у односу на непосредно окружење.

Оранице заузимају највеће површине у обухвату Просторног плана (око 32.950 ha) и користе се углавном у сврху ратарске производње.

Ипак оно по чему је овај крај упечатљив и надалеко чувен, су велике површине под виноградима нешто мање од 2000 ha од чега је близу 75% (око 1.456 ha) на подручју посебне намене, лоцираним на падинама Вршачких планина. Воћњаци су незнатно заступљени.

Површине под пашњацима и ливадама у обухвату Просторног плана, заузимају приближно 1.434 ha и њихов удео је сличан као и у другим деловима јужног Баната.

Површине под рибњацима и потенцијалним рибњацима у обухвату Просторног плана су релативно велике и обухватају близу 900 ha, али нису све у функцији.

Воде и водно земљиште: у обухвату Просторног плана представља све површинске воде, баре и мочваре, водозаштитна подручја и захвате, водне акумулације и ретензије.

Минералне сировине: На подручју Вршачких планина постоје неметаличне минералне сировине. Лежишта или појаве неметаличних минералних сировина представљају различити грађевински камен, кварцни и обични пескови. Као грађевински камен углавном се користе гранити, гранодиорити и мање гнајсеви. Ово су истовремено и једине појаве чврстих стена у том подручју, па је њихова експлоативост велика. Вршачки гранит се употребљава као ломљен и дробљен камен у грађевинарству. Појаве кварцних пескова су откривене североисточно од Гудурице и Великог Средишта, као и око насеља Месић где је експлоатацијом прилично измењен морфолошки изглед терена.

3.4. КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ

Завод за заштиту споменика културе у Панчеву је израдио Студију заштите непокретних културних добара у обухвату Просторног плана (у даљем тексту: Студија). Студија садржи податке и документацију о непокретној баштини која се налази у обухвату Просторног плана, као и о условима и мерама заштите непокретних културних добара.

Са становишта заштите и презентације непокретне културне баштине најзначајније је рубно подручје Вршачких планина, односно само насељено место Вршац.

Материјална културна добра која су многобројна и разноврсна, сведоче о изузетно хуманом простору за живот, стварање и трајање.

<u>Историјски контекст</u>

Предели у којима се спајају две различите природне површине - равница и Вршачке планине, одувек су привлачили људе да ту изграде своје насеобине, јер је земљиште погодно за земљорадњу, виноградатство и сточарство, а простране мочваре су омогућавале богат риболов, док су шуме пуне дивљачи биле идеална ловишта. С обзиром да ово подручје припада ширем појасу Подунавља, где су у Европи настале прве насеобине, прва насеља јављају се у још неолиту, у доба глачаног камена, о чему сведоче археолошки налази. Међутим насеља добијају сталнији карактер тек доласком Словена (позни средњи век) у ове крајеве од када и потичу први писани извори о њима. Име „Подвршан" се

према писаним траговима први пут појављује пре скоро шест векова. У то доба је жупанијом управљао деспот Ђурађ Бранковић, када је изнад Вршца подигнуто утврђење са циљем да брани град од најезде Турака. 1552. године град је опустошен, а становништво се повукло у околна брда где је саградило мања насеља. Пошто су уништили град, Турци су саградили малу паланку, на обали језера које се простирало на простору данашњег Малог рита. Тек у XVIII веку народ Баната се побунио, Турци су протерани, чиме је отворена нова епоха у историји овог подручја. Вршац улази у састав Тамишког Баната са седиштем у Темишвару. Оснива се Вршачки дистрикт и у ове крајеве стижу групе колониста из Немачке, Француске, Италије и Шпаније, првенствено виноградари. Истовремено у Вршац се сливају многи досељеници из Србије, претежно занатлије и трговци, Срби и Цинцари. Кроз историју је виноградарство за Вршац имало велики привредни значај, али је оно значајно и због тога што је покретало и развијало и друге делатности: трговину, занатство, индустрију, железнички саобраћај. У XX век Вршац је ушао као град са развијеном малом индустријом, снажном трговином и обновљеним виноградарством, добрим саобраћајним везама са свим правцима, као и великим бројем културних и просветних установа. Ратови у XX веку донели су велика разарања, жртве и страдања народа на овим просторима. Након ратова, обнављањем градског насеља, почињу да се развијају разноврсни облици културног и уметничког живота.

У Вршцу су, током протекла два века, живеле многе значајне личности из културе, уметности, политике и науке, међу којима су Јован Стерија Поповић, Паја Јовановић, Драгиша Брашован, Васко Попа, и многи други знаменити грађани који су својим делима обележили периоде у којима су стварали.

Непокретна културна добра

У обухвату Просторног плана се налази 26 непокретних културних добара, од тога три од изузетног значаја, 17 од великог значаја и шест утврђених непокретних културних добара.

Непокретна културна добра од изузетног значаја

У подручју обухвата Просторног плана се налазе три споменика културе - непокретна културна добра (НКД) од изузетног значаја и то два споменика културе и једно археолошко налазиште.

Табела 2. Преглед споменика културе од изузетног значаја

Р.БР.	НАЗИВ	К.П. НА КОЈОЈ ЈЕ НКД[1]	МЕСТО
1.	Владичански двор	4245	Вршац
2.	Манастир Месић	4	Месић

Непокретна културна добра од великог значаја

У подручју обухвата Просторног плана је 17 споменика културе - непокретних културних добара (НКД) од великог значаја.

Табела 3. Преглед споменика културе од великог значаја

Р.БР.	НАЗИВ	К.П. НА КОЈОЈ ЈЕ НКД[2]	МЕСТО
1.	Дворац породице Лазаревић	381/1	Велико Средиште
2.	Дворац породице Лазаревић	382	Велико Средиште
3.	Дворац у Влајковцу	5/1	Влајковац
4.	Вршачка кула	22463	Вршац
5.	Градска кућа	4269	Вршац
6.	Кућа звана „Код два пиштоља"	4010	Вршац
7.	Зграда бившег ГНО (Лотићева кућа)	4269	Вршац
8.	Зграда „Стара апотека"	4026	Вршац
9.	Зграда дечијег вртића „Анђа Ранковић"	8007	Вршац
10.	Зграда на Тргу победе 5	4328	Вршац
11.	Зграда у Улици Жарка Зрењанина бр. 21	4550	Вршац
12.	Зграда „Конкордија"	5680/1	Вршац
13.	Родна кућа Јована Стерије Поповића	4062	Вршац
14.	Румунска православна црква Светог Теодора Тириона	1	Куштиљ
15.	Српска православна црква Вазнесења Христовог	1	Потпорањ
16.	Румунска православна црква Светог Николе	2/1	Ритишево
17.	Дворац барона Јовановића	2	Сочица

1 Податак очитан са графичког приказа
2 Податак очитан са графичког приказа

Непокретна културна добра

У подручју обухвата Просторног плана се налази шест споменика културе.

Табела 4. Преглед споменика културе

Р. БР.	НАЗИВ	К.П. НА КОЈОЈ ЈЕ НКД[3]	МЕСТО
1.	Кућа у Стеријиној улици бр. 11	4353	Вршац
2.	Три бурета за вино	1013/1	Вршац
3.	Римокатоличка црква Светог Герхарда де Сангредо	5683	Вршац
4.	Зграда на Тргу Саве Ковачевића бр. 33	1120	Вршац
5.	Кућа у Улици Жарка Зрењанина бр. 27а	379	Павлиш
6.	Кућа са окућницом у Ритишеву	625	Ритишево
7.	Кућа у Улици задружна бб	-[4]	Куштиљ

<u>Добра која уживају претходну заштиту</u>

У обухвату Просторног плана се налази већи број археолошких локалитета, 3 градитељска објекта и једно старо језгро градова и насеља.

Табела 5. Преглед градитељских објеката која уживају претходну заштиту

Р.БР.	НАЗИВ	К.П. НА КОЈОЈ ЈЕ НКД[5]	МЕСТО
1.	Зграда железничке станице	9709/6	Вршац
2.	Зграда старог винског подрума „Хелвеција"	6950/2	Вршац
3.	Комплекс старог млина	3555, 3557, 3559, 3560	Стража

Табела 6. Преглед старих језгара насеља која уживају претходну заштиту

Р.БР.	НАЗИВ	ОБУХВАТ	ЗАШТИЋЕНА ОКОЛИНА	МЕСТО
1.	Старо језгро насеља Вршац	блокови 21, 55, 56, 56а (Светосавски трг), 57д, 58, 58а (Трг Светог Теодора Вршачког), 59 (Трг победе), 60, 61, делови блокова 22, 23, 57, 61а, 63, 64/2, 88, односно улице Доситејеву, Кумановску, делове улица Дворске, Светозара Милетића, Јаше Томића, Гаврила Принципа, Стеријине, Жарка Зрењанина, Ивана Милутиновића, Феликса Милекера, Вука Караџића, Васка Попе, Ђуре Јакшића, Стевана Немање, Змај Јовине, Патријарха Рајачића и део Трга Зелена пијаца	блокови 21/1, 21/2, 57а, 57б, 57ц, 124/1, делови блокова 22, 57, 63/1, 64/2, 64/3, 64/4, 88, 124, односно делови улица Дворске, Стевана Немање, Милоша Обилића, Ђуре Цвејића, Ђуре Даниића, Вардарске, Ђуре Јакшића, Стеријине, Жарка Зрењанина, Ивана Милутиновића, Хероја Пинкија, Абрашевићеве, Феликса Милекера, Вука Караџића, Данила Илића, Николе Тесле, Гаврила Принципа, затим Трг Зелена пијаца и Пашићев трг, део северозападно од Пашићевог трга - Успенску цркву са портом, мањи део улице Стевана Немање источно од Вардарске улице, део непарне стране улице Васка.	Вршац

На посматраном простору откривен је велики број археолошких локалитета различитих праисторијских и протоисторијских периода и култура, од старијег и млађег каменог доба до антике и средњег века. Та вишеслојност сведочи о континуитету насељавања на које је утицало погодно природно окружење, морфологија и клима вршачког краја.

3.5. СТАНОВНИШТВО

Историјско-политичке промене, масовне миграције и процват виноградарства средином XVIII века створиле су специфичан социо-културолошки састав становништва подручја Вршачких планина.

3 Податак очитан са графичког приказа
4 Кућа не постоји на терену, али се води у Централном регистру као Непокретно културно добро
5 Податак очитан са графичког приказа

Демографска структура насеља Вршачког подгорја промењена је по одласку Турака, односно, стварањем Тамишког Баната и са трајним насељавањем Срба из јужне Србије, планском колонизацијом Немаца и масовним спуштањем Румуна из планинских крајева створена је етничка и културолошка симбиоза као животна реалност све до половине XX века. Несигурност пограничног подручја, стратешки разлози и одржавање државног суверенитета условили су спорији економски и привредни развој, као последицу опште стратешке политике према граничним просторима, а самим тим и значајне промене демографске слике. У обухват Просторног плана улази део територије Града Вршац са 16 насеља. Град Вршац се налази у јужнобанатској области и својом територијом се граничи са Републиком Румунијом.

Према попису становништва 2011. године, у подручју обухвата живи 45173 становника у 15568 домаћинстава, односно 2,3% укупног броја становника на територији АПВ.

Посматрајући период од 1991. године, када је у обухвату Просторног плана живело 46174, и период након Пописа становништва 2011. године са 45173 становника, приметно је укупно смањење броја становника за 1001. Карактеристично за ово подручје је да је у периоду од 1991. до 2002. године присутан пораст броја становника са 46174 на 46599 становника, да би наредни пописни период карактерисао негативан тренд у кретању становништва. У периоду од 2002. до 2011. године, укупан број становника се смањио за 1426 становника.

3.6. МРЕЖА И ФУНКЦИЈЕ НАСЕЉА И ЈАВНЕ СЛУЖБЕ

Вршац је једино насеље градског типа у ком су концентрисане све централне функције, као и скоро сви индустријски капацитети и други садржаји. У обухвату Просторног плана налази се 16 насеља која припадају територији Града Вршац. Вршац представља центар функционалног урбаног подручја регионалног значаја, коме припадају и општина Бела Црква и општина Пландиште. Преосталих 14 насеља имају функцију локалних заједница са развијеним централним функцијама и према класификацији се убрајају у остала насељена места.

У насељеним местима заступљене су све неопходне јавне службе од месних канцеларија, предшколских и школских установа (основне школе са четири или осам разреда), објеката здравствене заштите, домова културе, библиотека и пошта, до ветеринарских станица и спортско-рекреативних садржаја. Постојеће службе је неопходно унапредити, а у зависности од потреба локалне заједнице планирати увођење недостајућих садржаја.

Посматрајући насељена места и узимајући у обзир њихову величину и карактер, покривеност и заступљеност јавних служби у највећој мери задовољава потребе становништва у подручју обухвата Просторног плана.

Вршац је препознат као културни центар са бројним установама од значаја у овој области. Издвајају се Градски музеј, Народно позориште, биоскоп, а постоји и Клуб ликовних уметника „Паја Јовановић". Културно-просветна заједница општине Вршац основана је 1959. године као самостална ванстраначка организација чији је циљ развој културе и фактора друштвеног преображаја, подстицање и задовољавање појединачних и заједничких културних потреба грађана.

ЈКП „2. Октобар" је предузеће које обједињује велики број активности на територији Града и надлежно је за трајно обављање комуналних делатности од општег интереса и добара у општој употреби, што подразумева да је препознат као управљач природним добрима на наведеном простору.

3.7. ПРИВРЕДА

Вршац има повољну структуру привреде са развијеном индустријом, али и израженом концентрацијом индустријских капацитета. Привреда Вршца је увек била диверзификована са доминантним сектором прерађивачке индустрије. Носиоци развоја индустрије су велике производне фирме: „Хемофарм", Концерн „Swislion-Таково" и „Вршачки виногради". Привреду Вршца чине још и предузећа која се баве производњом освежавајућих пића, пива, затим производњом какаоа и чоколаде, производњом млинских производа и др.

У области терцијарних делатности најразвијенија је трговина, док су друге делатности у стагнацији или су недовољно развијене.

Туризам:
Простор обухваћен Просторним планом се налази у оквиру издвојене туристичке дестинације – Доње Подунавље са мањим учешћем целогодишње понуде. Од туристичких производа и активности развијени су наутички и други видови водног туризма, рурални туризам, туризам специјалних интереса (спортско-рекреативне активности, ловни, риболовни итд.). Од значајних туристичких праваца издваја се: пловни *touring* туристички правац-Главни канал ДТД. Кроз територију Града Вршац пролази транзитни туристички правац међународног ранга и то: друмски (Е-70) са граничним прелазом Ватин.

Простор заштићеног подручја ПИО „Вршачке планине" има едукативну, културно-историјску, рекреативну и амбијенталну вредност и представља потенцијал за развој туризма, чему доприноси и положај, односно близина великих градова: Београда, Панчева, Вршца, Беле Цркве, Ковачице, Зрењанина, итд, као и развијена путна инфраструктура.

Туристички потенцијал заштићеног подручја није у довољној мери искоришћен. У туристичку понуду треба укључити заштићено подручје са следећим туристичким производима: едукативни туризам, излетнички туризам, етно-еко и рекреативни туризам, као и туризам посебних интереса. Многобројна археолошка налазишта која се налазе на територији заштићеног подручја, такође представљају значајан туристички потенцијал.

Вредности на подручју које је обухваћено Просторним планом у погледу туристичке валоризације се могу оценити као велике на плану садржајности простора, вредности природне и културне баштине и делом приступачности дестинације. Туристичко-географски положај подручја, је релативно повољан у односу простор АПВ, због свог периферног положаја. Положај заштићеног подручја ПИО „Вршачке планине" у односу на Београд као главно емитивно подручје је изузетно повољан, јер припада дисперзивној зони Београда.

Шумарство и лов: Приоритетна функција шума ЈП „Војводинашуме" на простору ГЈ „Вршачки брег" је глобална намена 10 - шуме и шумска станишта за производњу техничког дрвета. Осим ове наменске целине, на простору ове газдинске јединице су заступљене следеће наменске целине: семенска састојина и шумске површине на заштићеном подручју.

Према подацима ЈП „Војводинашуме", у ГЈ „Вршачки брег" наменска целина 10 у укупној површини, заузима 21,4%. На осталом делу површина се газдује у складу са наменским целинама и режимима заштите који су дефинисани за заштићено подручје. Шумске површине на заштићеном подручју у овој ГЈ су на највећем делу површина.

У оквиру ГЈ „Шуме манастир Месић", осим наменске целине 10 – производња техничког дрвета, која заузима 2,1% укупне површине ове ГЈ, заступљене су и следеће наменске целине: заштита земљишта од ерозије и шумске површине на заштићеном подручју.

Прираст по јединици површине у ГЈ „Вршачки брег" износи 187,7 m^3/ha годишње, а у ГЈ „Шуме манастир Месић" износи 4,7 m^3/ha годишње. Од осталих производних функција једино је значајан узгој дивљачи, док сакупљање лековитог биља, шумских плодова, пужева и др. у овим шумама нема скоро никакав економски значај.

На простору обе газдинске јединице, однос високих шума као најквалитетнијих шума, према изданачким шумама и шикарама врло неповољан. Стога се морају предузети одговарајући радови у шумарству како би се овај негативни однос анулирао, а квалитет шума побољшао у корист шума са високим узгојним обликом.

За развој лова као привредне гране на простору установљених ловишта у обухвату Просторног плана (ловишта: „Вршачке планине", „Караш-Куштиљ", „Лупус", „Кошава" и „Вршачки ритови - Рибњак"), постоје добри предуслови, посебно услови станишта, који погодују развоју дивљачи. Ограничење у развоју лова као туристичког производа су мала улагања у ову привредну грану.

Пољопривреда и риболов:
Пољопривреда представља једну од најважнијих грана привреде и нарочито у сеоским подручјима запошљава највећи део становништва као основна, или допунска делатност.

Подручје Вршачких планина је врло специфично и атипично за Банат, па ипак ратарство је водећа пољопривредна делатност, али је виноградарство најупечатљивија грана пољопривреде, а потенцијали за воћарство нису искоришћени у складу са потенцијалима.

Захваљујући пространим површинама под ливадама и пашњацима, сточарство је по обиму и значају веома важна област пољопривреде, али има тенденцију благог опадања. Мелиоративне мере предузимане у Малом вршачком риту нису дале адекватне резултате тако да је ратарство ту само спорадично заступљено, док преовлађујуће површине представљају природни пашњаци, које становници Великог Средишта користе за испашу крава и оваца.

Са око 2000 ha винограда, Вршачке планине представљају један од највећих виноградарских реона и то не само у Србији, него и у окружењу. Заступљене су уобичајене међународне винске сорте, али оно по чему је Вршачко виногорје препознатљиво су одомаћене сорте Италијански ризлинг (Грашевина), Мускат отонел, а нарочито аутохтона сорта Креаца (Банатски ризлинг). Ова ендемична сорта је не тако давно била пред изумирањем, али је спашена захваљујући ентузијазму малих винара из Гудурице.

Још једна специфичност овог подручја је банатска жута пчела, изузетних биолошких и производних потенцијала, права ризница архаичних гена важних за опстанак пчелиње врсте у целини. Ова драгоцена врста инсекта била је сведена на само 4 пчелиња друштва (кошнице) у селу Марковац. Очувана је у последњем часу и сада се већ може наћи на неколико места, а тек предстоји опсежна акција за њено размножавање, ширење уз мере изолације, да би се очувала у чистој раси.

За риболов на овом подручју не постоје услови јер су водотоци на Вршачким планинама изузетно мали и склони да лети пресуше, осим вештачки продубљених делова где се вода задржава целе године, а имају сврху да се оскудни рибљи фонд очува у њима у току топлих и сушних летњих месеци.

На подручју Малог вршачког рита постоји плитка каналска мрежа у којој живи скромни фонд састављен од 6 рибљих врста, претежно аутохтоних, без велике риболовне вредности, тако да је спортски риболов спорадичан, а за комерцијални не постоји могућност.

3.8. САОБРАЋАЈ И ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ

3.8.1. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура

У обухвату Просторног плана егзистирају следећи видови саобраћаја: путни – друмски, железнички, водни и ваздушни. Путни - друмски саобраћај је основни вид саобраћаја у обухвату Просторног плана и својим капацитетима задовољава већину захтева за путничким и робним превозом, док се железнички и водни саобраћај користе само повремено, при превозу путника и масовних роба у транзиту.

Путни - друмски саобраћај омогућава доступност и комуникацију предметног простора са окружењем и субрегионима.

Основни саобраћајни капацитети предметног простора у домену путног - друмског саобраћаја су:
- **Државни пут Iб реда бр.10/М-1.9**, Београд – Панчево - Вршац - државна граница са Румунијом (гранични прелаз Ватин);
- **Државни пут Iб реда бр.18/М-7.1**, Зрењанин-Сечањ-Пландиште-Вршац-Стража-Бела Црква - државна граница са Румунијом (гранични прелаз Калуђерово).

Основни путни правци који омогућавају даљинска и транзитна кретања, као и везе са центрима међународног (Нови Сад) и националног ранга (Суботица) су ДП бр.10 и ДП бр.18. ДП I реда.

Осим што су основни абсорбери свих саобраћајних збивања у обухвату (мрежа ДП II реда није у обухвату), такође су и саобраћајни капацитети који омогућавају субрегионално и регионално повезивање. Ови путеви у исто време омогућују изворно-циљна кретања и омогућују квалитетно међунасељско повезивања у обухвату плана.

Систем општинских путева у обухвату (град Вршац) су различитог степена изграђености и омогућава доступност овом простору из свих праваца, са везама на државну путну мрежу високог ранга (ДП I и II реда).

У оквиру катастарских општина у обухвату Просторног плана, налазе се и некатегорисани путеви (приступни и атарски путеви), који су радијалног облика и повезују насеља и садржаје ван грађевинског подручја.

Железнички саобраћај је својевремено одиграо врло важну улогу у развоју туризма, пре свега за туристичка кретања широких слојева становништва, као и путовања на другим релацијама. Међутим, са експанзијом друмског саобраћаја, железнички саобраћај, због својих одређених недостатака (фиксиране линије кретања, потребе преседања при промени правца кретања и друго), изгубио је позиције које је некад имао.

У ранијем периоду (седамдесетих и почетак осамдесетих година прошлог века), знатан број пруга регионалног и локалног значаја је укинут. Од пруга које су регионалног и локалног значаја, које тренутно функционишу, треба издвојити правце:
- магистралне пруге бр.107, Е 66: Београд Центар - Панчево главна станица - Вршац - државна граница - (Stamora Moravita);
- железничке пруге ван експлоатације бр.9, Зрењанин Фабрика – Сечањ – Конак – Вршац;
- железничка пруга ван експлоатације бр.30, Вршац – Бела Црква – државна граница (Базијаш).

Железнички саобраћај има мали удео у туристичким кретањима на подручју обухваћеном Просторним планом. Уз бољу организацију и модернизацију капацитета (пруге, постројења и превозна средства), због веће удобности у односу на аутобуски превоз, могао би имати значајно учешће у туристичким кретањима првенствено код путовања већег броја путника.

Водни саобраћај на простору обухваћеном Просторним планом заступљен је преко пловног канала ОКМ ХС ДТД, Банатска Паланка – Нови Бечеј, са релативно солидним просторно и инфраструктурно прихватно - манипулативним и превозним капацитетима (пристаниште на каналу ОКМ код Влајковца).

Немоторни саобраћај је заступљен преко бициклистичких коридора међународног, регионалног и локалног ранга. Међународна бициклистичка стаза – цикло коридор 13, рута „Гвоздене завесе", позиционирана је на правцу Бела Црква – Вршац – Ватин, правац југ – североисток. Национални цикло коридор је дефинисан уз канал ОКМ ХС ДТД, Банатска Паланка – Нови Бечеј, док су локални цикло коридори углавном утврђени уз путну мрежу општинског и нижег нивоа (атарски и остали некатегорисани путеви).

Ваздушни даљински саобраћај за потребе овог подручја се одвија преко аеродрома „Никола Тесла" (за путнички и карго саобраћај), док се за спортско-туристичке намене користи аеродром Вршац. Оба терминала у потпуности задовољавају садашње обиме транспортних захтева.

На основу саобраћајних анализа може се закључити да **саобраћајна инфраструктура** (путно-друмски, железнички и водни саобраћај) у оквиру овог простора даје добре основе за надоградњу, реконструкцију, чиме би се омогућио брз и лак приступ овом подручју из више праваца, на нивоу високог комфора и саобраћајне услуге, као и брзе и лаке комуникације у оквиру овог простора.

3.8.2. Водна и комунална инфраструктура

Водни објекти, у смислу Закона о водама, јесу грађевински и други објекти, који заједно са уређајима који им припадају чине техничку, односно технолошку целину, а служе за обављање водне делатности.

У границама обухвата Просторног плана налазе се следећи хидромелиорациони системи и водни објекти:
- хидромелиорациони системи Вршачки Ритови, Мали Жам – Велико Средиште 1, Мали Жам – Велико Средиште 2, Малоритски канал, Кавериш, Целине, Приобаље Караша – десна обала, приобаље Караша – лева обала, Избиште – Загајица, Делиблатска пешчара, Пешчарско-Дебељачки, Нижи Јарак – Павлишки рит, Добрица II – Иланџа, Нови Козјак, и Јаношик;
- основна каналска мрежа (ОКМ) ХС ДТД Банатска Паланака – Нови Бечеј на деоници од km 25+000 до km 44+000. Деоница од km 22+200 до km 37+300 није изграђена до пројектованих димензија, што има утицаја на пловидбу, па је тако на деоници од km 26+000 до km 27+000 пловидба једнотрачна за пловила до 1000 тона носивости, са минималном пловном ширином 12,0 m и дубином газа 2,15 m. Минимална пловна ширина испод мостова износи 16,0 m, а висина максималног нивоа воде до доње ивице конструкције морста мора бити најмање 6,0 m. На осталом делу канала је дозвољена двотрачна пловидба са пловном ширином до 44,0 m и дубином газа 2,15 m. У зони Потпорња, узводно и низводно од моста, на обема обалама канала изведени су растеретни бунари и пијезометри, ради одржавања високих артерских притисака подземне воде у безбедним греаницама по косини канала. Свако нарушавање рада бунара, или дирање у обалу канала, може довести до нарушавања лабилне статичке стабилности и до покретања косина

канала. По левој депонији канала, узводно од рибњака Вршачки ритови и даље, уз сам рибњак, положен је оптички кабел на дубини од око 0,5 m;
- објекти за заштиту од штетног дејства спољних вода (обухваћени републичким оперативним планом за одбрану од поплава): насипи уз Вршачки канал (леви и десни), брана са ретензијом „Велико Средиште" на Марковачком потоку, насипи уз поток Месић (леви и десни), брана са акумулацијом „Месић на потоку Месић";
- неуређени водоток Караш (објекат није обухваћен републичким оперативним планом за одбрану од поплава).

Водни објекти за заштиту од штетног дејства унутрашњих вода - одводњавање

У низијском делу Града Вршац доминантни хидролошки објекти су канали. Ка њима се подземно и површински сливају воде са Вршачких планина и ширег простора. Те депресије, међутим, немају природног отицања, па су воде у њима стварале многе баре и језера. Насељавање југоисточног Баната у XVIII веку захтевало је мелиорисање ритова ради добијања нових обрадивих површина. Због тога је међу првим каналима тада копаним на територији АПВ, био Терезијин канал, од села Барице до Тамиша код Ботоша. Упоредо са тим континуирано је ширена мрежа споредних дренажних канала.

Тако је створена густа мрежа канала која дренира читаву површину дна Алибунарске депресије, Вршачког рова (Мали рит) и делове језерско-лесне терасе.

Прокопавањем главне трасе Канала ДТД, 1972. године, решени су неки проблеми - пре свега, што брже одвођење површинских и подземних вода. Траса Канала северно од територије Града Вршац поклапа се са трасом старог Терезијиног канала. У Алибунарској депресији Канал ДТД прихвата воде канала Моравица, Шулховог и Вршац-Велико Средиште. Јужно од Влајковца траса Канала пресеца више терене, да би пресекла релативно високо развође према долини Караша. Ово је најдубље усечен део на читавој траси између Бездана и Старе Паланке. На том сектору прихвата воде неколико потока: са десне стране Велике баре, Загајичког и Партанског потока, а са леве стране Боруге, Гузајне и Стражанског потока.

Сагледавајући водопривредну проблематику, може се констатовати да су већи водотоци, изузев Караша, Гузајне и Кевериша регулисани, а да је на 80% површина изведена потребна каналска мрежа за одводњавање.

Ради евакуације вода у реципијенте, на територији која је обухваћена Просторним паном изграђене су три црпне станице укупног капацитета 9,26 m^3/s, као и седам гравитационих уливних грађевина у реципијент. У склопу црпних станица или одвојено, изграђено је 15 устава разних типова и димензија.

Ради регулисања водно-ваздушног режима земљишта, на око 400 ha изведена је хоризонтална цевна дренажа.

У склопу изграђених система за одводњавање инсталисани су и уређаји за наводњавање.

Водни објекти за заштиту од поплава, ерозије и бујица

Ради заштите насеља и пољопривредих површина на територији Града Вршац изграђени су насипи на Вршачком каналу, и то на левој обали од km 0+000 до km 20+950, док су на десној обали изграђени насипи од km 0+000 до km 11+200, и km 18+100 до km 20+300.

На каналу Месић изграђени су насипи, и то на обе обале на стационажи од km 0+000 до km 1+000.

Поред одбрамбених насипа у систему одбране од спољних вода, односно великих вода Марковачког потока и потока Месић, изграђене су бране са акумулацијама Велико Средиште и Месић. Обе бране су изведене 1982. године и спадају у категорију малих проточних земљаних брана (са темељним испустом).

Водни објекти за коришћење вода

На територији Града Вршац, снабдевање становништва водом за пиће врши се захватањем подземних вода. Захватају се подземне воде из водоносних средина основног комплекса. Локално су захваћене подземне воде из водоносних средина плиоцена. Укупна просечна експлоатација подземних вода на територији Града Вршац процењена је на око Q=169 l/s. Водозахватни објекти су искључиво вертикални бушени бунари.

Већина становника сеоских насеља на Вршачким планинама и у њиховом подножју, а то су Марковац, Велико Средиште и Мало Средиште са северне, и Месић, Сочица и Јабланка са јужне стране, за водоснадбевање користе јавне бунаре (артешке бунаре), каптиране изворе, али добрим делом и воду фреатске издани из копаних бунара којих има много више. Већина копаних бунара је у нехигијенском стању. Вода у тим бунарима није добра. Тврда је и често бактериолошки загађена, нарочито у време када издан има максимум. Тада у неке од ових бунара доспевају воде бујица, па и воде загађене фекалијама.

Градско насеље Вршац организовано снабдевање водом за пиће становништва и индустрије обавља експлоатацијом подземних вода са изворишта „Павлиш". Изворište „Павлиш" налази се између Вршачког канала и насеља Павлиш на око 2 km од Вршца. Кота терена изворишта је око 80 mАНВ. Данас је на изворишту у раду 17 бунара. Захваћене су подземне воде основног водоносног комплекса. Просечна експлоатација подземних вода са изворишта „Павлиш" процењена је на око Q=150 l/s. Квалитет подземних вода задовољава нормативе за воду за пиће. Квалитет захваћених подземних вода редовно се осматра. Карактеристично за Вршац је да су сви индустријски и привредни субјекти прикључени на водоводну мрежу.

На територији Града Вршац налази се изворište „Стража", из којег се снабдевају сва насеља општине Бела Црква. До сада је избушено седам цевастих бунара дубине од 77 m до 110 m, који каптирају субартерску издан са различитих дубина од око 46 m до око 85 m, чија је укупна издашност око 90 l/s, а у појединим бунарима вода се захвата и из три водоносна слоја.

Квалитет воде у осталим насељима различит од насеља до насеља.

<u>Водни објекти за сакупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода и заштиту вода</u>

Канализација отпадних вода, осим у Вршцу, није изграђена ни у једном од насеља, а у Вршцу је изведено и постројење за пречишћавање отпадних вода капацитета 70.000 ES (еквивалентних становника) (пројектовани капацитет је 210.000 ES). Пречишћавање отпадних вода врши се на бази биолошког аеробног пречишћавања.

Евакуација отпадних вода у осталим насељима се и даље врши преко непрописно изведених септичких јама, чиме се непосредно угрожава животна средина и здравље људи. Загађење површинских вода и прве издани превасходно је ефекат непотпуно решеног питања инфраструктуре за евакуацију комуналних и атмосферских вода на територији обухваћеној Просторним планом, као и нерешених питања изградње канализације у сеоским насељима. Пошто се отпадне воде већ дуги низ година испуштају у водопропусне септичке јаме (које су потпуно засићене после дуге употребе), несанитарно решавање проблема отпадних вода има директан утицај на квалитет земљишта и вода. Прикупљање садржаја из септичких јама врши се по потреби индивидуалним путем. Одлагање фекалног отпада најчешће се врши испуштањем на сметлишта, али и на њиве и пашњаке поред путева, као и на друге локације.

Описани извори загађујућих материја из насеља и индустрије имају вишеструко негативан утицај на природу. Посебан проблем у очувању природних станишта представљају локације на којима је присутно одлагање отпадних материја чврстог и течног агрегатног стања, међу којима су и опасне материје (амбалажа отровних супстанци, отпадна уља и др). Било какве промене у квалитету подземних вода манифестују се на читавом подручју у контакту са првом издани.

На загађење су посебно осетљиве врсте чији развој се одвија у воденој средини (рибе, водоземци и многе врсте бескичмењака).

Загађење земљишта, површинских и подземних вода посредним путем врши се од стране индустријских, комуналних и атмосферских отпадних вода насеља. Како су радне зоне лоциране на југозападној и северозападној страни града, чести ветрови из правца југоистока махом разносе емитоване загађујуће материје ван подручја под заштитом.

За разлику од наведеног, услед хидролошке повезаности овог дела грађевинског подручја и Малог вршачког рита, који представља најнижи део терена према коме гравитирају воде из окружења, на овај део заштићеног подручја може се испољити значајан негативан утицај активности из радне зоне. Депонија и таложник отпадних вода налазе се изван граница природног добра, али услед честих ветрова лакши део чврстог отпада доспева и до Малог вршачког рита, док се воде загађују подземно.

Загађење земљишта, површинских и подземних вода може бити проузроковано процедним водама са неуређених одлагалишта отпада. Поред загађења опасним материјама, процедне воде су извор инфективних обољења.

Одвођење атмосферских вода у насељима решено је отвореним каналима положеним уз уличне саобраћајнице са уливом у најближе реципијенте, водотоке, депресије на периферији насеља или непосредно у мелиоративне канале. Канали углавном не врше своју функцију због неодржавања, па су неретко засути и тада постају „упојни канали".

3.8.3. Енергетска инфраструктура

Електроенергетска инфраструктура: Снабдевање електричном енергијом потрошача на простору обухваћеном планом обезбеђено је из трафостаница ТС „Вршац 1" трансформација 110/35/20 kV и ТС „Вршац 2" 110/20 kV, са уграђеним трафоима снаге 2x20MVA и 31MVA. Трансформатор 110/35 kV обезбеђује напајање трафостаница 35/10 „Вршац-Виногради", са уграђеним трафоима 4+2,5MVA, 35/20 „Вршац-Мини" са уграђеним трафоом од 8MVA, 35/10 „Вршачки ритови" са уграђеним трафоима 4+2,5MVA и 35/10 „Уљма" са уграђеним трафоима 2,5 +2,5MVA.

На подручју Града Вршац изграђени су 110 kV далеководи: бр. 1001 Дебељача - Вршац 2бр.1002 Бела Црква-Чвор Стража, бр.1156 Вршац 1-ТС Вршац 2, 151/7 ПРП Кошава-ТС Вршац1, 1002/2 Чвор Стража-ТС Вршац 2, 1102/1 ТС Бела Црква –Чвор Стража, 400 kV далеководи: 2x400 kV бр.463А ТС Панчево 2-Чвор Стража (рад под 110 kV) и бр.463Б ТС 2-граница/ТС Решица.

Ови далеководи су у власништву „Електромрежа Србије" АД и чине и део основне преносне електроенергетске мреже за територију АПВ.

Напајање електричном енергијом обезбеђено је из дистрибутивне мреже 20 kV и 10 kV водовима и трафостаница 20/0,4 kV.

Термоенергетска инфраструктура:
Снабдевање гасом потрошача на простору обухваћеном Просторним планом обезбеђено је преко магистралног гасовода МГ-01 односно РГ-01-19 за ГМРС „Вршац", као и разводног гасовода од СОС Тилва до насеља Уљма и Избиште.

На подручју града Вршац гасификована су следећа насеља: насеље Вршац, Влајковац, Павлиш, и Ритишево. До насеља Месић је доведен гасовод PEd110 за снабдевање фабрике воде и изведена је грана према насељу Јабланка која није прикључена на гасоводни систем.

Минералне сировина:
На овом простору налазе се истражни простори подземних вода на лежишту изворишта фабрике „Моја вода" у близини насеља Месић и изворишту „Celanova Agro" д.о.о. у околини Вршца, оверене билансне резерве подземних вода налазе се на изворишту д.о.о. „SMA" Вршац, изворишту д.о.о. „Swisslion" у Вршцу и изворишту А.Д. „Hemofarm" у Вршцу.
Оверене билансне резерве и експлоатација кварцно-фелдспатских пескова и шљункова врши се на лежишту „Думбава" село Месић. Оверене билансне резерве гранита регистрована су на лежишту „Козлук" Вршачки брег код Вршца.

Обновљиви извори енергије: На подручју обухвата Просторног плана нема изграђених објеката који користе обновљиве изворе енергије за производњу електричне (топлотне) енергије.

Енергетска ефикасност: Карактеристика целокупног енергетског система, преносног, дистрибутивног, као и целокупне секторске потрошње (индустрија, саобраћај, зградарство), јесте ниска енергетска ефикасност као и нерационална потрошња енергената.

3.8.4. Електронска комуникациона инфраструктура

Електронском комуникационом инфраструктуром, на подручју Просторног плана, обухваћени су електронски комуникациони објекти, комутациона чворишта, спојни путеви, примарна и секундарна мрежа у насељима.

Спојни путеви између телефонских централа већим делом су остварени оптичким кабловима и то: АТЦ Алибунар-АТЦ Вршац, АТЦ Вршац-АТЦ Бела Црква (преко АТЦ Стража АТЦ Јасеново), АТЦ Вршац-Румунска граница и привод за АТЦ Ватин, АТЦ Вршац-АТЦ Павлиш и привод за Хемофарм.

Преко простора Града Вршац прелазе радио-релејни коридори телекомуникационог система веза „Телекома": Панчево - Вршачки брег 1, Вршачки брег 1 – Вршац, Алибунар - Вршачки брег 2, Вршачки брег 2 – Вршац и мобилних телекомуникација „Теленора": Вршац – Пландиште, Банатски Карловац – Вршац, Вршац 2 – Вршац, Ватин – Пландиште, - Стража - Бела Црква и Уљма – Вршац 2.

Преко предајника на Вршачком брегу, на територији Града Вршац омогућено је покривање радио и ТВ програмима.

На подручју Града Вршац постоје следеће јединице поштанске мреже Вршац 1, Вршац 2, Вршац 3, Вршац 4, Вршац 5, Вршац 6-уговорна, Уљма, Влајковац-уговорна, Павлиш, Велико Средиште, Гудурица, Куштиљ-уговорна, Војводинци-уговорна, Избиште, Загајица и Стража.

4. НАМЕНА ПРОСТОРА У ОБУХВАТУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

За потребе дефинисања подручја посебне намене сагледано је шире подручје, које је овим Просторним планом исказано као подручје обухвата Просторног плана. Сагледане су слабости и снаге, могућности и претње за даљи развој посматраног подручја и на основу свега у обухвату Просторног плана је дефинисано подручје посебне намене и подручје утицаја на посебну намену. Просторна целина заштићених подручја ПИО „Вршачке планине" и „Мали вршачки рит" са непосредном зоном утицаја скупа представља једну просторну целину, која се дефинише као подручје посебне намене. Просторна целина која обухвата урбану структура града Вршца и рурално окружење низијског појаса више лесне терасе Баната представља зону утицаја на посебну намену.

Табела 7. Биланс површина обухвата Просторног плана[6]

ПОДРУЧЈЕ ОБУХВАТА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА		површина	
		ha	%
1.	**Подручје посебне намене „Предео Вршачких планина"** (Просторна целина заштићених подручја ПИО „Вршачке планине" и „Мали вршачки рит" са непосредном зоном утицаја скупа представља једну просторну целину)	12.531,90	22,26
2.	**Подручје утицаја на посебну намену** (Урбана структура града Вршца и рурално окружење низијског појаса више лесне терасе Баната)	43.707.71	77,72
Σ	**Укупна површина подручја обухвата Просторног плана**	**56.239,61**	**100,00**

Подручје посебне намене састоји се из три просторне подцелине: ПИО „Вршачке планине", Заштићено станиште „Мали Вршачки рит" и Зона непосредног утицаја на заштићена природна добра.

Табела 8. Биланс површина просторних подцелина подручја посебне намене

ПОДРУЧЈЕ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ „ПРЕДЕО ВРШАЧКИХ ПЛАНИНА"		површина	
		ha	%
1.	Просторна подцелина ПИО „Вршачке планине"	4.414,64	35,23
2.	Просторна подцелина Заштићено станиште „Мали Вршачки рит"	931,20	7,43
3.	Зона непосредног утицаја на заштићена природна добра	7.186,06	57,34
Σ	**Укупна површина подручја посебне намене**	**12.531,90**	**100,00**

5. КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, РАЗМАТРАНА ПИТАЊА И ПРОБЛЕМИ У ОБУХВАТУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА И РАЗЛОЗИ ЗА ИЗОСТАВЉАЊЕ ОДРЕЂЕНИХ ПИТАЊА И ПРОБЛЕМА ИЗ ПОСТУПКА ПРОЦЕНЕ

Квалитет животне средине подручја које се налази у обухвату Просторног плана под утицајем је антропогених активности и природних услова свеукупно.

На заштићеном подручју и у зони утицаја није успостављено континуално праћење квалитета животне средине.

6 Површине унете у табеле добијене су графичким очитавањем са Референтних карата Просторног плана

Мерење **квалитета ваздуха** вршена су у граду Вршцу, у зони градског центра и у индустријској зони. На основу трогодишњег мониторинга закључено је да је ваздух у Вршцу углавном угрожавају чађ и укупне суспендоване честице.[7]

У контексту загађења ваздуха, као природног ресурса, на територији насеља Вршац, евидентирано је присуство већег броја индустријских комплекса, који су потенцијални извор аерозагађења. Од присутних индустријских грана истичу се прехрамбена индустрија и производња пића, хемијска и друге.

На основу процене ЛЕАП тима за ваздух („Green Pro", 2016), дефинисани су потенцијални загађивачи у граду: фармацеутска индустрија - концерн „Хемофарм", фабрика за производњу дрвене амбалаже „Визард", млин „Житобанат", хемијска индустрија „Brixol", кондиторска индустрија „Банат" и „Swisslion".

На територији насеља Вршац успостављен је мониторинг квалитета амбијенталног ваздуха на неколико мерних места, са избором следећих параметара: концентрације чађи, NO_2, SO_2 и укупних таложних материја у mg/m^2/дан.

Контрола квалитета ваздуха се врши у виду систематских мерења загађености ваздуха на два мерна места („Царински терминал" и „Општина"), односно мерења 24-часовних концентрација чађи, сумпордиоксида, азотдиоксида на два мерна места и суспендованих честица (PM_{10}) на једном мерном месту са накнадном анализом суспендованих честица PM_{10} на садржај тешких и токсичних метала Pb, Cd, Ni, As и садржај бензо(а)пирена.

Мерно место „Царински терминал" репрезентује зону предграђа, релативно слабе густине насељености, без интензивног саобраћаја и без већих индустријских постројења, те представља „*suburban background*" тип станица.

Мерно место „Општина" репрезентује средишњу градску зону, пословну и резиденцијалну, веће густине насељености и са интензивним саобраћајем, те представља „*traffic*" тип станица.

Мерења су показала да је у Вршцу ваздух оптерећен повећаним концентрацијама суспендованих честица PM_{10} и чађи. Честице у ваздуху доспевају из разних извора (из ложишта, саобраћаја, индустрије, са депонија), а могу бити донете са удаљенијих простора. Њихово присуство у ваздуху зависи од метеоролошких прилика - ветар и падавине утичу на смањење присуства честица у ваздуху. Честице, укључујући и чађ, делују неповољно на здравље људи, а нарочито на здравље осетљивих популационих група (децу, старе и хронично болесне људе).

На територији Вршца такође се врши дугогодишњи **мониторинг буке**. Према Извештају о систематском испитивању буке у Вршцу, током пролећне сезоне 2018. године, вршена су мерења на 15 мерних места, у различитим урбанистичким зонама града (према опредељењу одговорних лица Градске управе Вршац), која чине мрежу мерних места за мониторинг буке. Мерна места су утврђена у оквиру мреже мерних места, која је обухватала четири мерна места у зони градског центра, четири мерна места у зони становања, пет мерних места у зони дуж магистралних и градских саобраћајница, једно мерно место у зони одмора и рекреације и једно мерно место у болничкој зони.

На основу просечне вредности целодневног индикатора буке Lden од 58dB(A) у пролећној сезони, која се уврсти у образац за рачунање узнемиравања становништва буком током дана, израчунато је да у Вршцу проценат становништва угроженог буком од друмског саобраћаја током дана у пролећном периоду износи %A = 11,68% (4278 становника), а проценат веома угроженог становништва %XA = 7,97% (2919 становника).

Укључивањем просечне вредности измерених индикатора буке за ноћ у пролећном периоду од 49 dB(A) у образац за рачунање узнемиравања становништва тј. ометања сна буком током ноћи израчунато је да је у Вршцу проценат угроженог становништва %A = 12,24%, (4483 становника), а високо угроженог %XA = 5,02% (1838 становника).

Резултати мерења указују да је главни узрок извора буке у животној средини саобраћај током целог дана и године, а поред њега извор буке је рад угоститељских објеката у вечерњим и ноћним сатима у току лета, а врло мало рад индустријских погона.

7 Извор: Локална стратегија развоја Града Вршца до 2020 (Градска управа Града Вршца, 2016)

За **водоснабдевање** града Вршац користи се извориште подземних вода „Павлиш", у насељу Павлиш. Према наводима у Локалном еколошком акционом плану Града Вршца, утврђено је да је концентрација амонијака (NH_3) и мангана (Mn) била изнад МДК, на основу резултата испитивања хигијенске исправности воде за пиће која је вршена према Правилнику о хигијенској исправности воде за пиће („Службени лист СРЈ", број 42/98 и 44/99). Наведен је да је микробиолошка неисправност била последица прекомерног присуства аеробних мезофилних бактерија, а да је олакшавајућа околност то што амонијак није органског, него минералног порекла. Такође, утврђено је да узрок повећања концентрације оба показатеља није антропогеног порекла. Ради решавања квалитета воде за пиће у Павлишу је изграђена фабрика за прераду воде за пиће.

Све врсте вода из канализационог система (санитарне-фекалне, технолошке и расхладне) се транспортују на постројење за пречишћавање воде – ППОВ, где се врши механичко и биолошко пречишћавање са високим степеном пречишћавања. Воде се на улазу у постројење и излазу анализирају у погледу физичко-хемијских и микробиолошких карактеристика. Такође, врше се анализе реципијента пречишћених отпадних вода (Малоритског канала) пре и после улива вода из ППОВ.

Квалитет земљишта је деградиран због неконтролисане примене хемијских средстава заштите и неодговарајућих агромера, плављења, забаривања и заслањивања услед утицаја еолске и бујичне ерозије.

За управљање отпадом на планском подручју користи се постојећа комунална површина на територији града Вршац - центар за интегрално управљање отпадом. Према подацима из планске документације за подручје града Вршца, у већем броју насеља су формиране дивље депоније, које представљају деградационе пунктове околине.

Отпад који се депонује, без обзира на врсту, количину, величину и уређеност депоније негативно утичу на ваздух, воду земљиште, као и на пејзаж. Истовремено се при распадању ових материја значајно повећава количина излучених отпадних вода богатих тешким металима, агресивним хемијским једињењима и патогеним организмима, а могу представљати велику опасност по здравље људи, као и квалитет воде, земљиште, флору и фауну, подземне воде, ваздух, итд.

Ризик од ванредних ситуација

Ванредне ситуације које могу угрозити подручје обухваћено Просторним планом су: елементарне непогоде (земљотреси, ерозија, поплаве, олујни ветрови, киша, снежни нанос, град, атмосферско пражњење, пожар), техничко-технолошке несреће/удеси и ратна разарања.

Елементарне непогоде су појаве хидролошког, метеоролошког, геолошког или биолошког порекла, проузроковане деловањем природних сила. Посматрано подручје може бити угрожено од: земљотреса, ерозивних процеса, поплава, метеоролошких појава: атмосферско пражњење и атмосферске падавине (киша, град, снежни наноси), олујни ветрови и пожар.

На основу сеизмичке рејонизације Републике Србије за повратни период од 475 година, у обухвату Просторног плана је могућ *земљотрес* јачине VII-VIII и VIII степени сеизмичког интензитета према ЕМС-98.

У односу на структуру и тип објекта, дефинисане су класе повредивости, односно очекиване деформације. За VII степен сматра се да ће се у смислу интензитета и очекиваних последица манифестовати „силан земљотрес", а за VIII степен „штетан земљотрес".

Посматрано подручје испресецано је густом мрежом природних и вештачких водотокова. У сливовима потока Вршачких планина процес флувијалне ерозије и денудације слабије је развијен, док су нешто изразитији *ерозивни процеси* присутни на северној страни планине. У низијском делу вршачке општине доминантни хидролошки објекти су канали. Ка њима се подземно и површински сливају воде са Вршачких планина и ширег простора.

Вршачке планине су угрожене појавом *бујичних поплава*, чијем настанку погодују нарочито стрме падине, шумске влаке већег нагиба, честа сеча и други начини отварања и огољавања површине земљишта.

Топографски положај насеља, условио је да је Вршац перманентно суочен са вишком *атмосферских вода* које се и при најмањим падавинама сливају са падина вршачког брега и улицама слободно разливају до природних реципијената – потока Месић, Јовановог потока, Малоритског канала, канала Црни Јован, потока Кевериш и Вршачког канала и тако плаве непосредну зону града.

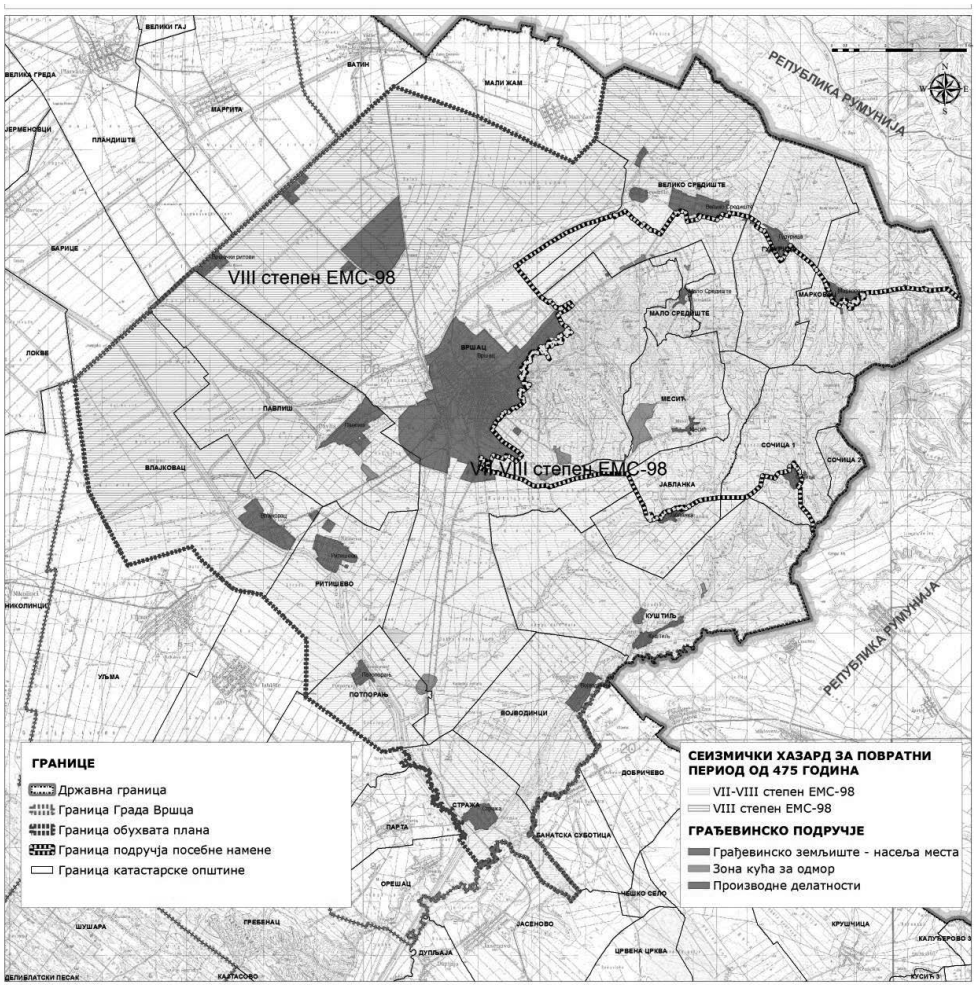

Слика 2. Карта сеизмичког хазарда за повратни период од 475 година

Појава *града* је чешћа и интензивнија у летњем периоду, а штете се највише одражавају на пољопривредним културама које су у том периоду и најосетљивије. Према условима РХМЗ у обухвату Просторног плана је изграђено 12 лансирних (противградних) станица и ваздухопловна метеоролошка станица – Аеродром Вршац.
Такође, у границама предметног Плана налазе се две хидролошке станице површинских вода на водотоцима Караш и Месић, као и хидролошка станица подземних вода (Гудурица).

Угроженост од *снежних наноса* и поледице је веома изражена у јужном Банату, тако да се ово подручје сматра најугроженијим у АП Војводини, иако су последњих година, због климатских промена, зиме много блаже и без много снега.

Посматрано подручје налази у изразито ветровитом делу АП Војводине. Преовлађујући *ветрови* на овом простору дувају из југоисточног правца (кошава), а нешто ређе из северозападног правца, те постоји ризик од јављања штете проузрокован олујним ветровима. Ветрови највећих честина уједно имају и највеће брзине. Тако југоисточни и јужни ветрови достижу највеће брзине од 7,7 m/s односно 4,4 m/s и имају неповољно дејство (исушују тло, отежавају саобраћај). Максимална измерена брзина југоисточног ветра - кошаве износила је 42 m/s или 151 km/h.

Као познато кошавско подручје Вршачке планине су изложене повећаном ризику од неконтролисаног ширења *пожара*. Чести су пожари изазвани паљењем биљних остатака на њивама, када се у условима јаког ветра ватра брзо прошири и на суседне површине. Ове појаве могу донети велику еколошку и материјалну штету.

Такође, могућност настанка пожара је већа у густо насељеним местима која имају развијенију привреду, већу густину насељености, производне објекте и складишта робе и материјала са веома високим пожарним оптерећењем и сл. Могућа појава пожара је и на пољопривредном земљишту, због држања запаљивих пољопривредних усева у летњим месецима.

У обухвату Просторног плана налази се севесо комплекс оператера "Хемофарм" а.д. Вршац[8]. Сходно максималним складишним капацитетима и присутним количинама опасних материја, комплекс „Хемофарм" а.д. Вршац је класификован као севесо комплекс нижег реда, при чему за овакве комплексе постоји обавеза израде документа Политика превенције удеса.

Нејонизујуће зрачење

Током 2017. године се у Граду Вршцу вршило мерење зрачења трансформаторске станице на локалитету Л 1-8: ТС „Кордунска", у улици Никите Толстоја број 2, као и зрачење надземног вода за пренос/дистрибуцију електричне енергије на мерном локалитету Л 2-6: Надземни вод (НВ) у улици Лазе Нанчића.

Резултати мерења су указали да сама трансформаторска станица (ТС) има ниске вредности електромагнетног зрачења и мали утицај на околину, а да највећи утицај имају кумулативни ефекти свих електроенергетских уређаја који се налазе у непосредној близини. Уочено је најјаче зрачење око приводних и разводних каблова који улазе и излазе из ТС, а да сама ТС има мали утицај на околину.

Највећа измерена екстраполирана вредност магнетне индукције измерена је на локалитету Л 2-6 у Вршцу (на мерном месту Т02), која износи 12,37 V/m, што је 30,93% референтног граничног нивоа, односно изложеност је 0.30925. Ова вредност је измерена услед кумулативног дејства више извора: мешовитог вода 0,4 kV и 20 kV. У изворе од посебног интереса спада Л 2-6.

Сама расподела електромагнетног поља око водова зависи од јачине струје и напона. Јачина напона утиче на величину електромагнетног поља, а јачина струје на величину магнетног поља. Удаљеност извора је фактор који утиче на величину оба поља. Резултати мерења показују да су на свим мерним тачкама јачина електричног поља и магнетна индукција ниже од прописаних референтни граничних нивоа.

6. ПРИКАЗ ПРИПРЕМЉЕНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА (НАЈПОВОЉНИЈЕ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ СА СТАНОВИШТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ У СЛУЧАЈУ НЕРЕАЛИЗОВАЊА ПЛАНА)

Просторним планом нису предвиђена варијантна решења. Вредновање варијанти са разних аспеката па и заштите животне средине је извршено у прелиминарној фази ревизије заштите ПИО „Вршачке планине" и ЗС „Мали вршачки рит", са циљем спајања два заштићена подручја и усаглашавања са Законом о заштити природе, као и поједностављења и рационализације послова на управљању подручјем.

Вршачке планине су јединствене за подручје Војводине, имајући у виду да је у питању нетипичан планински предео разноврсног геолошког састава, структура и форми, са највишим врхом у Војводини и великим бројем остењака. Својим положајем и разноврсношћу, оне чувају богатство живог света још од краја терцијера. У подножју планине налази се Мали вршачки рит који је станиште дивљих врста које зависе од отворених влажних подручја.

8 Према подацима Министарства заштите животне средине Републике Србије (број: 532-02-03262/2018-03, од дана 29.11.2018. године)

Варијантом којом се повезује ПИО „Вршачке планине" и ЗС „Мали Вршачки рит" еколошким коридорима у оквиру једног, обједињеног заштићеног подручја, уместо досадашњег режима заштите ова два заштићена природна добра, омогућује се боља функционалност и очување темељних природних вредности обе просторне целине.

Решења којима се обезбеђује адекватно управљање и уређење простора посебне намене и подручја које је од утицаја на посебну намену, интерпретирана су у планском документу и предметним елаборатом, односно Извештајем о стратешкој процени утврђено је да су у складу са основним принципима одрживог развоја у погледу свих даљих активности у смислу просторног уређења и заштите самог подручја у обухвату Просторног плана.

Реализовањем односно усвајањем и имплементацијом планског документа, уређење и коришћење простора у обухвату посебне намене Просторног плана ће се одвијати у смеру планске реализације садржаја и активности (планским уређењем), уз испуњавање претходних услова заштите природе и животне средине.

У случају нереализовања Просторног плана, тенденције у уређењу и коришћењу предметног простора ће се вероватно одвијати према следећем сценарију:
- нереализовање смерница из плана вишег реда;
- неадекватна узурпација и изградња простора, праћена повећањем загађивања земљишта, подземних и површинских вода и ваздуха;
- даља деградација природних ресурса и неадекватно коришћење простора које није у складу са Студијом заштите ПИО „Вршачке планине";
- нереализовањем изградње инфраструктуре очекиван је сценарио угрожавања животне средине и природних вредности предметног простора;
- промена структуре пољопривредног земљишта;
- изостајање развоја категорије заштитних појасева зеленила;
- изостанак могућности за коришћење обновљивих извора енергије односно за развој ширег подручја у односу на обухват Просторног плана, с обзиром да се Просторним планом даје могућност за коришћење обновљивих извора енергије.

7. РЕЗУЛТАТИ ПРЕТХОДНИХ КОНСУЛТАЦИЈА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА

Специфичност простора у обухвату Просторног плана, али и непосредног и ширег окружења, као и постојећи садржаји и планиране намене, условиле су да у поступку израде Просторног плана буду обављене консултације са заинтересованим и надлежним институцијама, организацијама и органима, при чему су прибављени подаци, услови и мишљења. Све консултације су релевантне за процес стратешке процене утицаја планских решења и израду предметног Извештаја о стратешкој процени.

Услови и мере надлежних органа, институција и предузећа које су имаоци јавних овлашћења у обавези да доставе за потребе израде планског документа (Закон о планирању и изградњи), су процесом стратешке процене вредновани и имплементирани у планска решења и саставни су део предметног Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину.

Према Закону о планирању и изградњи, који поред осталог уређује поступак израде и доношења планских докумената, у израду Просторног плана се грађани и остала заинтересована јавност, на које плански документ може имати утицај, укључују већ у почетној фази, одмах након доношења одлуке о изради планског документа, уз могућност изјашњавања, односно подношења примедби и сугестија.

Упознавањем јавности у раној фази планског поступка са општим циљевима и сврхом израде Просторног плана, начином и основним ограничењима коришћења простора у обухвату Просторног плана, могућим решењима за уређење и развој просторне целине, као и ефектима планирања (чл. 45а Закона о планирању и изградњи), ствара се могућност да се заинтересована јавност упозна са намерама и утиче на планска решења. Сврха раног јавног увида је да се оствари информисаност грађана, да се јавност укључи у процес, а тиме и допринесе у формулисању планских решења, што подразумева да поднете сугестије и примедбе треба да буду од користи.

Рани јавни увид (РЈУ) је и у случају овог Просторног плана организован након доношења Одлуке о изради Просторног плана, а пре формирања нацрта планског документа. Фазом раног јавног увида у поступак израде планске документације уведен је двостепени поступак партиципације јавности.

Излагање материјала на рани јавни увид обављен је пре прибављања услова и података од стране надлежних предузећа и организација, односно посебних услова за заштиту и уређење простора у трајању од 15 дана, у периоду од 09. – 23. новембра 2018. године. У току одржаног раног јавног увида пристигле су сугестије и мишљења на предложени материјал који је садржао:

- опис границе планског документа;
- извод из планских докумената вишег реда и планова од значаја за израду Просторног плана;
- опис постојећег стања, начина коришћења простора и основних ограничења;
- опште циљеве израде Просторног плана;
- планирану претежну намену површина у обухвату Просторног плана;
- очекиване ефекте планирања у погледу унапређења начина коришћења простора подручја посебне намене.

Преглед пристиглих мишљења и сугестија заинтересованих корисника простора током раног јавног увида дат је у наредној табели.

Табела 9. Преглед добијених услова и мишљења на Материјал за рани јавни увид за израду Просторног плана подручја посебне намене Предела изузетних одлика „Вршачке планине"

	ОПШТИНА, СЕКРЕТАРИЈАТ, ИНСТИТУЦИЈА И ДР.	БРОЈ И ДАТУМ ПРИЈЕМА
Услови:		
	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Сектор за просторно планирање, урбанизам и становање, Београд	350-01-01579/2018-11 ОД 27.11.2018.
	ВИП мобиле доо, Београд	2664/2018 од 01.12.2018.
	Министарство за заштиту животне средине, Београд	532-02-03262/2018-03 од 29.11.2018.
	Министарство унутрашњих послова, Сектор за ванредне ситуације, Одељење за ванредне ситуације у Панчеву	09/23 број 217-17828/18-I од 23.11.2018.
	Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије, Беорад	4/3-01-0051/2018-0002 од 03.12.2018.
	Покрајински секретаријат за здравство, Сектор за санитарни надзор и јавно здравље, Одсек за санитарну инспекцију Панчево	138-53-00997-2/2018-11 од 30.11.2018.
	НИС а.д. Нови Сад	НМ.440000/12-06-013320 ОД 03.12.2018.
	ЈП Емисиона техника и везе, Београд	7519/18-1 од 26.11.2018.
	Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине, Сектор за чистију производњу, обновљиве изворе и одрживи развој, Нови Сад	140-501-1157/2018-05 од 29.11.2018.
	Град Вршац, Градска управа, Одељење за комуналне и стамбене послове и послове заштите животне средине	220-2018-IV-04 од 27.11.2018.
	ЈП „Путеви Србије", Београд	9563-24430/18-1 од 29.11.2018.
	„Електромрежа Србије" Београд	130-00-UTD 003-1201/2018-02 од 28.11.2018.
	ЈП „Србијагас", Нови Сад	07-01-4504/2 од 27.11.2018.
	Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама, Нови Сад	137-6-18/2015-01
	СББ, Београд	14415/2018 од 28.11.2018.
	Покрајински секретаријат за енергетику, грађевинарство и саобраћај, Нови Сад	143-310-517/2018-03 од 26.11.2018.
	Завод за заштиту споменика културе у Панчеву	1216/2 од 05.12.2018.
	АД за управљање јавном железничком инфраструктуром „Инфраструктура железнице Србије", Београд	2/2018-1608 од 07.12.2018.
Мишљења:		
	Агенција за управљање лукама	350-224/2018-2 од 28.11.2018.
	Републички завод за заштиту споменика културе - Београд	6-75/2018-1 од 28.11.2018.
Молба за продужење рока за издавање услова:		
	Покрајински завод за заштиту природе, Нови Сад	03-3219/2 од 05.12.2018.
	Републички хидрометеоролошки завод Београд	922-2-150/2018 од 28.11.2018.
	Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство, Нови Сад	104-325-782/2018-04 од 04.12.2018.

Пристигла мишљења и сугестије заинтересованих корисника простора током раног јавног увида, као и подаци и услови надлежних институција (преглед институција, органа, организација и предузећа је дат у наредној табели) добијени у току израде Просторног плана интегрисани су у оквиру услова и мера заштите и коришћења предметног простора и планских решења.

Уз одговорност за квалитет планског решења, која је на стручном обрађивачу планског документа и надлежном органу који дато решење верификује у форми нацрта, овим се обезбеђују услови да се формулишу оптимална планска решења, односно да се задовоље различити интереси корисника простора.

У току израде Просторног плана и Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину добијени су подаци и услови надлежних институција (преглед институција, органа, организација и предузећа је дат у наредној табели). Такође, одржан је низ консултација са Покрајинским заводом за заштиту природе, као и Покрајинским секретаријатом за урбанизам и заштиту животне средине.

Табела 10. Преглед органа и институција од којих су прибављени услови и подаци од значаја за израду Просторног плана и стратешке процене

	ОПШТИНА, СЕКРЕТАРИЈАТ, ИНСТИТУЦИЈА И ДР.	БРОЈ И ДАТУМ ПРИЈЕМА
	Републички завод за заштиту споменика културе - Београд	2068/1 од 27.09.2018. 2671/5 од 04.12.2018.
	Покрајински секретаријат за спорт и омладину, Нови Сад	2595/2 од 27.11.2018.
	Агенција за управљање лукама	2671/2 од 04.12.2018.
	Акционарско друштво „Електромрежа Србије" Београд	2671/8 од 04.12.2018.
	Град Вршац, Градска управа, Оделење за комуналне и стамбене послове и послове заштите животне средине	2671/9 од 04.12.2018.
	НИС Гаспром Њефт	2671/10 од 04.12.2018. 2692/3 од 06.12.2018.
	Покрајински секретаријат за енергетику, грађевинарство и саобраћај АП Војводине, Нови Сад	2671/11 од 04.12.2018.
	Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама АП Војводине, Нови Сад	2671/12 од 04.12.2018.
	Покрајински секретаријат за спорт и омладину АП Војводине, Нови Сад	2671/13 од 04.12.2018.
	Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине АП Војводине, Нови Сад	2671/7 од 04.12.2018.
	ЈП Путеви Србије, Београд	2671/1 од 04.12.2018.
	СББ *Serbia Broadband* Српске кабловске мреже д.о.о.	2671/4 од 04.12.2018.
	ЈП Србијагас	2671/3 од 04.12.2018.
	Завод за заштиту споменика културе у Панчеву	2711/1 од 07.12.2018. 1459/1 од 24.06.2019.
	ЈП Емисиона техника и везе Београд	2692/4 од 06.12.2018.
	Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство АП Војводине, Нови Сад	2692/5 од 06.12.2018.
	Покрајински секретаријат за здравство, Одсек за санитарни надзор и јавно здравље, Одсек за санитарну инспекцију Панчево	2692/6 од 06.12.2018.
	Републички хидрометеоролошки завод, Београд	2692/2 од 06.12.2018. 377/1 од 08.02.2019.
	Инфраструктура железнице а.д. Београд	2745/1 од 11.12.2018.
	ЈВП Воде Војводине, Нови Сад	2856/1 од 20.12.2018.
	Покрајински завод за заштиту природе Нови Сад	2970/1 од 31.12.2018. 2739/6 од 11.12.2018.
	Републички сеизмолошки завод, Београд	2944/1 од 31.12.2018.
	Центар за разминирање, Београд	2896/2 од 24.12.2018.
	Електропривреда Србије, ЕПС Дистрибуција, Огранак Електродистрибуција Панчево	2896/3 од 24.12.2018.
	Министарство одбране Србије Р.Србије, Сектор за материјалне ресурсе, Управа за инфраструктуру, Београд	2896/4 од 24.12.2018. 2623/1 од 15.11.2019.
	Телеком Србија а.д.	2896/5 од 24.12.2018. 122/1 од 15.01.2019.
	Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство АП Војводине, Нови Сад	2903/1 од 25.12.2018.
	ЈП „Пошта Србије" Београд, Функција правних послова и управљања непокретностима	2847/2 од 19.12.2018.
	Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре Р. Србије, Сектор за просторно планирање, урбанизам и становање, Београд	2739/4 од 11.12.2018.
	Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије	2739/3 од 11.12.2018.
	Министарство заштите животне средине Р. Србије, Београд	2739/5 од 11.12.2018.
	Министарство унутрашњих послова Р.Србије, Сектор за ванредне ситуације, Одељење за ванредне ситуације у Панчеву	2739/2 од 11.12.2018.

	ОПШТИНА, СЕКРЕТАРИЈАТ, ИНСТИТУЦИЈА И ДР.	БРОЈ И ДАТУМ ПРИЈЕМА
	Министарство унутрашњих послова Р.Србије, Сектор за ванредне ситуације, Београд	71/2 од 10.01.2019.
	Теленор д.о.о.	70/1 од 10.01.2019.
	Форнет д.о.о. Нови Београд	108/2 и 108/3 од 14.01.2019.

Према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину, Извештај о стратешкој процени доставља се на мишљење заинтересованим органима и организацијама и обезбеђује се учешће јавности у његовом разматрању. Након оцене Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину и Извештаја о учествовању заинтересованих органа и организација и јавности, који сачињава орган надлежан за припрему Просторног плана, орган надлежан за послове заштите животне средине може дати сагласност на Извештај о стратешкој процени.

Оглашавање излагања на јавни увид Извештаја о стратешкој процени утицаја спроводи се истовремено са оглашавањем излагања на јавни увид Нацрта Просторног плана, са подацима о времену и месту излагања на јавни увид, начину на који заинтересована правна и физичка лица могу доставити примедбе, времену и месту одржавања јавне расправе, као и друге информације које су од значаја за јавни увид.

II ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

Стратешка процена интегрише еколошке, социјално-економске и био-физичке сегменте животне средине, повезује, анализира и процењује активности различитих интересних сфера и усмерава плански документ ка решењима која су, пре свега, од интереса за вредности и квалитет животне средине.

Општи и посебни циљеви Стратешке процене дефинисани су на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на нивоу Републике и међународном нивоу, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, услова надлежних органа и институција, као и проблема и предлога у погледу заштите животне средине на предметном простору.

Имајући на уму директну међузависност животне средине и људских активности, са становишта дугорочне организације, коришћења, уређивања и заштите простора и животне средине, дефинисан је стратешки правац, а то је да се **заштита животне средине врши кроз активну примену мера заштите и перманентну контролу и одговорност за поштовање и примену принципа одрживог развоја.**

Концепт одрживог развоја простора у обухвату Просторног плана огледа се у детаљнијој планској организацији и уређењу, као и усклађивању коришћења простора са природним и створеним потенцијалима и ограничењима, односно карактеристикама простора.

1. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Општи циљ Стратешке процене утицаја поставља оквир за дефинисање посебних циљева и избор индикатора којима ће се оценити њихова оствареност, у контексту очувања животне средине као и спровођење принципа одрживог развоја кроз планска решења.

У процесу израде планске документације, већина општих циљева везана је за планска документа вишег реда и услове које они диктирају, док се посебни циљеви дефинишу за конкретни разматрани простор, а односе се на специфичност, намену површина и др.

Општи циљ Стратешке процене представља: **обезбеђење услова за одржив просторни развој и коришћење природних ресурса на подручју у обухвату Просторног плана, ради дугорочног очувања и заштите предела „Вршачке планине", уз обезбеђење адекватних услова за живот и здравље људи.**

Наведени циљ обезбеђује се активним спровођењем управљачких активности у заштићеном подручју, као и очувањем предеоних карактеристика подручја Просторног плана, контролом рада загађивача на подручју Просторног плана и у контактној зони, као и спровођењем континуираног мониторинг система, унапређењем система управљања отпадом и рационалним коришћењем енергетских ресурса, уз фаворизовање коришћења обновљивих извора енергије.

С обзиром на то да су планови вишег реда за планско подручје Просторни план Републике Србије и Регионални просторни план АП Војводине, при дефинисању посебних циљева стратешке процене за предметни Просторни план, уважени су циљеви ових планова.

Концепција и циљеви планова вишег реда су наведени у поглављу *1.1.2. Плански основ и друга стратешка документација*. Такође, уважени су и остали просторни планови који су од значаја за ово планско подручје.

На основу наведеног општег циља Стратешке процене, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у Просторном плану, утврђују се посебни циљеви стратешке процене у појединим областима заштите:

А. Одрживо управљање и спровођење мера заштите у заштићеним подручјима (ПИО „Вршачке планине", ЗС „Мали вршачки рит", станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста, еколошки коридори);
Б. Одрживо коришћење и заштита природних ресурса (ваздух, површинске и подземне воде и земљиште) и заштита од буке;
В. Очување предеоних карактеристика подручја;
Г. Одрживо управљање отпадом;
Д. Рационална експлоатација минералних сировина и унапређење енергетске ефикасности;
Ђ. Промоција и подршка развоју туризма у складу са основним принципима одрживог развоја;
Е. Поштовање свих предвиђених мера заштите животне средине и превенција акцидентних ситуација.

2. ИЗБОР ИНДИКАТОРА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Индикатори представљају један од инструмената за систематско идентификовање, оцењивање и праћење стања, развоја и услова средине и сагледавање последица. Они су средство за праћење извесне променљиве вредности у прошлости и садашњости, а неопходни су као улазни подаци за свако планирање активности у простору.

На основу дефинисаних циљева, врши се избор одговарајућих индикатора Стратешке процене. Сврха њихове примене је у усмеравању реализације планских решења ка циљевима који се постављају.

Приликом дефинисања индикатора обрађивачи стратешке процене утицаја су се ослонили на индикаторе УН за одрживи развој, индикаторе дефинисане Правилником о националној листи индикатора заштите животне средине и на елементарне еколошке индикаторе који се могу узети у обзир у односу на постојеће стање животне средине и карактер Просторног плана и планираних активности.

На основу Правилника о Националној листи индикатора заштите животне средине, на територији Просторног плана релевантни су индикатори приказани у наредној табели.

Табела 11. Преглед Посебних циљева стратешке процене и индикатора заштите животне средине релевантних за подручје Просторног плана

Посебни циљеви Стратешке процене	Индикатори
Одрживо управљање и спровођење мера заштите у заштићеним подручјима (ПИО „Вршачке планине", ЗС „Мали вршачки рит", станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста, еколошки коридори)	- Удео шумског земљишта у укупном земљишту (%) - % заштићених природних добара на територији АПВ у односу на укупну површину - Површине под изабраним значајним екосистемима (km^2 или ha) одабраних врста екосистема - Учешће броја угрожених врста у укупном броју врста (%)
Одрживо коришћење и заштита природних ресурса (ваздух, површинске и подземне воде и земљиште) и заштита од буке	- Број дана са прекорачењем ГВЕ за суспендоване честице, SO_x, NO_x - Годишње количине исцрпљене подземне и површинске воде, апсолутно и као део од укупне обновљиве количине воде (m^3, %) - % домаћинстава прикључен на водовод и канализацију - % отпадних вода које се пречишћавају - Присуство фекалних бактерија у води за пиће (%)[9] - $БПК_5$ у водотоцима (mg/l кисеоника потрошеног у 5 дана, на константној температури од 20°C) - Промена намене земљишта (%) - ha (%) санираних и рекултивисаних подручја - Квалитет пољопривредног и непољопривредног земљишта - Употреба минералних ђубрива (kg/ha) - Употреба пестицида (t активне материје пестицида на 10 km^2 пољопривредног земљишта)

9 Према упутствима СЗО за квалитет воде за пиће

Посебни циљеви Стратешке процене	Индикатори
Очување предеоних карактеристика подручја	- Површине под природним пределима
Одрживо управљање отпадом	- Стварање отпада (t/становнику) - Стварање опасног отпада (t/јединици БДП)
Рационална експлоатација минералних сировина и унапређење енергетске ефикасности	- Удео потрошње електричне енергије, гаса и ОИЕ у енергетске сврхе - Рационална експлоатација минералних сировина (t/год или %) - Учешће обновљивих извора енергије у укупној потрошњи енергије (%)
Промоција и подршка развоју туризма у складу са основним принципима одрживог развоја	- Интензитет туризма
Поштовање свих предвиђених мера заштите животне средине и превенција акцидентних ситуација	- Регистар удеса[10]

Индикатори су дефинисани у претходној табели са циљем праћења реализације планских, а не технолошких решења, у планском периоду, уколико се за то укаже потреба. За посебан циљ стратешке процене - *Поштовање свих предвиђених мера заштите животне средине и превенција акцидентних ситуација* не дефинишу се конкретни индикатори јер ова област прожима остале области.

3. КОМПАТИБИЛНОСТ ЦИЉЕВА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ СА ЦИЉЕВИМА ПЛАНА

Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину, као и многи међународни документи, упућују на важност односа процеса планирања и процеса израде Стратешке процене односно на неопходност интеграције овог инструмента у процес планирања. Избор и дефинисање адекватних планских решења је много ефикасније уколико је процес вршења стратешке процене делимично или у потпуности интегрисан у планове и програме за које се израђује.

Табела 12. приказује принцип, којим се стручни тим Обрађивача руководио при изради ова два елабората, односно приказана је веза између фаза израде Просторног плана и Стратешке процене.

Табела 12. Везе између фаза израде Просторног плана и Стратешке процене

ИЗРАДА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА		ИЗРАДА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА (СПУ)
Одлучивање о изради планског документа по претходно прибављеном мишљењу органа надлежног за стручну контролу, односно комисије за планове	Узајамни утицај ових фаза – пре доношења Одлуке о изради планског документа прибавља се мишљење о предлогу одлуке да се (не)израђује СПУ	**Одлучивање о изради СПУ према претходно прибављеном мишљењу надлежног органа и др. заинтересованих органа и организација**
Доношење Одлуке о изради Просторног плана	Узајамни утицај ових фаза	**Доношење Одлуке о изради Извештаја о СПУ**
Израда материјала за рани јавни увид Просторног плана **Израда Нацрта Просторног плана**	Узајамни утицај ових фаза	**Анализа садржаја и основне документације, консултације са надлежним органима и организацијама и др. – формулисање Извештаја о стратешкој процени**
Стручна контрола Нацрта Просторног плана	Узајамни утицај ових фаза	**Мишљење заинтересованих органа и организација**
Јавни увид у Нацрт Просторног плана	Узајамни утицај ове две фазе – у пракси се оба елабората истовремено излажу на јавни увид	**Јавни увид у Извештај о СПУ**
Доношење Просторног плана	Орган надлежан за израду планског документа не може исти упутити у процедуру усвајања без Сагласности на Извештај о СПУ	**Оцена и сагласност на Извештај од стране надлежног органа**
Спровођење Просторног плана	Узајамни утицај ових фаза	**Имплементација мера заштите и мониторинг према Извештају о СПУ**

10 Регистар удеса у Републици Србији (Агенција за заштиту животне средине)

Циљеви Стратешке процене су, с обзиром на паралелну израду ова два документа, у потпуности усаглашени са циљевима Просторног плана.

Циљеви просторног развоја подручја у обухвату Просторног плана су:

1) успостављање система управљања и утврђивање дугорочне политике интегрисане заштите и унапређења културних и природних вредности и амбијенталних целина подручја и њиховог одрживог коришћења за презентацију, туризам, рекреацију, едукацију и научна истраживања и комплементарне активности;
2) јачање регионалног идентитета и опште друштвене визије о пределу;
3) утврђивање режима заштите простора уз дефинисање услова за коришћење и бољу доступност;
4) активирање подручја у туристичке сврхе, односно стварање услова за одмор, рекреацију и едукацију посетилаца о природним и културним вредностима подручја (културни туризам, еколошки туризам, туризам посебних интересовања, ловни туризам), као и утврђивање просторног размештаја туристичких локација, објеката и праваца кретања туриста;
5) стварање јединственог туристичког производа „Предела Вршачких планина" заснованог на презентацији локалних вредности и стварању конкурентних услова за развој рецептивног туризма, који ће допринети економском просперитету локалне средине као целине (туристички производ „Предео Вршачких планина" као део мреже културно-тематских рута туристичке дестинације „Банат/Вршац");
6) утврђивање намене површина и организације садржаја супраструктуре и инфраструктуре, услова и режима изградње, уређења и коришћења подручја у функцији заштите, уређења и одрживог развоја заштићених природних добара ПИО „Вршачке планине" и Заштићеног Станишта „Мали вршачки рит";
7) валоризација, конзервација и адекватна и интегрисана интерпретација амбијенталних целина насеља у контексту природног окружења (утврђивање начина чувања, одржавања и коришћења објеката народног градитељства – стамбени објекти, окућнице, винси подруми);
8) рационално коришћење пољопривредног земљишта, уз максимално очување од свих врста деградације и афирмацију развоја виноградарско-воћарских зона;
9) успостављање информационог система о активностима на подручју Предела Вршачких планина, ради праћења активности које би могле да угрозе или афирмишу вредности простора, с тим да праћење укључује и поштовање режима коришћења земљишта и изградње, благовремено предузимање мера у циљу превенције активности које би могле да угрозе основни потенцијал подручја (пре свега се мисли на неконтролисано ширење грађевинског подручја);
10) стварање услова за развој мултифункционалне пољопривреде засноване на традиционалној производњи високовредних локалних производа (пре свега вина) и пружању агроеколошких услуга, у складу са специфичним захтевима коришћења културних и природних вредности, биолошке и предеоне разноврсности;
11) развој јавних служби чије су услуге и активности везане за заштиту, промоцију и развој природних и културних вредности и служби које доприносе развоју туризма, и које су прилагођене потребама и интересима локалног становништва.

Циљеви Стратешке процене:

А. Одрживо управљање и спровођење мера заштите у заштићеним подручјима (ПИО „Вршачке планине", ЗС „Мали вршачки рит", станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста, еколошки коридори);
Б. Одрживо коришћење и заштита природних ресурса (ваздух, површинске и подземне воде и земљиште) и заштита од буке;
В. Очување предеоних карактеристика подручја;
Г. Одрживо управљање отпадом;
Д. Рационална експлоатација минералних сировина и унапређење енергетске ефикасности;
Ђ. Промоција и подршка развоју туризма у складу са основним принципима одрживог развоја;
Е. Поштовање свих предвиђених мера заштите животне средине и превенција акцидентних ситуација.

Табела 13. Компатибилност циљева Просторног плана и Стратешке процене

ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА		А	Б	В	Г	Д	Ђ	Е
Успостављање система управљања и утврђивање дугорочне политике интегрисане заштите и унапређења културних и природних вредности и амбијенталних целина подручја и њиховог одрживог коришћења за презентацију, туризам, рекреацију, едукацију и научна истраживања и комплементарне активности		+	+	+	+	+	+	+
Јачање регионалног идентитета и опште друштвене визије о пределу		0	+	+	+	+	+	+
Утврђивање режима заштите простора уз дефинисање услова за коришћење и бољу доступност		+	+	+	+	+	+	+
Активирање подручја у туристичке сврхе, односно стварање услова за одмор, рекреацију и едукацију посетилаца о природним и културним вредностима подручја (културни туризам, еколошки туризам, туризам посебних интересовања, ловни туризам), као и утврђивање просторног размештаја туристичких локација, објеката и праваца кретања туриста		+	+	+	+	0/+	+	+
Стварање јединственог туристичког производа „Предела Вршачких планина" заснованог на презентацији локалних вредности и стварању конкурентних услова за развој рецептивног туризма, који ће допринети економском просперитету локалне средине као целине (туристички производ „Предео Вршачких планина" као део мреже културно-тематских рута туристичке дестинације „Банат/Вршац")		0/+	0/+	+	+	0	+	+
Утврђивање намене површина и организације садржаја супраструктуре и инфраструктуре, услова и режима изградње, уређења и коришћења подручја у функцији заштите, уређења и одрживог развоја заштићених природних добара ПИО „Вршачке планине" и Заштићеног Станишта „Мали вршачки рит"		+	+	+	+	0/-	+	+
Валоризација, конзервација и адекватна и интегрисана интерпретација амбијенталних целина насеља у контексту природног окружења (утврђивање начина чувања, одржавања и коришћења објеката народног градитељства – стамбени објекти, окућнице, винси подруми);		0	0	+	+	0	+	+
Рационално коришћење пољопривредног земљишта, уз максимално очување од свих врста деградације и афирмацију развоја виноградарско-воћарских зона		0/+	+	+	+	0	0/+	+
Успостављање информационог система о активностима на подручју Предела Вршачких планина, ради праћења активности које би могле да угрозе или афирмишу вредности простора, с тим да праћење укључује и поштовање режима коришћења земљишта и изградње, благовремено предузимање мера у циљу превенције активности које би могле да угрозе основни потенцијал подручја (пре свега се мисли на неконтролисано ширење грађевинског подручја)		+	+	+	+	+	0/+	+
Стварање услова за развој мултифункционалне пољопривреде засноване на традиционалној производњи високовредних локалних производа (пре свега вина) и пружању агроеколошких услуга, у складу са специфичним захтевима коришћења културних и природних вредности, биолошке и предеоне разноврсности		0/+	+	0/+	0/+	0	+	+
Развој јавних служби чије су услуге и активности везане за заштиту, промоцију и развој природних и културних вредности и служби које доприносе развоју туризма, и које су прилагођене потребама и интересима локалног становништва		+	+	+	+	+	+	+
(+) позитивно; (0) неутрално; (-) негативно								

III ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ СА ОПИСОМ МЕРА ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Приоритетни циљ израде Стратешке процене предметног Просторног плана на животну средину је сагледавање могућих негативних утицаја на квалитет животне средине и предвиђених мера за њихово смањење, не стварајући конфликте у простору и водећи рачуна о капацитету животне средине на посматраном простору. У циљу остварења постављених циљева, потребно је сагледати просторна решења и активности дефинисана Просторним планом, као и мере за смањење потенцијално негативних утицаја планских решења на животну средину. Стратешка процена бави се општом анализом и проценом могућих утицаја планираних решења заштите животне средине у Просторном плану, при чему је акценат стављен на анализу планских решења, која доприносе заштити животне средине и подизању квалитета живота на посматраном простору.

1. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

У Стратешкој процени анализирана су сва планска решења и извршено је идентификовање оних која у одређеној мери могу угрозити квалитет елемената животне средине у фази реализације Просторног плана. Питања и проблеми везани за заштиту животне средине, разматрани су у односу на:

- утицај досадашњих активности и планираних садржаја на природне ресурсе - воду, ваздух и земљиште;
- утицај планиране инфраструктуре на животну средину;
- дефинисане мере и услове заштите животне средине са освртом на потенцијалне загађиваче;
- решења у погледу одлагања комуналног отпада и др. врста отпада у планском периоду.

У том контексту, у Стратешкој процени се анализирају могући утицаји планираних активности на чиниоце животне средине и дефинишу планске мере заштите, које ће потенцијална загађења довести на ниво прихватљивости, односно у границе дефинисане законском регулативом, не стварајући конфликте у простору.

У поступку стратешке процене могућих утицаја планских решења на животну средину, потенцијала и ограничења у простору и животној средини, планска решења су вреднована у односу на:

- природне карактеристике, постојеће стање и услове у простору;
- створене вредности, постојећу намену и досадашњи начин коришћења простора и планирано уређење;
- стање комуналне опремљености и уређености простора;
- стање и статус природних вредности;
- услове надлежних институција добијених у поступку израде Просторног плана и Извештаја о стратешкој процени;
- циљеве планског документа вишег хијерархијског нивоа (РПП АПВ) и циљеве предметног Просторног плана.

Планска решења формулисана су у складу са смерницама и циљевима плана вишег хијерархијског нивоа, као и условима надлежних институција, органа и предузећа, достављених за потребе израде овог Просторног плана, Студијом Предела изузетних одлика „Вршачке планине" и другим значајним документима за овај простор.

У плански документ су интегрисане мере и услови заштите животне средине, ограничења и обавезе које се недвосмислено морају спроводити на предметном простору. Заштита животне средине је један од приоритетних задатака савременог друштва. Присутне негативне последице углавном су узроковане недоследним спровођењем планских докумената, неадекватном реализацијом саобраћајних система, неконтролисаном и неадекватном употребом енергије, као и непознавањем основних законитости из домена животне средине.

Процена утицаја варијантних решења

Како је претходно наведено да Просторним планом нису предвиђена варијантна решења, као и да Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину не прописује шта су то варијантна решења Просторног плана која подлежу стратешкој процени утицаја, у пракси се разматрају две варијанте:

1) Варијантно решење 1 - уколико не дође до спровођења планских решења;
2) Варијантно решење 2 - уколико се реализују планска решења (варијанта одрживог развоја).

Ограничавајући се у том контексту на позитивне и негативне ефекте који би се рефлектовали током имплементације и у случају да се не реализује предметни Просторни план, Стратешка процена се бави разрадом варијанте да се Просторни план не реализује и варијанте реализације Просторног плана и предвиђених решења у свим дефинисаним областима које су релевантне са аспекта заштите животне средине.

Циљеви стратешке процене

А. Одрживо управљање и спровођење мера заштите у заштићеним подручјима (ПИО „Вршачке планине", ЗС „Мали вршачки рит", станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста, еколошки коридори);
Б. Одрживо коришћење и заштита природних ресурса (ваздух, површинске и подземне воде и земљиште) и заштита од буке;
В. Очување предеоних карактеристика подручја;

Г. Одрживо управљање отпадом;
Д. Рационална експлоатација минералних сировина и унапређење енергетске ефикасности;
Ђ. Промоција и подршка развоју туризма у складу са основним принципима одрживог развоја;
Е. Поштовање свих предвиђених мера заштите животне средине и превенција акцидентних ситуација.

Табела 14. Процена утицаја варијантних решења сектора Просторног плана у односу на циљеве стратешке процене

Сектор Просторног плана	Сценарио развоја	Циљеви Стратешке процене						
		А	Б	В	Г	Д	Ђ	Е
Заштита природних добара	ВАРИЈАНТА 1	-	-	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	+	+	+	+	+
Заштита природних ресурса (вода, ваздух, земљиште, минералне сировине, шуме и пољоп. земљиште)	ВАРИЈАНТА 1	-	-	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	+	+	0/-	0/-	+
Заштита предела	ВАРИЈАНТА 1	-	-	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	+	+	-	0/-	+
Становништво и привредне активности	ВАРИЈАНТА 1	-	-	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	+	+	0/+	+	+
Управљање отпадом, заштита животне средине и здравља становништва	ВАРИЈАНТА 1	-	-	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	+	+	+	+	+
Унапређење водне инфраструктуре	ВАРИЈАНТА 1	0/-	-	0	-	0/-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	0/+	+	0/+	+	0/+	+	+
Унапређење саобраћајне инфраструктуре	ВАРИЈАНТА 1	-	0/-	0/-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	0/+	0/-	0/-	+	+	+	+
Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре	ВАРИЈАНТА 1	0/-	-	0/-	0	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	0/+	0	+	+	+
Изградња капацитета за искоришћење обновљивих извора енергије	ВАРИЈАНТА 1	-	-	0	-	-	-	0
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	0/+	+	0	+	0/+
Изградња електронске комуникационе инфраструктуре	ВАРИЈАНТА 1	0/-	0/-	0/-	0/-	0/-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	0	0	0	0	0	+	+
Заштита културног наслеђа	ВАРИЈАНТА 1	-	0	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	0	+	+	0/+	+	0/+
Заштита од природних и техничко–технолошких удеса и несрећа	ВАРИЈАНТА 1	-	-	-	-	-	-	-
	ВАРИЈАНТА 2	+	+	0/+	+	+	+	+
(+) - укупно позитиван утицај, (-) - укупно негативан утицај, (0) - неутралан утицај								

Разлози за избор најповољнијег варијантног решења

На основу члана 15. Закона о стратешкој процени утицаја обавезно је поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења. Резимирајући позитивне и негативне ефекте варијанти Просторног плана, може се констатовати следеће:

- У варијанти да се Просторни план не донесе и да се развој настави по досадашњем тренду, могу се очекивати негативни ефекти са аспекта заштите животне средине, неадекватно и неодрживо коришћење предметног простора што би довело до даљег угрожавања природних ресурса и неконтролисаног испуштања отпадних материја у медијуме животне средине.
- У варијанти да се Просторни план имплементира могу се очекивати бројни позитивни ефекти у сваком сектору, посебно у области заштите природних добара и осталих природних ресурса, привреде и туризма, приликом избора будућих корисника простора, поштујући веома ограничене капацитете животне средине планског подручја.

На основу изнетог може се закључити да је варијанта доношења предложеног Просторног плана повољнија у односу на варијанту да се Просторни план не донесе.

Евалуација карактеристика и значаја утицаја планских решења

У претходној табели извршена је квалитативна експертска процена позитивних и негативних утицаја појединих сектора Просторног плана на животну средину у поређењу са ефектима варијанте ако се Просторни план не примени. У наставку стратешке процене утицаја извршена је евалуација значаја, просторних размера (Табела 20.) и вероватноће утицаја планских решења (Табела 21.) предложене варијанте Просторног плана на животну средину и елементе одрживог развоја. Значај утицаја процењује се у односу на величину (интензитет) утицаја (Табела 15.) и просторне размере на којима се може остварити утицај. Утицаји, односно ефекти, планских решења, према величини промена се оцењују бројевима од -3 до +3, где се знак минус односи на негативне, а знак плус за позитивне промене, како је приказано у табели 15. Овај систем вредновања примењује се како на појединачне индикаторе утицаја, тако и на сродне категорије преко збирних индикатора.

Табела 15. Критеријуми за оцењивање величине утицаја

Величина утицаја	Ознака	Опис
Критичан	- 3	Јак негативан утицај
Већи	- 2	Већи негативан утицај
Мањи	- 1	Мањи негативни утицај
Нема или нејасан утицај	0	Нема утицаја, нема података или није примењиво
Позитиван	+ 1	Мањи позитивни утицај
Повољан	+ 2	Већи позитиван утицај
Врло повољан	+ 3	Јак позитиван утицај

Табела 16. Критеријуми за оцењивање просторних размера утицаја

Размере утицаја	Ознака	Опис
Регионални	Р	Могућ утицај у оквиру простора регије
Локални	Л	Могућ утицај у некој зони или делу територије Просторног плана

Вероватноћа да ће се неки процењени утицај догодити у стварности такође представља важан критеријум за доношење одлука у току израде Просторног плана.
Вероватноћа утицаја одређује се према скали приказаној у табели 10.

Табела 17. Скала за процену вероватноће утицаја

Вероватноћа	Ознака	Опис
100%	И	Утицај извесан
Више од 50%	В	Утицај вероватан
Мање од 50%	М	Утицај могућ

Вероватноћа утицаја може дакле бити од потпуно извесне (100%) до ситуације у којој је утицај готово невероватан. Ова чињеница је посебно важна јер тако одређено планско решење које генерално има изразито јак нпр. негативан утицај, у конкретном случају може бити потпуно невероватно па се самим тим његов утицај не може окарактерисати као стратешки значајан.

На основу критеријума процене величине и просторних размера утицаја планских решења на циљеве стратешке процене врши се евалуација значаја идентификованих утицаја за остваривање циљева стратешке процене.

Приказана и анализирана планска решења подељена су на општа планска решења и посебна планска решења (Табела 18). Опште дефинисана планска решења обухватају и посебна планска решења, а са аспекта заштите животне средине односно циљева СПУ нема суштинске разлике у вредновању посебних циљева у односу на посебне циљеве СПУ који се свакако своде на правила уређења и коришћења простора. У наредној анализи вреднована, су због поједностављености поступка посебна планска решења као област, а не свако појединачно.

Табела 18. Планска решења обухваћена проценом утицаја

ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ ПО ОБЛАСТИМА	
Заштита природних добара	
1.	Заштита подручја Предела изузетних одлика „Вршачке планине" по утврђеним режимима заштите и заштитној зони, спровођењем мера заштите које су дате у Просторном плану, а које ће се примењивати до доношења новог акта о заштити за ПИО „Вршачке планине".
2.	Спровођење заштите на стаништима заштићених и строго зашићених врста: забраном коришћења, уништавања и предузимања свих активности којима се могу угрозити дивље врсте и њихова станишта, као и предузимањем мера и активности на управљању популацијама; ограничењем коришћења, забраном уништавања и предузимања других активности којима се наноси штета врстама и њиховим стаништима као и предузимањем мера и активности на управљању популацијама.
3.	Заштита еколошких коридора у складу са Уредбом о еколошкој мрежи, као и условима и мерама Покрајинског завода за заштиту природе. Елиминисање/ублажавање негативних утицаја на живи свет у заштитној зони еколошко значајних подручја и коридора, зоналним распоредом урбано-руралних садржаја и применом одговарајућих техничко-тенхолошких и других решења.
Заштита природних ресурса	
4.	Дефинисање обавезе успостављања регистра извора загађивања животне средине на територији локалне самоуправе (Град Вршац), као дела интегралног катастра загађивача Републике Србије.
5.	Успостављање континуиране контроле и систематско праћење квалитета параметара животне средине (ваздуха, воде, земљишта, буке и нејонизујућег зрачења) од стране овлашћених организација.
6.	Формирање заштитног зеленила дуж еколошких коридора, водне и саобраћајне инфраструктуре.
7.	Примена посебних мера заштите ваздуха, воде и земљишта, као и заштита од буке и управљање отпадом дефинисаних Просторним планом.

	ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ ПО ОБЛАСТИМА
8.	Формирање заштитних коридора око инфраструктурних система ради заштите околине и становништва од потенцијалних негативних утицаја.
9.	Забрана испуштања и одлагања загађујућих, штетних и опасних материја и отпадних вода на површину земљишта и у земљиште.
Заштита предела	
10.	Спровођење Просторним планом дефинисаних мера које се односе на очување и унапређење специфичне композиције и конфигурације структуре предела и заштиту вредности предеоних елемената као основне идеје уређења подручја Просторног плана.
11.	Забрањена је изградња објеката који неповољно утичу на ваздух, воде, земљиште и шуме, изгледом, прекомерном буком или могућношћу да на други начин наруше вредности карактера предела, природне и остале вредности подручја, а посебно амбијенталне вредности насеља, непокретних културних добара, геоморфолошких формација и станишта биљака и животиња (напр. индустријски објекти, складишта/стоваришта, фарме и др. објеката) у подручју посебне намене.
12.	Забрањена је изградња ветроелектрана и соларних електрана на пољопривредном, шумском и водном земљишту, као и малих хидроелектрана на водном земљишту у подручју посебне намене.
Управљање отпадом, заштита животне средине и здравља становништва	
13.	Спровођење општих и посебних мера заштите природних ресурса дефинисаних Просторним планом.
14.	Третман, сакупљање и евакуација комуналног отпадаупљати на локацију санитарне депоније која је утврђена од стране комуналне службе.
15.	Привремено складиштење евентуално присутног опасног отпада у складу са Законом о управљању отпадом (отпад мора да буде прописно обележен и привремено складиштен на прописан начин до његовог коначног збрињавања).
16.	Третман животињског отпада ће се спроводити у складу са Законом о ветеринарству, који подразумева нешкодљиво уклањање лешева животиња и других отпадака животињског порекла до објеката за сабирање, прераду или уништавање отпада животињског порекла на начин који не представља ризик по животиње, људе или животну средину.
Развој инфраструктурних система	
Унапређење водне инфраструктуре	
17.	Успостављање интегралних регионалних вишенаменских система за уређење, коришћење и заштиту вода.
18.	Спровођење мера заштите од штетног дејства вода (уређење водотока и заштита од поплава; одводњавање пољопривредног земљишта; заштита од ерозије и бујица; каналисање насеља и индустрије).
19.	Одвођења вишка воде са мелиорационог подручја преко црпних станица и/или гравитационо у Дунав, коришћењем постојеће каналске мреже за одводњавање, респектујући одржавање у њој толерантно максималних нивоа воде.
20.	Снабдевање водом највишег квалитета развојем регионалних система, из којих ће се снабдевати највећи број насеља и само они технолошки процеси у којима је неопходна вода највишег квалитета.
21.	Рационализација потрошње воде код снабдевања индустријских капацитета, који продукују веће количине отпадних вода, обавезном рециркулацијом, чиме ће се обезбедити вишеструка употреба захваћане воде, очување и заштита водних ресурса како од загађења, тако и од прекомерне експлоатације и исцрпљивања појединих издани.
22.	Планско решење снабдевања водом у границама планираних локалитета, засновано је на прикључењу на најближи систем јавног водоснабдевања, ако за то постоје услови и могућности, или захватању воде за пиће индивидуално, путем бушених бунара.
23.	Развој сепарационог канализационог система, којима ће се посебно одводити фекалне отпадне воде, а посебно сувишне атмосферске отпадне воде и системи за пречишћене технолошке воде.
24.	Сва насеља са оптерећењем комуналних или заједничких индустријских и домаћих отпадних вода већих од 5.000 ЕС (еквивалентних становника) морају да изграде постројења за биолошки третман.
25.	Туристички локалитети и центри ће проблем одвођења отпадних вода решавати преко компактних мини-уређаја за биолошко пречишћавање, или ће се отпадне воде евакуисати у водонепропусне септичке јаме (без упојних бунара) које ће се периодично празнити аутоцистернама, ангажовањем надлежне комуналне орга-низације, а садржај одвозити на најближи уређај за пречишћавање отпадних вода (УПОВ, насељски или централни).
26.	Санитација планираних локалитета ван грађевинских подручја насеља обављаће се по принципима руралне санитације, са одвођењем отпадних вода у индивидуалне или групне водонепропусне објекте и у комбинацији са секундарним биолошким пречишћавањем.
Унапређење саобраћајне инфраструктуре	
27.	Побољшање капацитивних могућности предметних државних путева, безбедности и нивоа саобраћајне услуге (ДП бр.10/М-1.9, бр.18/Р-126) , као основних путних капацитета, који ће нудити виши ниво комфора и бољу повезаност овог простора са окружењем.
28.	Подизање квалитета и реконструкција постојеће мреже.
29.	Задржавање свих саобраћајних капацитета најнижег хијерархијског нивоа (општински, атарски, шумски и други приступни путеви) уз потребу реконструкције и уклапања у нове функционално-саобраћајне матрице овог простора и окружења.
30.	Задржавање постојеће пруге у оквиру утврђених коридора и побољшање експлоатационих параметара реконструктивним мерама и изградњом.
31.	Укључивање потенцијала водног-пловног пута канала ОКМ ХС ДТД, Банатска Паланка – Нови Бечеј у дестинације транспорта путника (потенцијалних посетилаца у зони обухвата ППППН) и околних локалитета.
32.	Формирање и развој капацитета немоторних-пешачко-бициклистичких кретања (кроз дефинисање коридора бициклистичких стаза – међународног цикло коридора 13 тзв. „Iron Curtain Route", националног цикло коридора уз канал ОКМ ХС ДТД, локалних цикло коридора уз путну мрежу нижег нивоа, пешачких и бициклистичких стаза унутар и ван насеља и локалитета).

ПЛАНСКО РЕШЕЊЕ ПО ОБЛАСТИМА	
Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре	
33.	Развој електроенергетске мреже према потреби развоја конзума, уз благовремено и планско опремање мреже и у циљу укупног смањења негативних утицаја енергетских објеката на животну средину, што ће имати позитиван утицај на подручје посебне намене.
34.	Даљи развој и проширење капацитета гасоводне инфраструктуре у циљу гасификације свих насеља на предметном подручју и боље експлоатације земног гаса.
35.	Изградња гасовода високог притиска СГС Тилва-Бела Црква који би делом пролазио кроз општину Вршац.
Изградња капацитета за искоришћење обновљивих извора енергије	
36.	Коришћење следећих облика обновљивих извора енергије у оквиру посебне намене за производњу електричне и топлотне енергије: соларне енергије (постављање соларних панела на постојеће и планиране објекте), хидрогеотермалне енергије искључиво за сопствене потребе, а у складу са условима заштите природе, ради снабдевања енергијом појединачних локалитета и комплекса.
Изградња електронске комуникационе инфраструктуре	
37.	Развој електронске комуникационе инфраструктуре као савременог система, увођењем најсавременијих технологија у области електронских комуникација, модернизацијом постојеће инфраструктуре и објеката, изградњом широкопојасне мреже на свим нивоима, закључно са локалним, уз употребу најсавременијих медијума преноса.
38.	Потпуна дигитализација свих система електронских комуникација (фиксна, мобилна, интернет, радио-комуникација, КДС), уз обезбеђење довољно капацитета, равномерног развоја и целокупне покривености простора и обезбеђивање подједнаке доступности свим оператерима.
Заштита културног наслеђа	
39.	Спровођење услова и мера утврђених Просторним планом, које се односе на заштиту непокретних културних добара и добара која уживају претходну заштиту, као и оних која се планирају за заштиту.
Заштита од природних и техничко-технолошких удеса и несрећа	
40.	Примена мера заштите од елементарних непогода и акцидентних ситуација дефинисаних у Просторном плану.

Табела 19. Процена величине утицаја сектора Просторног плана у односу на циљеве стратешке процене

Области планских решења	Циљеви стратешке процене						
	А	Б	В	Г	Д	Ђ	Е
Заштита природних добара	+2	+3	+3	+2	+2	+2	+2
Заштита природних ресурса (вода, ваздух, земљиште, минералне сировине, шуме и пољопривредно земљиште)	+3	+2	+2	+3	+2	+2	+3
Заштита предела	+2	+3	+3	0	+2	+2	+2
Становништво и привреда	+2	+1	+1	+2	+1	+2	+2
Управљање отпадом, заштита животне средине и здравља становништва	+3	+2	+2	+3	+2	+2	+2
Унапређење водопривредне инфраструктуре	+3	+2	+2	0	0	+2	+2
Унапређење саобраћајне инфраструктуре	+2	+1	0	+1	0	+2	+2
Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре	0	0	0	0	+2	+1	+1
Изградња капацитета за искоришћење обновљивих извора енергије	+2	0	0	+1	+2	+3	+2
Изградња електронске комуникационе инфраструктуре	0	0	0	0	0	+2	+2
Заштита културног наслеђа	0	+2	+1	0	0	+2	+1
Заштита од природних и техничко–технолошких удеса и несрећа	+2	+2	+2	0	+2	+2	+3

Табела 20. Процена просторних размера планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја

Области планских решења	Циљеви стратешке процене						
	А	Б	В	Г	Д	Ђ	Е
Заштита природних добара	Л	Р	Р	Л	Л	Р	Л
Заштита природних ресурса (вода, ваздух, земљиште, минералне сировине, шуме и пољопривредно земљиште)	Л	Л	Р	Л	Л	Л	Л
Заштита предела	Л	Р	Р	Л		Л	
Становништво и привредне активности	Л	Л	Л	Л		Л	Л
Управљање отпадом, заштита животне средине и здравља становништва	Р	Л	Р	Л	Л	Л	Л
Унапређење водопривредне инфраструктуре	Р		Р			Л	
Унапређење саобраћајне инфраструктуре	Л		Р			Л	Л
Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре			Р		Л	Л	Л
Изградња капацитета за искоришћење обновљивих извора енергије	Л		Л		Р		
Изградња електронске комуникационе инфраструктуре			Л			Л	
Заштита културног наслеђа		Л	Л			Л	
Заштита од природних и техничко–технолошких удеса и несрећа	Л	Л	Р	Л	Л	Л	Л

Табела 21. Процена вероватноће утицаја планских решења на животну средину и елементе одрживог развоја

Области планских решења	Циљеви стратешке процене						
	А	Б	В	Г	Д	Ђ	Е
Заштита природних добара	В	И	И			М	И
Заштита природних ресурса (вода, ваздух, земљиште, минералне сировине, шуме и пољопривредно земљиште)	И	В	И	М		М	И
Заштита предела	В	И	И			В	В
Становништво и привредне активности	В	М	М	И	В	В	В
Управљање отпадом, заштита животне средине и здравља становништва	И	В	В	И	В	И	М
Унапређење водопривредне инфраструктуре	И		М			В	
Унапређење саобраћајне инфраструктуре	М	М	М	М		В	М
Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре						М	
Изградња капацитета за искоришћење обновљивих извора енергије					В	М	
Изградња електронске комуникационе инфраструктуре						М	
Заштита културног наслеђа		И	М			В	
Заштита од природних и техничко–технолошких удеса и несрећа	М	И	М	М	М	М	И

Кумулативни и синергетски ефекти

У складу са Законом о стратешкој процени утицаја (члан 15.) стратешка процена треба да обухвати и процену кумулативних и синергетских ефеката.

Значајни ефекти могу настати као резултат интеракције између бројних мањих утицаја постојећих објеката и активности и различитих планираних активности на подручју у обухвату Просторног плана.

Кумулативни ефекти настају када појединачна планска решења немају значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат.

Синергетски ефекти настају у интеракцији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја.

У Табели 23. на основу вредновања дефинисаног у Табели 22. извршена је анализа кумулативних и синергетских утицаја планских решења.

Табела 22. Вредновање могућих кумулативних и синергетских утицаја области Просторног плана са временском димензијом

Природа утицаја	Трајање (временска димензија)
Кумулативан (К) Кумулативан синергијски (КС) Синергијски (СИ) Појединачан-спорадичан (ПС)	Краткорочан (Кр) Средњорочан Ср) Дугорочан (Др)

Табела 23. Идентификација могућих кумулативних и синергетских ефеката

Области планских решења	Циљеви стратешке процене													
	А		Б		В		Г		Д		Ђ		Е	
Заштита природних добара	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	К	Др	К	Др	КС	Др
Заштита природних ресурса (вода, ваздух, земљиште, минералне сировине, шуме и пољопривредно земљиште)	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	К	Др	К	Др	КС	Др
Заштита предела	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	К	Др	К	Др	КС	Др
Становништво и привредне активности	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др
Управљање отпадом, заштита животне средине и здравља становништва	КС	Др	КС	Др	КС	Др	КС	Др	К	Др	К	Др	КС	Др
Унапређење водопривредне инфраструктуре	КС	Др	КС	Др	ПС	Др	К	/	К	/	КС	Др	КС	Др
Унапређење саобраћајне инфраструктуре	КС	Др	КС	Др	К	Др	К	Др	К	Др	КС	Др	КС	Др
Изградња и модернизација енергетске инфраструктуре	ПС	Др	ПС	Др	ПС	/	ПС	/	К	Др	К	Др	К	Др
Изградња капацитета за искоришћење обновљивих извора енергије	КС	Ср	КС	Ср	КС	Др	К	Др	КС	Др	КС	Ср	КС	Др
Изградња електронске комуникационе инфраструктуре	ПС	/	ПС	/	ПС	/	ПС	/	ПС	/	К	Др	К	Др
Заштита културног наслеђа	ПС	Др	ПС	Др	КС	Др	ПС	/	ПС	/	КС	Др	К	Др
Заштита од природних и техничко–технолошких удеса и несрећа	КС	Др	КС	Др	КС	Др	ПС	Кр	КС	Др	КС	Др	КС	Др

2. АНАЛИЗА КАРАКТЕРИСТИКА УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Стратешко опредељење развоја подручја посебне намене усмерено је на реализацију мера заштите у оквиру тростепеног режима заштите Предела изузетних одлика „Вршачке планине" и његовој заштитној зони, услове коришћења осталих природних вредности, као и на санацију, заштиту и унапређење природних и радом створених вредности животне средине, уз очување изворности и идентитета овог подручја.

У контексту заштите природних ресурса (вода, ваздух и земљиште) на простору посебне намене, предвиђене су одређене мере и активности, чијом реализацијом ће се посредно унапредити квалитет животне средине овог подручја. Поштовање режима заштите заштићеног подручја и осталих просторних целина од значаја за очување биолошке разноврсности, унапређење комуналне опремљености простора и усклађивање различитих интересних потреба за уређењем, допринеће очувању и унапређењу услова за егзистенцију свих корисника у обухвату Просторног плана. То подразумева планирање и одрживо коришћење природних ресурса, добара и обновљивих извора енергије са успостављањем интегралног система управљања и контроле животне средине путем мониторинга за ваздух, воду, земљиште и буку на подручју у обухвату Просторног плана, као и биомониторинга у самом заштићеном подручју.

Анализа процењених утицаја Просторног плана на животну средину извршена је у односу на врсту утицаја, вероватноћу утицаја, природу утицаја, интензитет активности, трајање и просторну димензију утицаја.

На основу анализе могућих утицаја и вредновања могућих промена и ефеката у простору и животној средини, може се закључити да се имплементацијом планских решења изазива трајна промена са дугорочно позитивним ефектима на побољшање стања у простору, стандарда и квалитета животне средине, живота локалног становништва и осталих корисника простора и услуга.

Вредновањем односа позитивних и негативних утицаја и ефеката, може се закључити да имплементација Просторног плана обезбеђује позитивне ефекте у смислу контролисаног управљања простором и животном средином. Планирани мониторинг животне средине омогућиће и контролу утицаја реализације планских решења на животну средину.

Примена и спровођење планираних мера заштите при имплементацији планских решења, изради, усвајању и имплементацији планова нижег реда, контрола и надзор над применом мера и мониторинг животне средине, представљају обавезне еколошке мере и смернице у циљу спречавања појава негативних утицаја и ефеката на животну средину у обухвату Просторног плана.

Сва планска решења, предвиђена у контексту заштите и одрживог коришћења овог еколошки важног подручја свакако имају кумулативног утицаја на чиниоце животне средине и очување биодиверзитета.

Формирањем зелених заштитних појасева ће се обезбедити заштита предметног простора од еолске ерозије, буке и потенцијалног аерозагађења (у оквиру саобраћајних коридора и водне инфраструктуре).

Развој туризма и експлоатација туристичких локалитета може имати потенцијално негативне утицаје на земљиште, а индиректно и на воду, као природни ресурс, у случају непредузимања предвиђених мера заштите животне средине. Карактер ових утицаја може бити краткотрајан, у зависности од реализације планираних мера.

Највећи број еколошких фактора, због међусобне условљености и интеракције, имају реверзибилни карактер, што се претпоставља и за посматрани простор.

3. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И УНАПРЕЂЕЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ЦИЉУ СПРЕЧАВАЊА И ОГРАНИЧАВАЊА НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА

3.1. ОПШТЕ МЕРЕ У ТОКУ ИЗГРАДЊЕ ПОЈЕДИНАЧНИХ ОБЈЕКАТА

Током извођења радова на припреми терена и изградњи објекта потребно је планирати и применити следеће мере заштите:

- носилац пројекта је дужан да поштује Закон о планирању и изградњи, као и подзаконска акта донета на основу овог Закона;
- вршити редовно квашење запрашених површина и спречити расипање грађевинског материјала током транспорта;
- у случају изливања уља и горива током рада грађевинских машина и механизације обавезно је извршити хитну санацију земљишта;
- отпадни материјал који настане у процесу изградње (комунални отпад, грађевински материјал и метални отпад, пластика, папир, старе гуме и сл.) прописно сакупити, разврстати и одложити на за то предвиђену и одобрену локацију;
- материјал из ископа одвозити на унапред дефинисану локацију, за коју је прибављена сагласност надлежног органа - транспорт ископаног материјала вршити возилима која поседују прописане кошеве и систем заштите од просипања материјала;
- у случају да се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на археолошка налазишта или археолошке предмете, извођач радова је дужан да одмах прекине радове и обавести надлежну организацију за заштиту споменика културе;
- у случају да се у току радова наиђе на природно добро које је геолошко-палеонтолошког типа и минеролошко-петрографског порекла, за које се претпоставља да има својство природног споменика, извођач радова је дужан да о томе обавести надлежну организацију за заштиту природе.

За постројења и активности која могу имати негативне утицаје на здравље људи, животну средину или материјална добра, врсте активности и постројења, надзор и друга питања од значаја за спречавање и контролу загађивања животне средине, уређују се услови и поступак издавања интегрисане дозволе, која је дефинисана Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине.

За све објекте који могу имати утицаја на животну средину, надлежни орган треба да пропише израду студије процене утицаја на животну средину у складу са Законом о заштити животне средине, Законом о процени утицаја на животну средину, Правилником о садржини студије о процени утицаја на животну средину и Уредбом о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину.

3.2. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА И СТВОРЕНИХ ВРЕДНОСТИ

Опште мере заштите природних ресурса односе се на:

- вођење регистра извора загађивања животне средине од стране надлежног органа јединице локалне самоуправе за послове заштите животне средине, као дела интегралног националног регистра извора загађивања који води Агенција за заштиту животне средине;
- успостављање континуиране контроле и систематско праћење квалитета параметара животне средине (ваздуха, воде, земљишта, буке и нејонизујућег зрачења) од стране овлашћених организација;
- идентификација и ажурирање регистра привредних субјеката-оператера у непосредном окружењу подручја у обухвату Просторног плана, који су у обавези да поднесу Захтев за издавање интегрисане дозволе у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине и пратећим подзаконским актима-уколико дође до изградње ових објеката у планском периоду;
- формирање заштитних појасева зеленила у оквиру саобраћајне и водне инфраструктуре и пољопривредног земљишта, у циљу заштите од еолске ерозије-одношења површинског слоја земљишта и усева у фази семена.

3.2.1. Мере заштите ваздуха

Заштиту ваздуха обезбедити доследним спровођењем Закона о заштити ваздуха и пратећих подзаконских аката.

Просторним планом су утврђене следеће мере заштите ваздуха:
- спроводити одговарајуће мере заштите, односно инсталирати опрему и извести одговарајућа техничка и технолошка решења, којима се обезбеђује да емисија загађујућих материја у ваздуху задовољава прописане граничне вредности;
- у случају прекорачења граничних вредности нивоа загађујућих материја у ваздуху, обавезно је предузимање техничко-технолошких мера или обустављање технолошког процеса, како би се концентрације загађујућих материја свеле на ниво прописаних вредности;
- уколико дође до квара уређаја којим се обезбеђује спровођење прописаних мера заштите, или до поремећаја технолошког процеса, услед чега долази до прекорачења граничних вредности емисије, носилац пројекта је дужан да квар или поремећај отклони или прилагоди рад новонасталој ситуацији, односно обустави технолошки процес како би се емисија свела у дозвољене границе у најкраћем року;
- код стационарног извора загађивања, у току чијег обављања делатности се могу емитовати непријатни мириси, обавезна је примена мера које ће довести до редукције мириса, иако је концентрација емитованих материја у отпадном гасу испод граничне вредности емисије;
- субјект новоизграђеног или реконструисаног стационарног извора загађивања за који није прописана обавеза издавања интегрисане дозволе или израде студије о процени утицаја на животну средину дужан је да пре пуштања у рад прибави дозволу;
- за све нове привредне објекте, као потенцијалне загађиваче и постојеће загађиваче, уколико не поштују правило употребе еколошких енергената ради задовољавања нивоа квалитета ваздуха обавезна је уградња филтера у димњацима;
- вршење сталног и/или повременог мерења/узимања узорака на фиксним локацијама и повремена мерења на мерним местима која нису обухваћена мрежом мониторинга квалитета ваздуха;
- успостављање заштитних зона са заштитним зеленилом уз саобраћајнице у складу са Законом, као мера заштите од буке и аерозагађења;
- дефинисање и других мера заштите квалитета ваздуха кроз поступак процене утицаја на животну средину.

3.2.2. Мере заштите вода

У циљу заштите вода (површинских и подземних) Просторним планом су утврђене следеће мере заштите:
- забрањено је испуштање отпадних вода у површинске и подземне воде, које прелазе граничне вредности емисије-квалитет пречишћеног ефлуента мора задовољавати прописане критеријуме за упуштање у канализациони систем насеља односно крајњи реципијент;
- забрањено је испуштање отпадних вода које су прекомерно термички загађене;
- отпадне воде индустрије потребно је предтретманом довести до нивоа квалитета који задовољава санитарно-техничке услове за испуштање у јавну канализацију, односно за пречишћавање на ППОВ;
- вршити прихват зауљених отпадних вода преко сепаратора уља и масти;
- вршити биохемијско и механичко испитивање параметара квалитета отпадних вода;
- земљиште и водене површине у подручју заштите изворишта водоснабдевања морају бити заштићени од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност извора и здравствену исправност воде, забраном активности које утичу на промену квалитета воде у водоносним слојевима или површинским токовима;
- обавезно очување квалитета површинских и подземних вода у складу са захтеваном класом;
- контрола квалитета воде за пиће (физичко-хемијски и микробиолошки стандарди) од стране стручних служби на локалном нивоу;
- санација и ревитализација објеката и опреме водоводне инфраструктуре и изградња нових објеката у складу са санитарно-техничким условима изградње и уређења;
- решавање снабдевања становништва водом у насељима упоредо са решавањем питања одвођења и третмана отпадних вода;
- сакупљање и евакуација отпадних вода преко сепарационог канализационог система (раздвајање колектора за отпадне воде од колектора кишне канализације) за постојеће и планиране туристичке локалитете;
- строго контролисана примена хемијских средстава у пољопривреди у циљу заштите површинских и подземних вода од загађивања;
- спровођење поступка процене утицаја на животну средину и израда студије у којој ће бити дефинисане и мере у вези са заштитом вода (начин одвођења отпадних вода, третман, и др.);

- побољашање систематског мерења и осматрања квалитета површинских вода, увођењем нових тзв. система засебних мерних станица (мерних места) са или без континуиране регистрације података и са резервним (допунским) местима за повремена или ад хок мерења ради потпунијег увида у квалитет вода;
- развијање културе становништва о потреби чувања водних ресурса.

3.2.3. Мере заштите земљишта

Заштита земљишта је интегрално повезана са заштитом ваздуха и воде. Посебни услови и мере које су у функцији заштите земљишта су:
- применити биоразградиве материјале у зимском периоду за одржавање паркинга, улица и манипулативних платоа;
- примењивати мере којима се спречава расипање и развејавање прашкастих материја и отпада по околини, приликом манипулисања или привременог чувања;
- у случају изливања опасних материја (гориво, машинско уље и сл.), загађени слој земљишта мора се отклонити и исти ставити у амбалажу која се може празнити само на, за ту сврху, предвиђеној локацији. На месту акцидента нанети нови, незагађени слој земљишта;
- заштита функције земљишта, заустављање деградације земљишта и рекултивација деградираних површина;
- примена концепта органске пољопривреде и замена конвенционалне методе примене хемијских средстава заштите и агротехничких мера у пољопривреди;
- рекултивација и ревитализација свих површина деградираних услед експлоатације минералних сировина;
- забрана стихијског одлагања отпада на територији обухвата Просторног плана и санација неуређених одлагалишта отпада-дивљих депонија, у циљу заштите земљишта;
- сакупљање, прерада или уништавање анималног отпада у објектима намењеним за прераду, обраду или уништавање лешева животиња и других отпадака животињског порекла, у складу са Законом о ветеринарству;
- спречавање непланског претварања пољопривредног у грађевинско земљиште, чиме је иницирана нежељена промена намене простора.

Заштиту земљишта од потенцијалне деградације обезбедити адекватним одвођењем отпадних вода, као и предузимањем превентивних мера при претакању или претовару материја које имају загађујући карактер.

Привредна друштва, друга правна лица и предузетници који у обављању делатности утичу или могу утицати на квалитет земљишта дужни су да обезбеде техничке мере за спречавање испуштања загађујућих, штетних и опасних материја у земљиште, прате утицај своје делатности на квалитет земљишта, обезбеде друге мере заштите у складу са Законом о заштити земљишта и другим законима.

Власник или корисник земљишта или постројења чија делатност, односно активност може да буде узрок загађења и деградације земљишта, дужан је да пре почетка обављања активности изврши испитивање квалитета земљишта. Забрањено је испуштање и одлагање загађујућих, штетних и опасних материја и отпадних вода на површину земљишта и у земљиште. Особине земљишта могу да се мењају само у циљу побољшања квалитета у складу са његовом наменом.

3.2.4. Мере заштите природних добара

Заштићена подручја

<u>Предео изузетних одлика „Вршачке планине"</u>

У оквиру ПИО „Вршачке планине" и припадајућој заштитној зони потребно је спровести мере заштите важећег акта о заштити.

Опште мере заштите заштићеног подручја

Обавезно је:
- очување аутохтоности шумских екосистема и њиховог мешовитог састава;
- очување и обнављање генетског фонда обновом потенцијалне вегетације и поновним уношењем биљних и животињских врста које су живеле на подручју Вршачких планина;
- издвајање и узгајање семенских састојина аутохтоних врста дрвећа;
- очување мешовитог састава шумских екосистема са значајнијим учешћем старих стабала која су уједно и станишта ситних сисара као и птица дупљарица;

- обнова букве (Fagus moesiaca), храста китњака (Quercus petraea), сладуна (Quercus farnetto) и медунца (Quercus pubescens) на њиховим потенцијалним стаништима;
- одржавање и очување ливада;
- постављање вештачких гнезда за птице дупљарице и ситне сисаре;
- постављати вештачка гнезда у Козлуку и вештачке кућице за ноћне грабљивице;
- очување репрезентативних геолошких, геоморфолошких и хидрогеолошких појава и облика, биогеографских обележја подручја, екосистемског, специјског и генетског диверзитета;
- заштита, уређење и одржавање постојећих изворишта;
- радови на спречавању ерозије земљишта;
- успостављање мониторинга ради праћења стања природних вредност, њихове заштите, очувања и унапређења флоре и фауне, а посебно заштићених биљних и животињских врста (природне реткости);
- уређивање подручја и изградња објеката у циљу очувања, обнављања и унапређења природних и културних вредности и њихове презентације у зависности од степена режима заштите;
- презентација и популаризација природних и створених вредности на подручју Вршачких планина;
- санација и ревитализација угрожених и деградованих делова Вршачких планина;
- одрживи развој туристичких, спортско-рекреативних и других развојних функција при коришћењу природних и културних вредности, на начин којим се осигурава заштита и очување тих вредности, а све у складу са степеном режима заштите;
- у поступку утврђивања намена површина у режиму заштите III степена ограничити изградњу викендица и викенд насеља у складу са осетљивошћу и капацитетом простора.

Табела 24. Режим заштите I (првог) степена

Забрањује се:	- коришћење природних богатстава и искључују сви други облици коришћења простора.
Дозвољава се:	- научно – истраживачки рад; - контролисана едукација; - активности којима се спречава деградација и нестанак осетљивих екосистема по посебним програмима.

Табела 25. Режим заштите II (другог) степена

Дозвољено је:	- гајење, обнова и уређивање шума по верификованим уређајним плановима и основама као и Програмом заштите, развоја и уређења Вршачких планина; - санација и реконструкција нарушених шумских екосистема - издвајање огледних површина за обнову шума у циљу изналажења и избора оптималних метода обнове шума и превођења из ниског у високи облик гајења; - спровођење узгојних мера у младим састојинама у поступку обнове и ревитализације и реконструкције шумских екосистема; - потенцирање природне обнове шумских састојина; - очување и унапређивање стања високих шума применом природне обнове и благовремено и планско извођење мера неге и обнове шума којима се обезбеђује оптимална структура и састав шума; - превођење постојећих изданачких шума у виши узгојни облик, са искључивом применом аутохтоних врста дрвећа са простора Вршачких планина; - сакупљање дивљих врста флоре и фауне у складу са Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне; - мере и активности против фитопаталошких и ентомолошких обољења шума уз примену биолошких (селективних) препарата и уз услове добијене од Завода за заштиту природе Србије; - замена алохтоних врста дрвећа аутохтоним врстама након завршене опходње; - изградња ловно-техничких и других објеката у циљу заштите и очувања ловне и остале фауне Вршачких планина у складу са Програмом заштите, развоја и унапређења заштићеног природног добра; - контролисано пашарење и кошење на пашњачким површинама; - лов према верификованим плановима и основама као и Програму заштите и развоја заштићеног природног добра Вршачке планине; - изградња некатегорисаних шумских путева према одобреним и верификованим плановима и програмима у складу са прописима који регулишу питања стратешке процене утицаја радова на животну средину; - контролисано кретање посетилаца (излетника, планинара и др.) уз присуство стручног водича стараоца; - контролисано трасирање, изградња, обележавање као и одржавање едукативних, планинарских, излетничких и других стаза; - уређење локалитета различитих форми остењака у туристичке сврхе, обележавање локалитета информативним таблама као и формирање геолошких и геоморфолошких стаза.
Забрањено је:	- Промена намене површина; - преоравање и пошумљавање ливада и пашњака; - испаша домаће стоке осим на пашњачким површинама; - физичко уништење остењака; - сеча постојеће шумске вегетације у појасу пречника 10 m око остењака; - пролазак путева и изградња инфрасруктуре поред остењака на удаљености мањој од 50 m; - било каква минирања у непосредној околини остењака (најмања удаљеност 100 m); - боравак и задржавање посетилаца на самом објекту (остењацима); - као и било које радње које би угрозиле изглед и форму остењака.

Табела 26. Режим заштите III (трећег) степена

Дозвољено је:	- радови у шумарству по верификованим и овереним уређајним плановима и основама усаглашеним са Програмом заштите, уређења и коришћења заштићеног природног добра; - санација и рекултивација нарушених шумских екосистема; - организована семенска и расадничка производња аутохтоних врста дрвећа Вршачких планина; - сакупљање и стављање у промет дивље флоре и фауне у складу са Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне; - сеча и уклањање алохтоних врста дрвећа након завршене опходње, а исти простор пошумити аутохтоним врстама дрвећа са простора Вршачких планина; - изградња ограђеног ловишта за узгој и лов аутохтоних врста дивљачи; - изградња ловно-техничких објеката од природног материјала (дрво); - развој туризма са могућношћу простора усаглашеног са Програмом заштите, уређења и развоја; - развој и примена спортско-рекреативних активности усклађених са могућношћу простора; - лов у складу са ловном основом; - изградња објеката (туристичко-рекреативних, здравствено-рехабилитационих, културно-образовних) у складу са Програмом заштите, уређења и развоја; - изградња неопходне инфраструктуре за објекте намењене за спортско-туристичке активности и викенд становање; - укључивање локалног становништва у планираним активностима са учешћем у укупној туристичкој понуди; - уређење излетничких и спортско-рекреативних простора у складу са Програмом заштите, уређења и развоја природног добра као и у складу са осетљивошћу и капацитету простора где се планира одвијање тих активности; - изградња шумских путева у складу са средњорочним Програмом заштите, уређења, развоја као и верификованим Плановима и Пројектима усклађеним са прописима који регулишу питање стратешке процене утицаја радова на животну средину; - контролисано трасирање и уређивање планинарских и излетничких стаза и одмаралишта; - контролисано и усмерено кретање посетилаца (излетника, планинара,туристичких тура и др.).
Забрањено је:	- промена намене простора; - сакупљање и коришћење заштићених биљних и животињских врста (природних реткости); - експлоатација минералних и неминералних сировина; - отварање каменолома и позајмишта камена и песка; - извођење и осталих радова који могу да наруше природне вредности и карактеристике добра.

<u>Заштићено станиште „Мали Вршачки рит"</u>

Табела 27. Режим заштите II (другог) степена

Забрањује се:	- изградња нових јавних путева; - уклањање травног покривача са површинским слојем земљишта.
Ограничава се:	- изградња објеката и инфраструктуре, на објекте за потребе управљања заштићеним подручјем и одрживог пашарења; - пашарење, на просторно и временски ограничене активности, у складу са капацитетом и природним вредностима; - кошење, на просторно и временски ограничене активности, уз примену заштитних мера за флору и фауну; - уклањање приобалне, плутајуће и подводне вегетације, на потребе ревитализације и одржавања канала, с тим што временски размак између два чишћења истог канала треба да буде већи од 3 године; - сеча аутохтоних врста дрвећа, на активности за потребе ревитализације и спречавања пренамножавања патогена; - лов, на контролу патогена и пренамножавања предатора; - туризам на просторно, временски и капацитетом ограничене активности, у складу са потребом очувања природних вредности.

Табела 28. Режим заштите III (трећег) степена

Забрањује се:	- изградња објеката за депоновање опасног отпада и других објеката којима би се могао загадити ваздух, вода и земљиште и угрозити флора и фауна; - промена намене земљишта, осим у циљу управљања и ревитализације станишта; - експлоатација земље и минералних сировина; - нарушавање и уништавање површина под травном вегетацијом, њихово преоравање и успостављање пољопривредне производње; - уношење алохтоних и инвазивних врста; - ширење површина под засадима дрвећа и грмља, осим у циљу ревитализације станишта; - замена састојина и групација аутохтоних врста дрвећа алохтоним; - исушивање и/или затрпавање влажних станишта; - лов на водену пернату дивљач; - узнемиравање, непланско сакупљање и уништавање дивљих животиња; - уништавање, непланско уклањање и сакупљање дивљих биљака и гљива; - кретање свиња на удаљености већој од 100 метара од салаша; - хемијско и физичко загађивање, депоновање чврстог и течног отпада и отпадних загађених вода; - испуштање непречишћених отпадних вода, као и вода испод квалитета који одговара II класи; - кретање возила на моторни погон, других возила и превозних средстава изван путева, стаза и простора који су за то намењени, осим за службене потребе; - загађивање буком и светлошћу; - радови и активности који могу имати неповољан утицај на геоморфолошке, хидролошке и педолошке карактеристике, живи свет, животну средину, - еколошки интегритет и естетска обележја предела.

Ограничава се:	- изградња објеката и инфраструктуре, на објекте за потребе одрживог туризма и рекреације, управљања природним добром и одрживог пашарења; - пашарење, на просторно и временски ограничене активности, у складу са капацитетом и природним вредностима; - кошење, на просторно и временски ограничене активности, уз примену заштитних мера за флору и фауну; - садња и сеча дрвећа и грмља, на одрживо газдовање шумама, активности за потребе ревитализације, безбедности посетилаца и спречавања пренамножавања патогена; - осветљавање простора на усмерено осветљавање објеката, приземних површина и површине земљишта, као и за потребе безбедности саобраћајница, туристичких садржаја и културно-историјских вредности; - примена хемијских средстава на употребу вештачких ђубрива на обрадивим површинама, а за хемијска средства за заштиту биља уз сагласност Министарства; - туристичке активности на одрживе облике туризма и рекреације на за то уређеним локалитетима, објектима и стазама.

Мере очувања и унапређења:
- очување репрезентативних геолошких, геоморфолошких и хидролошких појава и одлика, биогеографских обележја подручја, предеоног, екосистемског, специјског и генског диверзитета;
- ревитализација станишта;
- одржавање каналске мреже коришћењем биолошких метода;
- планско сузбијање и замена инвазивних алохтоних врста аутохтоним;
- потенцирање природног састава и мешовитости шумских састојина;
- реинтродукција врста несталих са овог подручја;
- мере активне заштите фауне (прелази и пролази, изолатори, вештачка гнезда и др.);
- одржавање проходности еколошких коридора;
- мониторинг природних вредности;
- презентација и популаризација природних и створених вредности;
- развој туристичке понуде и система управљања активностима посетилаца.

На простору ПИО „Вршачке планине" и у заштитној зони, спровести мере заштите које су дате у Плану, које ће се примењивати до доношења новог акта о заштити за ПИО „Вршачке планине".

Узимајући у обзир да је у току процедура доношења новог акта о заштити Предела изузетних одлика „Вршачке планине" и да је нацрт Покрајинске скупштинске одлуке о заштити ПИО „Вршачке планине" од 03. до 24. септембра 2019. године био на јавном увиду, покренут је поступак заштите заштићеног подручја и према члану 42. Закона о заштити природе („Службени гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 91/10, 14/16 и 95/18-др. закон). У складу са наведеним, Просторним планом се дефинишу простори предложени за проширење заштићеног подручје за које се дају мере заштите према „Студији заштите ПИО Вршачке планине - предлог за стављање под заштиту као заштићено подручје II категорије" (Покрајински завод за заштиту природе, 2018. године) према режимима заштите, датих у наредним табелама:

Табела 29. Режим заштите I (првог) степена

Забрањено је:	**-** коришћење природних ресурса и изградњу објеката.
Ограничава се:	**-** радове и активности на научна истраживања и праћење природних процеса, контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе, као и спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, елементарних непогода и удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина, уз сагласност Министарства.

Строга заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са изворним или мало измењеним екосистемима изузетног научног и практичног значаја, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очување станишта и животних заједница у условима дивљине.

Табела 30. Режим заштите II (другог) степена

Забрањено је:	- Физичко уништавање и оштећивање остењака, боравак и задржавање посетилаца на остењацима, као и било које радње које би угрозиле изглед и форму остењака; - Сеча постојеће шумске вегетације на удаљености мањој од 10 m од остењака; - Изградња путева и друге инфраструктуре на удаљености мањој од 50 m од остењака.
Ограничава се:	- Изградња објеката и инфраструктуре, на објекте за потребе управљања заштићеним подручјем и одрживог пашарења; - Пашарење, на просторно и временски ограничене активности, у складу са капацитетом станишта и природним вредностима; - Кошење, на просторно и временски ограничене активности, уз примену заштитних мера за флору и фауну; - Уклањање приобалне, плутајуће и подводне вегетације, на просторно и временски ограничено за потребе ревитализације и одржавања канала, ван репродуктивног периода и хибернације водоземаца и гмизаваца и са временским размаком између два чишћења истог канала већим од 3 године, осим у изузетним ситуацијама уз одобрење надлежног органа.

Активна заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја и посебно вредним пределима и објектима геонаслеђа. У другом степену заштите могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, без последица по примарне вредности њихових природних станишта, популација, екосистема, обележја предела и објеката геонаслеђа, обављати традиционалне делатности и ограничено користити природни ресурси на одржив и строго контролисан начин".

Табела 31. Режим заштите III (трећег) степена

забрањено је:	- Мењање намене простора; - Извођење чисте сече осим код врсте дрвећа чија технологија обнове захтева такав вид рада (багрем); - Уношење алохтоних биљних и животињских врста осим врста којима се газдује по постојећим основама и плановима у шумарству и ловству; - Замена састојина и групација аутохтоних врста дрвећа алохтоним; - Озлеђивање живих стабала постављањем ознака за обележавање правца кретања, информативних табли и других ознака; - Грађење надземних енергетских и других водова; - Експлоатација земље и минералних сировина; отварање каменолома и позајмишта камена и песка; - Изградња производних објеката и одлагање свих врста отпадних и опасних материја; - Изградња постројења за коришћење енергије ветра и инфраструктуре која би угрозила еколошке и предеоне карактеристике подручја; - Изградња јавних путева; - Коришћење шумских путева за јавни саобраћај; - Уништавање, затрпавање, загађивање или исушивање водених и влажних станишта; - Нарушавање и уништавање природних тршћака и површина под травном вегетацијом,њихово пошумљавање, преоравање и успостављање земљорадње; - Лов на водену пернату дивљач; - Кретање домаћих свиња на удаљености већој од 100 m од салаша; - Испуштање непречишћених и непотпуно пречишћених отпадних вода; - Кретање возила на моторни погон, других возила и превозних средстава изван путева, стаза и простора који су за то намењени, осим за службене потребе; - Радови и активности који могу имати неповољан утицај на геоморфолошке, хидролошке и педолошке карактеристике, живи свет, животну средину, еколошки интегритет и естетска обележја предела.
Ограничава се:	- Изградња објеката и инфраструктуре, на објекте и инфраструктуру за потребе управљања природним добром и одрживог коришћења подручја (превасходно туризма и рекреације, шумарства, пашарења и сл); - Формирање новог грађевинског земљишта, на површине неопходне за изградњу објеката предвиђених важећом просторно-планском документацијом; - Туристичке активности, на одрживе облике туризма и рекреације на за то уређеним локалитетима, објектима и стазама; - Осветљавање простора, на усмерено осветљавање објеката, приземних површина и површине земљишта, туристичких садржаја и културно-историјских вредности, као и за потребе безбедности саобраћаја; - Пашарење, на просторно и временски ограничене активности, у складу са капацитетом станишта и природним вредностима; - Кошење, на просторно и временски ограничене активности, уз примену заштитних мера за флору и фауну; - Садња и сеча дрвећа и грмља, на одрживо газдовање шумама и травним стаништима, активности за потребе ревитализације станишта и управљања природним добром, - Безбедности посетилаца и спречавања пренамножења паразита и патогена; - Обнова и нега шума, остављањем појединачних изваљених и сувих стабала, остављањем најмање 5 старих стабала аутохтоних врста по хектару обновљене површине и фаворизовањем природне и мозаичне обнове; - Примена хемијских средстава, на употребу вештачких ђубрива на обрадивим површинама, а за хемијска средства за заштиту биља уз сагласност надлежног министарства.

Овим режимом заштите обухваћене су просторне целине под већим утицајем човека. Основна сврха мера на овом простору је очување станишта и предела и ублажавања околних утицаја уз могућност одрживог коришћења шума, ограниченог развоја пољопривреде, туризма и коришћења природних добара.

<u>Мере очувања и унапређења заштићеног подручја:</u>

1. Очување репрезентативних геолошких, геоморфолошких и хидролошких појава и одлика, биогеографских обележја подручја, предеоног, екосистемског, специјског и генског диверзитета;

2. Очување и одржавање ливада, пашњака, влажних и водених станишта, уз спречавање неповољне сукцесије станишта и подршку традиционалном, просторно и/или временски ограниченом кошењу ливада и испаши са очувањем старих раса;
3. Ревитализација станишта и унапређење функционалности еколошких коридора;
4. Реинтродукција аутохтоних врста несталих са овог подручја;
5. Активне мере заштите фауне у виду хранилишта, прелаза и пролаза за животиње, постављања изолатора, вештачких гнезда, планског уношење и неге борова на микро-локацијама за гнежђење и других мера;
6. Планско сузбијање и замена инвазивних алохтоних врста аутохтоним;
7. Очување и потенцирање природне мешовитости и састава шумских екосистема са значајнијим учешћем старих стабала;
8. Потенцирање природне обнове шумских састојина;
9. Обнова букве (Fagus moesiaca), белог јасена (Fraxinus excelsior) храста китњака (Quercus petraea), сладуна (Quercus farnetto) и медунца (Quercus pubescens) на потенцијалним стаништима уз очување њихових репрезентативних састојина;
10. Превођење деградованих изданачких шума у виши узгојни облик са искључивом применом аутохтоних врста дрвећа са простора Вршачких планина;
11. Замена алохтоних врста дрвећа аутохтоним врстама након завршене опходње, осим борова на микролокацијама за гнежђење заштићених врста птица;
12. Издвајање огледних површина за обнову шума у циљу изналажења и избора оптималних метода обнове за очување биолошке разноврсности;
13. Организовање семенске и расадничка производње аутохтоних врста дрвећа са подручја Вршачких планина;
14. Заштита, уређивање и одржавање постојећих изворишта и појилишта према потребама унапређења станишта дивљих врста;
15. Успостављање мониторинга врста и станишта ради праћења стања и промена природних вредности, њихове заштите, очувања и унапређивања;
16. Презентација и популаризација природних и створених вредности;
17. Развој туристичке понуде и система управљања активностима посетилаца;
18. Контролисано трасирање, изградња, обележавање као и одржавање едукативних излетничких и других стаза;
19. Уређивање подручја и изградња објеката у циљу очувања, обнављања и унапређивања природних и културних вредности и њихове презентације и популаризације у складу са режимом заштите.

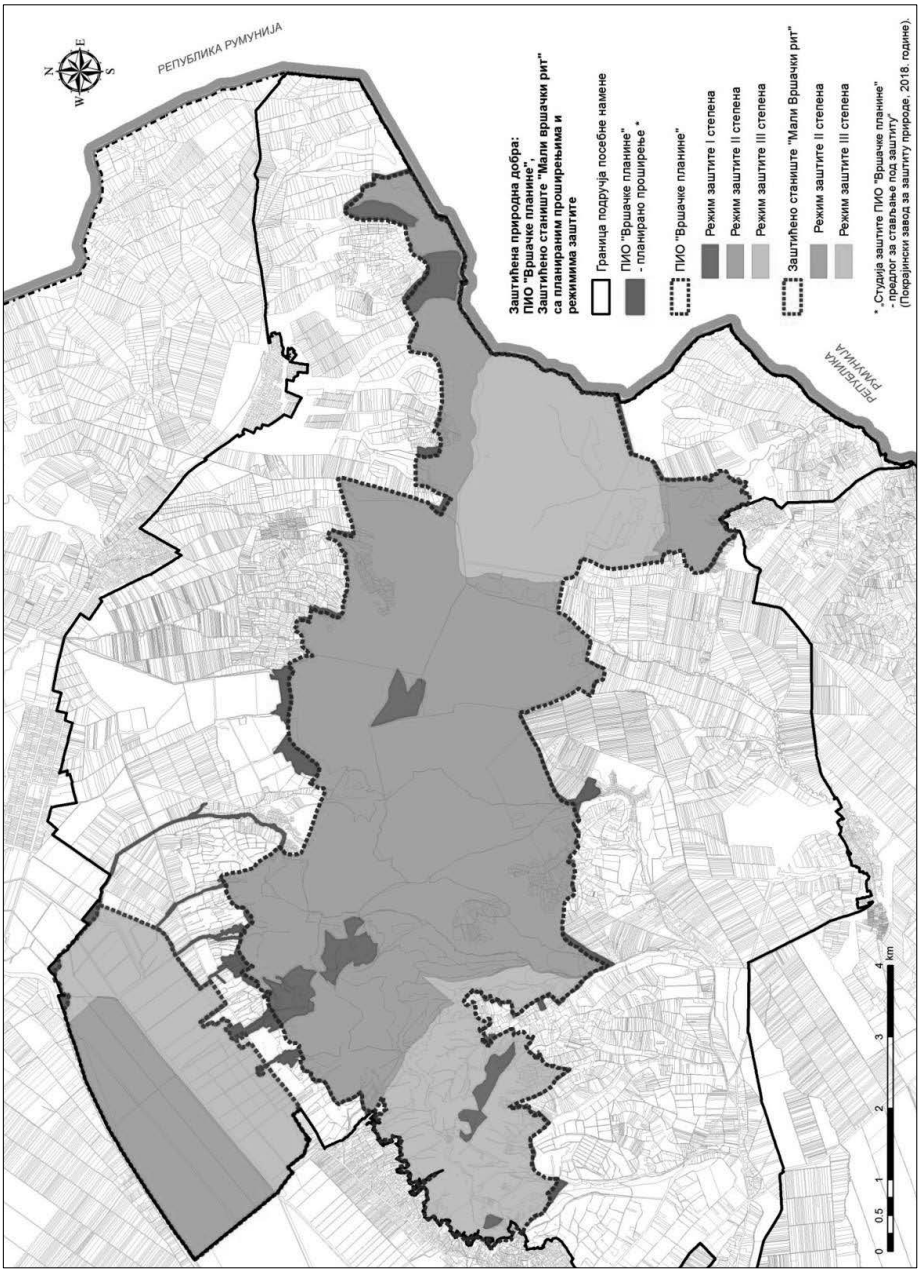

Слика 3. Прегледна карта простора заштићених природна добра ПИО „Вршачке планине“, и Заштићено станиште „Мали вршачки рит“ са планираним проширењима и режимима заштите

Станишта заштићених и строго заштићених врста

Табела 32. Услови и мере заштите на стаништима заштићених и строго заштићених врста која се налазе ван грађевинских подручја

Забрањено је:	- мешати намену и културу површина (преоравати површине под природном вегетацијом, градити рибњаке и сл), као и мењати морфологију терена, осим у циљу еколошке ревитализације станишта, уклањати травни покривач са површинским спојем земљишта, уносити инвазивне врсте биљака и животиња, подизати соларне и ветрогенераторе, отварати површинске копове, привремено или трајно одлагати отпад и опасне материје и обављати остале радове и активности које могу имати неповољан утицај на животну средину, еколошки интегритет и функционалност станишта; на степским и слатинским стаништима заштићених и строго заштићених врста није дозвољено подизање високог зеленила.
Неопходно је:	- ускладити постојећи режим вода са циљевима заштите станишта обезбедити одрживо коришћење травних површина станишта за кошење и испашу у складу са капацитетом станишта (очување старих раса и сорти, обнова екстензивног сточарства и сл), обнављати

	шумарке аутохтоних врста на одговарајућим ливадским стаништима до 20% покровности по парцели односно до максималне величине појединачних површина до 0,05 ha, ускладити планске документе у газдовању шумама са очувањем заштићених врста путем сарадње корисника шума и Завода.
Прибавити посебне услове заштите природе за следеће активности:	изградња и реконструкција инфраструктуре и објеката, планирање рекреативних активности уређење вода, радови на одржавању каналске мреже укључујући и уклањање вегетације и остали мелиорациони радови; геолошка и друга истраживања; подизање ваншумског зеленила, сеча дрвореда, група стабала и шумица, крчење жбуња, паљење вегетације ливада, пашњака и трстика, као и ревитализацију станишта, формирање појилишта (копање јаме, бушење новог или обнављање запуштеног бунара), као и за подизање привремених објеката (надстрешнице и сл.).

Табела 33. Услови и мере заштите на природним стаништима заштићених и строго заштићених врста која су обухваћена грађевинским подручјима

Забрањено је:	- мењати морфолошке и хидролошке особине станишта, састав и структуру вегетације; одредити намену другачију од заштитног зеленила; обављати све радове и активности, осим еколошке едукације и одржавања станишта, у складу са карактеристикама и капацитетом простора; уносити инвазивне врсте биљака и животиња, одлагати отпад и опасне материје и обављати остале радове и активности које могу имати неповољан утицај на животну средину, еколошки интегритет и функционалност станишта.
Ограничава се изградња објеката на оне који су:	- неопходни за одрживо коришћење просторне целине датог станишта (објекти сточарства, рибарства) и који су лоцирани у складу са потребама заштите дивљих врста.
Прибавити посебне услове заштите природе за:	- све активности на овим подручјима, укључујући и активности одржавања и/или уређења просторне целине.

Еколошки коридори и заштитне зоне еколошких коридора и станишта

На простору еколошких коридора применити мере очувања и унапређења природних и полуприродних елемената.

Опште мере:

- Није дозвољена промена намена површина под вегетацијом у природном и блиско-природном стању (ливаде, пашњаци, тршћаци, итд) као и чиста сеча шумских појасева или других врста зеленила са улогом еколошких коридора.
- Обезбедити повезивање станишта заштићених врста:
  - шумских станишта подизањем/обнављањем појасева високог зеленила,
  - слатинских станишта очувањем постојећих ливада и пашњака уз еколошки коридор,
  - степских и шумостепских станишта подизањем пољозаштитних појасева који садрже континуирани појас травне вегетације.
- Поплочавање и изградњу обала водотока/канала са функцијом еколошких коридора:
  - свести на минимум, уз примену еколошки повољних техничких решења,
  - поплочани или бетонирани делови обале, изузев пристана, морају садржати појас нагиба до 45° а структура овог појаса треба да омогућује кретање животиња малих и средњих димензија, првенствено током малих и средњих водостаја,
  - током реконструкције/одржавања постојећих обалоутврда поплочане или бетониране делове комбиновати са мањим просторима који ублажавају негативне особине измењене обалне структуре (грубо храпава површина обалоутврде, нагиб мањи од 45%, површина са вегетацијом) и на тај начин омогућити кретање врста кроз измењене деонице реке,
  - поплочане или изграђене деонице на сваких 200-300 m (оптимално на 100 m) прекидати мањим зеленим површинама које су саставни део заштитног зеленила Обезбедити надовезивање зелених површина између вештачких деоница обале, односно, зелених површина формираних код еколошких типова обалоутврде на мрежу зеленила на копну. Ова зелена острва (дужине неколико десетина метара уз обалу) такође је неопходно повезати са зеленим коридором уз насип.
- Обезбедити отвореност канала/водотока са улогом еколошких коридора на целој дужини (извршити ревитализацију коридора код зацевљених деоница) и обезбедити проходност уређењем зеленила у зони црпних станица.
- Обезбедити очување и редовно одржавање травне вегетације насипа, као дела еколошког коридора који омогућује миграцију ситним врстама сувих травних станишта.
- Прибавити посебне услове заштите природе за примену одговарајућих техничких решења којима се обезбеђује безбедно кретање животиња уз еколошки коридор за израду техничке документације приликом:
  - регулације водотока (пресецање меандара, изградња насипа и обалоутврда, продубљивање корита), поплочавања и изградње обала,
  - изградње и/или обнављања саобраћајница које се укрштају са еколошким коридорима,

  - изградње нових и обнављања старих мостова.
- Избегавати директно осветљење обале и применити одговарајућа техничка решења заштите природних и блиско природних делова коридора од утицаја светлости применом одговарајућих планских и техничких решења (смањена висина светлосних тела, усмереност светлосних снопова према саобраћајницама и објектима, примена посебног светлосног спектра на осетљивим локацијама, ограничавање трајања осветљења на прву половину ноћи и сл). За изворе ноћног осветљења избегавати моделе расвете за директно осветљење са заштитом од расипања светлости, којима се спречава расипање светлости према небу, односно према осетљивим подручјима еколошке мреже.
- На грађевинском земљишту, наменити што већи део приобаља деонице еколошког коридора за зеленило посебне намене са улогом очувања и заштите биолошке разноврсности:
  - очувати појас приобалне вегетације (врбака и мочварне вегетације) на што већој дужини обале водотока/канала,
  - на деоницама, где се грађевинско земљиште пружа у већој дужини од 500 m, поред предвиђеног континуалног зеленог појаса 20-50 m ширине, планским документима обезбедити и блокове заштитног зеленила на сваких 200-500 m дужине обале. Минимална површина ових блокова заштитног зеленила је 0,1 ha, а минимална ширина блока је 20 m.
- Земљиште канала/водотока треба да има травну вегетацију у ширини од најмање 4 m, а оптимално 6 m код локалних коридора, а код регионалних коридора у ширини од најмање 10 m, а оптимално 20 m (у случају ужег појаса приобалног земљишта од наведених вредности, обезбедити травни појас до границе водног земљишта). Травна вегетација се одржава редовним кошењем. Забрањено је узурпирати приобално земљиште коридора преоравањем, изградњом објеката и сл.
- На деоницама еколошких коридора вам грађевинских подручја насеља стимулисати традиционалне видове коришћења простора који доприносе очувању и унапређењу биодиверзитета.

Посебне море очувања функционалности и проходности коридора:
- Током изградње и функционисања објеката чија је намена директно везана за воду и/или обалу спречити ширење последица евентуалног акцидентног изливања горива и уља у еколошки коридор постављањем пливајућих завеса на одговарајућим локацијама. Гориво и уље просуто на површину воде, као и друге загађујуће материје, морају се покупити у најкраћем могућем року (нпр. употребом cansorb-а). За заштиту околних екосистема од последица евентуалне дислерзије горива воденом површином предвидети одговарјуће хемијско-физичке меро и биолошке мере санације (према посебним условима Покрајинског Завода за заштиту природе).
- Није дозвољено складиштење опасних материја (резервоари горива и сл.) у небрањеном делу плавног подручја водотокова. На простору еколошког коридора управљање отпадом врши се у складу са Законом о управљању отпадом и другим важећим прописима.
- У зонама водопривредних објеката применити техничка решења којима се обезбеђује континуитет травне вегетације приобалног појаса и проходност терена за слабо покретљиве ситне животиње.
- Далеководне објекте и инфраструктуру изоловати и обележити тако да се на минимум сведе могућност електрокуције (страдања услед удара струје) и колизије (механичког удара у жице) летећих организама: носаче изолатора изоловати пластичним навлакама, изолаторе поставити на носаче у положају на доле, а жице обележити на упадљив начин.
- Планско подизање зелених појасева уз постојеће и планиране државне саобраћајнице I и II реда у обухвату Просторног плана треба да се одвија у складу са предеоним карактеристикама подручја:
  - није дозвољено стварање пошумљеног коридора уз сам појас саобраћајнице који би привлачио животињске врсте и довео до повећања морталитета њихових популација,
  - на степским и слатинским стаништима заштићених и строго заштићених врста, није дозвољено подизање високог зеленила.
- Због еколошког значаја простора, план озелењавања треба да буде саставни део планске и пројектне документације. Озелењавање треба да се остварује паралелно са изградњом објеката:
  - забрањено је сађење инвазивних врста у простору еклошког коридора, а током уређења зелених површина, одстранити присутне самоникле јединке инвазивних врста,
  - обезбедити што већи проценат (најмање 50%) аутохтоних врста плавног подручја (тополе, врбе, панонски јасен, брест, храст лужњак итд) који је неопходно обогатити жбунастим врстама плавног подручја,
  - обезбедити редовно одржавање зелених површина.
- Приликом парцелисања обезбедити континуитет обале са вегетацијом у природном или блископриродном стању, у ширини од 20-50 m од линије средњег водостаја, односно у ширини од

10 m код високих обала. Овај појас приобаља, поред своје улоге кључног станишта и еколошког коридора, може да садржи пешачку стазу.

- Уређењем окућница и простора око нестамбених објеката, дефинисањем правила озелењавања и удаљености објеката од обале, као и дефинисањем типова ограда уз обалу (забрана изградње ограда непроходних за ситне животиње, уз примену еколошки прихватљивих елемената са отворима већим од 10 cm) обезбедити проходност обале канала и водотокова за ситне животиње. Приликом легализације захтевати прилагођавање постојећих ограда функцији еколошког коридора (померање ограда или намене делова ограда код међних тачака суседних парцела према речној обали).
- Урбане садржаје потребно је распоредити по принципу зонације којом се одређује минимална удаљеност објеката од еколошких коридора и намена простора унутар зоне директног утицаја на коридор:
  - на простору изван зона становања, забрањена је изградња објеката чија намена није директно везана за обалу водотока са функцијом еколошког коридора на растојању мањем од 50 m од обале стајаћих вода, односно линије средњег водостаја водотока,
  - у зонама становања, минимална удаљеност планираних објеката који захтевају поплочавање и/или осветљење је 20 m а оптимална 50 m од обале коридора, односно од обале Караша,
  - обалу чији је део планиран за спортско-рекреативне активности, могу бити смештени објекти везани за активности на води (нап. привез за чамце или монтажнодемонтажни молови) на тај начин да не прекидају континуитет коридора, а у појасу вишеспратног зеленила планирати објекте који не захтевају вештачку подлогу и осветљење (нпр. трим стаза, дечије игралиште, уређена зелена површина).

Табела 34. Мере за заштитну зону еколошких коридора и станишта заштићених и строго заштићених врста од националног значаја

До 500 метара од коридора/станишта ван грађевинског подручја (пољопривредно, шумско и водно земљиште, укључујући и грађевинско земљиште ван грађевинског подручја):	- Забрањује се изградња ветропаркова и појединачних ветрогенератора (турбина). - Ограничава се избор планских решења на она којима се обезбеђује очување карактеристика хидролошког режима од којих зависи функционалност коридора и опстанак врста и станишних типова.
До 200 метара од коридора /станишта	- забрањена је садња инвазивних врста.
До 200 метара од коридора/станишта ван грађевинског подручја (пољопривредно, шумско и водно земљиште):	Ограничава се изградња објеката: - на пољопривредне објекте неопходне за одрживо коришћење просторне целине датог станишта (објекти сточарства, рибарства) који су лоцирани и изграђени у складу са потребама заштите дивљих врста и станишта, - на објекте у воћарско-виноградарским зонама. - Ограничава се изградња саобраћајница на оне чија траса најкраћим путем прелази преко еколошких коридора или комплекса станишта од већег броја субјединица. - Забрањено је пошумљавање/ подизање ваншумског зеленила у заштитној зони слатинско-степских станишта и травних коридора.
До 50 метара од коридора или станишта ограничава се избор планских решења на она којима се обезбеђује:	- Континуитет зеленог тампон појаса између простора људских активности и коридора/станишта у ширини од 10 метара код постојећих објеката, а 20 метара код планираних објеката и то у складу са типом вегетације коридора/станишта. - Приоритет ових простора за добијање инвестиција за потребе побољшања квалитета животне средине на подручју еколошке мреже.
До 50 метара од коридора или станишта забрањује се:	- Примена техничких решења којима се формирају сјајне површине (нпр стакло, метал) усмерене према коридору или значајном станишту. - Уситњавање парцела за потребе формирања грађевинског земљишта, изузев за инфраструктурне објекте.
До 50 метара од коридора или станишта, ван грађевинског подручја (пољопривредно, шумско и водио земљиште, укључујући и грађевинско земљиште ван грађевинског подручја) ограничава се изградња:	- Надземне инфраструктуре, на деонице оних чија траса најкраћим путем прелази преко еколошких коридора/станишта или комплекса станишта од већег броја субјединица. - Објеката на водопривредне објекте и на неопходну инфраструктуру наведених објеката.
До 50 метара од коридора или станишта на грађевинском подручју (насеље, радне зоне, викенд зоне, туристичко-рекреативне и сл.) **ограничава се изградња:**	- Вештачких површина (паркинг, спортски терени и сл.) на парцеле са уређеном зеленом површином са функцијом одржавања континуитета зеленог појаса коридора или тампон зоне станишта. - Саобраћајница са тврдим застором за моторна возила на уређење постојећих саобраћајница насеља и на прилазне путеве јавних објеката (нпр. чија је намена везана за водно тело), уз примену техничких мера којима се обезбеђује безбедан прелаз за ситне животиње и којима се смањују утицај и осветљења, буке и загађења коридора/станишта.

Опште мере заштите биодиверзитета

Мере заштите биодиверзитета насеља:

- формирати систем јавног зеленила и повезати га са просторним целинама од значаја за очување биолошке разноврсности у обухвату Просторног плана;
- повећати проценат зелених површна, броја и разноврсности постојећих категорија јавног зеленила и одржавати га у блиско природном стању;
- учешће аутохтоних дрвенастих врста треба да буде минимално 20% и оптимално 50%, а примену четинарских врста (максимум 20%) ограничити само на интезивно одржаваним зеленим површинама са наглашеном естетском наменом;
- очувати зелене површине унутар стамбених блокова, у зони породичног (индивидуалног) и вишепородичног становања и блокова са становањем као преовлађујућом наменом и повезати их у целину;
- приликом озелењавања комплекса, блокова и локација намењених за производњу, пословање и услуге, формирати више спратова зеленила са што већим процентом аутохтоних врста и користити примерке егзота за које је потврђено да се добро адаптирају датим условима средине и не спадају у категорију инвазивних, како би се обезбедила заштита околног простора од ширења последица загађивања;
- дуж фреквентних градских саобраћајница формирати и одржавати густ зелени појас од врста отпорних на аерозагађење, са израженом санитарном функцијом средњег и високог ефекта редукције буке у комбинацији са жбуњем, а паркинг просторе равномерно покрити високим лишћарима;
- избегавати примену инвазивних врста током уређења зелених површина и подизања заштитног зеленила.

Мере заштите биодиверзитета ван грађевинског подручја насеља:

- постојеће и планиране површине ваншумског зеленила повезати у целовит систем зеленила и фокусирати планирање заштитног зеленила на промену намене обрађених површина слабијег квалитета (испод 4 класе);
- учешће аутохтоних дрвенастих врста треба да буде најмање 50% ради очувања биодиверзитета аграрног и урбаног предела уз одговарајућу разноврсност врста и физигномије, тј. спратности дрвенасте вегетације заштитних појасева будући да монокултуре евроамеричких топола не испуњавају функције заштитног зеленила;
- избегавати коришћење инвазивних врста.

Забрана коришћења инвазивних врста:

У складу са Конвенцијом о биолошкој разноврсности, дужни смо да спречавамо уношење и контролишемо или искорењујемо „оне стране врсте које које угрожавају природне екосистеме, станишта или (аутохтоне) врсте". На подручју Панонског биогеографског региона инвазивне су следеће биљне врсте: *циганско перје (Asclepias syriaca), јасенолисни јавор (Acer negundo), кисело дрво (Ailantbus glandulosa), багремац (Amorpha fruticosa), западни копривић (Celtis occidentatis), дафина (Eleagnus angustifolia), пенсилвански длакави јасен (Fraxinus pennsylvanica), трновац (Gledichia triachantos), жива ограда (Lycium halimifolium), петолисни бршљан (Parthenocissus inserta), касна сремза (Prunus serotina), јапанска фалопа (Reynouria syn. Fallopia japonica), багрем (Robinia pseudoacacia), сибирски брест (Ulmus pumila).*

Геолошко и палеонтолошко наслеђе:

Пронађена геолошка и палеонтолошка документа (фосили, минерали, кристали и др.) која би могла представљати заштићену природну вредност, налазач је дужан да пријави надлежном Министарству у року од осам дана од дана проналаска, и предузме мере заштите од уништења, оштећивања или крађе.

3.2.5. Мере заштите од буке и вибрација

Јединица локалне самоуправе утврђује мере и услове заштите од буке у складу са Законом о заштити од буке у животној средини. Обавезе јединице локалне самоуправе, на чијем се простору налази обухват Просторног плана, односе се на акустичко зонирање на територији локалне самоуправе, одређивање мера забране и ограничења у складу са Законом, доношење локалног акционог плана заштите од буке у животној средини, обезбеђење и финансирање мониторинга буке у животној средини и вршење надзора и контроле примене мера заштите од буке у животној средини.

Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини („Службени гласник РС", број 75/10) прописани су индикатори буке у животној средини, граничне вредности, методе за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке на здравље људи.

Према потреби, надлежни орган може утврдити потребу мониторинга буке у складу са Правилником о методологији за одређивање акустичких зона, Законом и важећим подзаконским актима.

Посебни услови и мере заштите од буке за радне садржаје су:
- пројектовати и извести одговарајућу звучну заштиту, којом се обезбеђује да бука, која се емитује при прописаним условима коришћења и одржавања уређаја и опреме, не прелази прописане граничне вредности;
- након пуштања погона у рад или при пробном раду погона извршити контролно мерење нивоа буке на граници комплекса и извршити оцену ефикасности примењених мера заштите, при чему се узима као меродаван критеријум за ноћ, будући да емитована бука не зависи од доба дана, већ од режима рада погона (у случају да измерени нивои буке прелазе дозвољене вредности, побољшати звучну изолацију према осетљивим и угроженим објектима).

У складу са Законом о заштити животне средине, заштита од вибрација се спроводи предузимањем мера којима се спречава и отклања угрожавање животне средине од дејства механичких, периодичних и појединачних потреса изазваних људском делатношћу. Превентивне мере и обавезе послодавца, када је у питању утицај вибрација у радном окружењу, формулисане су у оквиру Правилника о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању вибрацијама („Службени гласник РС", број 93/11).

Послодавац је дужан да за сва радна места у радној околини, на којима постоји могућност излагања запослених механичким вибрацијама изврши процену ризика од настанка повреда и оштећења здравља запослених са циљем да утврди начин и мере за отклањање или смањење тих ризика.

Ниво изложености механичким вибрацијама може се проценити посматрањем одређених радних активности уз узимање у обзир значајних информација и упућивањем на одговарајуће информације о нивоу вибрација које одговарају опреми или типовима опреме, који се користе под одређеним условима, укључујући и информације које даје произвођач опреме. Такав поступак процене не сме се изједначити са мерењем које захтева употребу одређених мерних инструмената и одговарајуће методологије.

3.2.6. Мере заштите извора зрачења и мере заштите од зрачења

Заштита од зрачења спроводи се применом система мера којима се спречава угрожавање животне средине и здравље људи од дејства зрачења која потичу из јонизујућих и нејонизујућих извора и отклањају последице емисија које извори зрачења емитују или могу да емитују.

Правно и физичко лице може производити, вршити промет и користити изворе јонизујућих и нејонизујућих зрачења по прописаним условима и на прописан начин, у складу са Законом о радијационој и нуклеарној сигурности и безбедности („Службени гласник РС", бр. 95/18 и 10/19) и Законом о заштити од нејонизујућег зрачења („Службени гласник РС", број 36/09).

Законом о радијационој и нуклеарној сигурности и безбедности се уређују мере радијационе и нуклеарне сигурности и безбедности, услови за обављање делатности са изворима зрачења, поступање у ситуацији планираног, постојећег и ванредног излагања јонизујућем зрачењу у циљу обезбеђивања заштите појединаца, становништва и животне средине од штетног утицаја јонизујућег зрачења.

Како извори јонизујућег зрачења могу бити технолошки (у индустрији, медицини, војној индустрији, нуклеарни акцидентни и др.) и природни (космичко зрачење, присуство радионуклида у земљиној кори и др.), њихово присуство на подручју у обухвату Просторног плана није искључено.

Основна мера заштите становништва у обухвату Просторног плана од ефеката природног извора јонизујућег зрачења односе се на континуални мониторинг радиоактивности земљишта, воде, ваздуха и хране.

Заштита од јонизујућег зрачења подразумева законске, техничке, технолошке, грађевинске норме, правила и мере, хигијенске норме, правила и мере професионалне сигурности и норме, правила и мере заштите животне средине којима се гарантује заштита људи и животне средине од штетног утицаја јонизујућег зрачења.

Мере заштите од јонизујућег зрачења код професионалног излагања или излагања становништва се спроводе у циљу обезбеђивања да дозе, број изложених лица и вероватноћа излагања буду на што је могуће нижем нивоу имајући у виду техничка знања, друштвене и економске факторе. Оптимизација заштите лица која су подвргнута медицинском излагању се примењује на јачину појединачних доза и мора да буде у складу са медицинском сврхом излагања.

У ситуацијама планираног излагања укупна доза за појединца не сме да прелази границе излагања прописане за професионално излагање или излагање становништва. Границе излагања не примењују се на медицинска излагања.

Основни циљ заштите од нејонизујућег зрачења је да се ризик од излагања сведе на „прихватљив ниво". Степен изложености становништва одређује се проценом нивоа електричних, магнетних и електромагнетних поља у животној средини, што представља врло комплексан задатак имајући у виду нагли скок броја нових техничко-технолошких извора у човековом окружењу.

Правилном конструкцијом извора нејонизујућих зрачења (трансформаторских станица и далековода) истовремено се задовољавају два битна захтева: квалитетан рад и његов минималан утицај на животну средину.

Опште мере и обавезе из домена заштите од нејонизујућег зрачења су:
- пројекат мора да испуњава урбанистичке услове, који се унапред задају за сваку локацију у виду урбанистичке дозволе;
- обавезно је обучавање сервисера из области безбедности на раду;
- обавезно је упознавање сервисера са опасностима у вези са радом везаним за све предметне инсталације;
- провера знања сервисера и способности за самосталан и безбедан рад у временским размацима прописним законом;
- инвеститор је дужан да обезбеди извршавање програма праћења утицаја на животну средину;
- инвеститор је обавезан да надгледа све критичне функције рада извора са становишта заштите животне средине као што су неовлашћен приступ, пожар и проблеми са опремом (водови, управљање и слично).

Заштита од директног додира делова који су стално под напоном обезбедиће се:
- правилним избором степена механичке заштите електроенегетске опреме, инсталационог материјала каблова и проводника, правилно одабраним и правилно постављеним осигурачима струјних кола и аутоматских струјних прекидача;
- постављањем изолационих газишта испред исправљачког постројења унутар објекта;
- смештањем неизолованих делова електричне инсталације унутар објекта који могу доћи под напон у прописане разводне ормане и прикључне кутије, тако да у нормалним условима рада нису доступни;
- инсталирањем свих делова мрежних исправљача, који долазе под напон, у затворена кућишта заштићена преко уземљења тако да у нормалним условима рада нису доступни лицима која рукују уређајима;
- поставком опоменских налепница упозорења на високи напон.

Заштита од индукованог директног додира ће се обезбедити инсталацијом наизменичног напона до 1 kV применом система TN-C/S уз реаговање заштитних уређаја који су постављени на почетку вода и повезивањем нултих заштитних сабирница ормана на заједнички уземљивач објекта.

Заштита од пожара или експлозије због прегревања водова, преоптерећења или хаварије исправљачких уређаја и батерија обезбедиће се:
- ограничавањем интензитета и трајања струје кратког споја заштитним прекидачима;
- употребом каблова (проводника) који не горе нити подржавају горење;
- изједначавањем потенцијала у објекту;
- уградњом херметичких акумулаторских батерија;
- адекватним проветравањем и заштитом батеријског простора од ватре (јер батерије могу да произведу експлозивне гасове);
- монтажом аутоматских јављача пожара;
- употребом ручних апарата за гашење пожара.

Заштита од штетног дејства статичког електрицитета обезбедиће се:
- повезивањем свих металних маса уређаја и опреме који могу доћи под утицај статичког електрицитета на правилно изведено громобранско уземљење објекта;
- применом антистатик пода;

- повећањем специфичне проводности мање проводних материјала;
- одвођењем статичког електрицитета електростатичком индукцијом.

Заштита од штетног дејства атмосферског електрицитета обезбедиће се прописаном инсталацијом громобрана и применом одговарајућег стандардног материјала према прописима о громобранима.

Заштита од опасности нестанка напона у мрежи обезбеђује се напајањем из АКУ батерија потребног капацитета.

Заштита од механичких оштећења обезбедиће се правилним избором конструкција и материјала за инсталационе елементе, каблове и опрему, применом правилних начина полагања каблова и инсталационог материјала, као и правилним лоцирањем разводних ормана.

Веома је важно обезбедити **заштиту од опасности продора прашине, влаге и воде у електричне инсталације и уређаје**, добрим заптивањем прозора и отвора просторије са уређајима, као и употребом кабинета за смештање опреме предвиђеног за рад у атмосферским условима.

Заштита од хемијског загађења животне средине обезбедиће се одлагањем уклоњених и замењених акумулатора и електронских компоненти у централни магацин оператора, предвиђен за чување ове врсте отпада.

Полазећи од законских норматива и специфичности објекта који се гради, у току редовног рада морају се примењивати следеће мере заштите:
- просторија (објекат) мора бити закључана и заштићена од неовлашћеног приступа, а када је у питању стуб, и ограђена;
- поставити табле за забрану приступа неовлашћеним лицима. Приступ могу имати само овлашћена лица која су обучена за послове одржавања;
- на локацији инсталације радио базне станице истаћи упозорење да се предајници морају искључити када се изводе радови у зони опасног зрачења;
- у оквиру периодичног одржавања треба извршити проверу опреме и инсталације.

У току редовног рада извора нејонизујућих зрачења није очекивано да дође до хаварије која би повећала електромагнетно загађење животне средине већ само до пожара и механичких оштећења стубова далековода и/или носача антена.

Вероватноћа појаве пожара је веома мала, с обзиром да уграђена опрема мора да има одговарајући атест квалитета и да громобранска заштита мора да буде одговарајућа. У случају сеизмичких померања тла такође може да дође до појаве пожара и у свим овим ситуацијама потребно је деловати према правилима противпожарне заштите. Приликом пожара долази до локалног загађења околног ваздуха и околног земљишта. Последице оваквог загађења се отклањају стандардним приступима и нису трајног карактера.

До пада стубова далековода или носача антена може да дође услед грешака при њиховом пројектовању и постављању, као и услед природних непогода великих размера.

Последице механичких оштећења могу да буду мање или веће материјалне штете, а у изузетним случајевима може да дође и до повређивања људи. Вероватноћа наступа оваквих ситуација је веома мала, с обзиром да се грађевински пројекти раде према важећим техничким прописима и нормативима и да су претходно прегледани и оверени.

У погледу базних станица, оне се обавезно укључују у систем даљинског управљања. Кроз овај систем Центар за надгледање и управљање (у оквиру Управљачко-комутационог центра) се готово тренутно обавештава о свим неправилностима у раду и инцидентним ситуацијама везаним за базну станицу као на пример пожар у објекту, прекид у напајању, насилно обијање објекта итд. У Центру се налази стална људска посада са основним задатком надгледања исправности рада система. На овај начин остварује се потпуна контрола над базним станицама што омогућава брзо интервенисање у случају било каквих проблема.

Применом законских прописа и прописаних мера заштите вероватноћа акцидента своди се на најмању могућу меру. Додатно, опрема која се инсталира на локацији објекта задовољава све међународне нормативе, а технолошки је реализована на највишем светском нивоу. Ипак, у циљу спречавања евентуалних акцидентних ситуација, у случају нерегуларности у раду дежурна екипа мора по хитном поступку да обиђе објекат, констатује и по могућству санира узрок. У случају да је акцидент критичан са становишта заштите животне средине извор се мора искључити.

Чланом 14. став 4. Закона о заштити од нејонизујућег зрачења јединици локалне самоуправе поверава се вршење инспекцијског надзора над изворима нејонизујућих зрачења за које одобрење за изградњу и почетак рада издаје надлежни орган јединице локалне самоуправе.

Чланом 7. Правилника о изворима нејонизујућих зрачења од посебног интереса, врстама извора, начину и периоду њиховог испитивања („Службени гласник РС", бр. 104/09), прописано је, између осталог, да је корисник дужан да након изградње, односно постављања објекта који садржи извор нејонизујућег зрачења, а пре издавања дозволе за почетак рада или употребне дозволе **изврши прво испитивање, односно мерење нивоа електромагнетног поља у околини извора**.

За потребе првог испитивања корисник може извор електромагнетног поља пустити у пробни рад у периоду не дужем од 30 дана или за телекомуникационе објекте може мерења извршити у оквиру техничког прегледа. Орган надлежан за обављање техничког прегледа, односно за издавање дозволе за почетак рада или употребне дозволе за објекат који садржи извор нејонизујућег зрачења од посебног интереса може пустити у рад тај извор ако је мерењем утврђено да ниво електромагнетног поља не прекорачује прописане граничне вредности и да изграђени, односно постављени објекат неће својим радом угрожавати животну средину.

Ако се периодичним испитивањем, систематским испитивањем или мерењем извршеним по налогу инспектора за заштиту животне средине, утврди да је у околини једног или више извора измерен ниво електромагнетног поља изнад прописаних граничних вредности, надлежни орган може кориснику наложити ограничење у погледу употребе, реконструкцију или затварање објекта до задовољавања прописаних граничних вредности. Реконструкција се обавља технички и оперативно изведивим мерама у року од највише годину дана од дана када је наложена реконструкција извора од стране надлежне инспекције за заштиту животне средине.

3.2.7. Мере заштите при управљању отпадом

У складу са Законом о управљању отпадом и подзаконским актима спроводиће се планско управљања отпадом на простору у обухвату Просторног плана.

Обавеза генератора отпада је да у складу са Законом: обезбеди потребан простор за одлагање отпада, обезбеди потребне услове и опрему за сакупљање, разврставање и привремено чување различитих отпадних материја, а да секундарне сировине, опасан и други отпад, предаје субјекту који има одговарајућу дозволу за управљање отпадом (складиштење, одлагање, третман и сл.).

Сваки генератор отпада је обавезан да изврши карактеризацију и категоризацију отпада код надлежних организација и да се у зависности од његове природе са њим поступа у складу са законским прописима.

У домену управљања отпадом посебне мере и услови су:
- комунални отпад потребно је сакупљати и обезбедити његову редовну евакуацију на локацију која је утврђена од стране комуналне службе;
- привремено складиштење евентуално присутног опасног отпада вршити у складу са Законом о управљању отпадом. Отпад мора да буде прописно обележен и привремено складиштен на прописан начин до његовог коначног збрињавања;
- разношење чврстог отпада спречити његовим систематским прикупљањем и депоновањем на за то уређеном простору;
- на свакој грађевинској парцели обезбедити посебан простор, тако да се омогући лак приступ надлежне службе, као и потребне услове и опрему за сакупљање, разврставање и привремено чување различитих отпадних материја, у складу са законом и другим прописима;
- примењивати опште и посебне санитарне мере предвиђене законом и другим прописима којима се уређују послови санитарног надзора.

У случају потребе за простором за селективно сакупљање отпада који се не може чувати у контејнерима за комунални отпад, обавеза је власника/корисника да прибави услове, односно дозволу/сагласност надлежног органа за потребе уређења или коришћења наведеног простора.

Третман животињског отпада спроводити у складу са Законом о ветеринарству, који подразумева нешкодљиво уклањање лешева животиња и других отпадака животињског порекла до објеката за сабирање, прераду или уништавање отпада животињског порекла на начин који не представља ризик по животиње, људе или животну средину.

3.2.8. Мере заштите живота и здравља људи

Очување квалитета живота и здравља људи на подручју у обухвату Просторног плана обезбедиће се адекватном имплементацијом планских решења у области заштите животне средине, посебно успостављањем мониторинга параметара животне средине, реализацијом препорука и обавеза израде студија процена утицаја пројеката на животну средину и стратешких процена планова нижег хијерархијског нивоа на животну средину, као и успостављањем инспекцијског надзора у очувању квалитета живота.

Планске мере за заштиту животне средине обухватају интегрално управљање простором, чијом реализацијом ће се зауставити и спречити негативни утицаји на животну средину и здравље људи.

Просторним планом се дају услови за уређење и изградњу јавних површина и објеката јавне намене и за јавно коришћење, тако да се морају пројектовати и градити у складу са Правилником о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама.

Приступачност површинама јавне намене обезбедиће се применом техничких стандарда у планирању, пројектовању и грађењу јавних површина и јавних објеката, помоћу којих се свим људима, без обзира на њихове физичке, сензорне и интелектуалне карактеристике или године старости, осигурава несметан приступ, кретање, коришћење услуга, боравак и рад.

При планирању, пројектовању и грађењу јавних простора - саобраћајних и пешачких површина, прилаза до објеката, као и при пројектовању објеката јавне намене и других објеката за јавно коришћење, обавезно је обезбедити елементе приступачности за све будуће кориснике.

3.2.9. Мере заштите од ванредних ситуација

Законом о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама утврђују се конкретне мере и активности у циљу спречавања и ублажавања последица од катастрофа, кроз План смањења ризика катастрофа и План заштите и спасавања.

Мере заштите од *земљотреса* су адекватан избор локације за градњу објеката, примена одговарајућег грађевинског материјала, начин изградње, спратност објеката и др., као и строго поштовање и примена важећих грађевинско-техничких прописа за изградњу објеката на сеизмичком подручју. Мере заштите од земљотреса обезбедиће се и поштовањем регулационих и грађевинских линија, односно поштовањем прописане минималне ширине саобраћајних коридора и минималне међусобне удаљености објеката, како би се обезбедили слободни пролази у случају зарушавања.

Заштита објеката од *атмосферског пражњења* обезбеђује се извођењем громобранске инсталације у складу са одговарајућом законском регулативом.

Уредбом о утврђивању локација *метеоролошких и хидролошких* станица државних мрежа и заштитних зона у околини тих станица, као и врсте ограничења која се могу увести у заштитним зонама („Службени гласник РС", број 34/13), утврђене су заштитне зоне у околини метеоролошке и хидролошке станице.
Заштитна зона је простор у околини станице на који се односе ограничења у виду изградње нових и реконструкције постојећих објеката који могу нарушити природне атмосферске, односно хидролошке процесе.

У околини *метеоролошких станица* утврђују се заштитне зоне у пречнику од 300 m од метеоролошких станица у саставу државних мрежа метеоролошких опсерваторија, синоптичких станица, радиосондажних станица, *аеродромских (ваздухопловних) метеоролошких станица,* главних климатолошких станица и климатолошких станица за посебне намене, главних агрометеоролошких станица и станица за Сунчево зрачење.

Ограничења у <u>заштитним зонама у околини метеоролошких станица</u> односе се на:
1) висину објекта који се подиже у окружењу *приземне синоптичке станице* који не може бити већи од једног десетог дела његовог растојања од метеоролошког круга (објекат висине 6 m може да буде подигнут на удаљености од 60 m од метеоролошког круга);
2) вештачке изворе топлоте или равне рефлектујуће површине који могу бити извор топлоте (бетонске или асфалтне површине, паркинзи за моторна возила) могу се подићи на удаљености од метеоролошког круга од 100 m или више;
3) висину објекта који се подиже у околини *висинске синоптичке (радиосондажне) станице* која не може да буде већа од једног седмог дела његовог растојања од локације висинске

синоптичке (радиосондажне) станице (објекат висине 10 m може да буде подигнут на удаљености од 70 m од локације висинске синоптичке станице);

4) висину објекта који се подиже у окружењу *станице за зрачење* која не може да да буде толика да својом сенком прекрива метеоролошки круг, када је положај Сунца под углом од 5 степени или више у односу на површину тла, што је једнако једном десетом делу његовог растојања од метеоролошког круга.

Ограничења у заштитним зонама из претходног навођења под 1) и 2) односе се на планирање изградње нових и/или реконструкције постојећих објеката, односно планирање извођења других радова који могу битно нарушити природне атмосферске процесе и појаве, у мери у којој измерени и осмотрени метеоролошки подаци одступају од међународних стандарда у погледу тачности и међународне упоредивости.

При издавању сагласности из претходног навођења под 1) и 2) прибавља се мишљење од надлежног органа, чија се станица налази у саставу државних мрежа метеоролошких и хидролошких станица.

Заштитна зона у околини *хидролошке станице* површинских вода обухвата корито реке узводно и низводно од хидролошке станице у дужини која одговара десетострукој ширини реке при великим водама у профилу хидролошке станице.

Ограничења у заштитним зонама у околини хидролошких станица односе се на предузимање мера ради спречавања наступања штетних последица на рад хидролошких станица и то при:

- планирању изградње нових и реконструкције постојећих објеката;
- извођењу радова који могу нарушити природне хидролошке процесе и појаве;
- извођењу радова који могу да утичу на измену режима течења воде, транспорт наноса и леда или могу да угрозе опрему и инсталације на хидролошкој станици;
- извођењу радова којима се могу оштетити опрема хидролошке станице и нарушити природни атмосферски, односно хидролошки процеси и тиме битно утицати на квалитет, поузданост и међународну упоредивост хидролошких података.

Заштита од *града* се обезбеђује лансирним (противградним) станицама, са којих се током сезоне одбране од града испаљују противградне ракете. Заштитна зона око лансирних станица, у којој је ограничена изградња нових и реконструкција постојећих објеката и извођење радова који могу нарушити испаљивање противградних ракета на градоносне облаке, према условима РХМЗ је 500 m. Изградња/реконструкција објеката односно извођење радова на одстојању мањем од 500 m од лансирне станице, могућа је само по обезбеђењу посебне сагласности и мишљења РХМЗ.

Основне мере заштите од *ветра* су дендролошке мере. Смањење ризика и штете од олујних ветрова остварује се подизањем ветрозаштитног зеленила одговарајуће ширине уз саобраћајнице, канале и као заштита пољопривредног земљишта.

Потпуна заштита од *ерозије и бујица* се у пракси не може остварити, па се не могу у потпуности елиминисати, већ само смањити штете од ерозије и бујица. Санација ерозије и уређење бујичних токова подразумева изградњу заштитних објеката, укључујући и биолошке радове (подизање и одржавање заштитне вегетације). Под биолошким и биотехничким радовима се подразумевају сви радови који директно, биолошким средствима (пошумљавање и затрављивање) и у комбинацији са мањим техничким радовима, доводе до санације ерозионих процеса.
Мере заштите од *пожара* обухватају урбанистичке и грађевинско-техничке мере заштите, у складу са важећим прописима. Урбанистичке мере заштите се односе на планирање простора у насељу кроз урбанистичке показатеље (намена површина, индекс заузетости парцеле) и правила изградње (регулациона линија, грађевинска линија, висина објекта, удаљеност објекта од суседних, ширина саобраћајница, паркиралишта и др.). Грађевинско-техничке мере заштите се односе на стриктну примену прописа о изградњи објеката, електроенергетских и гасних постројења, саобраћајне инфраструктуре, мреже противпожарних хидраната и др.

Заштита пољопривредног земљишта од пожара врши се применом мера заштите које прописују општине, у складу са Законом о пољопривредном земљишту. Како би се умањио ризик од појаве пожара предвиђено је да се шумске састојине уреде тако да се створе услови за ефикасну просторну заштиту, а посебним мерама да се заштити и пољопривредно земљиште.

Услови и мере заштите од акцидентних ситуација

Као полазни основ за идентификацију повредивих објеката разматра се удаљеност од минимум 1000 m од границе севесо постројења, односно комплекса, док се коначна процена ширине повредиве зоне – зоне опасности, одређује на основу резултата моделирања ефеката удеса.

Ради заштите подручја у обухвату Просторног плана, као и шире околине, кроз детаљније планирање планским документима нижег реда, потребно је пажљиво планирати лоцирање и изградњу како нових севесо постројења/комплекса или модификацију постојећег и његових максималних могућих капацитета севесо опасних материја, тако и нових грађевинских објеката, укључујући саобраћајне правце, места за јавну намену и насеља у близини комплекса, где локација комплекса или грађевински објекти могу бити извор или повећати ризик или последице великог удеса.

3.2.10. Мере енергетске ефикасности изградње

Циљ енергетске ефикасности изградње јесте смањење потрошње свих врста енергије, уз обезбеђење истих, или бољих услова коришћења и функционисања објекта. Смањење потрошње необновљивих извора енергије (фосилних горива) и коришћење обновљивих извора енергије доприноси заштити животне средине и климатских услова.

Основне мере за унапређење енергетске ефикасности односе се на смањење енергетских губитака, ефикасно коришћење и производњу енергије.

Планске мере се односе на примену таквих решења којима ће се обезбедити повећање енергетске ефикасности, при пројектовању, изградњи и касније експлоатацији објеката, као и при опремању енергетском инфраструктуром, као и за постизање енергетске ефикасности постојећих објеката.

Такође, мере подразумевају препоруку за коришћење нових и обновљивих облика енергије ради смањења текућих трошкова, подстицањем градитеља и власника објеката да примене енергетски ефикасна решења и технологије. Удобан и комфоран боравак у објекту, при свим временским условима и са што мањим утрошком енергије, обезбедити енергетски ефикасном градњом.

Мере за побољшавање енергетских карактеристика објекта не смеју да буду у супротности са другим суштинским захтевима, као што су приступачност, рационалност и намеравано коришћење простора.

IV СМЕРНИЦЕ ЗА НИЖЕ ХИЈЕРАРХИЈСКЕ НИВОЕ У ПОСТУПКУ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

1. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Просторним планом за делове посебне намене прописује се:
- израда плана детаљне регулације, тамо где је неопходно дефинисати грађевинско земљиште, где је неопходно разграничити јавно од осталог грађевинског земљишта, односно дефинисати додатне мере заштите и уређења простора, и
- усаглашавање планова у надлежности Града Вршца са смерницама датим овим Просторним планом за посебну намену.

Просторним планом су, за подручје посебне намене, дате смернице за израду:
- одговарајућег урбанистичког плана за инфраструктуру и комуналне садржаје,
- одговарајућег урбанистичког плана за приступне путеве и друге саобраћајне путеве у посебној намени,
- одговарајућег урбанистичког плана за комплекс манастира и комплекса верског објекта,
- одговарајућег урбанистичког плана за туристичко-рекреативни комплекс,
- одговарајућег урбанистичког плана за објекте ловног туризма на шумском земљишту,
- плана детаљне регулације „Долина потока Месић",
- одговарајућег планског документа за научно-едукативне комплексе,
- планских докумената у надлежности Града Вршца у подручју посебне намене.

Такође, Просторним планом су дате смернице за спровођење у „зони утицаја на посебну намену" – подручје ван посебне намене, и односе се на:
- смернице за израду планских докумената чије је доношење у надлежности Града Вршца ван подручја посебне намене;
- препоруке за израду посебних студија, планова и пројеката.

2. СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА

Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину је урађен у складу са одредбама Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС" бр. 135/04 и 88/10), а за потребе израде предметног Просторног плана.

Чланом 5. Закона о стратешкој процени прописано је да се стратешка процена врши за планове, програме, основе и стратегије (у даљем тексту: планови и програми) у области просторног и урбанистичког планирања или коришћења земљишта, пољопривреде, шумарства, рибарства, ловства, енергетике, индустрије, саобраћаја, управљања отпадом, управљања водама, електронских комуникација, туризма, очувања природних станишта и дивље флоре и фауне, којима се успоставља оквир за одобравање будућих развојних пројеката одређених прописима којима се уређује процена утицаја на животну средину.

За наведене планове и програме којима је предвиђено коришћење мањих површина на локалном нивоу или у случају мањих измена планова и програма које не захтевају прописани поступак усвајања, као и за планове и програме који нису наведени у претходном пасусу, одлуку о стратешкој процени доноси орган надлежан за припрему плана и програма ако, према критеријумима прописаним овим законом, утврди да постоји могућност значајних утицаја на животну средину.

Чланом 7. Закона дефинисано је да се стратешка процена утицаја на животну средину ради на основу нивоа, врсте, циљева и садржаја плана или програма.

Ако је план или програм саставни део одређене хијерархијске структуре, стратешка процена утицаја на животну средину се ради у складу са смерницама стратешке процене утицаја на животну средину плана или програма вишег хијерархијског нивоа.

За планове нижег реда, у складу са чланом 9. Закона о стратешкој процени утицаја, одлуку о изради стратешке процене доноси орган надлежан за припрему плана и програма по претходно прибављеном мишљењу органа надлежног за послове заштите животне средине и других заинтересованих органа и организација.

Доношењу Одлуке о изради или Одлуке о не изради стратешке процене утицаја планског документа од стране органа надлежног за припрему планске документације претходи прибављање мишљења органа надлежног за послове заштите животне средине и других заинтересованих, стручних и надлежних органа и организација од важности за одређено планско подручје, у зависности од хијерархијског нивоа планског документа, као и карактеристика и услова простора за који се израђује.

Препорука је да се за потребе одлучивања да ли је потребно или не вршити стратешку процену утицаја на животну средину, прибаве мишљења надлежних органа и институција из области заштите животне средине и заштите природних вредности.

3. ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКАТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Чланом 3. Закона о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС", бр. 135/04 и 36/09), прописано је да се процена утицаја врши за пројекте из области индустрије, рударства, енергетике, саобраћаја, туризма, пољопривреде, шумарства, водопривреде, управљања отпадом и комуналних делатности, као и **за пројекте који се планирају на заштићеном природном добру и у заштићеној околини непокретног културног добра.**

Предмет процене утицаја су пројекти који се планирају и изводе, промене технологије, реконструкције, проширење капацитета, престанак рада и уклањање пројеката који могу имати значајан утицај на животну средину, као и они који су реализовани без израде студије о процени утицаја, а немају одобрење за изградњу или се користе без употребне дозволе (процена утицаја затеченог стања).

У складу са наведеним Законом и одредбама Уредбе о утврђивању Листе пројеката, за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката, за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС", број 114/08) инвеститори су дужни да се обрате, пре подношења захтева за издавање одобрења за изградњу објеката са Листе II, надлежном органу.

Надлежни орган ће одлучити о потреби израде студије о Процени утицаја на животну средину, односно донети Решење о потреби изради или ослобађању од израде студије.

Критеријуми за одлучивање о обавези израде Студије процене утицаја садржани су у поменутој Уредби (Листа I и Листа II), а процедура израде и садржина студије је дефинисана Законом о заштити животне средине, Законом о процени утицаја на животну средину, Правилником о садржини студије о процени утицаја на животну средину, као и Уредбом о одређивању активности чије обављање утиче на животну средину.

Поступак процене утицаја треба спровести по фазама у поступку процене утицаја, како је то прописано поменутим Законом. Начелни садржај студије о Процени утицаја на животну средину прописан је чланом 17. поменутог Закона, а егзактан обим и садржај студије се одређује одговарајућим решењем од стране надлежног органа.

V ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И МОНИТОРИНГ У ПОСТУПКУ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Успостављање система мониторинга један је од приоритетних задатака како би се све предложене мере заштите животне средине у Просторном плану могле успешно имплементирати у планском периоду.

Чланом 17. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, програм праћења стања животне средине у току спровођења Просторног плана садржи нарочито:
1. опис циљева плана и програма,
2. индикаторе за праћење стања животне средине,
3. права и обавезе надлежних органа,
4. поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја,
5. друге елементе у зависности од врсте и обима планског документа.

Законом о заштити животне средине дефинисано је да Република односно јединица локалне самоуправе у оквиру своје надлежности утврђене Законом, обезбеђује континуалну контролу и праћење стања животне средине, у складу са овим и посебним законима.

1. ОПИС ЦИЉЕВА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Полазећи од посебне намене и специфичности подручја, Просторним планом су дефинисани циљеви који су током израде Стратешке процене разматрани и анализирани у односу на дефинисане индикаторе и циљеве саме стратешке процене.

Циљеви просторног развоја подручја посебне намене ПИО „Вршачке планине" су:
- успостављање система управљања и утврђивање дугорочне политике интегрисане заштите и унапређења културних и природних вредности и амбијенталних целина подручја и њиховог одрживог коришћења за презентацију, туризам, рекреацију, едукацију и научна истраживања и комплементарне активности;
- јачање регионалног идентитета и опште друштвене визије о пределу;
- утврђивање режима заштите простора уз дефинисање услова за коришћење и бољу доступност;
- активирање подручја у туристичке сврхе, односно стварање услова за одмор, рекреацију и едукацију посетилаца о природним и културним вредностима подручја (културни туризам, еколошки туризам, туризам посебних интересовања, ловни туризам), као и утврђивање просторног размештаја туристичких локација, објеката и праваца кретања туриста;
- стварање јединственог туристичког производа „Предела Вршачких планина" заснованог на презентацији локалних вредности и стварању конкурентних услова за развој рецептивног туризма, који ће допринети економском просперитету локалне средине као целине (туристички производ „Предео Вршачких планина" као део мреже културно-тематских рута туристичке дестинације „Банат/Вршац");
- утврђивање намене површина и организације садржаја супраструктуре и инфраструктуре, услова и режима изградње, уређења и коришћења подручја у функцији заштите, уређења и одрживог развоја заштићених природних добара ПИО „Вршачке планине" и Заштићеног станишта „Мали вршачки рит";
- валоризација, конзервација и адекватна и интегрисана интерпретација амбијенталних целина насеља у контексту природног окружења (утврђивање начина чувања, одржавања и коришћења објеката народног градитељства – стамбени објекти, окућнице, вински подруми);

- рационално коришћење пољопривредног земљишта, уз максимално очување од свих врста деградације и афирмацију развоја виноградарско-воћарских зона;
- успостављање информационог система о активностима на подручју Предела Вршачких планина, ради праћења активности које би могле да угрозе или афирмишу вредности простора, с тим да праћење укључује и поштовање режима коришћења земљишта и изградње, благовремено предузимање мера у циљу превенције активности које би могле да угрозе основни потенцијал подручја (пре свега се мисли на неконтролисано ширење грађевинског подручја);
- стварање услова за развој мултифункционалне пољопривреде засноване на традиционалној производњи високовредних локалних производа (пре свега вина) и пружању агроеколошких услуга, у складу са специфичним захтевима коришћења културних и природних вредности, биолошке и предеоне разноврсности;
- развој јавних служби чије су услуге и активности везане за заштиту, промоцију и развој природних и културних вредности и служби које доприносе развоју туризма, и које су прилагођене потребама и интересима локалног становништва.

У складу са визијом заштите и развоја Предела изузетних одлика „Вршачке планине", планска решења, чијем је дефинисању претходила валоризација подручја у обухвату Просторног плана, су формулисана у односу на мере заштите ПИО, кроз правила за уређење и грађење у оквиру подручја посебне намене, са циљем да се обезбеди одрживо управљање заштићеним подручјем. Општи циљеви просторног развоја подручја посебне намене који проистичу из усвојених циљева и опредељења просторног развоја планова вишег реда, усвојених стратегија и специфичности овог подручја у просторно-функционалном смислу, поред осталог односе се и на спровођење мониторинга у циљу правовремене превенције и минимизације негативних утицаја на животну средину.

2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Мониторинг стања животне средине се врши систематским мерењем, испитивањем и оцењивањем индикатора стања и загађења животне средине, које обухвата праћење природних фактора, односно промене стања и карактеристика животне средине. Имајући у виду дефинисане посебне циљеве, врши се избор одговарајућих индикатора у изради стратешке процене, које је у планском периоду неопходно пратити како би се могла вршити оцена планских решења односно њихов позитиван утицај на подручје обухваћено Просторним планом.

Предлог индикатора за праћење стања животне предлаже се на основу дефинисаних циљева стратешке процене, а дат је у поглављу II ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА.

Предлог индикатора за праћење стања животне средине дат је на основу дефинисаних циљева стратешке процене у претходним поглављима.

Имајући у виду обухват Просторног плана, постојеће и будуће садржаје, као и могућа загађења, мониторинг се односи на:
- успостављање биомониторинга на посматраном подручју,
- контролу и праћење квалитета ваздуха,
- контролу и праћење квалитета вода,
- праћење квалитета земљишта контролом концентрација загађујућих супстанци,
- успостављање мерних места у циљу праћења нивоа буке.

2.1. БИОМОНИТОРИНГ

Упоредо са мониторингом основних параметара, програм мониторинга обухвата и систем праћења биолошких промена у времену и простору - **биомониторинг**, који на најбољи начин приказује комплекс природних и антропогених појава, утицаја и процеса.

Биомониторинг обухвата поједине врсте биљака и животиња, њихове популације, а код изузетно ретких врста, чак и поједине индивидуе.

Посебан значај у биомониторингу заузима континуирано праћење последица негативних антропогених утицаја на природну средину кроз директно нарушавање појединих функционалних елемената екосистема, али и кроз непосредни утицај на поједине ретке, односно осетљиве врсте и њихова станишта.

У функцији биомониторинга потребно је изабрати биоиндикаторе на основу истраживања надлежних и стручних институција, или у складу са досадашњим системом биомониторинга уколико је вршен на простору заштићених природних добара. Потребно је одредити индикаторске врсте биљака и животиња према типовима станишта, у складу са претходно дефинисаним годишњим плановима мониторинга индикаторских врста. У наведеном контексту неопходан је сталан прилив података о распрострањењу врста на простору ПИО „Вршачке планине", успостављен систем праћења стања, уз прилагођеност управљачких активности.

2.2. МОНИТОРИНГ КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА

Законом о заштити ваздуха дат је законски оквир за проучавање и праћење квалитета ваздуха које за циљ има контролу и утврђивање степена загађености ваздуха, као и утврђивање тренда загађења, како би се правовремено деловало ка смањењу штетних супстанци до нивоа који неће битно утицати на квалитет животне средине.

9У складу са чланом 8. Закона о заштити ваздуха оцењивање квалитета ваздуха врши се за следеће полутанте: **сумпор диоксид, азот диоксид и оксиде азота, суспендоване честице, олово, бензен, угљенмоноксид, приземни озон, арсен, кадмијум, никл и бензо(а)пирен.**

Захтеви квалитета ваздуха дефинисани за полутанте, који имају потврђен штетан утицај на здравље популације (граничне вредности, толерантне вредности, границе оцењивања и толеранције, циљне вредности и дугорочни циљеви) ближе су прописани Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха.

Додатно, прописане су и границе (критични нивои, циљне вредности) за поједине полутанте за заштиту вегетације (сумпор диоксид, азотни оксиди, озон).

Уредбом су дефинисани и прагови обавештавања и прагови упозорења за поједине полутанте, као и критични нивои за заштиту вегетације.

За наменска мерења појединих полутаната, у зонама и агломерацијама у којима се налазе различити извори емисије полутаната који могу утицати на ниво загађености ваздуха, прописане су максимално дозвољене концентрације (гасовите неорганске, органске и канцерогене материје, укупне суспендоване честице, укупне таложне материје и чађ).

Оцењивање квалитета ваздуха, на основу измерених концентрација загађујућих материја у ваздуху, врши се применом критеријума за оцењивање у складу са Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха.

Мониторинг квалитета ваздуха врши се и на **основним руралним локацијама ван непосредног утицаја значајних извора загађења ваздуха**.

Предметним Извештајем сугерише се обавеза вршења контроле квалитета ваздуха у насељеним местима, у близини већих раскрсница односно укрштаја државних путева првог и другог реда или према досадашњој пракси одабира локација за мониторинг ваздуха. Неопходно је да локална самоуправа води регистар извора загађивања за простор у обухвату Просторног плана, односно целу териотију јединице локалне самоуправе.

За веће привредне субјекте потребно је вршити редовно праћење емисија загађујућих материја у ваздух, а у складу са Уредбом о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздух.

За објекте за које се утврди да се не ради Студија процене утицаја на животну средину по Закону, по мишљењу надлежне службе за област заштите животне средине, а у складу са технологијом рада, утврђује се потреба вршења додатног мониторинга, посебно за праћење загађења ваздуха и вода (у складу са важећом законском регулативом).

2.3. МОНИТОРИНГ КВАЛИТЕТА ВОДЕ

Законом о заштити животне средине су дате и основне смернице заштите вода. Чланом 23. овог закона дефинисано је да се заштита и коришћење вода остварује интегралним управљањем водама, предузимањем мера за њихово очување и заштиту у складу са посебним законом.

У циљу предузимања мера за ограничавање даљег загађивања и евентуално побољшање вода, од значаја је стално и систематско контролисање параметара квалитета површинских и подземних вода.

За реке и језера одређује се еколошки статус, а за вештачка водна тела (ДТД канал) еколошки потенцијал.

Физичко-хемијска и бактериолошка анализа воде за пиће врши се у складу са Законом о водама и Правилником о хигијенској исправности воде за пиће, као и анализа квалитета подземних вода које се користе за водоснабдевање.

Обавеза лица (правног или физичког) које испушта приоритетне супстанце у површинске воде је да усклади своје емисије са стандардима квалитета животне средине за површинске воде које нису под утицајем прекограничног загађења, прописаним Уредбом о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање.

Предузећа која врше испитивање квалитета подземних вода, као и испитивање квалитета отпадних вода, дужна су да резултате испитивања доставе Републичком хидрометеоролошком заводу и јавном водопривредном предузећу месечно, а у случају хаваријског загађења воде, у току истог дана.

Посебна испитивања се обављају у циљу одређивања обима и могућности последица хаваријског загађивања, провере и дефинисања техничких решења и за друге намене, према посебно утврђеним програмима.

Мониторинг квалитета акватичних екосистема је неопходна активност у оквиру одрживог управљања водним ресурсима. Иако саставни део мониторинга у систему управљања водама, мерење физичко-хемијских параметара квалитета воде даје само слику о тренутном загађењу и зато мора бити комбиновано са биолошким мониторингом, јер живи свет акватичких екосистема осликава кумулативно и истовремено дејство свих еколошких фактора чије промене током времена нису некад довољне јачине и учесталости да би могле бити регистроване методама аналитичке хемије.

2.4. МОНИТОРИНГ КВАЛИТЕТА ЗЕМЉИШТА

Контрола квалитета земљишта спроводи се у складу са Законом о заштити животне средине, Законом о заштити земљишта, Уредбом о систематском праћењу стања и квалитета земљишта и Правилником о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама њиховог испитивања.

Заштита земљишта се остварује спровођењем мера и активности у поступцима планирања, управљања, коришћења, мониторинга и заштите од загађења и деградације земљишта ради очувања његових природних особина и функција.

Република, аутономна покрајина и јединице локалне самоуправе, у оквиру својих надлежности утврђених законом, обезбеђују систематско праћење стања и квалитета земљишта (мониторинг земљишта) и одржавање базе података о стању и квалитету земљишта, у складу са Програмом мониторинга земљишта. За потребе мониторинга земљишта успоставља се државна и локална мрежа.
Мониторинг земљишта на нивоу локалне мреже успоставља се за праћење квалитета земљишта на територији аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, а пре свега треба да обухвата мерна места која нису уврштена у програм државног мониторинга.

Избор локалитета за мониторинг на нивоу локалне мреже[11] зависи од специфичних услова сваке локалне самоуправе, при чему треба водити рачуна о присуству и распрострањености доминантних притисака који доводе до деградације земљишта претежно под утицајем човека (ерозија, загађење, сабијеност и нарушавање физичких својстава, губитак органског угљеника и биодиверзитета, салинизација, алкализација, ацидификација, клизишта и поплаве, прекривање земљишта и др.).

Критеријуми за одређивање броја и распореда мерних места на нивоу локалне мреже су:
1) тип земљишта;

[11] Прилог 1 Уредбе о систематском праћењу стања и квалитета земљишта („Службени гласник РС", бр. 73/19)

2) начин коришћења;
3) рељеф;
4) близина локалног извора загађења и врста загађења (индустријски комплекси, депоније, саобраћајнице и др.), као и присуство других ризика од загађења и деградације земљишта;
5) положај паркова и површина за рекреацију;
6) положај педагошких установа;
7) близина изворишта водоснабдевања;
8) могућност лаког прилаза локалитету;
9) стечене планске обавезе, које неће спречити да се локалитет у пројектованом циклусу мониторинга може трајно пратити са непромењеним базним поставкама.

У локалној мрежи мониторинга земљишта испитују се следећи параметри:
1) механички састав земљишта;
2) киселост земљишта (активна киселост pH у H2O, супституциона киселост pH у 1M KCl);
3) садржај CaCO3;
4) капацитет изменљивих катјона;
5) степен засићености базама;
6) садржај органске материје;
7) укупни тешки метали и потенцијално токсични елементи.

У зависности од начина коришћења земљишта у локалној мрежи, по потреби, испитују се и следећи параметри:
1) физичка својства земљишта: густина сувог земљишта, густина чврсте фазе, укупна порозност, ретенција воде при различитим притисцима, приступачна вода, брзина водопропустљивости, структура и тврдоћа;
2) хемијска својства земљишта: хидролитичка киселост земљишта, укупни азот и сумпор, садржај приступачних микро и макро елемената у земљишту, приступачни тешки метали и потенцијално токсични елементи, електропроводљивост*, хемијски састав подземне воде*, анјони и катјони у земљишту, угљоводоници нафтног порекла (фракције C6-C40), полициклични ароматични угљоводоници (PAH), остаци пестицида, полихлоровани бифенили (PCB), хлорфеноли, испарљиви халогени угљоводоници, испарљиви ароматични угљоводоници;
3) микробиолошка својства земљишта: активност дехидрогеназе и CO2 продукција;
4) остали параметри.

Земљиште у близини већих градских и индустријских насеља, прометних саобраћајница, земљишта где се одлажу разни отпадни материјали, пепелишта и јаловине, земљиште које се претерано ђубри органским и минералним ђубривима, залива загађеном водом и у другим случајевима испитује се на садржај опасних и штетних материја, а по потреби и нарушених хемијских и биолошких својстава.

Власник или корисник земљишта или постројења, чија делатност, односно активност може да буде или јесте узрок загађења и деградације земљишта, дужан је да у складу са Законом о заштити земљишта врши мониторинг земљишта.

Праћење параметара квалитета земљишта је неопходно вршити у континуитету дуги низ година, на одређеним местима за које се утврди евидентна угроженост параметара стања животне средине. Локације на којима је депонован незагађен материјал од ископавања (земља) не припадају контаминираним локацијама.

3. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА

Када су питању права и обавезе надлежних органа у вези праћења стања животне средине иста произилазе из Закона о заштити животне средине.

Обезбеђење мониторинга

Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе у оквиру своје надлежности утврђене законом обезбеђују континуалну контролу и праћење стања животне средине (у даљем тексту: мониторинг), у складу са овим и посебним законима.

Мониторинг је саставни део јединственог информационог система животне средине. Влада доноси програме мониторинга на основу посебних закона.

Аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе доноси програм мониторинга на својој територији који мора бити у складу са програмима вишег реда.

Садржина и начин вршења мониторинга

Мониторинг се врши систематским праћењем вредности индикатора, односно праћењем негативних утицаја на животну средину, стања животне средине, мера и активности које се предузимају у циљу смањења негативних утицаја и подизања нивоа квалитета животне средине.

Влада утврђује критеријуме за одређивање броја и распореда мерних места, мрежу мерних места, обим и учесталост мерења, класификацију појава које се прате, методологију рада и индикаторе загађења животне средине и њиховог праћења, рокове и начин достављања података, на основу посебних закона.

Овлашћена организација

Мониторинг може да обавља и овлашћена организација, ако испуњава услове у погледу кадрова, опреме, простора, акредитације за мерење датог параметра и СРПС стандарда у области узорковања, мерења, анализа и поузданости података, у складу са Законом.

Обавезе загађивача

У контексту мониторинга загађивача, Законом су прописане обавезе оператера постројења, односно комплекса који представља извор емисије и загађивања животне средине, да преко надлежног органа, овлашћене организације или самостално, уколико испуњава услове прописане законом, обавља мониторинг, односно да:

1) прати индикаторе емисија, односно индикаторе утицаја својих активности на животну средину, индикаторе ефикасности примењених мера превенције настанка или смањења нивоа загађења;
2) обезбеђује метеоролошка мерења за велике индустријске комплексе или објекте од посебног интереса за Републику Србију, аутономну покрајину или јединицу локалне самоуправе.

Загађивач планира и обезбеђује финансијска средства за обављање мониторинга, као и за друга мерења и праћење утицаја своје активности на животну средину.

Влада утврђује врсте активности и друге појаве које су предмет мониторинга, методологију рада, индикаторе, начин евидентирања, рокове достављања и чувања података, на основу посебних закона.

Достављање података

Државни органи, односно организације, органи аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, овлашћене организације и загађивачи дужни су да податке добијене мониторингом достављају Агенцији за заштиту животне средине на прописан начин.

Санација и ремедијација

Правно и физичко лице које деградира животну средину дужно је да изврши ремедијацију или на други начин санира деградирану животну средину, у складу са пројектима санације и ремедијације, на које сагласност даје надлежно министарство.

Законски оквир

Законски оквир за мониторинг квалитета параметара животне средине су следећи правни акти:

- Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС", бр. 135/04, 36/09, и 36/09-др. закон, 72/09 - др. закон, 43/11-УС, 14/16, 76/18 и 95/18-др. закон);
- Закон о заштити ваздуха („Службени гласник РС", бр. 36/09 и 10/13);
- Закон о заштити земљишта („Службени гласник РС", број 112/15);
- Закон о заштити од буке у животној средини („Службени гласник РС", бр. 36/09 и 88/10)
- Закон о водама („Службени гласник РС", бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18-др. закон);
- Уредба о изменама и допунама Уредбе о одређивању зона и агломерација („Службени гласник РС", бр. 58/11 и 98/12);
- Уредба о утврђивању програма контроле квалитета ваздуха у државној мрежи („Службени гласник РС", број 58/11);

- Уредба о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС", бр. 11/10, 75/10 и 63/13);
- Уредба о граничним вредностима емисија загађујућих материја у ваздух из постројења за сагоревање („Службени гласник РС", број 6/16);
- Уредба о класификацији вода („Службени гласник СРС", број 5/68);
- Уредба о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС", број 24/14);
- Уредба о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС", број 50/12);
- Уредба о граничним вредностима емисија загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС", бр. 67/11 и 48/12, 1/16);
- Уредба о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини („Службени гласник РС", број 75/10);
- Уредба о систематском праћењу стања и квалитета земљишта („Службени гласник РС", бр. 73/19);
- Уредба о граничним вредностима загађујућих, штетних и опасних материја у земљишту („Службени гласник РС", број 30/18 и 64/19);
- Правилник о хигијенској исправности воде за пиће („Службени лист СРЈ", бр. 42/98 и 44/99, „Службени гласник РС", број 28/19);
- Правилник о опасним материјама у водама („Службени гласник СРС", број 31/82);
- Правилник о методама мерења буке, садржини и обиму извештаја о мерењу буке („Службени гласник РС", број 72/10);
- Правилник о утврђивању водних тела површинских и подземних вода („Службени гласник РС", број 96/10);
- Правилник о референтним условима за типове површинских вода („Службени гласник РС", број 67/11);
- Правилник о параметрима еколошког и хемијског статуса површинских вода и параметрима хемијског и квантитативног статуса подземних вода („Службени гласник РС", број 74/11);
- Правилник о начину размене информација о мерним местима у државној и локалној мрежи, техникама мерења, као и о начину размене података добијених праћењем квалитета ваздуха у државној и локалним мрежама („Службени гласник РС", број 84/10);
- Правилник о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама њиховог испитивања („Службени гласник РС", број 23/94) и др.

4. ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ ПОЈАВЕ НЕОЧЕКИВАНИХ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА

За предметни Просторни план, од фазе припреме до коначног усвајања, укључен је процес процене утицаја стратешког карактера, у коначном циљу безбедне реализације планираних намена простора. У наведеном процесу утврђено је да постоји вероватноћа појаве неочекиваних негативних утицаја са негативним ефектима и последицама по животну средину, те је прописан и начин поступања у случају таквих појава.

У случају непланираног загађења животне средине неопходно је да се без одлагања предузму мере ради смањења штете у животној средини или уклањања даљих ризика, опасности и штете у животној средини. У ове мере спадају превентивне мере заштите и мере приправности и одговорности на удес.

У случају појаве неочекиваних негативних утицаја, у смислу ванредних ситуација и могућих удеса на севесо постројењу у обухвату Просторног плана, или у контактној зони Просторног плана, неопходно је поступати у складу са важећом законском регулативом: Закон о заштити животне средине, Закон о ванредним ситуацијама, Закон о потврђивању Конвенције о прекограничним ефектима индустријских удеса („Службени гласник РС-Међународни уговори", број 42/09), Закон о потврђивању Конвенције о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту („Службени гласник Р - Међународни уговори", број 102/07), Конвенција о прекограничном загађивању ваздуха на великим удаљеностима („Службени гласник СФРЈ-Међународни уговори", број 11/86) и др.

VI ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

1. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ

Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину дефинисани су основни методолошки приступ и садржај Извештаја о стратешкој процени.

Стратешка процена је инструмент којим се врши анализа планског документа, као и осталих расположивих просторних података (статистички и други подаци), добијених за потребе израде Просторног плана и Стратешке процене, као и валоризацијом постојећег стања на терену. Сва планска решења и мере заштите биле су предмет анализе у оквиру стратешке процене, у контексту синтезне процене њихових утицаја и интеракције са утицајима из окружења на природне ресурсе и живи свет, као и на животну средину. На основу утврђених валидних параметара формулисане су адекватне превентивне и санационе мере заштите животне средине, чијом ће се применом обезбедити концепт одрживог развоја предметног простора и ширег подручја.

Сама методологија стратешке процене се базира на одредбама Закона о заштити животне средине, а пре свега Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину, који утврђује услове, начин и поступак процењивања утицаја појединих садржаја Просторног плана на животну средину.

Примењени метод поштује наведене опште методолошке принципе и спроводи се у неколико фаза:

1. Утврђивање полазне основе стратешке процене, што обухвата: дефинисање предмета као и просторног обухвата Стратешке процене, циљеве и метод рада, правног, планског и документационог основа;
2. Анализа постојећег стања и стања квалитета чиниоца животне средине, кроз анализу природних услова (квалитета ваздуха, земљишта, вода, угроженост буком итд);
3. Процена могућег утицаја на животну средину на основу квантификације појединих елемената животне средине, научних сазнања, података објављених у литератури, другим студијама, искустава других земаља и сл;
4. Формулисање предлога мера за спречавање и ограничавање штетних утицаја у току спровођења и реализације Просторног плана, мера за унапређење стања животне средине, мера за праћење стања животне средине, које обухватају предлог индикатора за праћење стања животне средине и по потреби успостављање нових мерних тачака.

Потребно је нагласити да свака фаза има своје специфичности, те изискује посебан приступ у поступку интегралног планирања заштите и очувања квалитетне животне средине. Ограничења у спровођењу предложеног метода, посебно у фази приказа постојећег стања, представља недостатак квантификованих података за поједине параметре животне средине у обухвату предметног Просторног плана.

2. ТЕШКОЋЕ ПРИ ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Основну тешкоћу у спровођењу стратешке процене и изради Извештаја о стратешкој процени представљао је недостатак званичне, детаљно прописане јединствене методологије, на нивоу Правилника, што се одражава на квалитет стратешких процена које прате процедуру израде и доношења планске документације.

Информациона основа која је коришћена за Стратешку процену, највећим делом је преузета из достављене документације за потребе израде планског документа. Такође, за предметно подручје доступни су подаци о животној средини, али се проблем огледа у изостајању континуитета мониторинга одређених параметара па је карактер анализе података релативан.
При оцени планских решења уочен је проблем у практичној примени индикатора, имајући у виду да за планско подручје нису доступни систематизовани подаци и да нису вршења мерења одређених параметара животне средине, те да није утврђено нулто стање животне средине простора који је у обухвату овог Просторног плана и да на предметном простору и у ширем окружењу не постоји континуитет у мониторингу животне средине.

Тешкоћа при изради стратешке процене утицаја на животну средину огледа се и у раздвајању питања која су у домену (детаљне) процене утицаја на животну средину у односу на стратешке процене утицаја планских докумената на животну средину.

Европске препоруке су да стратешка процена не треба да улази у претерану квантификацију, да је њена суштина у вредновању и поређењу алтернатива/опција са аспекта могућих значајних утицаја на животну средину, да је нагласак, када се ради о карактеру утицаја, на кумулативним и синергијским ефектима, да се спроводи једино за програме и планове јавног карактера итд.

VII ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

У процесу одлучивања током израде материјала за рани јавни увид, а потом и Нацрта просторног плана била је укључена Влада АП Војводине, кроз учешће ресорних секретаријата, јавних предузећа и стручних органа и организација, те локалних самоуправа чија је територија у обухвату Просторног плана, у циљу усклађивања циљева и захтева за предметни простор. Активности које су спроведене током израде Просторног плана, чију је израду паралелно пратила Стратешка процена, приказане су прегледно у поглављу *Резултати претходних консултација са надлежним органима и организацијама*.

Стратешка процена утицаја интегрисана је као процес у све фазе израде Просторног плана, чиме је било омогућено правовремено интегрисање циљева и принципа одрживог развоја у све фазе израде предметног планског документа (од почетних циљева, преко дефинисања стратешких опредељења и утврђивања планских решења), у циљу спречавања или ограничавања негативних утицаја на животну средину, здравље људи, биодиверзитет, природне вредности, заштићена природна и културна добра и друге створене вредности.

Сходно одредбама Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину омогућено је учешће заинтересованих органа и организација у току израде Извештаја о стратешкој процени, кроз излагање на јавни увид заједно са планским документом.

Јавни увид и јавна расправа за Извештај о стратешкој процени се организује, по правилу у оквиру излагања Просторног плана на јавни увид и одржавања јавне расправе у складу са Законом о планирању и изградњи и Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Такође, орган надлежан за припрему планског документа доставља на мишљење извештај о стратешкој процени органу надлежном за заштиту животне средине, заинтересованим органима и организацијама. Заинтересовани органи и организације дужни су да доставе мишљење у року од 30 дана од дана пријема захтева.

VIII ЗАКЉУЧЦИ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Проблематика заштите животне средине разматрана је у оквиру планског документа, али и у оквиру Стратешке процене. Примењена методологија је описана у претходном поглављу и сагласна је са претпоставкама које су дефинисане у оквиру Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину којим се дефинише садржина Извештаја о стратешкој процени.

Циљ израде Извештаја о стратешкој процени утицаја предметног Просторног плана на животну средину је сагледавање могућих значајних негативних утицаја планских решења на квалитет животне средине и прописивање одговарајућих мера за њихово смањење, односно довођење у прихватљиве оквире (границе) дефинисане законском регулативом. Да би се постављени циљ могао остварити, било је потребно сагледати постојеће стање животне средине и предвиђена планска решења.

Вредновањем односа позитивних и негативних утицаја и ефеката, може се закључити да имплементација планских решења обезбеђује трајне позитивне ефекте у смислу контролисаног управљања простором и животном средином.

Током израде Просторног плана и стратешке процене усаглашавана су решења, ублажени или отклоњени конфликти планираних намена и постојећег стања у простору, дефинисане мере заштите у Просторном плану, чијом ће се применом потенцијално негативни утицаји елиминисати или смањити на минималну меру.

Планирани мониторинг животне средине омогућиће контролу утицаја Просторног плана на животну средину.

Примена и спровођење планираних мера заштите при имплементацији Просторног плана, контрола и надзор над применом мера и мониторинг животне средине, представљају обавезне еколошке мере и смернице у циљу спречавања појава негативних утицаја и ефеката на животну средину у обухвату овог Просторног плана.

Мере заштите дате овим Извештајем обавезан су елеменат квалитетног управљања животном средином и представљају минимум обавеза за све субјекте чије ће активности имати утицаја на локалном нивоу, али и ширем подручју, усмеравајући планирање и уређење простора, као и коришћење и заштиту природних ресурса и вредности, обезбеђујући оптималне услове за живот и рад људи, заснованих на начелу одрживог развоја.

Стратешка процена предметног Просторног плана у одређеним сегментима има карактер општости што је проузроковано непостојањем релевантних квантификованих података о квалитету животне средине (квалитет ваздуха, земљишта и воде).

Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину је завршни документ поступка стратешке процене и представља саставни део Просторног плана. У циљу ефикаснијег поступка и поједностављивања поступка укључивања јавности, Извештај се припрема истовремено у току израде Просторног плана, те се ова два документа упоредо излажу на јавни увид, и упућују у поступак разматрања и доношења.

IX ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Оцена Извештаја о стратешкој процени врши се на основу критеријума садржаних у Прилогу II Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС", број 135/04 и 88/10).

На основу оцене Извештаја, орган надлежан за послове заштите животне средине даје сагласност на Извештај о стратешкој процени, у складу са Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Извештај о стратешкој процени саставни је део документационе основе плана, сходно члану 24. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Б) ГРАФИЧКИ ДЕО

ПРОСТОРНИ ПЛАН
ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ
ПРЕДЕЛА „ВРШАЧКЕ ПЛАНИНЕ“

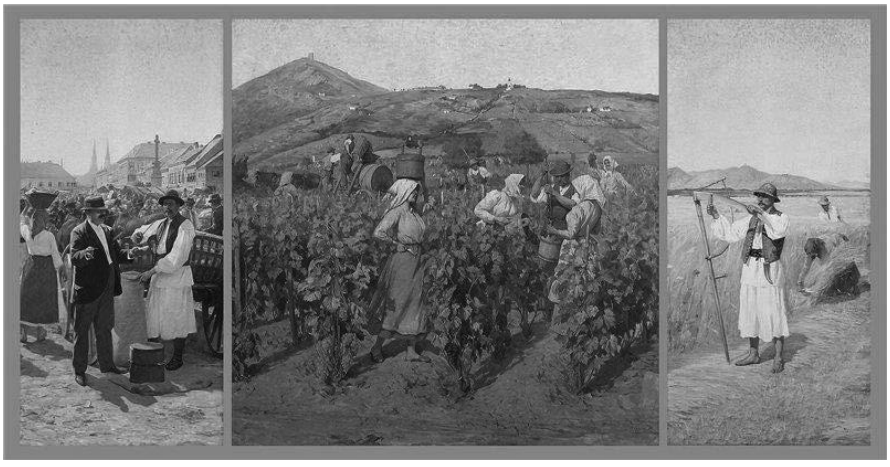

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ:

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА УРБАНИЗАМ
И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАР

Владимир Галић

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПРЕДЕЛА „ВРШАЧКЕ ПЛАНИНЕ"

ОБРАЂИВАЧ:

ЈП „ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ ВОЈВОДИНЕ" НОВИ САД

Е - 2652

ОДГОВОРНИ ПЛАНЕР

мр Владимир Пихлер, дипл.инж.арх.
Број лиценце 100 0265 15

ДИРЕКТОР

Предраг Кнежевић, дипл.правник

Нови Сад, 2020. године

ОБРАЂИВАЧ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА: ЈП „ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ ВОЈВОДИНЕ" НОВИ САД

Одговорни планери, синтеза и координација израде:	мр Владимир Пихлер, дипл.инж.арх. мр Драгана Дунчић, дипл.пр.планер Славица Пивнички, дипл.инж.пејз.арх.
Помоћник директора:	мр Драгана Дунчић, дипл.пр.планер
Стручни тим:	
Претежна намена површина и концепција развоја простора:	мр Владимир Пихлер, дипл.инж.арх. Иван Тамаш, дипл.пр.планер-мастер
Заштићена природна добра, непокретна културна добра и категоризација типова предела:	Славица Пивнички, дипл.инж.пејз.арх. Зорица Бошњачић, мастер дипл.инж.арх. мр Владимир Пихлер, дипл.инж.арх. Наташа Медић, дипл.инж.пејз.арх.
Становништво, мрежа насеља, јавне службе и регионални/прекогранични аспекти развоја:	Наташа Симичић, дипл.пр.планер-мастер
Природни услови и ресурси:	Славица Пивнички, дипл.инж.пејз.арх. Наташа Медић, дипл.инж.пејз.арх. Бранко Миловановић, дипл.инж.мелио. Мирољуб Љешњак, дипл.инж.пољ. Милан Жижић, дипл.инж.маш. Марина Митровић, мастер проф.геогр.
Привреда:	Марина Митровић, мастер проф.геогр. Наташа Симичић, дипл.пр.планер-мастер др Оливера Добривојевић, дипл.пр.план. Славица Пивнички, дипл.инж.пејз.арх. Мирољуб Љешњак, дипл.инж.пољ.
Саобраћајна инфраструктура:	Зоран Кордић, дипл.инж.саоб.
Водна инфраструктура:	Бранко Миловановић, дипл.инж.мелио.
Електроенергетска и електронска комуникациона инфраструктура:	Зорица Санадер, дипл.инж.елек.
Термоенергетска инфраструктура:	Милан Жижић, дипл.инж.маш.
Заштита животне средине:	Тања Топо, дипл.инж.зашт.жив.сред.
Заштита од елементарних непогода:	Марина Митровић, мастер проф.геогр.
Одбрана земље:	Радованка Шкрбић, дипл.инж.арх.
Правна регулатива:	Теодора Томин Рутар, дипл.правник
Геодетско документациона и аналитичко информациона основа:	Иван Тамаш, дипл.пр.планер-мастер Милко Бошњачић, мастер дипл.инж.геод. Радован Ристић, елек.техн. Драгана Матовић, оператер Ђорђе Кљаић, геод.техн. Душко Ђоковић, копирант

НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА: ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА УРБАНИЗАМ И ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Координација процедуре:	Светлана Килибарда, дипл.правник Софија Шумаруна, дипл.инж.арх. Јелена Вујасиновић Гркинић, дипл.инж.арх.-мастер др Сања Симеунчевић Радуловић, дипл.инж.арх.

5000164300713

ИЗВОД О РЕГИСТРАЦИЈИ ПРИВРЕДНОГ СУБЈЕКТА

Република Србија
Агенција за привредне регистре

ОСНОВНИ ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТАК

Матични / Регистарски број	08068313

СТАТУС

Статус привредног субјекта	Активан

ПРАВНА ФОРМА

Правна форма	Јавно предузеће

ПОСЛОВНО ИМЕ

Пословно име	JAVNO PREDUZEĆE ZA PROSTORNO I URBANISTIČKO PLANIRANJE I PROJEKTOVANJE ZAVOD ZA URBANIZAM VOJVODINE NOVI SAD
Скраћено пословно име	JP ZAVOD ZA URBANIZAM VOJVODINE NOVI SAD

ПОДАЦИ О АДРЕСАМА

Адреса седишта

Општина	Нови Сад - град
Место	Нови Сад, Нови Сад - град
Улица	Железничка
Број и слово	6/III
Спрат, број стана и слово	/ /

Адреса за пријем електронске поште

Е- пошта	zavurbvo@gmail.com

ПОСЛОВНИ ПОДАЦИ

Подаци оснивања

Датум оснивања	16.02.1959

Време трајања

Време трајања привредног субјекта	Неограничено

Претежна делатност

Шифра делатности	7111
Назив делатности	Архитектонска делатност

Остали идентификациони подаци

Порески Идентификациони Број (ПИБ) 100482355

Подаци од значаја за правни промет

Текући рачуни

325-9500600027868-60
325-9500600027867-63
325-9500600027866-66
840-0000000714743-84
160-0000000416883-48
160-0050370002379-64

Контакт подаци

Интернет адреса www.zavurbvo.co.rs

Подаци о статуту / оснивачком акту

Датум важећег статута 09.10.2019

Датум важећег оснивачког акта 18.09.2019

Законски (статутарни) заступници

Физичка лица

1. Име Предраг Презиме Кнежевић

ЈМБГ 1611976820129

Функција Директор

Ограничење супотписом не постоји ограничење супотписом

Надзорни одбор

Председник надзорног одбора

Име Младен Презиме Тадић

ЈМБГ 2401981300078

Чланови надзорног одбора

1. Име Никола Презиме Крнета

ЈМБГ 0201983800047

2. Име Милан Презиме Жижић

ЈМБГ 0311967800118

Чланови / Сувласници

Подаци о члану

Пословно име: Opština Žitište

Регистарски / Матични број: 08030715

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	26.05.2017

Сувласништво удела од износ(%): **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Sečanj

Регистарски / Матични број: 08019215

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	30.05.2017

Сувласништво удела од износ(%): **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Senta

Регистарски / Матични број: 08038490

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
износ	датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD	11.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Srbobran

Регистарски / Матични број: 08013438

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	05.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Srbobran

Регистарски / Матични број: 08013438

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	08.05.2017

износ(%)

Сувласништво удела од **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Titel

Регистарски / Матични број: 08050724

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	04.05.2017

Сувласништво удела од износ(%) **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Čoka

Регистарски / Матични број: 08381984

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	26.05.2017

Сувласништво удела од износ(%) **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Bač

Регистарски / Матични број: 08012814

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	12.05.2017

Сувласништво удела од износ(%) **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Beočin

Регистарски / Матични број: 08439940

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	26.04.2017

Сувласништво удела од износ(%): **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Bačka Topola

Регистарски / Матични број: 08070555

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	24.05.2017

Сувласништво удела од износ(%): **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Bečej

Регистарски / Матични број: 08359466

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
износ	датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD	17.05.2017

	износ(%)
Сувласништво удела од	**0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Bački Petrovac

Регистарски / Матични број: 08127808

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	02.06.2017

	износ(%)
Сувласништво удела од	**0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Vrbas

Регистарски / Матични број: 08285071

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	29.05.2017

	износ(%)
Сувласништво удела од	**0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Žabalj

Регистарски / Матични број: 08157111

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	

износ	датум
Уплаћен: 80.042,71 RSD	03.05.2017

Сувласништво удела од износ(%) **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Inđija

Регистарски / Матични број: 08027536

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	

износ	датум
Уплаћен: 80.042,71 RSD	12.05.2017

Сувласништво удела од износ(%) **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Irig

Регистарски / Матични број: 08032165

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	

износ	датум
Уплаћен: 80.042,71 RSD	12.04.2017

Сувласништво удела од износ(%) **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Kanjiža

Регистарски / Матични број: 08141231

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	26.05.2017

Сувласништво удела од износ(%): **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Mali Iđoš

Регистарски / Матични број: 08695059

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	02.06.2017

Сувласништво удела од износ(%): **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Nova Crnja

Регистарски / Матични број: 08013705

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
износ	датум

Уплаћен: 80.042,71 RSD	16.05.2017

	износ(%)
Сувласништво удела од	**0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Novi Kneževac

Регистарски / Матични број: 08385327

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	10.05.2017

	износ(%)
Сувласништво удела од	**0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Plandište

Регистарски / Матични број: 08057567

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	23.05.2017

	износ(%)
Сувласништво удела од	**0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Apatin

Регистарски / Матични број: 08350957

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	

износ	датум
Уплаћен: 80.042,71 RSD	06.09.2017

	износ(%)
Сувласништво удела од	**0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Ada

Регистарски / Матични број: 08070636

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	

износ	датум
Уплаћен: 80.042,71 RSD	31.08.2017

	износ(%)
Сувласништво удела од	**0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Grad Kikinda

Регистарски / Матични број: 08176396

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	

износ	датум
Уплаћен: 80.042,71 RSD	21.08.2017

	износ(%)
Сувласништво удела од	**0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Opština Odžaci

Регистарски / Матични број: 08327700

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	18.09.2018

Сувласништво удела од износ(%): **0,200000000000**

Подаци о члану

Назив: ОПШТИНА ТЕМЕРИН

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 80.042,71 RSD	17.07.2019

Сувласништво удела од износ(%): **0,200000000000**

Подаци о члану

Пословно име: Autonomna Pokrajina Vojvodina - Pokrajinska Vlada

Регистарски / Матични број: 08068615

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 659.968,59 EUR, у противвредности од 40.021.353,26 RSD	
износ	датум

Уплаћен: 659.968,59 EUR, у противвредности од 40.021.353,26 RSD	30.06.2002

	износ(%)
Сувласништво удела од	**94,800000000000**

Основни капитал друштва

Новчани

износ	датум
Уписан: 659.968,59 EUR, у противвредности од 40.021.353,26 RSD	
Уписан: 1.680.896,91 RSD	
Уписан: 240.128,13 RSD	
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уписан: 80.042,71 RSD	
Уплаћен: 1.680.896,91 RSD	
Уплаћен: 240.128,13 RSD	
Уплаћен: 659.968,59 EUR, у противвредности од 40.021.353,26 RSD	30.06.2002
Уплаћен: 80.042,71 RSD	18.09.2018
Уплаћен: 80.042,71 RSD	17.07.2019

Забележбе

1	Тип	-
	Датум	21.09.2005
	Текст	На основу Одлуке Скупштине АП Војводине од 27.06.2002. године овај субјект уписа променио је облик и организује се као Јавно предузеће за просторно и урбанистичко планирање и пројектовање ZAVOD ZA URBANIZAM VOJVODINA, NOVI SAD.

Регистратор: Миладин Маглов

ИНЖЕЊЕРСКА КОМОРА СРБИЈЕ

ЛИЦЕНЦА

ОДГОВОРНОГ ПЛАНЕРА

На основу Закона о планирању и изградњи и
Статута Инжењерске коморе Србије

УПРАВНИ ОДБОР ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ
утврђује да је

Владимир С. Пихлер

дипломирани инжењер архитектуре
ЛИБ 01079074048

одговорни планер

Број лиценце
100 0265 15

ПРЕДСЕДНИК КОМОРЕ

Проф. др Милисав Дамњановић
дипл. инж. арх.

У Београду,
30. априла 2015. године

САДРЖАЈ

А) ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ 1
I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА 2
1. ПРЕДМЕТ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА 2
2. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА, ОПИС ГРАНИЦА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ И ГРАНИЦА ЦЕЛИНА И ПОДЦЕЛИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ 3
2.1. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА 3
2.2. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ 3
2.3. ОПИС ГРАНИЦА ПРОСТОРНИХ ПОДЦЕЛИНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ 5
2.3.1. Опис границе просторне подцелине ПИО „Вршачке планине" 5
2.3.2. Опис границе просторне подцелине Заштићено станиште „Мали вршачки рит" 8
3. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ДРУГИХ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА 8
3.1. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА 8
3.1.1. Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године 9
3.1.2. Регионални просторни план Аутономне покрајине Војводине 12
3.2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ОД ЗНАЧАЈА ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА 15
3.3. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА 16
4. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА 18
4.1. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА 18
4.1.1. Карактер предела 19
4.1.2. Природни услови 21
4.1.3. Природне вредности 24
4.1.3.1. Природна добра 24
3.1.3.2. Природни ресурси 26
4.1.4. Културно наслеђе 28
4.1.5. Становништво 30
4.1.6. Мрежа и функције насеља и јавне службе 31
4.1.7. Привреда 31
4.1.8. Саобраћај и инфраструктурни системи 33
4.1.8.1. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура 33
4.1.8.2. Водна и комунална инфраструктура 34
4.1.8.3. Енергетска инфраструктура 37
4.1.8.4. Електронска комуникациона инфраструктура 38
4.1.9. Стање животне средине 38
4.1.10. Елементарне непогоде, техничко – технолошке несреће и ратна разарања 40
4.2. SWOT АНАЛИЗА 42
II ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ 43
1. ПРИНЦИПИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА 43
2. ОПШТИ И ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА 44
2.1. ПРЕДЕО, ПРИРОДНА И КУЛТУРНА ДОБРА 45
2.2. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ 45
2.3. СТАНОВНИШТВО, МРЕЖА НАСЕЉА И ЈАВНЕ СЛУЖБЕ 46
2.4. ПРИВРЕДА 46
2.5. САОБРАЋАЈ И ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ 47
2.6. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ 48
3. РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ, ФУНКЦИОНАЛНЕ ВЕЗЕ И МЕЂУОДНОСИ СА ОКРУЖЕЊЕМ 48
4. ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ 49
4.1. ОСНОВНЕ КОНЦЕПЦИЈСКЕ ПОСТАВКЕ - ПРЕДЕОНИ ПРИСТУП ПЛАНИРАЊУ ПРОСТОРА 49
4.2. ПРОСТОРНИ ОКВИР ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА 49
III ПЛАНСКА РЕШЕЊА РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ СА УТИЦАЈЕМ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА РАЗВОЈ ПОЈЕДИНИХ ОБЛАСТИ 51
1. ЗАШТИТА ВРЕДНОСТИ КАРАКТЕРА ПРЕДЕЛА, ЗАШТИТА ПРИРОДНОГ И КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА У ПОДРУЧЈУ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ 51
1.1. ЗАШТИТА ВРЕДНОСТИ КАРАКТЕРА ПРЕДЕЛА 51
1.2. ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ДОБАРА 51
1.2.1. Заштићена подручја 51
1.2.2. Станишта заштићених и строго заштићених врста 51
1.2.3. Еколошки коридори 52
1.3. ЗАШТИТА КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА 52

2. ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ СИСТЕМА И РЕСУРСА У ПОДРУЧЈУ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ 53
2.1. ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ 53
2.2. ШУМЕ И ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ 53
2.3. ВОДЕ И ВОДНО ЗЕМЉИШТЕ 54
2.4. ГЕОЛОШКИ РЕСУРСИ 55
3. УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА ДЕМОГРАФСКЕ И СОЦИЈАЛНЕ ПРОЦЕСЕ И СИСТЕМЕ 56
3.1. ДЕМОГРАФСКИ РАЗВОЈ 56
3.2. МРЕЖА И ФУНКЦИОНИСАЊЕ НАСЕЉА 56
3.3. РАЗВОЈ И РАЗМЕШТАЈ ЈАВНИХ СЛУЖБИ 56
4. УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА ЕКОНОМИЈУ И ПРИВРЕДНЕ СИСТЕМЕ 57
4.1. ТУРИЗАМ 57
4.2. ПОЉОПРИВРЕДА 59
4.3. ШУМАРСТВО И ЛОВ 60
5. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА У ПОДРУЧЈУ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ И ПОВЕЗИВАЊЕ СА ДРУГИМ МРЕЖАМА 60
5.1. САОБРАЋАЈНА ИНФРАСТРУКТУРА 60
5.2. ВОДНА ИНФРАСТРУКТУРА 62
5.3. ЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА 66
5.3.1. Електроенергетска инфраструктура 66
5.3.2. Термоенергетска инфраструктура 67
5.3.3. Обновљиви извори енергије 68
5.4. ЕЛЕКТРОНСКА КОМУНИКАЦИОНА ИНФРАСТРУКТУРА 68
6. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ЗАШТИТА ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА, АКЦИДЕНТНИХ СИТУАЦИЈА, КОРИШЋЕЊЕ И УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ У ПОДРУЧЈУ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ 70
6.1. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ 70
6.2. ЗАШТИТА ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА И АКЦИДЕНТНИХ СИТУАЦИЈА 71
6.3. КОРИШЋЕЊЕ И УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ 72
7. НАМЕНА ПРОСТОРА И БИЛАНС ПОВРШИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ 72
IV ПРАВИЛА УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА, ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА 73
1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗЕМЉИШТА 73
1.1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА ПО ПРОСТОРНИМ ЦЕЛИНАМА 73
1.1.1. Правила уређења за подручје утицаја на посебну намену 73
1.1.2. Правила уређења за подручје посебне намене 73
1.1.2.1. Правила уређења у просторној подцелини ПИО „Вршачке планине" 74
1.1.2.2. Правила уређења просторној подцелини Заштићено станиште „Мали Вршачки рит" 76
1.1.2.3. Правила уређења у просторној подцелини „Зона непосредног утицаја на заштићена природна добра" 77
1.2. УРБАНИСТИЧКИ И ДРУГИ УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ И ИЗГРАДЊУ ПОВРШИНА И ОБЈЕКАТА ЈАВНЕ НАМЕНЕ И МРЕЖЕ САОБРАЋАЈНЕ И ДРУГЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ 78
1.2.1. Саобраћајна инфраструктура 78
1.2.2. Водна и комунална инфраструктура 79
1.2.3. Енергетска инфраструктура 81
1.2.3.1. Електроенергетска инфраструктура 81
1.2.3.2. Термоенергетска инфраструктура 84
1.2.3.3. Коришћење обновљивих извора енергије 87
1.2.4. Електронска комуникациона инфраструктура 87
1.2.5. Правила за подизање заштитних појасева зеленила 89
1.3. СТЕПЕН КОМУНАЛНЕ ОПРЕМЉЕНОСТИ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА ПО ЦЕЛИНАМА КОЈИ ЈЕ ПОТРЕБАН ЗА ИЗДАВАЊЕ ЛОКАЦИЈСКЕ И ГРАЂЕВИНСКЕ ДОЗВОЛЕ 89
1.4. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДНОГ И КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА, ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЖИВОТА И ЗДРАВЉА ЉУДИ 90
1.4.1. Услови и мере заштите и уређења предела 90
1.4.2. Услови и мере заштите и уређења природних добара 90
1.4.2.1. Заштићена подручја 90
1.4.2.2. Станишта заштићених и строго заштићених врста 97
1.4.2.3. Еколошки коридори и заштитне зоне еколошких коридора и станишта 97
1.4.2.4. Опште мере заштите биодиверзитета 100
1.4.2.5. Геолошко и палеонтолошко наслеђе 101
1.4.3. Услови и мере заштите и уређења непокретних културних добара 101
1.4.4. Услови и мере заштите живота и здравља људи 101
1.4.5. Услови и мере заштите, уређења и унапређења животне средине 102

1.4.6. Услови и мере заштите од елементарних непогода и акцидентних ситуација 105
1.4.7. Уређење простора од интереса за одбрану земље..... 107
2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА У ОКВИРУ ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ..... 107
2.1. ОПШТА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА У ПОДРУЧЈУ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ..... 107
2.2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ПОЉОПРИВРЕДНОМ ЗЕМЉИШТУ..... 109
2.2.1. Правила грађења у виноградарско-воћарској зони 109
2.2.2. Правила грађења за туристичке садржаје у оквиру виноградарско-воћарске зоне... 110
2.3. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ШУМСКОМ ЗЕМЉИШТУ..... 112
2.4. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ВОДНОМ ЗЕМЉИШТУ 114
2.5. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ГРАЂЕВИНСКОМ ЗЕМЉИШТУ..... 115
2.5.1. Правила грађења за зону кућа за одмор у подручју посебне намене..... 115
2.5.2. Правила грађења за туристичко-рекреативне комплексе у просторној подцелини ПИО „Вршачке планине"..... 116
2.6. КРИТЕРИЈУМИ КОЈИМА СЕ УТВРЂУЈЕ ЗАБРАНА ГРАЂЕЊА НА ОДРЕЂЕНОМ ПРОСТОРУ ИЛИ ЗА ОДРЕЂЕНЕ ВРСТЕ ОБЈЕКАТА..... 118
2.6.1. Заштитни појас јавних путева 118
2.6.2. Заштитни пружни и инфраструктурни појас..... 118
2.6.3. Зоне заштите изворишта водоснабдевања 119
2.6.4. Зоне заштите око водних објеката (одбрамбених насипа и канала) 119
2.6.5. Зона заштите електроенергетских објеката 120
2.6.6. Зона заштите коридора електронских комуникационих система веза 121
2.6.7. Зона заштите термоенергетске инфраструктуре 121
2.6.8. Зона заштите око противградних станица..... 123
2.6.9. Зона заштите строго заштићених и заштићених врста и еколошких коридора са заштитним зонама 123
V ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА 124
1. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ И УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ 124
2. СМЕРНИЦЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА 124
2.1. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНОВА У ПОДРУЧЈУ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ..... 125
2.1.1. Смернице за израду одговарајућег урбанистичког плана за инфраструктуру и комуналне садржаје 125
2.1.2. Смернице за израду одговарајућег урбанистичког плана за приступне путеве у посебној намени 125
2.1.3. Смернице за израду одговарајућег урбанистичког плана за комплекс манастира и комплекса верског објекта..... 126
2.1.4. Смернице за израду одговарајућег урбанистичког плана за туристичко-рекреативни комплекс 126
2.1.5. Смернице за израду одговарајућег урбанистичког плана за објекте ловног туризма на шумском земљишту 127
2.1.6. Смернице за израду плана детаљне регулације „Долина потока Месић"..... 128
2.1.7. Смернице за израду одговарајућег планског документа за научно-едукативне комплексе..... 129
2.1.8. Опште смернице за израду планских докумената у надлежности Града Вршца у подручју посебне намене..... 129
2.2. СМЕРНИЦЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА У „ЗОНИ УТИЦАЈА НА ПОСЕБНУ НАМЕНУ" - ПОДРУЧЈЕ ВАН ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ 130
2.2.1. Смернице за израду планских докумената чије је доношење у надлежности Града Вршца ван подручја посебне намене..... 130
2.2.2. Препоруке за израду посебних студија, планова и пројеката 131
3. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ПРОЈЕКТИ..... 131
4. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ 133

Б) ГРАФИЧКИ ДЕО

Редни број	Реферални карте	Размера
1	Посебна намена простора	1:50 000
1а	Посебна намена простора – Подручје посебне намене	1:25 000
2	Мрежа насеља и инфраструктурни системи	1:50 000
3.1.	Заштита природних и непокретних културних добара	1:50 000
3.2.	Природни ресурси и заштита животне средине	1:50 000
4	Карта спровођења	1:50 000

B) ПРИЛОГ

Списак закона од значаја за израду Просторног плана

Списак слика, табела и графикона у тексту

Насловна страна

Паја Јовановић, Вршачки триптих, 1895. година, уље на платну, Градски музеј Вршца. Слика је изложена на Будимпештанској миленијумској изложби 1896. године.

Слика

Слика 1. Прегледна карта подручја посебне намене и зоне утицаја на посебну намену 3
Слика 2: Извод из РПП АПВ, Референтна карта бр. 3.2 „Туризам и заштита културних добара" 13
Слика 3. Карта сеизмичког хазарда за повратни период од 475 година 40
Слика 4. Прегледна карта простора заштићених природна добра ПИО „Вршачке планине", и Заштићено станиште "Мали вршачки рит" са планираним проширењима и режимима заштите 96

Табела

Табела 1. Станишта на простору обухвата Просторног плана 25
Табела 2. Преглед споменика културе од изузетног значаја 29
Табела 3. Преглед споменика културе од великог значаја 29
Табела 4. Преглед споменика културе 29
Табела 5. Преглед градитељских објеката која уживају претходну заштиту 30
Табела 6. Преглед старих језгара насеља која уживају претходну заштиту 30
Табела 7. Укупан број становника и домаћинстава у обухвату Просторног плана 31
Табела 8. Акумулације на територији Града Вршац 36
Табела 9. Биланс површина обухвата Просторног плана 72
Табела 10. Биланс површина просторних подцелина подручја посебне намене 72
Табела 11. Минимална дозвољена хоризонтална растојања подземних гасовода од стамбених објеката, објеката у којима стално или повремено борави већи број људи (од ближе ивице цеви до темеља објекта) 84
Табела 12. Минимална дозвољена растојања спољне ивице подземних челичних гасовода 10 bar < МОР ≤ 16 bar и челичних и ПЕ гасовода 4 bar < МОР ≤ 10 bar са другим гасоводима, инфраструктурним и другим објектима 84
Табела 13. Минимална дозвољена растојања спољне ивице подземних челичних и ПЕ гасовода МОР ≤ 4 bar са другим гасоводима, инфраструктурним и другим објектима 85
Табела 14. Минимална хоризонтална растојања подземних гасовода од надземне електромреже и стубова далековода 85
Табела 15. Минимална хоризонтална растојања МРС, МС и РС од стамбених објеката и објеката у којима стално или повремено борави већи број људи 85
Табела 16. Минимална хоризонтална растојања МРС, МС и РС од осталих објеката 86
Табела 17. Минимална дубина укопавања челичних и ПЕ гасовода, мерена од горње ивице цеви, код укрштања са другим објектима 86
Табела 18. Режим заштите I (првог) степена 91
Табела 19. Режим заштите II (другог) степена 91
Табела 20. Режим заштите III (трећег) степена 92
Табела 21. Режим заштите II (другог) степена 92
Табела 22. Режим заштите III (трећег) степена 93
Табела 23. Режим заштите I (првог) степена 94
Табела 24. Режим заштите II (другог) степена 94
Табела 25. Режим заштите III (трећег) степена 94
Табела 26. Услови и мере заштите на стаништима заштићених и строго заштићених врста која се налазе ван грађевинских подручја 97
Табела 27. Услови и мере заштите на природним стаништима заштићених и строго заштићених врста која су обухваћена грађевинским подручјима 97
Табела 28. Мере за заштитну зону еколошких коридора и станишта заштићених и строго заштићених врста од националног значаја 99
Табела 29. Ширина заштитног појаса насељених зграда, у зависности од притиска и пречника гасовода ... 122
Табела 30. Ширина експлоатационог појаса гасовода у зависности од притиска и пречника гасовода 122
Табела 31. Минимална растојања спољне ивице подземних гасовода од других објеката или објеката паралелних са гасоводом 122

Графикон

Графикон 1. Структура шума у обухвату Просторног плана 26

Списак скраћеница коришћених у тексту:

АД	Акционарско друштво
ASCI	(енг. Areas of Special Conservation Interest) - Подручја од посебног интереса за очување
АПВ	Аутономна покрајина Војводина
ВЕ	Ветроелектрана
ГЈ	Газдинска јединица
ДВ	Далековод
ДН	Називни пречник цеви
ДП	Државни пут
ДСЕЕ	Дистрибутивни систем електричне енергије
ЕК	Електронски комуникациони
ЕМС	Европска макросеизмичка скала
ЕУ	Европска унија
IBA	(енг. Important Bird Areas) – Међународно значајно подручје за птице
ICT	Информационо комуникационе технологије
IPA	(енг. Important Plant Areas) – Међународно значајна биљна подручја
ИРО	Изводно разводни орман
ЈП	Јавно предузеће
ЈКП	Јавно комунално предузеће
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
КДС	Кабловско дистрибутивни систем
КО	Катастарска општина
к.п.	Катастарска парцела
МГ	Магистрални гасовод
MOP	(енг. Maximum operating pressure) – Максимални радни притисак
МРС	Мернорегулациона станица
m н.в.	Метара надморске висине
НКД	Непокретно културно добро
ОИЕ	Обновљиви извори енергије
ОКМ	Основна каналска мрежа
ОММ	Орман мерног места
ПЕ	Полиетиленски
ПИО	Предео изузетних одлика
ППО	Просторни план општине
ППОВ	Постројење за прераду отпадних вода
ППРН	Просторни план подручја посебне намене
ППРС	Просторни план Републике Србије
ПВЦ	Поливинил хлорид
РБС	Радио базна станица
РХМЗ	Републички хидрометеоролошки завод
РГ	Разводни гасовод
РПП АПВ	Регионални просторни план Аутономне покрајине Војводине
РРС	Радио релејна станица
РС	Република Србија
РТВ	Радио телевизија
РР	Радио-релејни
СФРЈ	Социјалистичка Федеративна Република Југославија
СН	Средње напонских
SEETO	(енг. South East Europe Transport Observatory) - Саобраћајна опсерваторија за југоисточну Европу
СРЈ	Савезна Република Југославија
SWOT	Акроним од енглеских речи: Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats - снаге, слабости, прилике, претње
ТК	Телекомуникациони
ТС	Трафостаница
УС	Уставни суд
UIC	International union of railways
ХС ДТД	Хидросистем Дунав-Тиса-Дунав

А) ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

На основу Покрајинске скупштинске одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене предела „Вршачке планине" („Службени лист АПВ", број 26/18), приступило се изради Просторног плана подручја посебне намене предела „Вршачке планине" (у даљем тексту: Просторни план). Упоредо са израдом Просторног плана, приступа се изради Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана на животну средину, а на основу Одлуке о изради стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене предела „Вршачке планине" на животну средину („Службени лист АПВ", број 26/18).

Носилац израде Просторног плана је Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине Нови Сад, Булевар Михајла Пупина број 16.

Обрађивач Просторног плана је Јавно предузеће за просторно и урбанистичко планирање и пројектовање „Завод за урбанизам Војводине" Нови Сад, Железничка број 6/III.

Просторни план подручја посебне намене се доноси за подручје које захтева успостављање посебног режима организације, уређења, коришћења и заштите простора у циљу истицања културно-историјских, природних и амбијенталних вредности, у складу са чланом 21. Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10-УС, 24/11, 121/12, 42/13-УС, 50/13-УС, 54/13-УС, 98/13-УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19-др. закон и 9/20).

Разлози за доношење Просторног плана проистичу из потребе реализације стратешких приоритета у области заштите и управљања вредностима карактера предела, уређења и унапређења природних добара, који су утврђени Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС", број 88/10) и Регионалним просторним планом Аутономне покрајине Војводине („Службени лист АПВ", број 22/11).

Конкурентност и атрактивност региона постали су важни циљеви територијалних политика и политика животне средине у савременом друштву, посебно због тога што доприносе равномерном територијалном развоју. У тексту Европске конвенције о пределу („Службени гласник РС" - Међународни уговори, број 4/11), наводи се да предео „представља ресурс који погодује привредним делатностима" и који одговара „на жељу јавности да ужива у пределима високог квалитета и да игра активну улогу у развоју предела". Кроз Европску конвенцију о пределу такође је препознат значај укључивања концепта предела у подстицање консолидације идентитета неког подручја, што је неопходно имајући у виду да развој у свим секторима делатности утиче на трансформацију карактера предела и утиче на тај начин на губитак важне компоненте идентитета.

Подручје Вршачких планина препознато је као „приоритетно културно подручје" и једна од карактеристичних тачака регионалног идентитета преко којег се Војводина идентификује на националном, регионалном и међународном нивоу. Као такво, подручје које је обухваћено Просторним планом, захтева посебне режиме заштите, организације и уређења. Оно представља целину чији карактер се огледа кроз скуп изузетних природних и културних вредности манифестованих кроз специфичан начин коришћења простора.

Просторни план представља плански основ за спровођење активности којима се обезбеђује препознатљивост, диверзитет, стабилност и интегритет предела, као и оквир за управљање пределом Вршачких планина.

Просторни план је израђен у ГИС-у, технологији намењеној управљању просторно оријентисаним подацима, што омогућава једноставнију размену просторних података, формирање информационог система планских докумената и стања у простору, као и ефикаснију контролу спровођења Просторног плана.

Међузависност природно-еколошког, социјалног и економског система посматрана је у временском хоризонту од 10 година, са стратешким решењима којима се дугорочно усмерава просторни развој планског подручја. Просторним планом су анализиране и сагледане развојне проблематике појединих области, као и проблеми заштите и уређења планског простора, са посебним освртом на интегралну заштиту вредности карактера предела.

На основу Закона о планирању и изградњи, а ради упознавања јавности са општим циљевима и сврхом израде Просторног плана, могућим решењима за развој подручја посебне намене и ефектима планирања, Материјал за израду Просторног плана је био изложен на раном јавном увиду у периоду од 09.11. до 23.11.2018. године.

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1. ПРЕДМЕТ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Предмет Просторног плана обухвата већи део подручја Града Вршца, односно катастарске општине Вршац, Велико Средиште, Мало Средиште, Гудурица, Марковац, Сочица 1, Сочица 2, Јабланка, Месић, Куштиљ, Војводинци, Потпорањ, Стража, Ритишево и Влајковац. У центру интересовања сагледавања планског подручја примарно се налазе Вршачке планине и Мали вршачки рит, у односу на које је дефинисано подручје посебне намене. Повезани еколошким коридорима и животним циклусима дивљих врста које их настањују, оне представљају једну функционалну целину. Различитости у геоморфолошким, геолошким, еколошким, вегетацијским и другим карактеристикама ова два просторна ентитета, пружају веома разноврстан скуп еколошких ниша и обезбеђују опстанак врстама различитих еколошких потреба.

Вршачке планине су по свом географском положају, орографском изгледу, геолошким карактеристикама, као и интересантном биљном и животињском свету, веома специфично подручје Војводине, од вишеструког како научног, тако и заштитног, спортско-рекреационог, туристичког, привредног и другог значаја. У геолошком смислу оне јасно одражавају најстарији период геолошке прошлости и различитих тектонских фаза, које су једино на овом месту присутне у Војводини. Првобитни рељеф метаморфисаних стена и магматских пробоја, временом је модификован, тако да се данас уочавају карактеристични блокови и остењаци. Гудурички врх на Вршачким планинама представља највишу тачку Војводине (641 mnv). Специфичне вредности Вршачких планина у себи обједињују „сурову лепоту" абиотичких формација са питомом лепотом шума, пропланака и благо заталасаних обронака. Вршачке планине имају и културно-историјски значај, где се истиче Вршачка кула, средњовековно утврђење из XIV века, као и места везана и за историјске догађаје из XVI века.

Подручје Малог вршачког рита одликују влажне и суве ливаде, баре и тршћаци, са карактеристичним представницима живог света где су посебно важне ретке и угрожене врсте. Наслањајући се на Вршачке планине, Мали вршачки рит чини са њима јединствену еколошку, структурну целину. Природне вредности посебно се испољавају при влажним годинама, указујући на изузетне потенцијале подручја које треба очувати усмереним мерама заштите карактера влажног станишта.

На одређивање обухвата Просторног плана су утицале предеоне, културне, природне, друштвено-социјалне, комуникацијске, привредне и градитељске карактеристике ширег простора.

Обухват Просторног плана, као шира зона подручја посебне намене дефинисана је у циљу постављања дугорочне и ефикасне основе за заштиту, уређење и одрживи развој планског подручја.

Унутар обухвата Просторног плана – Предео вршачких планина, дефинисане су две просторне целине:

1. Просторна целина заштићених подручја ПИО „Вршачке планине" и „Мали вршачки рит" са непосредном зоном утицаја скупа представља једну просторну целину, која се дефинише као подручје посебне намене;
2. Просторна целина зоне утицаја на посебну намену која обухвата урбану структура града Вршца и рурално окружење низијског појаса више лесне терасе Баната.

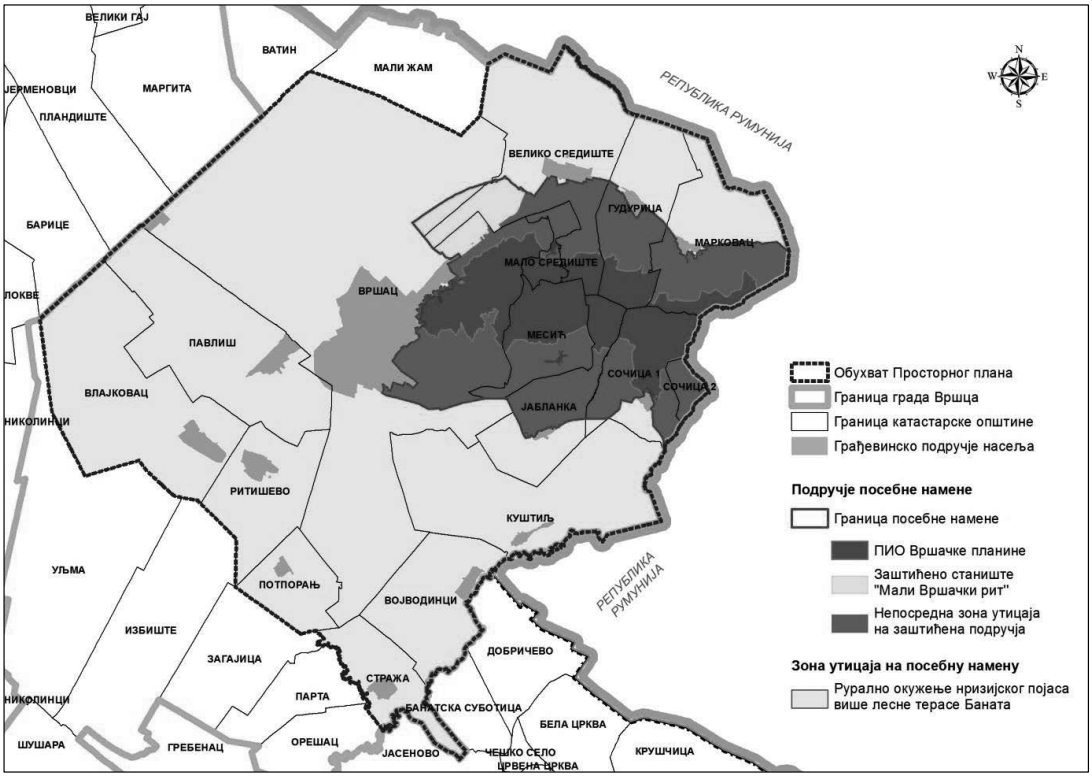

Слика 1. Прегледна карта подручја посебне намене и зоне утицаја на посебну намену

2. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА, ОПИС ГРАНИЦА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ И ГРАНИЦА ЦЕЛИНА И ПОДЦЕЛИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

2.1. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Опис границе обухвата Просторног плана дефинисан је границама рубних катастарских општина. Граница на северном делу дефинисана је северном границом катастарских општина Влајковац, Павлиш, Вршац, Велико Средиште, Гудурица и Марковац. На истоку оквирна граница одређена је источном границом катастарских општина Марковац, Сочица 1, Сочица 2, Куштиљ, Војводинци и Стража односно делом државне границе Републике Србије и Румуније. На јужном делу оквирна граница дефинисана је јужном границом катастарских општина Стража и Потпорањ. На западу оквирна граница одређена је западном границом катастарских општина Потпорањ, Ритишево и Влајковац. Укупна површина Просторног плана износи 56239,61 ha.

2.2. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Опис границе посебне намене почиње на четворомеђи катастарских парцела број 27555 и 14026 у катастарској општини Вршац и 1933 и 1975 у катастарској општини Велико Средиште. Од ове четворомеђе граница, у катастарској општини Велико Средиште, иде у правцу североистока пратећи северну међу катастарсих парцела број 1933, 2175, 2016, 2162 а потом се ломи и секући катастарске парцеле број 2162, 1997 иде у правцу југоистока пратећи североисточну међу катастарских парцела број 2015, 2167, 2012, 2166, 1924, 2004 и секући катастарску парцелу број 2142 долази до тромеђе катастарских парцела број 2142, 1631 и 1991. Након ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу североистока пратећи југоисточну међу катастарске парцеле број 2142, а потом се ломи и иде у правцу југоистока пратећи југозападну међу катасатрске парцеле број 1992 и дање се ломи у правцу североистока секући катастарске парцеле број 1992, 2129 и пратећи југоисточну међу катастарских парцела број 2128, 1547, 2110, 663, 583, 1411, 1410 и 2108 до тромеђе катастарских парцела број 1409, 2109 и 2108.

Од ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу југоистока пратећи југозападну међу катастарских парцела број 2109, 562, 561, 2103, 2102 и 2096, до четворомеђе катастарских парцела 2096 и 1980 у катастарској општини Велико Средиште и катастарских парцела број 5177 и 4857 у катастарској општини Гудурица. Након ове четворомеђе граница, у катастарској општини Гудурица, иде у правцу југоистока пратећи југозападну међу катастарске парцеле број 5177, потом се ломи и иде у правцу југозапада и југоистока пратећи источну међу катастарске парцеле број 4861/1 до тромеђе катастарских парцела број 4861/1, 4861/46 и 5172. Од ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу североистока пратећи северозападну међу катастарске парцеле број 5172 потом се ломи и иде у правцу југоистока пратећи југозападну међу катастарских парцела број 5184, 5183, потом сече катастарску парцелу број 4948 а потом се ломи и иде у правцу североистока пратећи северне међе катастарске парцеле број 2645, а потом сече катастарску парцелу број 5071 и иде у правцу североистока пратећи југоисточну међу катастарске парцеле број 6003 до тромеђе катастарских парцела број 6003, 5038 и 2545. Након ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу југоистока пратећи југозападну међу катасатарских парцела број 5038, 5037 и 2325 до тромеђе катастарских парела број 2335 у катасатарској општини Гудурица и катастарских парцела број 3813 и 4643 у катастарској општини Марковац. Од ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу југоистока пратећи североисточне међе катастарских парцела број 3813, 919, 637/1, даље граница у правцу истока прати јужну међу катастарске парцеле број 4707 до тромеђе катастарских парцела број 4707 и 4730 у катастарској општини Марковац и државне границе Републике Србије и Румуније. Након ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу југа пратећи државну границу Републике Србије и Румуније до тромеђе катастарских парцела у катастарској општини Сочица 1 број 941 и 773 и државне границе Републике Србије и Румуније. Од ове тромеђе граница у катастарској општини Сочица 1 иде у правцу севера пратећи источну међу катастарских парцела 773 и 2372/1 до четворомеђе катастарских парцела 2372/1, 404, 110 и 2359/1. Након ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу севера пратећи западну међу катастарских парцела број 404 и 395 до тромеђе катастарских парцела број 404, 394 и 2359/2. Од ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу југа и запада пратећи источне и јужне међе катастарских парцела број 394 и 404, до тромеђе катастарских парцела број 404, 2397 и 2073. Након ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу југа и запада пратећи северну међу катастарских парцела број 2397, 2391 и 2398 долази до четворомеђе катастарских парцела у катастарској општини Сочица 1 број 2398 и 2409 и у катастарској општини Јабланка број 3180 и 2369. Од ове четворомеђе граница у катастарској општини Јабланка прати у правцу запада северну међу катастарских парцела број 3161, 1758, 3160 до тромеђе катастарских парцела број 791, 3160 и 3193/2. Након ове тромеђе граница наставља у правцу запада секући катастарску парцелу број 3193/2 потом прати јужну међу катастарске парцеле број 788/1, 542/2, 788/1, 787, 785/2, до тромеђе катастарских парцела број 785/2, 232 и 3112/5. Од ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу северозапада пратећи североисточну међу катастарске парцеле број 3112/5 и 1182/2 до тромеђе катастарских парцела у катастарској општини Јабланка катастарска парцела број 1182/2 у катастарској општини Месић катастарска парцела број 1081 и у катастарској општини Вршац катастарска парцела број 27351. Након ове тромеђе граница, у катастарској општини Вршац, иде у правцу запада пратећи северну међу катасатарске парцеле број 27351, потом је сече и у правцу југозапада прати северозападну међу катастарске парцеле број 23189 до тромеђе катастарских парцела број 23189, 23218 и 27358. Од ове тромеђе граница сече катастарску парцелу 27358 а потом се ломи и иде у правцу северозапада и запада пратећи југозападне и северне међе катастарских парцела број 27358, 24245, 27360, 27359/2 и 27572/1 до тромеђе катастарских парцела 27572/1, 24664/1 и 24385. Након ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу севера пратећи источну међу катастарске парцеле број 24664/1, потом се ломи и иде у правцу истока пратећи јужну међу катастарске парцеле број 24427, 24386, 24371, 24458, 24469/2 и 24475/2 до тромеђе катасатарских парцела број 24467, 24475/2 и 27342/1. Од ове тромеђе граница сече катастарску парцелу број 27342/1, потом се ломи и иде у правцу северозапада пратећи североисточну међу катастарске парцеле број 27342/1, даље се ломи и иде у правцу североистока пратећи северозападне међе катастарских парцела број 24562, 24560, 24556, 24555, 24554/1, 22977, 6949/1, 22870/1, 22792, 22794, 22795, 22831, 22832, 22833, 27545/2, 22502/1, 6645, 22500/1, 22500/2 и 22500/3, до тромеђе катастарских парцела број 22500/3, 27317/1, 22488. Након ове тромеђе граница мења правац и иде у правцу истока пратећи северне међе катасатрских парцела 22500/3, 22495, потом наставља у правцу североистока пратећи јужну међу катастарских парцела број 22479, до тромеђе катастарских парцела број 22479, 21734/2 и 21735. Од ове тромеђе граница мења правац и иде у правцу запада и северозапада пратећи јужне и западне међе катастарских парцела број 21375, 27317/1, 22189/23, 21189/31, 22281, 22189/31, до тромеђе катастарских парцела број 22142/1, 22189/32 и 22189/31. Након ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу севера пратећи западну међу катастарских парцела број 22189/32, 22160, 22151/1, 22151/4, 22151/1, 22152, 22189/1, 22176 и 22189/1 до тромеђе катастарских парцела број 22189/1, 21876/1 и 27315/1. Након ове тромеђе граница сече катастарску парцелу број 21876/1 потом прати северне и западне међе катастарских парцела број 22189/35, 21753, 21872,

21867, 21864, 21766/1, 21766/2, 21769, 21762/1, 21769, 21780/1, 27520/1 и 27276/1 до тромеђе катастарских парцела број 27276/1, 27276/6 и 27281. Од ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу североистока пратећи северозападну међу катастарских парцела број 27276/1, потом се ломи и иде у правцу северозапада пратећи западне међе катастарских парцела број 27519, 19294, 19293, 19294, 27525, 19275, 27281, 27566, 27275, до тромеђе катасатрских парцела број 27275, 27467 и 14085. Након ове тромеђе граница се ломи и иде у правцу североистока пратећи југоисточну међу катастарских парцела број 27467, 27551, и 27555 до четворомеђе катастарских парцела број 27555 и 14026 у катастарској општини Вршац и 1933 и 1975 у катастарској општини Велико Средиште, почетне тачке описа границе посебне намене.

Укупна површина просторне целине посебне намене износи **12531,90 ha**.

2.3. ОПИС ГРАНИЦА ПРОСТОРНИХ ПОДЦЕЛИНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

2.3.1. Опис границе просторне подцелине ПИО „Вршачке планине"

КО Сочица I: Граница ПИО "Вршачке планине" у КО Сочици I почиње на тромеђи Државне границе са Републиком Румунијом, КО Сочица I и КО Марковац. Граница иде у правцу југа Државном границом у дужини од око 1940 m до тромеђе парцела број 1515/2, 1520 и државне границе. Ломи се на југозапад у дужини од око 800 m до тромеђе парцела 1515/2, 1509 и 1520. Граница се ломи на југ и прати источну међну линију парцела 1509, 1514 до међне тачке парцела 1509 и 1439. Наставља на југ источном међном линијом парцела 1509 и 398 у дужини од око 700 m до тромеђе парцела број 398 и 1395, дужине око 250 m. Ту се граница ломи према западу, пресеца парцелу 398 до тромеђе парцела број 399, 404 и пута број 2408 у дужини од око 200 m. Даље граница иде западном међном линијом пута 2408 до међне тачке парцеле 402. Граница скреће на север изостављајући парцеле 401, 402 и наставља међном линијом пута 2408 до тромеђе парцела 404, 2959/2 и пута 2408. Граница се ломи на север и иде западном међном линијом парцеле 404, 395 до међне тачке парцела 2055. Пресеца парцелу 404 и наставља на северозапад међном линијом парцеле 404 до међне тачке парцела 404 и 2012. Граница иде на север поново пресеца парцелу 404 до међне тачке парцела 404 и 1776. Наставља на север западном међном линијом парцеле 404 до тромеђе парцела 404, 1445 и 1715. Наставља на западном међном линијом парцеле 1445, јужном међном линијом 1447 до пута. Ломи се на север западном међном линијом парцеле 1447, 1448 до пута 2380. Наставља на север, пресеца пут 2380 и иде западном међном линијом парцела 1450, 1513, 1501/2 и 1501/1 до пута 2382. Ломи се на запад јужном међном линијом пута 2382 до пута 2391. Пресеца пут 2391 и скреће на север западном међном линијом пута 2391 до међне тачке парцеле 1522/2. Граница се ломи на запад и иде јужном међном линијом парцеле 1522/2 у дужини од 500 m до КО Јабланка, односно тромеђе парцела број 1522/1, 1523 и 2409, поток којим скреће у правцу југа дуж граница КО Сочица и КО Јабланка у дужини од око 500 m и долази на тромеђу парцела број 1598/1 и 1598/2 у КО Сочици и парцеле број 3100/2 у КО Јабланка.

КО Јабланка Уласком у ову катастарску општину граница продужава у правцу југозапада потоком број 2409 КО Сочица I дужином од око 550 m до тромеђе парцела 3100/2, 3082 и 3083 КО Јабланка. Ту се ломи у правцу запада у дужини од 340 m, тромеђа парцела број 3100/2, 3086 и 3085, а потом према југозападу до тромеђе парцела број 3086, 3054 и 3087 у дужини од 370 m. Потом граница благо скреће на северозапад и након 200 m долази на тромеђе парцела број 3086, 3089 и 3090, а потом на север у дужини од 100 m до тромеђе парцела број 3100/2, 3086 и 3091 где се ломи према западу и након 180 m долази на границу са КО Месић, тромеђа парцела број 3088, 3090 и 3091. Ту граница скреће према северу и иде границом катастарских општина у дужини од 1300 m до тромеђе парцела број 3100/2 у КО Јабланка и 1991 и 1998, пут у КО Месић.

КО Месић: Уласком у КО Месић граница скреће у правцу југозапада и иде путем број 1998 до међе парцела број 296 и 297 у дужини од око 1500 m, а одатле даље иде на југозапад дужином од око 250 m, до тромеђе парцела број 1376, 1377 и 2045, пут којим скреће у правцу еверозапада до тромеђе парцела број 2045, 1381 и 1773 дужином од око 110 m. Граница даље скреће на југозапад дуж парцела број 1773, 1381 и 1382 у дужини од 180 m до пута број 2043 и иде њиме у правцу северозапада дужином од око 120 m до тромеђе парцела број 1768, 1384 и 2043. Ту се граница ломи у правцу југозапада дуж парцела број 1768, 1384 и 1385 дужином од око 80 m до пута број 2044 и њиме иде дужином од око 250 m до тромеђе парцела број 1763, 1740 и 2044. Овде граница скреће на југоисток изломљеном линијом дуж парцела број 1740 и 1743 северном међном линијом дужине од 170 m до пута број 2030 којим продужава у правцу северозапада до пута број 2027 дужином од око 420 m, и њиме иде у правцу севера дужином од око 50 m до тромеђе парцела број 2027, 1723 и 1724. Ту граница скреће на северозапад међом парцела број 1723 и 1724 у дужини од око 80 m до тромеђе парцела број 1723, 1724 и 1985.

Граница се ту ломи на запад и јужним ободом парцеле број 1985 дужином од око 430 m до пута број 2067 којим иде у правцу југозапада дужином од око 900 m до границе са КО Вршац, тромеђе парцела број 1541, 1985 и 2066, поток. Ту граница улази у КО Вршац тромеђа парцела број 1541 и 1985 у КО Месић и 27539 поток у КО Вршац.

КО Вршац: Граница пресеца поток 27539 и иде на тромеђу парцела 20133, 20227 и потока 27539. Граница иде на северозапад западном међном линијом парцеле 20133 до тромеђе парцела 20133, 20128 и 20130/2. Ломи се на североисток и прати међну линију парцела 20130/2, 20130/1, пресеца пут 20105 и наставља на североисток међном линијом парцеле 20040/2. Ломи се на север и иде западном међном линијом парцеле 20040/2 до међне тачке парцела 20040/2 и 20041. Наставља на северозапад западном међном линијом парцела 20041, 20094 до јужне међне тачке парцеле 20048. Скреће на исток јужном међном линијом парцеле 20048, пресеца један крак парцеле 20041 и наставља северном међном линијом другог крака парцеле 20041 до парцеле 20043/2. У правцу севера граница прати западну међну линију парцеле 20043/2 до пута 27321. Наставља путем на север до тромеђе парцела 27321, 20009/1 и 20006. Граница се ломи на исток северном међном линијом парцеле 20006 до међне тачке парцеле 20005/1. Скреће на северозапад и прати западну, па јужну међну линију парцеле 20005/1 до тромеђе парцела 20005/1, 20061 и пута 19994. Граница се ломи на запад јужном међном линијом парцеле 20061, пресеца парцелу 20062 и наставља међном линијом парцеле 20063 до пута 19994. Ломи се на југ и иде путем до тромеђе парцела 20071/2, 20071/1 и пута 19994. Скреће на исток и све време прати међну линију парцеле 20071/1, затим се ломи на југ обухватајући парцелу 20071/2 и 20070 до пута 19994. Наставља путем на север до тромеђе парцела 20077, 20078 и пута. Скреће на југ и источном па јужном међном линијом парцеле 20078/1 до пута. Путем иде на југоисток до североисточне међне тачке парцеле 21678/3. Ломи се на југозапад па на југ међном линијом парцела 21678/3, 21678/1, 21678/10 изоставља парцелу 21678/11, 21677, 21678/2 до пута 21630. Наставља на југ па на запад путем до тромеђе парцела 21626, пута и 21628. Скреће на југ западном међном линијом пута 27321 до јужне међне тачке парцеле 21616 и пута 21615. Граница се ломи на северозапад и иде међном линијом пута 21615 до тромеђе парцела 20289, 20288 и пута 21615.

Скреће на југозапад југоисточним међним линијама парцела 20288, пресеца пут 27322 и наставља у истом правцу међним линијама парцела 21606, 21605 до тромеђе парцела 21605, 20341 и 20342. Скреће на запад јужном међном линијом парцеле 21605 до тромеђе парцела 21605, 27542 и 20350. Скреће на југ источном међном линијом парцеле 27542 до тромеђе парцела 27542, 27541 и 21556. Граница скреће на северозапад пратећи источну међну линију парцеле 27541 до четворомеђе парцела 27541, 21678/13, 21678/5 и пута 27324. Ломи се на југ западном међном линијом пута 27324 до тромеђе парцела 27324, пута 21481 и 21458/1. Ломи се на запад и иде јужном међном линијом пута 21481 до тромеђе парцела 21481, 21458/4 и 21459. Скреће на југ источном међном линијом парцеле 21459, 21457, 21456 до парцеле 27540/1. У правцу пресеца парцелу 27540/1 и њеном међном линијом скреће на северозапад до парцеле 21292. Ломи се на запад и иде јужним међним линијама парцела 21292, 21289 до пута 27325. Пресеца пут 27325 и наставља на запад јужним међним линијама парцела 21703, 21704, 21706 и 21707. Ломи се на југозапад, пресеца парцелу 27543 и иде њеном западном међном линијом до тромеђе парцела 27543, 21708 и 21723/1. Скреће на запад и иде јужном међном линијом парцеле 21723/1 до тромеђе парцела 21723/1, 21709 и 21712. Граница скреће на запад и иде јужном међном линијом парцеле 21712, а затим међном линијом парцеле 27544/1 па 27544/2 до међне тачке са парцелом 21716. Скреће на северозапад и обухвата парцелу 21716 до пута 21713. Граница иде на север источном међном линијом парцеле 22479 (пут) до пута 21735. Скреће на запад путем 21735 до парцеле22450. Наставља на запад јужном међном линијом парцеле22189/1 до парцеле 22352/3. Скреће на север и иде источном међном линијом парцела 22352/3, 22352/2, 22352/1 до тромеђе парцела 22352/1, 22333 и 22189/1. Скреће на исток и све време прати међну линију парцеле 22189/1 до тромеђе парцела 22189/1, 22277 и 22281. Обухвата парцелу 22281 и наставља на север парцелом 22189/1 до тромеђе парцела 22189/1, 22189/32 и 22142/1. Наставља на север западним међним линијама парцела 22189/32, 22160, 22151/1, 2151/4, 22151/3, ломи се на исток северном међном линијом парцела 22152, 22189/1 и 22175, па поново 22189/1, 22176, поново 22189/1 до парцеле 21876/1. Наставља на исток, пресеца парцелу 21876/1 и иде северном међном линијом парцела 22189/35, 22178, 21753 до наспрам парцеле 21873. Скреће на запад, пресеца парцелу 27318 до тромеђе парцела 21876, 21873 и 21872. Ломи се на север и иде западном међном линијом парцела 21872, 21876, 21864, 21766/1, 21766/2 до пута 27282/2. Скреће на југ и иде западним међним линијама парцела 21764, 21767 до четворомеђе парцела 21766/1, 21766/2, 21767 и 21769. Ломи се на исток, па на југ међном линијом парцеле 21769, обухвата парцелу 21762/1 и наставља међном линијом парцеле 21769 до тромеђе парцела 21769, 21758/2 и 21756. Ломи се на исток и иде северном међном линијом парцеле 21756 и 19982 до пута 27282/1. Скреће на северозапад једним делом пута, а онда међном линијом парцеле 19972/2 до тромеђе парцела 19972/2, 19972/1 и 21784. Ломи се на север међном линијом парцела 19972/2 па на запад јужном међном линијом парцела

27520/1 и 19967 до тромеђе парцела 19965/1, 27520/1 и 19951. Скреће на исток и иде северним међним линијама парцела 1965/1, 19967 и 19968. Ломи се на север и иде источним међним линијама парцела 19966, 19965/2 пресеца парцелу 19951 до међном линијом међне тачке парцела 19951 и 19948. Скреће на исток и иде северном међном линијом парцеле 19949 до тромеђе парцела 19949, 19379 и 19982/1. Граница се ломи на север и све време прати међну линију парцеле 19982/1 до међне тачке са парцелом 19948. Скреће на исток северним међним линијама парцела 19948, 19947, 19982/1, 19946, 19982/3, 19945, 19944, 19943, 19982/1, пресеца парцелу 19438, наставља 19982/1 до тромеђе парцела 19982/1, 19941 и 19443. Граница иде на североисток северним међним линијама парцела 19941, 19940, 19482, 19490/2, 19467/2, ломи се на југ и источним међним линијама парцела 19476/2, 19488/2, 19491/2 до тромеђе парцела 19491/2, 19491/1 и 19905/1. Граница наставља на североисток међном линијом парцеле 19905/1, 19897, 19898 до парцеле 19895. Скреће на исток и иде северним међним линијама парцела 19895, 19894, 19605/1, 19893, 19905/1, 19892, 19891 до тромеђе парцела 19891, 19890 и 19617. Граница скреће на север и иде западном међном линијом парцеле19890, наставља међном линијом парцеле19905/1, 19889, поново 19905/1, пресеца парцелу 19678, наставља међном линијом 19882 и 19905/1 до тромеђе парцела 19905/2, 19687 и 19686. Граница се ломи на југ и иде северном , па источном међном линијом парцеле 19905/2, наставља на југ источном међном линијом парцеле 19905/1 до тромеђе парцела 19902, 19860 и КО Мало Средиште.
Наставља на југ границом КО Мало Средиште и источним међним линијама парцела 19905/1 и 19903 у дужини од 450 m до тромеђе парцела број 19903 КО Вршац и парцела број 264 и 266 у КО Мало Средиште.

КО Мало Средиште: Уласком на територију КО Мало Средиште граница скреће према југоистоку у дужини од око 10.000 m до тромеђе парцела број 2830, 273 и 274. Ту се ломи на североисток до пута број 2943, тромеђа парцела број 2825, 2824 и 2943 у дужини од око 300 m. Граница даље иде путем број 2943 у правцу североистока до тромеђе парцела број 2832, 2827 и 2943 у дужини од око 300 m. Ту граница скреће према на североисток и пратећи северне рубове парцеле број 2832 у дужини од 1160 m стиже на тромеђу парцела број 2832, 2833 и 2583. Граница даље иде у правцу истока дужином од око 200 m до тромеђе парцела број 2556, 2833 и 2557/1 где скреће на североисток дуж западне границе парцела број 2556, дужином од око 380 m до наиласка на границу са КО Гудурицом, тромеђе парцела број 2550, 2551 и пута број 2924. Овде граница скреће према југоистоку и иде граничном линијом катастарских општина Мало Средиште и Гудурица и након 300 m долази на тромеђу парцела број 2553 и 2834 у КО Мало Средиште и парцеле број 2953 у КО Гудурица.

КО Гудурица: Уласком у КО Гудурица граница криволинијски иде у правцу североистока рубом парцеле број 2953 дужином од око 1570 m до тромеђе парцела број 2953, 3713 и 3716, а одатле до тромеђе парцела број 3714, 3716 и 2953 дужином од око 70 m. Одатле граница наставља северним рубом парцеле број 2953 дужином од 1390 m до тромеђе парцела број 3077, 2953 и 5069, поток, којим скреће на север и након 160 m избија на тромеђу парцела број 2950, 5069 и 2913. Ту се ломи на исток дужином од око 70 m до тромеђа парцела број 2949, 2913 и 2914, а потом на југ до тромеђе парцела број 2952, 2938 и 2948 у дужином од око 400 m. Граница даље скреће на североисток пресеца пут 5055 до границе са КО Марковац на коју избија након 820 m, тромеђа парцела број 2942 у КО Гудурица и 3882 и 3884 у КО Марковац. Граница даље скреће на југозапад дуж границе катастарских општина Гудурица и Марковац путем број 4799, а потом путем број 4798 у дужини од око 1420 m тромеђа парцела број 4001/1-2, 3983 и 4798 пут.

КО Марковац: Уласком КО Марковац граница скреће према југоистоку и иде границом катастарских општина дужином од око 290 m до тромеђе парцела број 4001/1-2, 3988 и локалног пута, где се ломи ка североистоку и иде до тромеђе парцела број 4000, 3999 и пута 3687, а затим скрећући на исток долази након 450 m до тромеђе парцела број 4001/1-2, 3682 и 4092. Одавде граница криволинијски скреће на југ пратећи источну границу парцеле број 4001/1-2 до тромеђе парцела 4001/1-2, 4032 и 4031. Граница скреће на исток северном међном линијом парцеле 4031, 4025 до тромеђе парцела 4025, 4034 и пута 4788. Ломи се на север путем 4788 до пута 4787. Пресеца пут и ломи се на североисток источном међном линијом пута 4787 до тромеђе парцела 4787, 4204 и 4203. Скреће на исток северном међном линијом парцела 4204, 4205, пресеца пут бр. 4784 међном линијом парцеле 4206 до парцеле бр. 4001/1-2. Скреће на исток међом парцела број 2611 и 4001/1-2, а потом путем број 4782 у укупној дужином од око 730 m до тромеђе парцела број 4001/1-2, 3591 и 3590 где се ломи на север до тромеђе парцела број 4001/1-2, 3569 и 3585 у дужини од 430 m. Даље граница међом парцела број 4001/1-2 и 3569 прво скреће на североисток, око 100 m, а затим на југоисток око 280 m, да би потом скренула поново на североисток до тромеђе парцела број 4001/1-2, 3569 и 3568 дужином од око 40 m. Одатле граница продужава на североисток дужином од око 340 m до тромеђе парцела број 4001/1-2, 3520 и пута број 4761 где се ломи према југоистоку. Кратко иде путем број 4761 а затим криволинијски прати источни обод парцеле број 4001/1-2 до тромеђе парцела број 4001/1-

2, 4217 и пута број 4747/1 у дужини од око 620 m, где скреће на североисток и иде путем број 4747/1 до тромеђе парцела број 4001/1-2, 4578 и 4747/1 дужином од око 730 m где нагло скреће према северозападном рубу парцеле број 4001/1-2 до тромеђе парцела број 4001/1-2, 3227/2 и 3178 у дужини од око 900 m, да би потом скренула на југоисток, изломљеном линијом источног руба парцеле број 4001/1-2 до тромеђе парцела број 4001/1-2, 4004/1 и 4006 у дужини од 910 m. Граница даље иде међом парцела број 4004/1 и 4006 у дужини од око 340 m и излази на државну границу са Републиком Румунијом, тромеђа парцела број 4006, 4004/1 и пута број 4730. Граница даље иде државном границом према југозападу и након 2970 m долази на границу катастарских општина Сочица и Марковац са државном границом према Републици Румунији, одакле даље креће на југ атаром села Сочица, што је описано на почетку текста.

Укупна површина просторне подцелине ПИО „Вршачке планине" износи **4414,64 ha**.

2.3.2. Опис границе просторне подцелине Заштићено станиште „Мали вршачки рит"

Почетна тачка описа границе заштите „Малог вршачког рита" је тромеђа парцела 27467, 14685 и 27275 к.о. Вршац, Општина Вршац. Граница иде на југоисток, међном линијом парцеле 27275 до парцеле 27565/2. У истом правцу пресеца парцеле 27565/2 и 27566/2 и наставља на југоисток јужном међном линијом парцеле 27526 до наспрам парцеле 19275. Скреће на североисток, пресеца парцелу 27526 и иде међном линијом парцеле 19275 до канала парц. бр. 27525. Ломи се на југоисток, обухвата канал и иде до наспрам југозападне међне тачке парцеле 19294. Пресеца канал и међном линијом парцеле 19294 иде у правцу југоистока, скреће на североисток обухватајући парцелу 19293 до канала парц. бр. 27519. Скреће на југоисток ивицом канала до пута Вршац – Велико Средиште. Граница скреће на североисток ивицом пута, изоставља парцеле 27276/4 и 27276/5 и иде до канала парц. бр. 27516. Скреће на северозапад, ивицом канала до парцеле 19321. Изоставља парцелу 19321, пресеца канал и изоставља парцелу 19323 да би се другом ивицом канала вратила до пута.

Скреће на североисток и иде ивицом парцеле пута до тромеђе парцела 27276/1 (пут), 27514 (канал) и 19336/2. Граница скреће на северозапад, ивицом канала до парцеле 19343. Ломи се на североисток, и међном линијом исте парцеле иде до парцеле 19344. Скреће на југоисток до пута, затим поново на северозапад, обухватајући парцелу 19344 у целости и иде до наспрам југозападне међне тачке парцеле 19351. Граница скреће на североисток, пресеца парцелу 19346 и иде међном линијом парцела 19351 и 19358 до пута парц. бр. 19359. Скреће на северозапад парцелом 19359 до парцеле 19366. Граница скреће на североисток, пресеца парцелу 19359 и наставља међном линијом парцела 19366 и 19365 до канала парц. бр. 19367. У правцу североистока пресеца парцелу 19367 и скреће на југоисток ивицом исте парцеле до пута Вршац – Велико Средиште, односно међне тачке к.о. Вршац и к.о. Велико Средиште. Граница заштите иде на североисток ивицом пута до парцеле 2905 к.о. Велико Средиште. Граница скреће на северозапад источном, па затим јужном међном линијом парцеле 2905 до пута парц. бр. 2904. У правцу североистока пресеца парцелу 2904 и наставља јужном међном линијом парцеле 2049 до пута парц. бр. 2353. У истом правцу пресеца пут и иде међном линијом парцеле 2352 до парцеле 2356. Скреће на северозапад ивицом парцеле 2356, пресеца парцелу 1996 и наставља међном линијом парцеле 1995 до тромеђе парцела 1995, 1981 и 2000. Граница скреће на запад, северним међним линијама парцела 2000 и 2001 до пута парц.бр. 2950/2. Наставља на запад, пресеца пут и иде међном линијом парцела 2003/63 и 2003/64 до међне тачке к.о. Велико Средиште и к.о. Вршац. Границом парцеле 14026 к.о. Вршац иде на север до парцеле 27555, ломи се на југозапад и иде јужном међном линијом парцела 27555 и 27467 до почетне тачке описа границе.

Укупна површина просторне подцелине Заштићено станиште „Мали вршачки рит" износи **931,20 ha.**

3. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ДРУГИХ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА

3.1. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА

Плански документи вишег реда су:
- Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС", број 88/10) и
- Регионални просторни план Аутономне покрајине Војводине („Службени лист АПВ", број 22/11).

3.1.1. Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године

Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године (у даљем тексту: ППРС), утврђене су дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији. Утврђено је да ће се развој, заштита и уређење заштићених природних добара вршити на основу просторних планова подручја посебне намене. ППРС-ом су утврђени кључни приоритети, надлежности и циљеви просторног развоја Републике Србије.

Концепт **предела** као целине у ППРС, је постављен као окосница разраде заштите и уређења предела Србије. Тако су предели на територији Србије, у односу на степен и тип модификације, доминантне процесе који контролишу дати простор и карактер утицаја човека на предео, подељени на природне и културне пределе, а културни на урбане и руралне. Основни циљ заштите, уређења и развоја предела Србије је очување и унапређење карактера предела као фактора који утиче на квалитет живота становништва и ствара основе развоја. Основни циљ заштите, уређења и развоја предела су разноврсни, високо квалитетни и адекватно коришћени предели и физички уређена, за живот и боравак пријатна рурална и урбана насеља и градови, развијеног идентитета заснованог на поштовању и афирмацији природних и културних вредности.

ППРС уводи термин „**Културно подручје**" да би се дефинисао највећи обим неког подручја са специфичним и концентрисаним фондом културног наслеђа. Културна подручја, по правилу обухватају и природне вредности, па се унутар културног подручја могу издвојити и културни предели. Подручје Вршца је дефинисано као културно подручје, које треба да ужива посебан третман, без обзира на статус у оквиру службе заштите.

У односу на специфичне карактеристике **предеоних макро-региона**, ППРС-ом је издвојен Војвођанско-панонско-подунавски макрорегион, „јединственог предеоног обрасца састављеног од великих поља обрадивих површина пресечених рекама и каналима, шумских оаза и линијских шума дуж токова река, Фрушке горе и **Вршачких планина као посебних ентитета у пределу**, лесних одсека и тераса, пространих пешчара као и насеља војвођанског типа. Овакав предеони образац захтева очување постојећих шумских оаза између пространих ораница, очување и креирање линијских зелених коридора и еколошких мрежа (живице дуж међа, пошумљавање и озелењавање површина дуж мелиоративних канала и саобраћајница у циљу заштите од еолске ерозије), уређење и заштиту обала у циљу амбијенталног обликовања простора (тзв. „поглед са река"), као и повезивање са постојећим линијским шумама, заштиту постојећих и враћање изгубљених акватичних екосистема и влажних биотопа, избегавање геометријске регулације водотокова, очување постојећих и уређивање нових регионалних и локалних „икона" и репера (салаши, дворци, манастири, прњавори, архитектонско и индустријско наслеђе, предеоно изражена солитерна стабла и архитектонски објекти високих естетских вредности итд.), очување специфичних панонских визура."

Основни циљеви постављени ППРС-ом који имају утицај на дефинисање посебне намене планског подручја

Основни циљеви заштите и одрживог коришћења **природног наслеђа** су: очување и унапређење биолошке разноврсности, вредности геонаслеђа и предела и развој јавних функција заштићених подручја, првенствено у области научноистраживачког и образовног рада, културе, спорта и рекреације; одрживи развој заштићених подручја и остварење добробити локалних заједница кроз планско, контролисано и ограничено коришћење природних ресурса и простора као грађевинске категорије, развој туризма и пољопривреде; повезивање и усклађивање националног са међународним системом заштите природе.

Концепција заштите, уређења и коришћења природног наслеђа заснива се на повећању укупне површине под заштитом у планском периоду, успостављању националне еколошке мреже и идентификацији подручја за европску еколошку мрежу NATURA 2000, као и изградњи ефикасног система управљања подручјима која су обухваћена наведеним мрежама. У области заштите природног наслеђа приоритетне активности су: ревизија статуса (врсте, режима и граница заштите) раније проглашених заштићених подручја и усклађивање са важећом законском регулативом.

ППРС-ом се **културно наслеђе** артикулише као развојни ресурс, заштити, уреди и користи на начин који ће допринети успостављању регионалног и локалног идентитета у складу са европским стандардима заштите.

Управљање шумама у шумским подручјима подразумева управљање и коришћење шума и шумског земљишта на такав начин и у таквом степену, да се очува биодиверзитет, а продуктивност, обнављање, виталност и потенцијал шума да се доведу на ниво којим би се задовољиле одговарајуће еколошке, економске и социјалне потребе и данашње и будућих генерација, како на локалном, тако и на националном нивоу, водећи рачуна да се при том не угрозе и оштете неки други екосистеми.

Одрживо **ловно газдовање** подразумева газдовање ресурсима популација дивљачи на начин и у обиму којим се трајно одржава и унапређује виталност популације дивљачи, производна способност станишта и биолошка разноврсност, чиме се постиже испуњавање еколошких економских, и социјалних функција ловства одржавајући њихов потенцијал ради задовољења потреба и тежњи садашњих и будућих генерација.

Основни циљ заштите **пољопривредног земљишта** је очување екосистемских, агроеколошких, економских, пејзажних, социокултурних и других важних функција, упоредо с унапређивањем просторно - хетерогених услова за производњу квалитетних пољопривредно - прехрамбених производа.

Традиционални **виноградарски рејони** и бројна виногорја захтевају свестрану, конзистентну и синхронизовану подршку просторне, аграрне и инвестиционе политике, ради очувања њихових предеоних, туристичких и економских вредности, унапређивањем агротехничких услова узгајања винове лозе, технологије производње вина и маркетинга.

Основни циљ просторног развоја **туризма** је остваривање концепта одрживог развоја туризма, заштита и уређење туристичког простора уз оптимално задовољавање потреба националног и локалног нивоа и услова прекограничне и међународне сарадње.

Вршац је дефинисан као град и јединица локалне самоуправе **националног туристичког значаја**. Остварена прекогранична сарадња у области туризма и комплементарних активности на Доњем Подунављу са Румунијом ће се комплетирати и биће организована у оквиру постојећих и нових Еврорегиона.

У области **саобраћајне инфраструктуре,** ППРС је утврдио саобраћајне капацитете који се односе на простор у обухвату Просторног плана. У оквиру концепта *путног (друмског)* саобраћаја планиране су одређене активности на следећим путним правцима:

- активности на **државном путу I реда, (изградња аутопута Е-70)** део руте 4 (SEETO): граница са Румунијом - Вршац - Панчево – Београд, као и
- активности на изградњи **обилазнице око Вршца** у периоду после 2014. године.

На већ изграђеним деоницама наведених путних праваца биће спроведена рехабилитација и реконструкција, које подразумевају скуп мера (интервенција) у циљу подизања нивоа квалитета саобраћајнице и подизања нивоа саобраћајне услуге, у складу са утврђеним рангом пута.

У оквиру концепта развоја ***железничке мреже*** Србије на подручју обухвата Просторног плана планира се развој железничке инфраструктуре (Е 66: пруга Београд - Вршац, која повезује Републику Србију са Румунијом и Коридор X са Коридором IV, планира се као двоколосечна и модернизована за брзину од 160 km/h) планира са ревитализацијом, реконструкцијом, изградњом и модернизацијом (електрификација, савремена СС, ТК и друга опрема), са циљем да се при дефинисању реконструкција траса максимално задрже постојећи коридори у којима су формиране просторне целине и садржаји, са минимумом неопходног заузимања новог земљишта.

На подручју обухвата Просторног плана налази се **аеродром Вршац** у оквиру ког се налази и пилотска академија која је и оператер аеродрома. Основни капацитет у трансферу путника и CARGO **ваздушног саобраћаја** за овај део Војводине и даље ће бити аеродром „Никола Тесла" у Београду.

Водни саобраћај се на подручју обухвата Просторног плана одвија преко пловног пута канала ОКМ ХС ДТД Банатска Паланка – Нови Бечеј. Унапређење и развој речног транспорта треба планирати рехабилитацијом унутрашњих водних путева са обезбеђењем чишћења, продубљивања, сигнализације и одржавања, реконструкцијом, изградњом и модернизацијом лука, изградњом и увођењем речног информационог система и изградњом марина на дунавској пловној мрежи.

Поред овога треба радити на развоју наутичког туризма у Републици Србији како на каналима ДТД планирањем марина и наутичко туристичких центара.

ППРС је утврдио дугорочну стратегију уређења, заштите и **коришћења вода** на подручју Републике Србије и АП Војводине. Базно полазиште за избор стратешких решења за развој водопривредне инфраструктуре је да она морају да буду потпуно усклађена са Директивом о водама ЕУ.

Дугорочна стратегија **водоснабдевања** у Војводини се заснива на формирању више регионалних система за водоснабдевање који се ослањају на акумулационе просторе површинских вода и заштићена изворишта подземних вода. Из њих ће се снабдевати највећи број насеља, као и они технолошки процеси у којима је неопходна вода највишег квалитета. Простор обухваћен овим планом припада Јужнобанатском регионалном систему за водоснабдевање који се ослања на коришћење основне издани, као и алувион регионалног значаја Ковин - Дубовац - Банатска Паланка.

Из овог система вршило би се водоснабдевање насеља у следећим јединицама локалне самоуправе: Ковин, Панчево, Опово, Вршац, Пландиште и Бела Црква.

Енергетска инфраструктура: Основни циљ развоја енергетске инфраструктуре је активно учешће Републике Србије у планирању и изградњи стратешке-регионалне и паневропске енергетске инфраструктуре за пренос електричне енергије и транспорт нафте и гаса из нових извора снабдевања, укључујући и ургентну градњу подземног складишта гаса у Републици Србији, све у циљу поузданог и сигурног снабдевања потрошача.

Основни приоритет развоја енергетике је технолошка модернизација свих енергетских објеката, инфраструктурних система и извора, у свим секторима (нафте, гаса, сектор електроенергетике са преносним системом и дистрибутивним системом).

Развој дистрибутивне мреже одвијаће се у складу са стратегијом развоја енергетике и програмима развоја надлежних предузећа.

Минералне сировине: Основни циљ је строго контролисано, планско, одрживо и економично коришћење минералних сировина и подземних вода, уз адекватне мере заштите, како би се постигла конкурентност на домаћем и светском тржишту.

Будући развој сектора минералних сировина (обухватајући и коришћење подземних вода), подразумева:
- интензивирање и финализовање основних геолошких и хидрогеолошких истраживања;
- при отварању и раду рударских објеката стриктно поштовање и примењивање еколошких услова и стандарда и најбољих доступних техника заштите животне средине, укључујући и потпуну рекултивацију терена по завршетку рударских радова.

Коришћење обновљивих извора енергије (ОИЕ): Основни циљ је повећање коришћења ОИЕ, уз смањење негативних утицаја на животну средину, што је у економском интересу Републике Србије.

Енергетска ефикасност у зградарству, индустрији, саобраћају и комуналним услугама: Основни циљ је повећање енергетске ефикасности у секторима зградарства, индустрије, саобраћаја и комуналних услуга, што је и у економском интересу Републике Србије, од значаја за заштиту животне средине у контексту одрживог коришћења и очувања природних ресурса.

Према просторној диференцијацији **животне средине** у ППРС, која је утврђена на основу стања и мера заштите животне средине, које је потребно предузимати у односу на категорију, подручје у обухвату Просторног плана припада:
- подручју веома квалитетне животне средине (подручја заштићених природних добара, мочварна подручја, подручја заштићена међународним конвенцијама, планински врхови и тешко приступачни терени и др.), у којем доминирају позитивни утицаји на човека и живи свет, као и
- подручју квалитетне животне средине (шумска подручја, туристичке зоне контролисаног развоја, пољопривредне воћарске и виноградарске зоне, подручја са природном деградацијом, ливаде и пашњаци, ловна и риболовна подручја и др.) са преовлађујућим позитивним утицајима на човека, живи свет и квалитет живота.

За подручје веома квалитетне животне средине треба обезбедити таква решења којима се задржава постојеће стање квалитета животне средине и штите природно вредни и очувани екосистеми.

За подручја окарактерисана као она са квалитетном животном средином треба обезбедити решења којима се елиминишу или умањују постојећи извори негативних утицаја односно увећавају позитивни као компаративна предност у планирању развоја. Потребно је резервисати и чувати подручја од загађивања из стратешких разлога.

3.1.2. Регионални просторни план Аутономне покрајине Војводине

Основни циљ заштите, уређења и развоја **предела** према Регионалном просторном плану Аутономне покрајине Војводине (у даљем тексту: РПП АПВ), је очување изворних одлика, идентитета и диверзитета предела, уз афирмацију природних и културних вредности. У циљу обезбеђења специфичног карактера предела, којим се чува предеони диверзитет, идентитет и повезаност, простор АПВ се диференцира у односу на степен модификације природног предела на природне и културне пределе, где се у оквиру културних разликују рурални и урбани предели, одређени карактером и интензитетом промена, коришћењем и насељавањем простора. У оквиру војвођанско–панонско–подунавског макрорегиона издвају се предеоне целине различитог карактера, заснованог на природним и културним особеностима, као и друштвено-економским променама којима су кроз време били изложени. Оне изражавају предеону разноврсност територије АПВ и доприносе успостављању регионалног и локалног идентитета.

Препознатљива **слика предела** пољопривредних површина АПВ употпуњена је масивима Фрушке горе и Вршачких планина, чији екосистеми и природни предели, заједно са културном баштином су од националног значаја. На њиховим обронцима и у подножју, налазе се бројна сеоска и градска насеља која истичу снажну повезаност са природним окружењем (морфологија насеља, виноградарске површине, пашњаци итд.). Предеоне карактеристике и препознатљивост АПВ видно наглашавају лесни одсеци и терасе, простране пешчаре, меандрирајући токови великих панонских река као што су Дунав, Тиса, Сава, Тамиш и Бегеј, као и низ мањих водотока значајних за бројне природне и привредне функције (Јегричка, Мостонга, Чик, Криваја, Златица, Караш, Нера, Моровић).

Повезаност сеоских насеља и природних одлика приобаља река, изражена је кроз њихову специфичну морфологију, унутрашњу или спољашњу физиономију и локално привређивање.

Градови и мањи градски центри Војводине, као део културног предела, истичу се по препознатљивости централног урбаног језгра, а индустријско наслеђе градова Војводине је доказ привредног развоја.

Основна концепција **заштите природних добара и биодиверзитета**, заснива се на повећању укупне површине под заштитом, њиховом сагледавању у оквиру еколошке мреже Републике Србије, односно еколошке мреже на територији АПВ, идентификацији подручја за европску еколошку мрежу NATURA 2000 и изградњи ефикасног система управљања подручјима која су обухваћена наведеним мрежама.

Вршачке планине су део националне EMERALD мреже, еколошке мреже која је од посебне важности за заштиту природе (*Areas of Special Conservation Interest*-ASCI). Мрежа укључује подручја од посебног еколошког значаја за угрожене врсте и типове станишта заштићених на основу Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта („Службени гласник РС - Међународни уговори", број 102/2007 од 7.11.2007. године).

Вршачке планине имају међународни статус заштите као Међународно значајна подручје за птице *(Important Bird Areas - IBA)* „Вршачке планине" и „Делиблатска пешчара" и Међународно значајна биљно подручје (*Important Plant Areas - IPA*) „Вршачке планине" (Вршачке планине; Мали рит; Маргита, Пландиште, Јасеново).

Приоритетне активности на имплементацији РПП АПВ су ревизија статуса (врсте, режима и граница заштите) раније проглашених заштићених подручја и усклађивање са важећом законском регулативом.

Слика 2: Извод из РПП АПВ, Референтна карта бр. 3.2 „Туризам и заштита културних добара"

Полазећи од тога да је **културно наслеђе** развојни ресурс, на основу истраживања и валоризације културног наслеђа у Републици Србији, које је обавио Републички завод за заштиту споменика културе, предложено је и шире сагледавање културног наслеђа у виду културних подручја и културних предела (културно-пејзажних целина). На основу истраживања и валоризације културног наслеђа, које су обавили Републички завод за заштиту споменика културе Србије, Покрајински завод за заштиту споменика културе АПВ, као и регионални заводи за заштиту споменика културе, предложена је листа културних подручја, као и листа споменика, који са непосредном околином чине сагледиве културно-пејзажне целине на територији АПВ. РПП АПВ су груписане културно-пејсажне целине, а једна од њих је и „Историјски град Вршац". Као специфично културно подручје издваја се банатско подручје са ужим подручјима, као што је јужнобанатско подручје - Вршац и Делиблатска пешчара.

Концепција развоја **шумарства** на подручју АПВ заснива се, између осталог, и на следећим поставкама и опредељењима:

- доприносу шума и шумских станишта на подручју АПВ стабилности укупног екосистема, увећању природног богатства и биодиверзитета;
- повећању површина под шумском вегетацијом пошумљавањем, подизањем заштитних појасева, ловних ремиза и других облика зеленила;
- унапређењу стања шума смањењем учешћа разређених и деградираних састојина, као и превођењем изданачких стања у више узгојне облике;
- унапређењу здравственог стања шума;
- заштити и коришћењу посебних природних вредности (заштићених подручја, ретких и угрожених врста, аутохтоних облика биљног заједништва и др.), сагласно актима о проглашењу;
- изградњи оптималних стања састојина према дефинисаним функционално – наменским захтевима.

Развој **ловства** се обезбеђује кроз одрживо газдовања популацијама дивљачи и њихових станишта на начин и у обиму којим се трајно одржава и унапређује виталност популација дивљачи, производна способност станишта и биолошка разноврсност, чиме се постиже испуњавање економских, еколошких и социјалних функција ловства.

Концепција заштите и коришћење **пољопривредног земљишта** на подручју АПВ заснива се на одрживом пољопривредном и руралном развоју. Приоритет има успостављање ефикасних механизама заштите плодних ораничних земљишта од преузимања у непољопривредне сврхе.

Према одредбама РПП АПВ и према концепцији просторне организације и **структуре индустрије** у АПВ, Град Вршац се налази на коридору развоја регионалног значаја (Зрењанин-Бела Црква), што ствара значајне развојне могућности у наредном периоду. Центар јединице локалне самоуправе биће привредни центар II ранга. У Граду Вршац планиране су индустријске зоне и индустријски паркови.

Подручје обухваћено Просторним планом, у односу на издвојене **туристичке дестинације** на простору АПВ, припада Доњем Подунављу (Специјални резерват природе „Делиблатска пешчара" са Лабудовим окном, Предео изузетних одлика „Вршачке планине", Парк природе „Поњавица", Дунав, канал ДТД, Караш, Нера, Белоцркванска језера, Ковачица, манастир Месић, ловишта, риболовни ревири, Јужнобанатски виноградарски подрегион, туристичке манифестације), са традиционалним центром Вршац.

За даљи **развој туризма** од посебног значаја је пловни пут канала ДТД, са развијеним наутичким туризмом, као и облици туризма везани за водене површине, а то су излетнички, спортско-рекреативни или едукативни туризам. Села и салаши представљају основу развоја руралног туризма. Природни потенцијали омогућују афирмисање еко-туризма. Гајење грожђа и производња белих и црвених вина на подручју јужно банатског виноградарског подрегиона са вршачком дестинацијом представља основу развоја етно-гастрономског туризма.

Саобраћајна инфраструктура: Саобраћајна мрежа државних путева представља јединствен систем, у којој приоритет на државним путевима има транзит (измештање транзитног саобраћаја из насељених места).

У складу с тим предвиђене су активности на:
- државном путу I реда, (изградња аутопута Е-70, реконструкција постојећег путног правца ДП 1.9) део руте 4 (SEETO): граница са Румунијом - Вршац - Панчево – Београд.

Предвиђене су активности на изградњи-реконструкцији појединих делова постојеће ***путне мреже***, као и активности на изградњи обилазнице Вршца после 2015. године, као и на планираном путном правцу Кикинда (веза са Румунијом) - Зрењанин - Вршац - Бела Црква.

Активности на одређеном путном правцу, подразумевају скуп различитих планских и пројектних решења и извођења грађевинских радова на рехабилитацији и реконструкцији, доградњи и изградњи, на појединим деоницама утврђеног путног правца (или на целокупној дужини).

У оквиру концепта развоја ***железничке мреже*** Србије на подручју обухвата Просторног плана егзистираће следеће железничке пруге:
- магистралне пруге бр.6, Е-66: Београд Центар - Панчево главна станица - Вршац - државна граница - (Stamora Moravita) и
- локална пруга бр. 17, Зрењанин фабрика – Вршац - Бела Црква.

Основни циљ који је потребно достићи у смислу техничке оспособљености инфраструктурног система железнице је обезбеђивање профила на свим пругама, одговарајуће носивости и повећање експлоатационе брзине, посебно на правцима коридора X у двоколосечне пруге високе перформансе за мешовити (путнички и теретни) саобраћај, комбиновани транспорт и пројектоване брзине од 160 km/h, а где год је то могуће 220 km/h.

У РПП АПВ дефинисана је национална ***бициклистичка стаза*** уз канал ОКМ ХС ДТД, Банатска Паланка – Нови Бечеј. За развој бициклистичког саобраћаја посебно су погодна подручја у заштићеним природним целинама као што су специјални резервати природе.

Водни саобраћај је присутан преко пловног путу реке Дунав, пловног канала ОКМ ХС ДТД, Банатска Паланка – Нови Бечеј, са релативно солидним просторно и инфраструктурно прихватно - манипулативним и превозним капацитетима. Унапређење и развој речног транспорта треба планирати рехабилитацијом унутрашњих водних путева са обезбеђењем чишћења, продубљивања, сигнализације и одржавања, реконструкцијом, изградњом и модернизацијом лука, изградњом и увођењем речног информационог система и изградњом марина на дунавској пловној мрежи. Поред овога треба радити на развоју наутичког туризма у Републици Србији како на каналима ДТД тако и на међународним пловним путевима, планирањем марина и наутичко туристичких центара.

Основни приоритети у развоју ***ваздушног саобраћаја*** подразумевају реконструкцију /изградњу аеродрома Вршац као будућег регионалног аеродрома, првенствено за путнички саобраћај (чартер летови), мањих авиокомпанија.

Концепција **снабдевања насеља водом** заснована је на развоју регионалних система, као најповољнијих са аспекта експлоатационих трошкова и аспекта обезбеђења сигурне и квалитетне дистрибуције. Основу развоја будућих регионалних система за снабдевање водом чине заштићена изворишта подземних и површинских вода. Принцип је да се до рационалних и еколошки прихватљивих граница искористе локална изворишта подземних и површинских вода, а да се тек након тога регионалним системима допрема само недостајућа вода.

Оперативни циљеви **водопривредне инфраструктуре** су усаглашавање и хармонизација законских и институционалних основа у свим областима водопривреде са захтевима директива ЕУ о водама, спровођење мера контроле емисије из расутих и других извора загађења са циљем побољшања квалитета воде у водотоцима, ревитализација и реконструкција система за одвођење унутрашњих атмосферских вода са пољопривредних и других површина, изградња и

ревитализација регионалних система (Бачка, Банат и Срем) за обезбеђење воде за наводњавање, технолошке потребе индустрије и друге садржаје, доградња, реконструкција и ревитализација хидросистема ДТД, изградња, реконструкција и санација објеката за одбрану од спољних вода, одбрана од поплава.

Развој **енергетике** подразумева ревитализацију, реконструкцију и модернизацију постојећих енергетских објеката у циљу сигурности, поузданости, смањења губитака, смањења негативних утицаја на животну средину; повећање удела коришћења расположивих потенцијала, рационализацију коришћења енергије и енергената на свим нивоима; повећање енергетске ефикасности (производња, пренос, дистрибуција, потрошња); изградњу нових енергетских објеката, нарочито уз коришћење неконвенционалних извора енергије, у циљу достизања потребног удела коришћења обновљиве енергије у укупној финалној производњи и потрошњи; изградњу преносних објеката за повезивање са суседним конзумима и нових енергетских објеката у складу са растућим потребама; и обезбеђење поузданог и квалитетног снабдевања енергијом и енергентима.

За квалитетно одвијање **телекомуникационог саобраћаја** потребно је изградити спојне путеве уз све главне и локалне путне правце оптичким кабловским везама. Систем преноса треба да се одвија преко аутоматских дигиталних централа довољног капацитета.

Коришћење геолошких ресурса АПВ мора да полази од економски расположивих сировина, чија се експлоатација и прерада заснива на принципима одрживог развоја, који истовремено обезбеђују оптимално управљање еколошким конфликтима, који су значајно присутни у АПВ, а нарочито у подручју заштићених природних добара. Ограниченост и необновљивост расположивих геолошких ресурса условљавају да се планска решења заснивају на принципу одрживости.

Према РПП АПВ, основни циљ у области **заштите животне средине** је снажна афирмација концепта заштите и унапређења животне средине као основе уравнотеженог развоја, коришћења и уређења АПВ. У контексту заштите и унапређења животне средине неопходно је зауставити даљу деградацију и вршити превенцију, санацију и ревитализацију угрожених подручја, поштовањем следећих принципа: одрживо коришћење природних ресурса и очување и унапређење еколошки осетљивих природних вредности, смањење нивоа загађења животне средине, санација најугроженијих подручја, успостављање локалних регистара извора загађивања животне средине, као дела националног регистра, са системом контроле и континуираним праћењем параметара који карактеришу квалитет животне средине. Такође, неопходно је предвидети заштиту, обнову и санацију заштићених природних подручја, уз очување еколошке равнотеже.

У области управљања отпадом дефинисана је неопходност удруживања јединица локалне самоуправе у складу са одредбама Стратегије управљања отпадом и ППРС, ради заједничког управљања отпадом, чиме ће се успоставити систем регионалних центара за управљање отпадом.

При изради планске и урбанистичке документације, као регулаторни инструмент заштите животне средине кључну улогу има стратешка процена утицаја планова и програма на животну средину и процена утицаја конкретних пројеката, тј. објеката на животну средину.

3.2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ОД ЗНАЧАЈА ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Од значаја за израду овог Просторног плана је Просторни план подручја посебне намене за инфраструктурни коридор за далековод 2x400 kV ТС Панчево 2 – граница Румуније („Службени лист АПВ", број 3/12).

Извод из Просторног плана подручја посебне намене за инфраструктурни коридор за далековод 2x400 kV ТС Панчево2 – граница Румуније

Основна намена простора у обухвату Просторног плана подручја посебне намене за инфраструктурни коридор за далековод 2x400 kV ТС Панчево 2 – граница Румуније (у даљем тексту: ППППН ИК) је **посебна намена** у оквиру пољопривредног, шумског, водног и грађевинског земљишта, на коме је предвиђена изградња енергетског објекта од општег интереса, далековод 2x400 kV, кога чине стубови далековода и проводници, са заштитним појасом далековода.

Земљиште у заштитном појасу далековода углавном је пољопривредно и даље ће се као такво користити по изградњи далековода за ратарску производњу. У овој зони је забрањена садња дрвећа и другог растиња испод или на непрописној удаљености од енергетског објекта (далековода), а за подизање воћњака и винограда, као и заштитних ограда и мрежа, неопходна је сагласност надлежног предузећа ЈП „Електромрежа Србије".

Заштитни појас далековода дефинисан је границом и обухвата 30 m обострано од централне осе далековода, укупно 60 m. У заштитном појасу далековода се налази извођачки појас далековода дефинисан границом, 10 m обострано од централне осе далековода, укупно 20 m.

Просторни план се преклапа са посебном наменом ПППН ИК на територији Града Вршца и то следећих катастарских општина: КО Влајковац, КО Потпорањ, КО Ритишево, КО Вршац и КО Војводинци.

3.3. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА

Националне стратегије

Обавезе из других развојних докумената представљају смернице дате у националним и регионалним и општинским стратегијама, од којих су за израду овог Просторног плана најмеродавније следеће:

Националном стратегијом одрживог развоја („Службени гласник РС", број 57/08) утврђен је један од кључних националних приоритета Републике Србије, чије ће испуњење у највећој мери омогућити остварење визије одрживог развоја: заштита и унапређење животне средине и рационално коришћење природних ресурса, очување и унапређивање система заштите животне средине, смањење загађења и притисака на животну средину, коришћење природних ресурса тако да остану расположиви и за будуће генерације.

Планове управљања заштићеним добрима потребно је унапредити у складу са савременим међународним стандардима и европским директивама. Такође, потребно је даље унапредити праћење биодиверзитета.

Веома је значајно унапређење капацитета управљача заштићених подручја и подизање ефикасности меродавних државних органа на спречавању и кажњавању непожељних и непрописних активности у заштићеним и еколошки значајним подручјима.

С обзиром на то да негативни утицаји туризма на животну средину укључују притисак на природне ресурсе, биодиверзитет и станишта и стварање отпада и загађење, неодрживи туризам може проузроковати исте облике загађења као било која друга индустрија. Правовременим планирањем развоја туризма могу се спречити штете и скупе грешке и избећи постепено уништавање вредности животне средине значајне за туризам, узроковано слабим спровођењем прописа о планирању и изградњи, недостатком инфраструктуре за третман отпадних вода и неконтролисаним одлагањем отпада, као и неефикасним управљањем у заштићеним природним добрима.

Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. године („Службени гласник РС", број 29/10) дефинише да две или више јединица локалне самоуправе могу заједно утврдити локацију за изградњу постројења за управљање отпадом на својој територији. Приликом одређивања локације за постројења за управљање отпадом узима се у обзир нарочито: количина и врста отпада, планирани начин складиштења, третмана или одлагања, геолошка и друга својства земљишта и микроклиматске карактеристике подручја, близина заштићених природних добара и одлике предела.

Стратегијом биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године („Службени гласник РС", број 13/11) се даје кратак преглед биодиверзитета Републике Србије кроз специјски, екосистемски, генетички биодиверзитет и описује систем заштите и заштићених подручја у Републици Србији. Описује се правни, институционални и финансијски оквир заштите биодиверзитета, концептуални модел притисака, фактора угрожавања и њихових узрока и даје преглед утицаја на биодиверзитет Републике Србије. Ова Стратегија дефинише стратешке области, циљеве и активности заштите биодиверзитета, акциони план са детаљима о одговорним институцијама, динамиком извршења и потенцијалним изворима финансирања.

Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС", број 33/12) даје дефиниције природних ресурса и природних добара, поделу природних ресурса, а дефинисани су и главни, основни циљеви Националне стратегије, уз наглашен значај координисаног међусекторског управљања природним ресурсима. Овом Стратегијом су дата начела одрживог развоја у националној политици управљања природним ресурсима и добрима. Дата су стратешка опредељења и подаци који се односе на анализу стања и досадашњег степена истражености природних ресурса и добара по врстама, просторном распореду, разноврсности, обиму и квалитету, процени утицаја њиховог коришћења на животну средину, билансне категорије (просторне и временске функције, количине, квалитет, угроженост, обновљивост, стратешке резерве и сл.) и предвиђање трендова промене стања. Обавезе из ове Стратегије су дефинисани оквири за одрживо коришћење за кључне природне ресурсе: минералне ресурсе (металичне, неметаличне и фосилна горива); обновљиве изворе енергије; шумске ресурсе; заштићена подручја, биодиверзитет, геодиверзитет и предеони диверзитет; рибље ресурсе; водне ресурсе и земљиште. Обавезе које проистичу из ове Стратегије су начини вредновања и услови одрживог коришћења природних ресурса и добара, еколошко-просторна основа о потенцијалима природних ресурса и добара, услови за постепену супституцију природних ресурса, као и смернице за даља истраживања у области појединачних природних ресурса и добара и за потребе планирања, односно доношење планова и програма.

Ова Стратегија за сваки природни ресурс упућује на устаљени начини управљања, стратешки, законски и институционални оквир, циљеве (општи и специфични) и изазове за њихово одрживо коришћење за наредну декаду, као и на мере за остваривање циљева. У Стратегији је дата социо-економска и планско развојна анализа стратешких приоритета истраживања и коришћења природних ресурса, дати су потенцијални утицаји Националне стратегије на друштвену и економску сферу, као и вероватни трошкови, извори финансирања и изазови који се постављају пред реализацију ове Стратегије.

Стратегија развоја шумарства Републике Србије („Службени гласник РС", број 59/06), као један од циљева поставља очување и унапређење биодиверзитета у шумским подручјима, као део концепта одрживог газдовања шумама. У оквиру стратешких докумената припремљени су: Акциони план очувања мочварних подручја у Републици Србији и акциони планови заштите и очувања појединих животињских врста. Основни циљ Стратегије развоја шумарства је очување и унапређивање стања шума и развој шумарства као привредне гране.

Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024. године („Службени гласник РС", број 85/14) дефинише стратешке приоритете и циљеве развоја у пољопривреди и управљање шумским и водним ресурсима; развијање тржишта и његових механизама и развој села и очување средине.

У овој Стратегији дат је и преглед производних трендова, са анализом обима и структуре пољопривредне производње, на основу чега су дефинисани стратешки циљеви од којих су најважнији:
- изградити одржив и ефикасан пољопривредни сектор, способан да буде конкурентан на светском тржишту;
- обезбедити храну која задовољава критеријуме, у погледу квалитета и безбедности;
- пружити подршку животном стандарду људи који живе од пољопривреде, а нису у могућности да остваре брзу тржишну трансформацију и
- осигурати подршку одрживом развоју села.

Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године („Службени гласник РС", број 98/16), обухвата период од 2016. до 2025. године и усаглашена је са Законом о туризму. Садржи анализу постојећег стања и досадашњег степена развоја туризма; упоредну анализу туризма конкурентских земаља; анализу предности и недостатака туризма са дефинисаним туристичким производима од посебног значаја за развој туризма; анализу предности и недостатака туризма са SWOT анализом; визију и циљеве развоја туризма Републике Србије, избор приоритетних туристичких производа; преглед туристичких дестинација и активности; анализу утицаја на културно наслеђе и природна добра и предлог политике развоја туризма.

Акценат је на одрживом развоју туризма, јачању конкурентности туристичке привреде, повећање учешћа туризма у бруто домаћем производу као и унапређењу укупног имиџа Републике Србија у региону, Европи и свету.

Стратегија водоснабдевања и заштите вода у АП Војводини („Службени лист АПВ", број 1/10) поставља циљеве за временски хоризонт од 20 година, почев од 2008. године.

Овом регионалном стратегијом дат је детаљан приказ стања водоснабдевања у АП Војводини, са изворištима, најбољим доступним техникама припреме воде и пречишћавања отпадних вода насеља, дефинисани су критеријуми приоритета изградње водоводних система и приоритети заштите вода.

Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године („Службени гласник РС", број 3/17). Пошто Стратегија представља базни документ за спровођење реформи и развој сектора вода, достизање основних стратешких и оперативних циљева из овог документа мора бити засновано на усвојеном концепту управљања водама и утврђеним полазиштима и мора се одвијати у складу са утврђеним приоритетима.

При томе се мора имати у виду да на управљање водама утичу природни услови, друштвени и економски оквири, као и законодавно устројство ове и са њом повезаних области. Ефикасан систем управљања водама захтева и одговарајућа институционална и организациона решења која могу, по структури и капацитету, да одговоре захтевима у свим етапама развоја (од планирања до изградње) и функционисања сектора вода и дефинисане изворе и механизме обезбеђења потребних средстава. Унапређење стања у сектору вода може се обезбедити само уз адекватно спровођење потребних мера, односно, уколико се све потребне функције у оквиру текућег пословања (експлоатација, одржавање и надзор) и развојних активности (планирање, припрема инвестиција и изградња) одвијају на одговарајући начин. Притом, регулатива, финансијска средства, информациони системи, међународна сарадња и учешће јавности представљају заједнички именитељ за обе групе активности.

Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године („Службени гласник РС", број 101/15)**,** као стратешки документ дала је стратешке циљеве и приоритетне активности у области енергетике. Развој преносних електроенергетских капацитета обухвата ревитализацију постојећих и изградњу нових преносних капацитета како би се постигао уравнотежен, одржив и благовремен развој преносних система, са циљем прикључивања нових конвенционалних и обновљивих извора елетричне енергије. Јачање преносних праваца капацитета стратешких праваца у мрежи 110 kV напонског нивоа. Сврха ове групе пројеката је повећање поузданости преносног система и сигурности напајања потрошача, прикључења нових производних капацитета, као и повезивања преносног и дистрибутивног система.

У сектору развоја гасне привреде стратешки циљеви су:
- обезбеђење сигурног снабдевања домаћег тржишта природним гасом;
- успостављање домаћег и регионалног тржишта природним гасом;
- диверсификација извора и праваца снабдевања природним гасом.

4. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

4.1. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Оцена постојећег стања је, пре свега, усмерена на оцену вредности карактера предела обухвата Просторног плана. Коришћен је методолошки поступак који пружа основ за сагледање и валоризацију простора у циљу дефинисања планских решења која имају утицај на унапређење карактера предела. Анализом постојећег стања је сагледана и интеракција просторних елемената у контексту који је шири од обухвата Просторног плана и који је утицао на коначно дефинисање обухвата и подручја посебне намене.

Просторним планом су идентификовани елементи карактера предела и дата његова оцена у односу на критеријуме утврђене Правилником о критеријумима за идентификацију предела и начину процене њихових значајних и карактеристичних обележја („Службени гласник РС", број 119/17).

Поступком идентификације карактера предела утврђена су подручја и типови предела и дати описи обележја предела. Начин идентификације типова предела и оцене вредности карактера предела, заснован је на квалитативним и квантитативним вредностима изабраних критеријума.

Начин избора критеријума за идентификацију, опис и процену типова предела, овим Просторним планом врши се у односу на циљеве који су постављени у домену заштите и унапређења оних вредности у простору који пружају јединствен увид у абиотичке и биотичке карактеристике подручја Вршачких планина, као и процесе култивисања њиховог окружења.

Примена оцене вредности карактера предела усмерена је искључиво на пружање основа за прописивање мера заштите, правила уређења и правила грађења у оквиру подручја посебне намене, као и за мере и смернице за израду планова у надлежности локалне самоуправе у целом обухвату Просторног плана.

Оцена карактеристичних обележја предела врши се на основу аутентичности, препознатљивости, репрезентативности, разноликости и повезаности предеоних елемената, естетичности и визуелне осетљивости предела, историјске слојевитости и динамике трансформације, симболичности (значаја), едукативне вредности и развојног потенцијала (пре свега у смислу одрживости).

4.1.1. Карактер предела

Просторним планом је обухваћено подручје којим доминирају предеони обрасци шумовитих обронака планинског масива Вршачких планина и широког флувијалног рељефа више лесне терасе Баната. У контактној зони та два доминантна просторна ентитета утврдио се и тип предела лесне заравни, која формира плодне површине уз планинске обронке испресецане многобројним долинама бујичних водотока – потока (Месић, Токај, Гузајна, Сочица, Физешу, Јаруга, Врела, ид.). Додатан елемент у формирању карактера овог подручја представља мозаичан распоред више типова влажних и сувих ливада, тршћака и бара Малог вршачког рита, чија се посебна вредност огледа у јединственом систему станишта са Вршачким планинама. Пре већих мелиоративних радова, простор Малог вршачког рита представљао је богат комплекс влажних станишта.

Прокопавањем канала и подизањем насипа промењене су основне предеоне карактеристике подручја. Након тога су многе водене целине постале доступне за обраду земљишта и изградњу, чиме су створене обрадиве површине и формирана данашња мрежа и структура насеља.

Геоморфолошке карактеристике и начин коришћења овог подручја пружају јасан увид у еволуционе процесе прилагођавања и култивисања терена у сврху стварања мреже компактних насеља и продуктивног пољопривредног земљишта. Територија која је изворно формирана под утицајем планинског биоресурса са једне стране и аграрне рационалности засноване на вишевековној регулацији водног режима са друге, у целини представља јединствен и вредан феномен.

Елемент формирања карактера овог подручја изражен је и кроз културно-историјски значај града Вршца који се манифестује кроз монументалне архитектонске објекте и колективну меморију.

У оквиру сагледавањ ширег простора око Вршачких планина уочавају се три основна обрасца предела, чији елементи се доследно јављају и међусобним интеракцијама стварају специфичности које пружају посебан осећај за место:

1. Предео шумовитих обронака Вршачких планина и влажно станиште Мали вршачки рит,
2. Урбана структура града Вршца и
3. Низијски појас више лесне терасе Баната

<u>Карактер аутохтоног предела шумовитих обронака Вршачких планина</u> са насељима, јасно је раздвојен у три карактеристичне целине: брдско–планинско подручје које одликује специфична флора и вегетација са већим бројем шумских заједница, ниже подручје које се огледа кроз композитне елементе руралне структуре (као што су воћњаци и виногради, пашњаци и горњи делови поточних долина) и комплекс влажног станишта Малог вршачког рита. Поред периурбаних структура града Вршца, чије се урбано ткиво „наслања" са западне стране Вршачких планина, на северу се у окружењу налазе села Велико и Мало Средиште, Гудурица и Марковац, а на југу Месић, Јабланка и Сочица.

Хомогена и концентрисана матрица шума Вршачких планина се према југу и северу наставља у мозаичну структуру у којој се смењују комплекси аграрних простора, агрошумски простори, обрадиве површине, воћњаци, виногради и насеља. Конфигурацију структуре предела формира рељеф интензивног спирања и јаружања. Геометрију предела формирају дуге линије потока са израженим карактеристикама бујичарских токова. Насеља су настајала уз те водотоке и углавном имају карактеристичну линеарну форму која, у већини случајева, и даље опстаје (Мало Средиште, Велико Средиште, Гудурица, Марковац, Месић, Јабланка). Структура насеља у окружењу Вршачких планина јасно указује на повезаност са природним окружењем – вековним култивисањем површина под виноградима, воћњацима и ораницама.

Стање структуре овог предеоног обрасца са аспекта хетерогености (шуме, комплекси аграрних простора, агрошумски простори, насеља и водотокови) говори о високом степену диверзитета. Стабилност се може изразити површином коју заузима шума и дужином ивице шуме, њеном густином, као и агрошумским површинама, виноградима и воћњацима. Историјска матрица овог предела условљена је просторном организацијом насеља и обликовањем њиховог међусобног повезивања, као и утврђеним комуникационим правцима дуж Вршачких планина. Као носиоци идентитета овог типа предела (елементи преко којих се овај тип предела сагледава), насеља са комуникацијским везама указују на извор лабилности: ширење грађевинског подручја нарушава историјску форму насеља окупирајући површине некадашњег пољопривредног или шумског земљишта, чиме карактер предела губи на вредности. Виногради и воћњаци као важни елементи у формрању карактера предела се смањују.

Посебно вредан елемент карактера овог предеоног обрасца представља део Вршачких планина који се простире северозападним обронцима и чини јединствену еколошку структуру и био-функционалну целину са Малим вршачким ритом. Мали рит представља фрагмент простора који пружа јединствен увид у мозаичан распоред више типова станишта, и који поред обимних хидромелиоративних захвата није преведен у обрадиво земљиште и остао је вредно и „богато" влажно подручје чији се карактер нарочито испољава током влажних сезона. Разноврсност микроклиматских, хидролошких и педолошких услова подручја Вршачких планина утиче и на висок степен мозаичности вегетације. Мозаичност биотичких и абиотичких елемената који учетвују у формирању предеоног обрасца обронака Вршачких планина у прошлости су пружали идеалне услове за сточарство (посебно пчеларство), виноградарство и воћарство.

Урбани центар града Вршца представља релативно хомогено изграђену урбану структуру, која сведочи о аспектима насељавања и култивисања обронака Вршачких планина. Формирањем територије, у контексту геоморфолошких карактеристика побрђа, убрзаног процеса трансформације и култивисања земљишта, геостратешког положаја и историјских околности, створили су се услови и потреба за формирањем јединственог урбаног центра града Вршца са значајним духовним и профаним институцијама. Значај овог подручја је јединствен у погледу увида у ретроспективу историјских процеса насељавања подручја Панонске низије и афирмацију балканских народа кроз мултикултуралну интеракцију. Образац насеља града Вршца који се огледа кроз сачувану урбану матрицу засновану на дистрибуцији објеката и јавних простора у подножју планинског масива представља сведочанство о начину прилагођавања природним условима и културном успону народа овог подручја у XVIII и XIX веку. Успорени демографско-економски развој града последњих деценија, са једне стране, и очуваност планинског биоресурса, са друге стране, резултат су и чињенице да се територија града Вршца налази у пограничном подручју.

Урбано ткиво града Вршца се развијало углавном као приземна агломерација. Осим што је то општа карактеристика панонских насеља, на формирање овакве структуре, посебно праваца пружања вршачких улица, утицали су климатски услови, пре свега учесталост и брзина дувања ветрова, од којих највећу честину има југоисточни ветар - кошава. С друге стране, ниска градња омогућила је неометано сагледавање вршачког брега и Вршачке куле из свих праваца у граду, стварајући тако препознатљиве ведуте – слике града у којима се обавезно, као мотив налази вршачка кула. Силуета града Вршца садржи два плана: први је сам град, а други је брег са Вршачком кулом, у залеђу града, што је чини јединственом и препознатљивом међу силуетама војвођанских градова. Силуета вршачког брега и куле средњовековног утврђења на врху, стоје као природна сценографија града који се развио у подножју.

Изградњом репетитора и објекта на самом утврђењу долази до непосредне блокаде визуре на кулу и са куле. Стуб репетитора постаје доминанта у простору и на тај начин угрожава споменик културе. Објекат у непосредној близини заклања споменик културе. Тиме је деградирана важна визуелна особеност карактера предела, која се препознаје као један од најважнијих симбола града.

Низијски појас више лесне терасе Баната представља образац предела чијим карактером доминира матрица иригационог система у којој су фрагментарно распоређени већи комплекси аграрних простора и равничарска насеља са ортогоналном шемом ширих уличних регулација.

Структура овог типичног аграрног предела се препознаје у доминантној матрици обрадивих површина у којој су на лесној тераси, фрагментарно и релативно равномерно распоређена равничарска насеља са ортогоналном шемом широких уличних регулација (Влајковац, Ритишево, Потпорањ, Стража, Војводинци, Павлиш). Као елементи култивације простора, у структури су јасно читљиви елементи система наводњавања и водених површина – акумулација и рибњака. Конфигурација структуре предела условљена је морфологијом терена коју формира лесна тераса.

Изузетак томе и елемент дисторзије релативно хомогене структуре предела представља образац којом доминирају елементи поточних и речних долина, где се посебно истиче долина реке Караш са својом мозаичном структуром доминантне шумске вегетације. Доминирају геометријски облици које формирају: поља обрадивог земљишта парцела различите гранулације, систем канала и саобраћајница, као и компактне форме насеља. Степен природности, односно органску форму уносе елементи природних водотока са вештачким микроакумулацијама.

Доминација једног предеоног елемента, обрадивих површина, без значајног учешћа осталих, говори о лабилној структури и великој осетљивости овог типа предела. Степен угрожености карактера предела се најбоље огледа у дужини и структури ивице комплекса шумских простора и природних водотока који уносе онај неопходан степен природности у овај култивисан предео. На исти начин, мала дужина ивица шума и шибљака указује на проблем повезаности и континуитета еколошких коридора који је један од највреднијих носилаца биодиверзитета.

Три наведена предеона обрасца се идентификују као основни чиниоци јединственог географског простора - „Подручје карактера предела Вршачких планина", и оно је предмет овог Просторног плана. Имајући у виду целовитост и садржину биотичких и абиотичких елемената природног наслеђа, као и материјалних и нематеријалних елемената културног наслеђа, „Подручје карактера предела Вршачких планина" се посматра са више концептуалних аспеката и просторних нивоа.

4.1.2. Природни услови

Геоморфолошке и геолошке карактеристике

Град Вршац се разликује од већине јединица локалне самоуправе АП Војводине диверзитетом геоморфолошких облика. На овом простору могу се издвојити следеће морфолошке целине: депресије, алувијална раван реке Караш, лесне терасе, лесне заравни и Вршачке планине.

Вршачке планине изграђују најстарије стене палеозојске старости, односно различити кристаласти шкриљци и гнајсеви. Простор који окружује Вршачке планине изграђују неогени седименти, пекови са прослојцима пешчара и конгломерата. Квартарни седименти (шљунак, песак, песковити лес) обухватају највећи део простора, стварани су на копну, у барама и мочварама, у речним долинама.

У морфолошком погледу Вршачке планине чине четири јасно издиференцирана блока-хорстова: Вршачка кула (399 m н.в.), Вршачки врх (590 m н.в.), Гудурички врх (641 m н.в.) и Доњи Вршишор (463 m н.в.). Наведени узвишени делови међусобно су одвојени поточним долинама и превојима - Превала, Кулмеа и Коркана. Темена поменутих превоја леже на апсолутној висини од 300 до 390 m н.в.

Вршачке планине припадају групи громадних планина о чему сведоче дубоке и дугачке преседлине. У висинском погледу читава област Вршачких планина се може поделити на ниско-планинске, брежуљкасте и ниже заравњене пределе. Планински предео обухвата око 170 km^2, а планине се пружају у правцу запад-исток. Планина на уздужном профилу има купаст или асиметрично купаст изглед.

На Вршачким планинама постоје три групе рељефних облика који су настали ерозивним процесима и то су: фосилне површи, долине и остењаци.

Услед изражених денудационих процеса у површинском рељефу, на више локалитета има велики број остењака. Остењаци, према литолошкој одредби, настали у гнајсу у облику разноврсних форми, уздижу се више метара изнад околног земљишта. Најчешћи облици остењака су турбанасти, печуркасти, плочасти, пирамидални, стубасти и других форми висина од неколико до око 25 m.

Најинтересантнији и најмногобројнији остењаци налазе се на југозападној страни Гудуричког врха, на југозападној страни Вршачке куле. Различите форме поменутих остењака представљају изузетну вредност у укупном геодиверзитету Вршачких планина па их кроз програм активне заштите (пре свега, забрану сече шуме) треба сачувати.

Геолошки процеси

Међу „савременим" геолошким процесима који су присутни на Вршачким планинама издвајају се елувијални, падински процеси, ерозија и појаве клижења. Елувијални процес је изражен на целокупном истражном простору, а њиме су нешто више захваћене стене гранитоида, где грус има понекад дебљину и до 3 m. Падински процеси се огледају у делувијално пролувијалним седиментима које чине блокови и дробина различитог порекла и састава.

Ерозија се јавља претежно на јужном делу природног добра с обзиром да речну мрежу изграђује доста повремених водотокова бујичног карактера. Појаве клижења су регистроване само као фосилне, али како се у литолошком стубу појављују сочива глина, треба очекивати да се она могу активирати. До ових појава би могло доћи по ободном делу природног добра.

Хидрографске, хидролошке и хидрогеолошке карактеристике:

Подручје јединице локалне самоуправе Вршац испресецано је густом мрежом природних и вештачких водотокова. Природни водотокови су представљени рекама, потоцима и суводолинама, а вештачки мелиоративним каналима који у већини случајева имају функцију одводњавања, а мањи број има двонаменску функцију – и наводњавање. Изградњом и довршетком магистралног канала Дунав-Тиса-Дунав, све воде се са овог мелиоративног подручја усмеравају, уместо у Тамиш, преко истог у Дунав код Банатске Паланке.

На простору Вршачких планина јављају се стални, повремени и периодични водени токови. Општа одлика свих је да имају карактер бујичних токова. У целини гледано ово подручје не обилује богатим изданима. Утврђено је постојање 48 извора (Бугарски и сар., 1995). Четири врха Вршачких планина: Вршачка кула (399 mАНВ), Вршачки врх (488 mАНВ), Гудурички врх (641 mАНВ) и Доњи вршишор (463 mАНВ) су одвојени поточним долинама и превојима. Вршачке планине се према северозападу стрмо спуштају у Мали рит. На северној страни су поточне долине Марковачког потока, Алажур, Мајдан и Козлук и вододерина Ђаволова јазбина. Јужна подгорина се степенасто спушта у ниже пределе и више је разуђена потоцима од северне.

Правци отицања потока одређени су пружањем Вршачких планина и нагибом терена у планинској подгорини. На северној страни се налазе сливови трију потока, чија укупна дужина износи 38,8 km. То су Малосредиштански поток, који извире при врху уске долинице са доста стрмим странама и Марковачки поток, који настаје од више изворишних кракова и отиче брежуљкастим тереном, и Шемица поток, чији западни крак извире и једним делом тече преко српске територије, а његов низводнији део се налази у Румунији. Корита доњих токова Марковачког и Малосредиштанског потока претворена су у канале који, у подножју планине, прихватају воде ових потока.

Малосредиштански поток извире испод превоја Кулмеа маре, са извором на 162 mАНВ и отиче скоро праволинијски у дужини од 3 km до подножја Вршачких планина Каналом Мали рит. Укупан пад Малосредиштанског потока је 62 m, али је због кратког тока његов просечан пад 20,7 m/km, што је три пута већи пад од пада Марковачког потока. Марковачки поток, чији се главни извор налази на 176 mАНВ у Вршачким планинама, напушта ово поручје код Великог Средишта, на висини од 100 mАНВ. Одатле воде овог потока кроз Мали вршачки рит теку каналисаним током као Канал Вршац - Велико Средиште. Укупан пад овог потока је 76 m, а просечан пад је 6,9 m/km.

Поред сталних потока, са Вршачких планина отичу још периодски и повремени потоци. Периодски потоци постају од истоимене врсте извора. Кроз њихова корита вода отиче само током влажних сезона. Постоји осам потока чији се извори и токови налазе на нижем делу Града Вршац (Кевериш, Боруга, Велика бара, Загајички поток, Партански поток, Корања, Стражански поток и Маложамски поток).

Водостаји и протицаји водотокова Вршачких планина директно зависе од режима издашности извора, односно од расподеле падавина током године. Наиме, током године јасно су изражена два кишна и два сушна периода. Аналогно томе, током године се јављају битнија колебања водостаја и протицаја.

Максималне количине воде протекну кроз корита ових потока током друге половине пролећа и почетком лета. Према томе, период са максималним водостајима и протицајима поклапа се са најкишовитијим месецима пролећа, током којих извори имају максималну издашност.

Период са максималним протицајима јавља се у најкишовитијим пролећним месецима, најчешће у мају и јуну. Други или споредни максимум водостаја јавља се, као последица секундарног максимума падавина, у новембру и децембру.

Главни минимум водостаја се јавља у другој половини лета и првој половини јесени. Томе делимично доприносе високе температуре подлоге и ваздуха, односно губљење воде испаравањем, а највише карактер падавина. Наиме, за те месеце је карактеристично да се излучивање кише јавља у виду веома јаких пљускова, и кроз њих протекну веће количине воде, а после краћег времена готово пресахну. Секундарни минимум водостаја наступа током фебруара и марта. У таквим случајевима, због недовољно регулисаних корита потока, јављају се поплаве у средњим и доњим деловима водотокова. По штетама су посебно карактеристичне поплаве изазване изливањем Месићког потока. Корито овог потока је више пута регулисано-продубљивано и проширивано. Међутим, ни ти радови нису допринели потпуној заштити од високих вода. Истина, местимично је профил корита тако димензионисан да омогућује максимални протицај од 47 m^3/s, али при појави високих вода, уска грла у кориту, на пример испод мостова, нису у стању да пропусте сву воду. Због успора воде долази до изливања воде из корита и плављења њива и насеља Вршац и Месић.

У сливовима потока Вршачких планина процес флувијалне ерозије и денудације слабије је развијен. Разлог томе је што су виши и стрмији планински делови покривени густом шумом, што су потоци у својим горњим токовима усекли дубља корита, што нема свежих дубинских процеса и изражених појава обурвавања материјала са страна корита итд. Ипак, нешто изразитији ерозивни процеси присутни су на северној страни, тачније на сектору од слива Малосредиштанског потока према Вршцу. Ту је изражена ерозија III категорије, односно слаба ерозија. Поред површинске, местимично је заступљена и јаружаста - дубинска ерозија. На овом делу годишње буде еродирано око 1000 m^3 материјала. У сливовима осталих потока запажа се врло слаба ерозија (IV категорија), којом се односи 400 до 600 m^3/km^2 материјала током године.

На простору обухваћеном Просторним планом, постоји неколико вештачких језера. Ради заштите града Вршца, других насеља и пољопривредног земљишта од поплава, предвиђено је да се у подножју Вршачких планина подигну бране са акумулацијама. Преграђивањем долина Месићког и Марковачког потока формиране су две акумулације. Функција ових акумулација је да заустављају поплавне таласе ових бујичних водотокова. Брана на Месићком потоку је подигнута близу пута Вршац-Стража, а на Марковачком потоку код села Велико Средиште. Током лета, због слабог протицања воде, ова језера пресушују. Треће језеро се налази на северозападној периферији Вршца. Током читаве године има воде. Користи се као градско купалиште.

У Великом риту, поред Шулховог канала, постоји рибњак површине око 900 ha.

Подземне воде:

На формирање подземних и површинских вода Вршачких планина утичу геолошки састав терена, рељеф, климатске прилике и вегетациони покривач. На вишим теренима као што су Банатска пешчара и лесна зараван, фреатске воде су дубоко, преко 10 m, па и преко 20 m, док су на језерско-лесној тераси знатно ближе топографској површини. Најближе топографској површини су у долинским равнима Караша и доњим деловима поточних долина, а поготову у две депресије – Алибунарској и Вршачком рову (Мали рит).

Фреатске издани се водом снабдевају инфилтрацијом атмосферских талога, притицањем подземних вода са виших терена на ширем простору и процеђивањем вода које површински притичу. Воду губе отицањем у дубље изданске колекторе преко извора, транспирацијом биљака, испаравањем из тла и подземним притицањем у корита потока, река и канала. У коликој мери ће се атмосферска вода инфилтрирати у подлогу, зависи од порозности и пропусности, два важна хидрогеолошка својства стена. Поред наведеног, упијање атмосферских талога у подлогу зависи и од нагиба терена, тако да се јавља већи површински отицај у односу на упијање у подлогу на теренима са већим нагибима.

Већина становника сеоских насеља на Вршачким планинама и у њиховом подножју, а то су Марковац, Велико Средиште и Мало Средиште са северне и Месић, Сочица и Јабланка са јужне стране, за водоснадбевање користе јавне бунаре (артешке бунаре), каптиране изворе, али добрим делом и воду фреатске издани из копаних бунара којих има много више. Већина копаних бунара је у нехигијенском стању. Вода у тим бунарима није добра. Тврда је, и често бактериолошки загађена, нарочито у време када издан има максимум. Тада у неке од ових бунара доспевају воде бујица, па и воде загађене фекалијама.

Изданске воде са подручја Вршачких планина учествују у храњењу неколико десетина извора. Они избијају на местима где је топографска површина засекла издан. Већина ових извора снадбева потоке водом. На простору нижих терена Града Вршац постоји већи број извора. Њихов тачан број, међутим, није регистрован. Ови извори припадају групи гравитационих, а по типу спадају у контактне. Према трајности избијања воде мањи број извора спада у сталне, док већина припада периодичним. Најоскудније издани имају виши делови планине и њена западна половина. Извори имају зонални распоред. Најгушћа концентрација извора је у средишњем делу Вршачких планина.

Климатске карактеристике:

На основу анализираних климатских података са најближе метеоролошке станице у Вршцу (температура ваздуха, инсолација, облачност, падавине, влажност ваздуха и ветар) може се закључити да на посматраном подручју влада умерено-континентална клима са извесним специфичностима, које карактеришу изразито хладне зиме и топла лета. Вршачке планине због своје висине и правца простирања представљају важан модификатор микроклиматских карактеристика непосредне околине. Утичу на правац дувања кошаве, па се у Граду Вршцу јавља већа учесталост и снага јужног ветра. Такође, над планином и непосредном околином се излучује више падавина, снег се дуже задржава и обично падне раније. Дневне и годишње амплитуде температуре ваздуха су ниже у непосредној близини планине.

Средња годишња температура ваздуха у периоду од 1997-2016. године износила је 12,5°C, најтоплији месец је јул (22,9°C) а најхладнији јануар (1,5°C). Просечна количина падавина износила је 674,4 mm, месец јул је најкишовитији (85,8 mm) док се најмање падавина излучи у марту (37,6 mm). Средња годишња влажност ваздуха се креће од 64-77%, а средња годишња вредност облачности износила је 5,2 (десетине). У посматраном периоду, средња годишња вредност инсолације је износила 2226,1 часова. Анализиран простор је веома ветровит. Најчешће дувају ветрови из правца југа-југоистока (кошава) са просечном годишњом честином од 221‰, првенствено у зимској половини године. То су уједно и најснажнији ветрови са брзином од 7,9 m/s. Број дана са ветровима јачине преко 6 бофора је просечно 166 дана годишње у посматраном периоду, а када су у питању ветрови чија јачина прелази 8 бофора, број дана је доста ређи и износи 64 дана у току године.

Сеизмичке карактеристике:

На основу сеизмичке рејонизације Републике Србије за повратни период од 475 година, у обухвату Просторног плана је могућ земљотрес јачине VII-VIII и VIII степени сеизмичког интензитета према Европској макросеизмичкој скали (EMC-98). У највећем делу посматраног подручја утврђен је земљотрес јачине VII-VIII степени, док је у северном делу могућ земљотрес јачине VIII степени.

Педолошке карактеристике:

У западним деловима подручја које обухвата Просторни план преовлађују ритске црнице и смонице, обичне, или тешко заслањене, уз значајно присуство разних типова карбонатних, деградираних, или заслањених чернозема. Источни делови посматраног подручја рељефно се значајно разликују јер су ту лоциране Вршачке планине, па је педолошка основа другачија. Овде су у већој мери заступљена скелетна земљишта на већим висинама централног масива (сирозем или регосол), на североисточним деловима преовлађује кисело смеђе земљиште на крсталастим шкриљцима, слично гајњачи, али неупоредиво киселије. Северне и јужне падине у педолошком смислу су углавном смонице на неогену и представљају главне воћарско-виноградарске рејоне. Целокупно подручје обухвата је прошарано мањим, или већим површинама под солоњецима, солончацима, алувијумима и делувијумима.

4.1.3. Природне вредности

4.1.3.1. Природна добра

У обухвату Просторног плана налазе се просторне целине од значаја за очување биолошке разноврсности на националном нивоу, као и подручја од међународног значаја за очување биолошке разноврсности.

Као просторне целине за очување биолошке разноврсности на националном нивоу издвојена су: заштићена подручја и подручја у поступку заштите, подручје планирано за заштиту, станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста и еколошки коридори.

Заштићена подручја и подручја у поступку заштите:

Станишта Вршачких планина и станишта Малог вршачког рита, према новом акту о заштити, постају једно подручје повезано у функционалну целину која пружа веће могућности при заштити, управљању, унапређењу и одрживом коришћењу.

Станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста: У обухвату Просторног плана издвојен је већи број станишта заштићених и строго заштићених дивљих врста од националног значаја (у даљем тексту: станишта). Станишта су регистрована у бази података Покрајинског завода за заштиту природе у складу са Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС", бр. 5/10, 47/11, 32/16 и 98/16).

Табела 1. Станишта на простору обухвата Просторног плана

Назив станишта	Категорија станишта	Ознака
„Средњи ток Караша"	ливаде, ободна вегетација водених система, реке и потоци, хигрофилне шуме и жбуње;	BCR05b
„Пашњаци на Селишту"	обрадиве површине и вештачки предели, слатине, степе на лесу;	VRS01b
„Пашњаци код Павлиша"	мочваре и ритови, слатине;	VRS02
„Пашњаци код Војводинаца"	екстензивне агрикултуре, ливаде, ровови и мали канали;	VRS09
„Пашњаци код Куштиља"	ливаде, реке и потоци, степе на лесу;	VRS10
„Пашњаци код Великог Средишта"	ливаде, мочваре и ритови, обрадиве површине и вештачки предели;	VRS11
„Ливаде и шумарци код Месића"	ливаде, панонске шумо-степе, степе на лесу;	VRS12a
„Ливаде и шумарци источно од Месића"	листопадне шуме сувих терена, панонске шумо-степе, степе на лесу;	VRS12b
„Ливаде и шумарци код Јабланке"	степе на лесу, панонске шумо-степе, листопадне шуме сувих терена, обрадиве површине и вештачки предели, ливаде;	VRS12c
„Сочица запад"	ливаде, панонске шумо-степе, степе на лесу, хигрофилне шуме и жбуње;	VRS12d
„Сочица исток"	ливаде, листопадне шуме сувих терена, степе на лесу, хигрофилме шуме и жбуње;	VRS12e
„Пужево брдо"	ливаде, листопадне шуме сувих терена, хигрофилне шуме и жбуње;	VRS13a
„Ново имање"	ливаде, листопадне шуме сувих терена, панонске шумо-степе, степе на лесу;	VRS13b
„Коморište"	екстензивне агрикултуре, ливаде, листопадне шуме сувих терена, панонске шумо-степе, степе на лесу;	VRS13c
„код Марковца"	екстензивне агрикултуре, ливаде, листопадне шуме сувих терена, панонске шумо-степе, степе на лесу;	VRS13d
„Пашњак код Потпорња"	ливаде, реке и потоци, степе на лесу;	VRS16
„Слатина код Влајковца"	слатине;	VRS19
„Пашњаци код Влајковца"	ливаде, реке и потоци	VRS22

На овим стаништима се налазе бројне заштићене и строго заштићене врсте биљака, сисара, птица, гмизаваца, водоземаца и инсеката, које су у просторној и функционалној вези са заштићеним подручјем.

Најзначајније су следеће заштићене и строго заштићене врсте:

- биљака: пелен *(Artemisia pontica),* слатинска паламида *(Cirsium brachycephalum),* стазарка *(Coronopus squamatus),* барска калуђарка *(Epipactis paiustris)* и
- животиња: водомар *(Alcedo atthis),* вук *(Canis lupus),* легањ *(Caprimuigus europaeus),* црна рода *(Ciconia nigra),* змијар *(Circaetus gailicus),* средњи детлић *(Dendrocopos med ius),* црна жуна *(Dryocopus martius),* ластавичар *(Falllco subbuteo),* ветрушка *(Falco tinnuncuius),* сива ветрушка *(Falco vespetinus),* руси сврачак *(Lanius coliurio),* сиви сврачак *(Lanius minor),* славуј *(Luscinia megarhynchos),* пчеларица *(Merops apiaster),* велика сртнадица *(Miiiaria caiandra),* жута плиска *(Motaciila flava),* ћук *(Otus scops),* велика сеница *(Parus major),* бела сеница *(Remiz pendulinus),* обична траварка *(Saxicola rubetra),* црноглава траварка *(Saxicola torquata),* дугорепа сова *(Strix uraiensis),* црноглава грмуша *(Sylvia atrcapiila),* обична грмуша *(Syivia communis),* кос *(Turdus merula),* дрозд певач *(Turdus philomelos),* пупавац *(Upupa epops).*

Еколошки коридори: Према Уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС", број 102/10), река Караш са својим обалским појасом је проглашена за еколошки коридор од међународног значаја који повезује остатке природних станишта суседних држава, Републике Србије и Румуније. На простору обухвата Просторног плана је део овог еколошког коридора.

Осим еколошког коридора од међународног значаја, у обухвату је и еколошки коридор од регионалног значаја (канал ДТД „Банат" до Тамиша) и локални еколошки коридори. Међународни и регионални еколошки коридори су утврђени Регионалним просторним планом АП Војводине „Службени лист АП Војводине".

На основу Закона о заштити природе „еколошки коридор је еколошка путања и/или веза која омогућава кретање јединки популација и проток гена између заштићених подручја и еколошки значајних подручја од једног локалитета до другог и који чини део еколошке мреже". Водотоци са функцијом еколошких коридора и њихов обалски појас, истовремено представљају станишта насељена заштићеним врстама, чија је бројност на овим просторима највећа у периодима миграције појединачних животињских група.

Подручја од међународног значаја за очување биолошке разноврсности: Подручја од међународног значаја за очување биолошке разноврсности припадају „Еколошки значајном подручју еколошке мреже Републике Србије", бр. 16 утврђено Уредбом о еколошкој мрежи. У обухвату Просторног плана се налазе два међународно значајна подручја за птице (*Important Bird Areas* - IBA): RS014IBA „Вршачке планине" и део RS015IBA „Делиблатска пешчара", као и међународно значајно подручје за биљке (*Important Plant Area* - IPA) „Вршачке планине" (обухвата: Вршачке планине; Мали рит; Маргита, Пландиште, Јасеново).

Вршачке планине су део националне EMERALD мреже, RS0000017 „Вршачке планине". Ова еколошка мрежа укључује подручја од посебног еколошког значаја за угрожене врсте и типове станишта која су идентификована на основу Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта (Бернска конвенција).

3.1.3.2. Природни ресурси

Шуме и шумско земљиште: На простору обухвата Просторног плана највеће површине под шумама се налазе на простору ПИО „Вршачке планине". Мање површине под шумама су уз водоток реке Караш, уз каналску мрежу и шуме сопственика.

Шумама које се налазе у оквиру подручја под заштитом газдује ЈП „Војводинашуме", а већи део овог подручја припада Газдинској јединици (ГЈ) „Вршачки брег". Укупна површина ове ГЈ према подацима ЈП „Војводинашуме" износи 5302,72 ha. Шуме и шумско земљиште заузимају 4977,23 ha. Укупно обрасла површина ГЈ износи 4337,95 ha, што чини 81,81 % укупне површине. Шуме у оквиру ГЈ чине 4225,44 ha (79,68%), а шумске културе 112,52 ha (2,12%). Осим ГЈ „Вршачки брег", на простору ПИО „Вршачке планине" су површине под шумама које припадају ГЈ „Шуме манастир Месић", чија површина према важећој Основи за газдовање шумама за период од 2015. – 2025. године износи 701,1 ha. У оквиру ове ГЈ обрасла површина износи 652,89 ha (93,1%).

Графикон 1. Структура шума у обухвату Просторног плана

На простору ПИО „Вршачке планине" јавља се широки еколошки дијапазон шума: влажне, крајпоточних (врбове); суве, присојне, на стрминама (медитерански грабић и медунац); светле и топле шуме разних храстова и племенитих лишћара; и сеновите и свеже шуме мезијске букве или граба. Присутне су шумске заједнице из следећих свеза: Quercion farnetto, Quercion pubescentis-petraeae, Quercion-petraeae-cerris, Carpino betuli illyco-moesiacum, Fagion moesiacae и Fraxino-Acerion. У фитоценолошкој студији Вршачких планина издвојено је 17 шумских заједница.

Подручје Вршачких планина се одликује већим учешћем заједница ксерофилног карактера које чини бројно присуство следећих врста: Fraxinus ornus, Quercus farnetto, Quercus pubescens, Ruscus aculeatus, што потврђује доминацију термофилних заједница. Значајна карактеристика шумске вегетације Вршачких планина је мешовити састав већине састојина.

Природна разноликост шума Вршачких планина је увећана антропогеним дејством. шумских култура (црни бор, багрем и др. врсте) које подносе погоршане климатске и земљишне услове настале после сече и неупелог природног подмлађивања аутохтоних шума.

Вршачке планине су један од најинтересантнијих планинских масива Србије због свог географског положаја, климе, планинске мезоклиме, флоре и вегетације. Разноврсни климатски утицаји који допиру са свих страна из различитих подручја, а посебно из шумо-степске области, учинили су флору и вегетацију специфичном. Многобројне ксерофилне врсте карактерише већи број шумских заједница. Многе биљне врсте су ретке за Србију, реликтне или ендемичне. Многе заједнице су реликтне самим тим што сличних нема у средњој Европи и другим деловима Србије. Посебно се издвајају полидоминантне заједнице са буквом, липом, јавором и јасеном, које указују на богато порекло и специфичан историјски развој подручја, предела и вегетације. Из времена када су Вршачке планине биле острво у Панонском мору а затим у језеру, воде порекло многе врсте и заједнице које су се очувале захваљујући приморској клими, а касније планинској клими масива. Велико богатсво у свим спратовима и њихова велика разноврсност дају изразити биодиверзитет флоре овог масива. Присуство сребрне липе (Tilia tomentosa) у многим заједницама, сведоче не само о пореклу многих врста из плиоценских времена, већ и о специфичним условима који владају на ободу Панонског басена.

Геоморфолошка разноврсност терена, уз силикатну подлогу и специфичну климу острвског масива у целини, омогућила је развој различитих шумских заједница међу којима се посебно издвајају храстове термофилне и мезофилне шуме. Реликтна флора и вегетација сведоче о пореклу и историјском развоју подручја и предела Вршачких планина, као и о очуваности многих врста у континенту од краја терцијера до данас.

Порекло шумске вегетације Вршачких планина је у распону од богатијих мешовитих шума до ниских (изданачких) шума лошијег квалитета са многим врстама које указују на степен деградације. До овог стања су довеле честе чисте сече и интензивне прореде шума које су довеле су до формирања шикара, које су се претвориле у високе шикаре, а затим у средњодобне изданачке шуме.

Ловна фауна: На подручју Вршачких планина, као најатрактивнијег ловишта на простору обухвата Просторног плана, присутне су следеће врсте ловне фауне: дивља свиња (Sus scrofa) као најраспрострањенија ловна врста присутна на овом подручју од вајкада, срна (Capreolus capreolus) која најчешће настањује шумске пропланке обрасле травним покривачем и зец (Lepus europaeus) који се обично сусреће на рубовима шуме које су у додиру са њивама. Ове врсте су ловна дивљач и предмет су интензивног газдовања. Од пернате ловне дивљачи заступљен је фазан (Phasianus colchicus) и пољска јаребица (Perdix perdix). Поред ових врста на стално настањене врсте на Вршачким планинама су лисица (Vulpes vulpes), шакал (Canis aureus), вук (Canis lupus) и многе друге врсте, а из суседних ловних ревира све чешће залутају и јелени (Cervus elaphus), који се све дуже задржавају, па постоје индиције да ће се у одређеном тренутку ту и трајно населити.

Услед прекомерног и неконтролисаног лова и измењених услова станишта изазваних деловањем човека, дошло је до осиромашења ловне дивљачи. Поједине врсте дивљачи су постале ретке, а неке су исчезле заувек услед насталих промена на њиховим аутохтоним стаништима (дивокоза, рис, медвед, тетреб, љештарка, сури орао, орао брадан, орао крсташ и друге).

Пољопривредно земљиште: природни ресурс који се услед диверзитета геоморфолошких и педолошких одлика и начина коришћења земљишта знатно разликује у односу на непосредно окружење.

Оранице заузимају највеће површине у обухвату Просторног плана (око 32.950 ha) и користе се углавном у сврху ратарске производње.

Ипак оно по чему је овај крај упечатљив и надалеко чувен, су велике површине под виноградима нешто мање од 2000 ha од чега је близу 75% (oko 1.456 ha) на подручју посебне намене, лоцираним на падинама Вршачких планина. Воћњаци незнатно заступљени.

Површине под пашњацима и ливадама у обухвату Просторног плана, заузимају приближно 1.434 ha и њихов удео је сличан као и у другим деловима јужног Баната.

Површине под рибњацима и потенцијалним рибњацима у обухвату Просторног плана су релативно велике и обухватају близу 900 ha, али нису све у функцији.

Воде и водно земљиште: у обухвату Просторног плана представља све површинске воде, баре и мочваре, водозаштитна подручја и захвате, водне акумулације и ретензије, а заштићено је према важећим прописима (списак водених тела и водних објеката, као и система за одводњавање дат је у поглављу 4.1.9.2. Водна и комунална инфраструктура).

Минералне сировине: На подручју Вршачких планина постоје неметаличне минералне сировине. Лежишта или појаве неметаличних минералних сировина представљају различити грађевински камен, кварцни и обични пескови. Као грађевински камен углавном се користе гранити, гранодиорити и мање гнајсеви. Ово су истовремено и једине појаве чврстих стена у том подручју, па је њихова експлоативост велика. Вршачки гранит се употребљавају као ломљен и дробљен камен у грађевинарству. Појаве кварцних пескова су откривене североисточно од Гудурице и Великог Средишта, као и око насеља Месић где је експлоатацијом прилично измењен морфолошки изглед терена.

4.1.4. Културно наслеђе

Завод за заштиту споменика културе у Панчеву је израдио Студију заштите непокретних културних добара у обухвату Просторног плана (у даљем тексту: Студија). Студија садржи податке и документацију о непокретној баштини која се налази у обухвату Просторног плана, као и о условима и мерама заштите непокретних културних добара.

Са становишта заштите и презентације непокретне културне баштине најзначајније је рубно подручје Вршачких планина, односно само насељено место Вршац.

Материјална културна добра која су многобројна и разноврсна, сведоче о изузетно хуманом простору за живот, стварање и трајање.

<u>Историјски контекст</u>

Предели у којима се спајају две различите природне површине - равница и Вршачке планине, одувек су привлачили људе да ту изграде своје насеобине, јер је земљиште погодно за земљорадњу, виноградатство и сточарство, простране мочваре су омогућавале богат риболов, а шуме пуне дивљачи биле су идеална ловишта. С обзиром да ово подручје припада ширем појасу Подунавља, где су у Европи настале прве насеобине, прва насеља јављају се у још неолиту, у доба глачаног камена, о чему сведоче археолошки налази. Међутим насеља добијају сталнији карактер тек доласком Словена (позни средњи век) у ове крајеве од када и потичу први писани извори о њима. Име „Подвршан" се према писаним траговима први пут појављује пре скоро шест векова. У то доба је жупанијом управљао деспот Ђурађ Бранковић, када је изнад Вршца подигнуто утврђење са циљем да брани град од најезде Турака. 1552. године град је опустошен, а становништво се повукло у околна брда где је саградило мања насеља. Пошто су уништили град, Турци су на саградили малу паланку, на обали језера које се простирало на простору данашњег Малог рита. Тек у XVIII веку народ Баната се побунио, Турци су протерани, чиме је отворена нова епоха у историји овог подручја. Вршац улази у састав Тамишког Баната са седиштем у Темишвару. Оснива се Вршачки дистрикт и у ове крајеве стижу групе колониста из Немачке, Француске, Италије и Шпаније, првенствено виноградари. Истовремено у Вршац се сливају многи досељеници из Србије, претежно занатлије и трговци, Срби и Цинцари. Кроз историју је виноградарство за Вршац имало велики привредни значај, али је оно значајно и због тога што је покретало и развијало и друге делатности: трговину, занатство, индустрију, железнички саобраћај. У XX век Вршац је ушао као град са развијеном малом индустријом, снажном трговином и обновљеним виноградарством, добрим саобраћајним везама са свим правцима, као и великим бројем културних и просветних установа. Ратови у XX веку донели су велика разарања, жртве и страдања народа на овим просторима. Након ратова, обнављањем градског насеља, почињу да се развијају разноврсни облици културног и уметничког живота.

У Вршцу су, током протекла два века, живеле многе значајне личности из културе, уметности, политике и науке, међу којима су Јован Стерија Поповић, Паја Јовановић, Драгиша Брашован, Васко Попа, и многи други знаменити грађани који су својим делима обележили периоде у којима су стварали.

Непокретна културна добра

У обухвату просторног плана се налази 26 непокретних културних добара, од тога три од изузетног значаја, 17 од великог значаја и шест утврђених непокретних културних добара.

Непокретна културна добра од изузетног значаја

У подручју обухвата Просторног плана се налазе три споменика културе - непокретна културна добра (НКД) од изузетног значаја и то два споменика културе и једно археолошко налазиште.

Табела 2. Преглед споменика културе од изузетног значаја

Р.БР.	НАЗИВ	К.П. НА КОЈОЈ ЈЕ НКД[1]	МЕСТО
1.	Владичански двор	4245	Вршац
2.	Манастир Месић	4	Месић

Непокретна културна добра од великог значаја

У подручју обухвата Просторног плана је 17 споменика културе - непокретних културних добара (НКД) од великог значаја.

Табела 3. Преглед споменика културе од великог значаја

Р.БР.	НАЗИВ	К.П. НА КОЈОЈ ЈЕ НКД[2]	МЕСТО
1.	Дворац породице Лазаревић	381/1	Велико Средиште
2.	Дворац породице Лазаревић	382	Велико Средиште
3.	Дворац у Влајковцу	5/1	Влајковац
4.	Вршачка кула	22463	Вршац
5.	Градска кућа	4269	Вршац
6.	Кућа звана „Код два пиштоља"	4010	Вршац
7.	Зграда бившег ГНО (Лотићева кућа)	4269	Вршац
8.	Зграда „Стара апотека"	4026	Вршац
9.	Зграда дечијег вртића „Анђа Ранковић"	8007	Вршац
10.	Зграда на Тргу победе 5	4328	Вршац
11.	Зграда у Улици Жарка Зрењанина бр. 21	4550	Вршац
12.	Зграда „Конкордија"	5680/1	Вршац
13.	Родна кућа Јована Стерије Поповића	4062	Вршац
14.	Румунска православна црква Светог Теодора Тириона	1	Куштиљ
15.	Српска православна црква Вазнесења Христовог	1	Потпорањ
16.	Румунска православна црква Светог Николе	2/1	Ритишево
17.	Дворац барона Јовановића	2	Сочица

Непокретна културна добра

У подручју обухвата Просторног плана се налази шест споменика културе.

Табела 4. Преглед споменика културе

Р. БР.	НАЗИВ	К.П. НА КОЈОЈ ЈЕ НКД[3]	МЕСТО
1.	Кућа у Стеријиној улици бр. 11	4353	Вршац
2.	Три бурета за вино	1013/1	Вршац
3.	Римокатоличка црква Светог Герхарда де Сангредо	5683	Вршац
4.	Зграда на Тргу Саве Ковачевића бр. 33	1120	Вршац
5.	Кућа у Улици Жарка Зрењанина бр. 27а	379	Павлиш
6.	Кућа са окућницом у Ритишеву	625	Ритишево
7.	Кућа у Улици задружна бб	-[4]	Куштиљ

Добра која уживају претходну заштиту

У обухвату Просторног плана се налази већи број археолошких локалитета, 3 градитељска објекта и једно старо језгро градова и насеља.

1 Податак очитан са графичког приказа
2 Податак очитан са графичког приказа
3 Податак очитан са графичког приказа
4 Кућа не постоји на терену, али се води у Централном регистру као Непокретно културно добро

Табела 5. Преглед градитељских објеката која уживају претходну заштиту

Р.БР.	НАЗИВ	К.П. НА КОЈОЈ ЈЕ НКД[5]	МЕСТО
1.	Зграда железничке станице	9709/6	Вршац
2.	Зграда старог винског подрума „Хелвеција"	6950/2	Вршац
3.	Комплекс старог млина	3555, 3557, 3559, 3560	Стража

Табела 6. Преглед старих језгара насеља која уживају претходну заштиту

Р.БР.	НАЗИВ	ОБУХВАТ	ЗАШТИЋЕНА ОКОЛИНА	МЕСТО
1.	Старо језгро насеља Вршац	блокови 21, 55, 56, 56а (Светосавски трг), 57д, 58, 58а (Трг Светог Теодора Вршачког), 59 (Трг победе), 60, 61, делови блокова 22, 23, 57, 61а, 63, 64/2, 88, односно улице Доситејеву, Кумановску, делове улица Дворске, Светозара Милетића, Јаше Томића, Гаврила Принципа, Стеријине, Жарка Зрењанина, Ивана Милутиновића, Феликса Милекера, Вука Караџића, Васка Попе, Ђуре Јакшића, Стевана Немање, Змај Јовине, Патријарха Рајачића и део Трга Зелена пијаца	блокови 21/1, 21/2, 57а, 57б, 57ц, 124/1, делови блокова 22, 57, 63/1, 64/2, 64/3, 64/4, 88, 124, односно делови улица Дворске, Стевана Немање, Милоша Обилића, Ђуре Цвејића, Ђуре Даниића, Вардарске, Ђуре Јакшића, Стеријине, Жарка Зрењанина, Ивана Милутиновића, Хероја Пинкија, Абрашевићеве, Феликса Милекера, Вука Караџића, Данила Илића, Николе Тесле, Гаврила Принципа, затим Трг Зелена пијаца и Пашићев трг, део северозападно од Пашићевог трга - Успенску цркву са портом, мањи део улице Стевана Немање источно од Вардарске улице, део непарне стране улице Васка.	Вршац

На посматраном простору откривен је велики број археолошких локалитета различитих праисторијских и протоисторијских периода и култура, од старијег и млађег каменог доба до антике и средњег века. Та вишеслојност сведочи о континуитету насељавања на које је утицало погодно природно окружење, морфологија и клима вршачког краја.

4.1.5. Становништво

Историјско-политичке промене, масовне миграције и процват виноградарства средином XVIII века створиле су специфичан социо-културолошки састав становништва подручја Вршачких планина. Демографска структура насеља Вршачког подгорја промењена је по одласку Турака, односно, стварањем Тамишког Баната и са трајним насељавањем Срба из јужне Србије, планском колонизацијом Немаца и масовним спуштањем Румуна из планинских крајева створена је етничка и културолошка симбиоза као животна реалност све до половине XX века. Несигурност пограничног подручја, стратешки разлози и одржавање државног суверенитета условили су спорији економски и привревни развој, као последицу опште стратешке политике према граничним просторима, а самим тим и значајне промене демографске слике. У обухват Просторног плана улази део територије Града Вршац са 16 насеља. Град Вршац се налази у јужнобанатској области и својом територијом се граничи са Републиком Румунијом.

Према попису становништва 2011. године, у подручју обухвата живи 45173 становника у 15568 домаћинстава, односно 2,3% укупног броја становника на територији АПВ.

5 Податак очитан са графичког приказа

Табела 7. Укупан број становника и домаћинстава у обухвату Просторног плана

ЈЛС	Насеље	Број становника 1991	Број становника 2002	Број становника 2011	Индекс (2011/ 2002)	Број домаћинстава 2011
Град Вршац	Велико Средиште	1437	1340	1270	94,8	448
	Влајковац	1191	1178	1148	97,5	341
	Војводинци	461	417	363	87,1	117
	Вршац	35689	36623	36040	98,4	12643
	Вршачки ритови	156	91	37	40,7	19
	Гудурица	1208	1267	1094	86,3	381
	Јабланка	350	281	251	89,3	79
	Куштиљ	911	806	748	92,8	196
	Мало Средиште	146	120	89	74,2	35
	Марковац	442	329	255	77,5	102
	Месић	274	227	198	87,2	62
	Павлиш	1954	2237	2195	98,1	672
	Потпорањ	353	311	272	87,5	95
	Ритишево	576	509	549	107,9	163
	Сочица	188	170	133	78,2	39
	Стража	838	693	531	76,6	176
Укупно		46018	46508	45136	97	15568

Посматрајући период од 1991. године, када је у обухвату Просторног плана живело 46174, и период након Пописа становништва 2011. године са 45173 становника, приметно је укупно смањење броја становника за 1001. Карактеристично за ово подручје је да је у периоду од 1991. до 2002. године присутан пораст броја становника са 46174 на 46599 становника, да би наредни пописни период карактерисао негативан тренд у кретању становништва. У периоду од 2002. до 2011. године, укупан број становника се смањио за 1426 становника.

4.1.6. Мрежа и функције насеља и јавне службе

У обухвату Просторног плана налази се 16 насеља која припадају територији Града Вршац. Вршац представља центар функционалног урбаног подручја регионалног значаја, коме припадају и општина Бела Црква и општина Пландиште. Вршац је једино насеље градског типа у ком су концентрисане све централне функције, као и скоро сви индустријски капацитети и други садржаји. Преосталих 14 насеља имају функцију локалних заједница са развијеним централним функцијама и према класификацији се убрајају у остала насељена места.

У насељеним местима заступљене су све неопходне јавне службе од месних канцеларија, предшколских и школских установа (основне школе са четири или осам разреда), објеката здравствене заштите, домова културе, библиотека и пошта, до ветеринарских станица и спортско-рекреативних садржаја. Постојеће службе је неопходно унапредити, а у зависности од потреба локалне заједнице планирати увођење недостајућих садржаја.

Посматрајући насељена места и узимајући у обзир њихову величину и карактер, покривеност и заступљеност јавних служби у највећој мери задовољава потребе становништва у подручју обухвата Просторног плана.

Вршац је препознат као културни центар са бројним установама од значаја у овој области. Издвајају се Градски музеј, Народно позориште, биоскоп, а постоји и Клуб ликовних уметника „Паја Јовановић". Културно-просветна заједница општине Вршац основана је 1959. године као самостална ванстраначка организација чији је циљ развој културе и фактора друштвеног преображаја, подстицање и задовољавање појединачних и заједничких културних потреба грађана.

ЈКП „2. Октобар" је предузеће које обједињује велики број активности на територији Града и надлежно је да трајно обављање комуналних делатности од општег интереса и добара у општој употреби, што подразумева да је препознат као управљач природним добрима на наведеном простору.

4.1.7. Привреда

Вршац има повољну структуру привреде са развијеном индустријом, али и израженом концентрацијом индустријских капацитета. Привреда Вршца је увек била диверзификована са доминантним сектором прерађивачке индустрије.

Носиоци развоја индустрије су велике производне фирме: „Хемофарм", Концерн „Swislion-Таково" и „Вршачки виногради". Привреду Вршца чине још и предузећа која се баве производњом освежавајућих пића, пива, затим производњом какаоа и чоколаде, производњом млинских производа и др.

У области терцијарних делатности најразвијенија је трговина, док су друге делатности у стагнацији или су недовољно развијене.

Туризам: Простор обухваћен Просторним планом се налази у оквиру издвојене туристичке дестинације – Доње Подунавље са мањим учешћем целогодишње понуде. Од туристичких производа и активности развијени су наутички и други видови водног туризма, рурални туризам, туризам специјалних интереса (спортско-рекреативне активности, ловни, риболовни итд.). Од значајних туристичких праваца издваја се: пловни *touring* туристички правац-Главни канал ДТД. Кроз територију Града Вршац пролази транзитни туристички правац међународног ранга и то: друмски (Е-70) са граничним прелазом Ватин.

Простор заштићеног подручја ПИО „Вршачке планине" има едукативну, културно-историјску, рекреативну и амбијенталну вредност и представља потенцијал за развој туризма, чему доприноси и положај, односно близина великих градова: Београда, Панчева, Вршца, Беле Цркве, Ковачице, Зрењанина, итд, као и развијена путна инфраструктура.

Туристички потенцијал заштићеног подручја није у довољној мери искоришћен. У туристичку понуду треба укључити заштићено подручје са следећим туристичким производима: едукативни туризам, излетнички туризам, етно-еко и рекреативни туризам, као и туризам посебних интереса. Многобројна археолошка налазишта која се налазе на територији заштићеног подручја, такође представљају значајан туристички потенцијал.

Вредности на подручју које је обухваћено Просторним планом у погледу туристичке валоризације се могу оценити као велике на плану садржајности простора, вредности природне и културне баштине и делом приступачности дестинације. Туристичко-географски положај подручја, је релативно повољан у односу простор АПВ, због свог периферног положаја. Положај заштићеног подручја ПИО „Вршачке планине" у односу на Београд као главно емитивно подручје је изузетно повољан, јер припада дисперзивној зони Београда.

Шумарство и лов: Приоритетна функција шума ЈП „Војводинашуме" на простору ГЈ „Вршачки брег" је глобална намена 10 - шуме и шумска станишта за производњу техничког дрвета. Осим ове наменске целине, на простору ове газдинске јединице су заступљене следеће наменске целине: семенска састојина и шумске површине на заштићеном подручју.

Према подацима ЈП „Војводинашуме", у ГЈ „Вршачки брег" наменска целина 10 у укупној површини, заузима 21,4%. На осталом делу површина се газдује у складу са наменским целинама и режимима заштите који су дефинисани за заштићено подручје. Шумске површине на заштићеном подручју у овој ГЈ су на највећем делу површина.

У оквиру ГЈ „Шуме манастир Месић", осим наменске целине 10 – производња техничког дрвета, која заузима 2,1% укупне површине ове ГЈ, заступљене су и следеће наменске целине: заштита земљишта од ерозије и шумске површине на заштићеном подручју.

Прираст по јединици површине у ГЈ „Вршачки брег" износи 187,7 m^3/ha годишње, а у ГЈ „Шуме манастир Месић" износи 4,7 m^3/ha годишње. Од осталих производних функција једино је значајан узгој дивљачи, док сакупљање лековитог биља, шумских плодова, пужева и др. у овим шумама нема скоро никакав економски значај.

На простору обе газдинске јединице, однос високих шума као најквалитетнијих шума, према изданачким шумама и шикарама врло неповољан. Стога се морају предузети одговарајући радови у шумарству како би се овај негативни однос анулирао, а квалитет шума побољшао у корист шума са високим узгојним обликом.

За развој лова као привредне гране на простору установљених ловишта у обухвату Просторног плана (ловишта: „Вршачке планине", „Караш-Куштиљ", „Лупус", „Кошава" и „Вршачки ритови - Рибњак"), постоје добри предуслови, посебно услови станишта, који погодују развоју дивљачи. Ограничење у развоју лова као туристичког производа су мала улагања у ову привредну грану.

Пољопривреда и риболов: Пољопривреда представља једну од најважнијих грана привреде и нарочито у сеоским подручјима запошљава највећи део становништва као основна, или допунска делатност. Подручје Вршачких планина је врло специфично и атипично за Банат, па ипак ратарство је водећа пољопривредна делатност, али је виноградарство најупечатљивија грана пољопривреде, а потенцијали за воћарство нису искоришћени у складу са потенцијалима.

Захваљујући пространим површинама под ливадама и пашњацима, сточарство је по обиму и значају веома важна област пољопривреде, али има тенденцију благог опадања. Мелиоративне мере предузимане у Малом вршачком риту нису дале адекватне резултате тако да је ратарство ту само спорадично заступљено, док преовлађујуће површине представљају природни пашњаци, које становници Великог Средишта користе за испашу крава и оваца.

Са око 2000 ha винограда, Вршачке планине представљају један од највећих виноградарских реона и то не само у Србији, него и у окружењу. Заступљене су уобичајене међународне винске сорте, али оно по чему је Вршачко виногорје препознатљиво су одомаћене сорте Италијански ризлинг (Грашевина), Мускат отонел, а нарочито аутохтона сорта Креаца (Банатски ризлинг). Ова ендемична сорта је не тако давно била пред изумирањем, али је спашена захваљујући ентузијазму малих винара из Гудурице.

Још једна специфичност овог подручја је банатска жута пчела, изузетних биолошких и производних потенцијала, права ризница архаичних гена важних за опстанак пчелиње врсте у целини. Ова драгоцена врста инсекта била је сведена на само 4 пчелиња друштва (кошнице) у селу Марковац. Очувана је у последњем часу и сада се већ може наћи на неколико места, а тек предстоји опсежна акција за њено размножавање, ширење уз мере изолације, да би се очувала у чистој раси.

За риболов на овом подручју не постоје услови јер су водотоци на Вршачким планинама изузетно мали и склони да лети пресуше, осим вештачки продубљених делова где се вода задржава целе године, а имају сврху да се оскудни рибљи фонд очува у њима у току топлих и сушних летњих месеци.

На подручју Малог вршачког рита постоји плитка каналска мрежа у којој живи скромни фонд састављен од 6 рибљих врста, претежно аутохтоних, без велике риболовне вредности, тако да је спортски риболов спорадичан, а за комерцијални не постоји могућност.

4.1.8. Саобраћај и инфраструктурни системи

4.1.8.1. Саобраћај и саобраћајна инфраструктура

У обухвату Просторног плана егзистирају следећи видови саобраћаја: путни – друмски, железнички водни и ваздушни. Путни - друмски саобраћај је основни вид саобраћаја у обухвату плана и својим капацитетима задовољава већину захтева за путничким и робним превозом, док се железнички и водни саобраћај користе само повремено, при превозу путника и масовних роба у транзиту.

Путни - друмски саобраћај омогућује доступност и комуникацију предметног простора са окружењем и субрегионима.

Основни саобраћајни капацитети предметног простора у домену путног - друмског саобраћаја су:
- **Државни пут Iб реда бр.10/М-1.9**, Београд – Панчево - Вршац - државна граница са Румунијом (гранични прелаз Ватин);
- **Државни пут Iб реда бр.18/М-7.1**, Зрењанин-Сечањ-Пландиште-Вршац-Стража-Бела Црква - државна граница са Румунијом (гранични прелаз Калуђерово).

Основни путни правци који омогућавају даљинска и транзитна кретања као и везе са центрима међународног (Нови Сад) и националног ранга (Суботица) су ДП бр.10 и ДП бр.18. ДП I реда осим што су основни абсорбери свих саобраћајних збивања у обухвату (мрежа ДП II реда није у обухвату), такође су и саобраћајни капацитети који омогућавају субрегионално и регионално повезивање. Ови путеви у исто време омогућују изворно-циљна кретања и омогућују квалитетно међунасељско повезивања у обухвату плана.

Систем општинских путева у обухвату (град Вршац) су различитог степена изграђености и омогућују доступност овом простору из свих праваца, са везама на државну путну мрежу високог ранга (ДП I и II реда).

У оквиру катастарских општина у обухвату Просторног плана, налазе се и некатегорисани путеви (приступни и атарски путеви), који су радијалног облика и повезују насеља и садржаје ван грађевинског подручја.

Железнички саобраћај је својевремено одиграо врло важну улогу у развоју туризма, пре свега за туристичка кретања широких слојева становништва, као и путовања на другим релацијама. Међутим, са експанзијом друмског саобраћаја, железнички саобраћај, због својих одређених недостатака (фиксиране линије кретања, потребе преседања при промени правца кретања и друго), изгубио је позиције које је некад имао.

У ранијем периоду (седамдесетих и почетак осамдесетих година прошлог века), знатан број пруга регионалног и локалног значаја је укинут. Од пруга које су регионалног и локалног значаја, које тренутно функционишу, треба издвојити правце:
- магистралне пруге бр.107, Е 66: Београд Центар - Панчево главна станица - Вршац - државна граница - (Stamora Moravita);
- железничке пруге ван експлоатације бр.9, Зрењанин Фабрика – Сечањ – Конак – Вршац;
- железничка пруга ван експлоатације бр.30, Вршац – Бела Црква – државна граница (Базијаш).

Железнички саобраћај има мали удео у туристичким кретањима на подручју обухваћеном Просторним планом. Уз бољу организацију и модернизацију капацитета (пруге, постројења и превозна средства), због веће удобности у односу на аутобуски превоз, могао би имати значајно учешће у туристичким кретањима првенствено код путовања већег броја путника.

Водни саобраћај на простору обухваћеном Просторним планом заступљен је преко пловног канала ОКМ ХС ДТД, Банатска Паланка – Нови Бечеј, са релативно солидним просторно и инфраструктурно прихватно - манипулативним и превозним капацитетима (пристаниште на каналу ОКМ код Влајковца).

Немоторни саобраћај је заступљен преко бициклистичких коридора међународног, регионалног и локалног ранга. Међународна бициклистичка стаза – цикло коридор 13[6], рута „Гвоздене завесе", позиционирана је на правцу Бела Црква – Вршац – Ватин, правац југ – североисток. Национални цикло коридор је дефинисан уз канал ОКМ ХС ДТД, Банатска Паланка – Нови Бечеј, док су локални цикло коридори углавном утврђени уз путну мрежу општинског и нижег нивоа (атарски и остали некатегорисани путеви).

Ваздушни даљински саобраћај за потребе овог подручја се одвија преко аеродрома „Никола Тесла" (за путнички и карго саобраћај), док се за спортско-туристичке намене користи аеродром Вршац. Оба терминала у потпуности задовољавају садашње обиме транспортних захтева.

На основу саобраћајних анализа може се закључити да **саобраћајна инфраструктура** (путно-друмски, железнички и водни саобраћај) у оквиру овог простора даје добре основе за надоградњу, реконструкцију, чиме би се омогућио брз и лак приступ овом подручју из више праваца, на нивоу високог комфора и саобраћајне услуге, као и брзе и лаке комуникације у оквиру овог простора.

4.1.8.2. Водна и комунална инфраструктура

Водни објекти, у смислу Закона о водама, јесу грађевински и други објекти, који заједно са уређајима који им припадају чине техничку, односно технолошку целину, а служе за обављање водне делатности.

У границама обухвата Просторног плана налазе се следећи хидромелиорациони системи и водни објекти:
- хидромелиорациони системи Вршачки Ритови, Мали Жам – Велико Средиште 1, Мали Жам – Велико Средиште 2, Малоритски канал, Кавериш, Целине, Приобаље Караша – десна обала, приобаље Караша – лева обала, Избиште – Загајица, Делиблатска пешчара, Пешчарско-Дебељачки, Нижи Јарак – Павлишки рит, Добрица II – Иланџа, Нови Козјак, и Јаношик;

6 *(Kirkenes – Sodankylä – Lappeenranta – Sankt Petersburg– Tallinn – Riga – Klapèda – Kaliningrad – Gdansk – Szczecin - Lübeck – Cheb - Znojмo – Eisenstadt - Bratislava – Sopron – Nagykanizsa – Mohács – Szeged – Kikinda – Drobeta-Turnu Severin – Kjustendil –Blagoevgrad – Struмica – Edirne - Rezovo)*

- основна каналска мрежа (ОКМ) ХС ДТД Банатска Паланака – Нови Бечеј на деоници од km 25+000 до km 44+000. Деоница од km 22+200 до km 37+300 није изграђена до пројектованих димензија, што има утицаја на пловидбу, па је тако на деоници од km 26+000 до km 27+000 пловидба једнотрачна за пловила до 1000 тона носивости, са минималном пловном ширином 12,0 m и дубином газа 2,15 m. Минимална пловна ширина испод мостова износи 16,0 m, а висина максималног нивоа воде до доње ивице конструкције морста мора бити најмање 6,0 m. На осталом делу канала је дозвољена двотрачна пловидба са пловном ширином до 44,0 m и дубином газа 2,15 m. У зони Потпорња, узводно и низводно од моста, на обема обалама канала изведени су растеретни бунари и пијезометри, ради одржавања високих артерских притисака подземне воде у безбедним греаницама по косини канала. Свако нарушавање рада бунара, или дирање у обалу канала, може довести до нарушавања лабилне статичке стабилности и до покретања косина канала. По левој депонији канала, узводно од рибњака Вршачки ритови и даље, уз сам рибњак, положен је оптички кабел на дубини од око 0,5 m;
- објекти за заштиту од штетног дејства спољних вода (обухваћени републичким оперативним планом за одбрану од поплава): насипи уз Вршачки канал (леви и десни), брана са ретензијом „Велико Средиште" на Марковачком потоку, насипи уз поток Месић (леви и десни), брана са акумулацијом „Месић на потоку Месић."
- неуређени водоток Караш (објекат није обухваћен републичким оперативним планом за одбрану од поплава).

Водни објекти за заштиту од штетног дејства унутрашњих вода - одводњавање

У низијском делу Града Вршац доминантни хидролошки објекти су канали. Ка њима се подземно и површински сливају воде са Вршачких планина и ширег простора. Те депресије, међутим, немају природног отицања, па су воде у њима стварале многе баре и језера. Насељавање југоисточног Баната у XVIII веку захтевало је мелиорисање ритова ради добијања нових обрадивих површина. Због тога је међу првим каналима тада копаним на територији АПВ, био Терезијин канал, од села Барице до Тамиша код Ботоша. Упоредо са тим континуирано је ширена мрежа споредних дренажних канала. Тако је створена густа мрежа канала која дренира читаву површину дна Алибунарске депресије, Вршачког рова (Мали рит) и делове језерско-лесне терасе.

Прокопавањем главне трасе Канала ДТД, 1972. године, решени су неки проблеми - пре свега, што брже одвођење површинских и подземних вода. Траса Канала северно од територије Града Вршац поклапа се са трасом старог Терезијиног канала. У Алибунарској депресији Канал ДТД прихвата воде канала Моравица, Шулховог и Вршац-Велико Средиште. Јужно од Влајковца траса Канала пресеца више терене, да би пресекла релативно високо развође према долини Караша. Ово је најдубље усечен део на читавој траси између Бездана и Старе Паланке. На том сектору прихвата воде неколико потока: са десне стране Велике баре, Загајичког и Партанског потока, а са леве стране Боруге, Гузајне и Стражанског потока.

Сагледавајући водопривредну проблематику, може се констатовати да су већи водотоци, изузев Караша, Гузајне и Кевериша регулисани, а да је на 80% површина изведена потребна каналска мрежа за одводњавање.

Ради евакуације вода у реципијенте, на територији која је обухваћена Просторним паном изграђене су три црпне станице укупног капацитета 9,26 m^3/s, као и седам гравитационих уливних грађевина у реципијент. У склопу црпних станица или одвојено, изграђено је 15 устава разних типова и димензија.

Ради регулисања водно-ваздушног режима земљишта, на око 400 ha изведена је хоризонтална цевна дренажа.

У склопу изграђених система за одводњавање инсталисани су и уређаји за наводњавање.

<u>Водни објекти за заштиту од поплава, ерозије и бујица</u>

Ради заштите насеља и пољопривредих површина на територији Града Вршац изграђени су насипи на Вршачком каналу, и то на левој обали од km 0+000 до km 20+950, док су на десној обали изграђени насипи од km 0+000 до km 11+200, и km 18+100 до km 20+300.

На каналу Месић изграђени су насипи, и то на обе обале на стационажи од km 0+000 до km 1+000.

Поред одбрамбених насипа у систему одбране од спољних вода, односно великих вода Марковачког потока и потока Месић, изграђене су бране са акумулацијама Велико Средиште и Месић. Обе бране су изведене 1982. године и спадају у категорију малих проточних земљаних брана (са темељним испустом), а основне карактеристике су дате у наредној табели:

Табела 8. Акумулације на територији Града Вршац

Назив бране	Запремина 0,1%* [m³]	Запремина 1,0%** [m³]	Сливна површина [m²]	Дужина бране [m]	Висина бране [m]	Ширина Круне [m]	Кубатура Бране [m³]	Нагиб узводне косине	Нагиб низвод. косине
Месић	1.515.000	1.250.000	33,20	420,00	6,68	4,00	40.252	1:2,5	1:2,0
Велико Средиште	1.012.035	447.126	68,00	400,00	6,30	5,00	20.650	1:2,0	1:2,0

* Укупна запремина акумулације при таласу 0,1% воде
**Укупна запремина акумулације при таласу 1,0% воде

Водни објекти за коришћење вода

На територији Града Вршац, снабдевање становништва водом за пиће врши се захватањем подземних вода. Захватају се подземне воде из водоносних средина основног комплекса. Локално су захваћене подземне воде из водоносних средина плиоцена. Укупна просечна експлоатација подземних вода на територији Града Вршац процењена је на око Q=169 l/s. Водозахватни објекти су искључиво вертикални бушени бунари.

Већина становника сеоских насеља на Вршачким планинама и у њиховом подножју, а то су Марковац, Велико Средиште и Мало Средиште са северне, и Месић, Сочица и Јабланка са јужне стране, за водоснадбевање користе јавне бунаре (артешке бунаре), каптиране изворе, али добрим делом и воду фреатске издани из копаних бунара којих има много више. Већина копаних бунара је у нехигијенском стању. Вода у тим бунарима није добра. Тврда је и често бактериолошки загађена, нарочито у време када издан има максимум. Тада у неке од ових бунара доспевају воде бујица, па и воде загађене фекалијама.

Градско насеље Вршац организовано снабдевање водом за пиће становништва и индустрије обавља експлоатацијом подземних вода са изворишта „Павлиш". Извориште „Павлиш" налази се између Вршачког канала и насеља Павлиш на око 2 km од Вршца. Кота терена изворишта је око 80 mАНВ. Данас је на изворишту у раду 17 бунара. Захваћене су подземне воде основног водоносног комплекса. Просечна експлоатација подземних вода са изворишта „Павлиш" процењена је на око Q=150 l/s. Квалитет подземних вода задовољава нормативе за воду за пиће. Квалитет захваћених подземних вода редовно се осматра. Карактеристично за Вршац је да су сви индустријски и привредни субјекти прикључени на водоводну мрежу.

На територији Града Вршац налази се извориште „Стража", из којег се снабдевају сва насеља општине Бела Црква. До сада је избушено седам цевастих бунара дубине од 77 m до 110 m, који каптирају субартерску издан са различитих дубина од око 46 m до око 85 m, чија је укупна издашност око 90 l/s, а у појединим бунарима вода се захвата и из три водоносна слоја.

Квалитет воде у осталим насељима различит од насеља до насеља.

Водни објекти за сакупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода и заштиту вода

Канализација отпадних вода, осим у Вршцу, није изграђена ни у једном од насеља, а у Вршцу је изведено и постројење за пречишћавање отпадних вода капацитета 70.000 ES (еквивалентних становника) (пројектовани капацитет је 210.000 ES). Пречишћавање отпадних вода врши се на бази биолошког аеробног пречишћавања.

Евакуација отпадних вода у осталим насељима се и даље врши преко непрописно изведених септичких јама, чиме се непосредно угрожава животна средина и здравље људи. Загађење површинских вода и прве издани превасходно је ефекат непотпуно решеног питања инфраструктуре за евакуацију комуналних и атмосферских вода на територији обухваћеној Планом, и нерешених питања изградње канализације у сеоским насељима. Пошто се отпадне воде већ дуги низ година испуштају у водопропусне септичке јаме (које су потпуно засићене после дуге употребе), несанитарно решавање проблема отпадних вода има директан утицај на квалитет земљишта и вода. Прикупљање садржаја из септичких јама врши се по потреби индивидуалним путем. Одлагање фекалног отпада најчешће се врши испуштањем на сметлишта, али и на њиве и пашњаке поред путева, као и на друге локације.

Описани извори загађујућих материја из насеља и индустрије имају вишеструко негативан утицај на природу.

Посебан проблем у очувању природних станишта представљају локације на којима је присутно одлагање отпадних материја чврстог и течног агрегатног стања, међу којима су и опасне материје (амбалажа отровних супстанци, отпадна уља и др). Било какве промене у квалитету подземних вода манифестују се на читавом подручју у контакту са првом издани. На загађење су посебно осетљиве врсте чији развој се одвија у воденој средини (рибе, водоземци и многе врсте бескичмењака).

Загађење земљишта, површинских и подземних вода посредним путем врши се од стране индустријских, комуналних и атмосферских отпадних вода насеља. Како су радне зоне лоциране на југозападној и северозападној страни града, чести ветрови из правца југоистока махом разносе емитоване загађујуће материје ван подручја под заштитом. За разлику од наведеног, услед хидролошке повезаности овог дела грађевинског подручја и Малог вршачког рита, који представља најнижи део терена према коме гравитирају воде из окружења, на овај део заштићеног подручја може се испољити значајан негативан утицај активности из радне зоне. Депонија и таложник отпадних вода налазе се изван граница природног добра, али услед честих ветрова лакши део чврстог отпада доспева и до Малог вршачког рита, док се воде загађују подземно.

Загађење земљишта, површинских и подземних вода може бити проузроковано процедним водама са неуређених одлагалишта отпада. Поред загађења опасним материјама, процедне воде су извор инфективних обољења.

Одвођење атмосферских вода у насељима решено је отвореним каналима положеним уз уличне саобраћајнице са уливом у најближе реципијенте, водотоке, депресије на периферији насеља или непосредно у мелиоративне канале. Канали углавном не врше своју функцију због неодржавања, па су неретко засути и тада постају „упојни канали".

4.1.8.3. Енергетска инфраструктура

Електроенергетска инфраструктура: Снабдевање електричном енергијом потрошача на простору обухваћеном планом обезбеђено је из трафостаница ТС „Вршац 1" трансформација 110/35/20 kV и ТС „Вршац 2" 110/20 kV, са уграђеним трафоима снаге 2x20MVA и 31MVA. Трансформатор 110/35 kV обезбеђује напајање трафостаница 35/10 „Вршац-Виногради", са уграђеним трафоима 4+2,5MVA, 35/20 „Вршац-Мини" са уграђеним трафоом од 8MVA, 35/10 „Вршачки ритови" са уграђеним трафоима 4+2,5MVA и 35/10 „Уљма" са уграђеним трафоима 2,5 +2,5MVA.

На подручју Града Вршац изграђени су 110 kV далеководи: бр. 1001 Дебељача - Вршац 2бр.1002 Бела Црква-Чвор Стража, бр.1156 Вршац 1-ТС Вршац 2, 151/7 ПРП Кошава-ТС Вршац1, 1002/2 Чвор Стража-ТС Вршац 2, 1102/1 ТС Бела Црква –Чвор Стража, 400 kV далеководи:2x400 kV бр.463А ТС Панчево 2-Чвор Стража (рад под 110 kV) и бр.463Б ТС 2-граница/ТС Решица.

Ови далеководи су у власништву „Електромрежа Србије"АД и чине и део основне преносне електроенергетске мреже за територију АПВ.

Напајање електричном енергијом обезбеђено је из дистрибутивне мреже 20 kV и 10 kV водовима и трафостаница 20/0,4 kV.

Термоенергетска инфраструктура:

Снабдевање гасом потрошача на простору обухваћеном планом обезбеђено је преко магистралног гасовода МГ-01 односно РГ-01-19 за ГМРС „Вршац", као и разводног гасовода од СОС Тилва до насеља Уљма и Избиште.

На подручју града Вршац гасификована су следећа насеља: насеље Вршац, Влајковац, Павлиш, и Ритишево. До насеља Месић је доведен гасовод PEd110 за снабдевање фабрике воде и изведена је грана према насељу Јабланка која није прикључена на гасоводни систем.

Минералне сировина:

На овом простору налазе се истражни простори подземних вода на лежишту изворишта фабрике „Моја вода" у близини насеља Месић и изворишту „Celanova Agro" д.о.о. у околини Вршца, оверене билансне резерве подземних вода налазе се на изворишту д.о.о. „SMA" Вршац, изворишту д.о.о. „Swisslion" у Вршцу и изворишту А.Д. „Hemofarm" у Вршцу.

Оверене билансне резерве и експлоатација кварцно-фелдспатских пескова и шљункова врши се на лежишту „Думбава" село Месић. Оверене билансне резерве гранита регистрована су на лежишту „Козлук" Вршачки брег код Вршца.

Обновљиви извори енергије: На подручју обухвата Просторног плана нема изграђених објеката који користе обновљиве изворе енергије за производњу електричне (топлотне) енергије.

Енергетска ефикасност: Карактеристика целокупног енергетског система, преносног, дистрибутивног, као и целокупне секторске потрошње (индустрија, саобраћај, зградарство), јесте ниска енергетска ефикасност као и нерационална потрошња енергената.

4.1.8.4. Електронска комуникациона инфраструктура

Електронском комуникационом инфраструктуром, на подручју Просторног плана, обухваћени су електронски комуникациони објекти, комутациона чворишта, спојни путеви, примарна и секундарна мрежа у насељима.

Спојни путеви између телефонских централа већим делом су остварени оптичким кабловима и то: АТЦ Алибунар-АТЦ Вршац, АТЦ Вршац-АТЦ Бела Црква (преко АТЦ Стража АТЦ Јасеново), АТЦ Вршац-Румунска граница и привод за АТЦ Ватин, АТЦ Вршац-АТЦ Павлиш и привод за Хемофарм.

Преко простора Града Вршац прелазе радио-релејни коридори телекомуникационог система веза „Телекома": Панчево - Вршачки брег 1, Вршачки брег 1 – Вршац, Алибунар - Вршачки брег 2, Вршачки брег 2 – Вршац и мобилних телекомуникација „Теленора": Вршац – Пландиште, Банатски Карловац – Вршац, Вршац 2 – Вршац, Ватин – Пландиште,
- Стража - Бела Црква и Уљма – Вршац 2.

Преко предајника на Вршачком брегу, на територији Града Вршац омогућено је покривање радио и ТВ програмима.

На подручју Града Вршац постоје следеће јединице поштанске мреже Вршац 1, Вршац 2, Вршац 3, Вршац 4, Вршац 5, Вршац 6-уговорна, Уљма, Влајковац-уговорна, Павлиш, Велико Средиште, Гудурица, Куштиљ-уговорна, Војводинци-уговорна, Избиште, Загајица и Стража.

4.1.9. Стање животне средине

Квалитет животне средине подручја које се налази у обухвату Просторног плана под утицајем је антропогених активности и природних услова свеукупно.

На заштићеном подручју и у зони утицаја није успостављено континуално праћење квалитета животне средине.

Мерење квалитета ваздуха вршена су у граду Вршцу, у зони градског центра и у индустријској зони. На основу трогодишњег мониторинга закључено је да је ваздух у Вршцу углавном угрожавају чађ и укупне суспендоване честице.[7]

У контексту загађења ваздуха, као природног ресурса, на територији насеља Вршац, евидентирано је присуство већег броја индустријских комплекса, који су потенцијални извор аерозагађења. Од присутних индустријских грана истичу се прехрамбена индустрија и производња пића, хемијска и друге. На основу процене ЛЕАП тима за ваздух („Green Pro", 2016), дефинисани су потенцијални загађивачи у граду: фармацеутска индустрија - концерн „Хемофарм", фабрика за производњу дрвене амбалаже „Визард", млин „Житобанат", хемијска индустрија „Brixol", кондиторска индустрија „Банат" и „Swisslion".

На територији насеља Вршац успостављен је мониторинг квалитета амбијенталног ваздуха на неколико мерних места, са избором следећих параметара: концентрације чађи, NO_2, SO_2 и укупних таложних материја у mg/m^2/дан.

[7] Извор: Локална стратегија развоја Града Вршца до 2020 (Градска управа Града Вршца, 2016)

Контрола **квалитета ваздуха** се вишегодишње врши у граду Вршцу, у виду систематских мерења загађености ваздуха на два мерна места („Царински терминал" и „Општина"), односно мерења 24-часовних концентрација чађи, сумпордиоксида, азотдиоксида на два мерна места и суспендованих честица (PM_{10}) на једном мерном месту са накнадном анализом суспендованих честица PM_{10} на садржај тешких и токсичних метала Pb, Cd, Ni, As и садржај бензо(а)пирена.

Мерно место „Царински терминал" репрезентује зону предграђа, релативно слабе густине насељености, без интензивног саобраћаја и без већих индустријских постројења, те представља „*suburban background*" тип станица.

Мерно место „Општина" репрезентује средишњу градску зону, пословну и резиденцијалну, веће густине насељености и са интензивним саобраћајем, те представља „*traffic*" тип станица.

Мерења су показала да је у Вршцу ваздух оптерећен повећаним концентрацијама суспендованих честица PM_{10} и чађи. Честице у ваздуху доспевају из разних извора (из ложишта, саобраћаја, индустрије, са депонија), а могу бити донете са удаљенијих простора. Њихово присуство у ваздуху зависи од метеоролошких прилика - ветар и падавине утичу на смањење присуства честица у ваздуху. Честице, укључујући и чађ, делују неповољно на здравље људи, а нарочито на здравље осетљивих популационих група (децу, старе и хронично болесне људе).

На територији Вршца такође се врши дугогодишњи **мониторинг буке**. Према Извештају о систематском испитивању буке у Вршцу, током пролећне сезоне 2018. године, вршена су мерења на 15 мерних места, у различитим урбанистичким зонама града (према опредељењу одговорних лица Градске управе Вршац), која чине мрежу мерних места за мониторинг буке. Мерна места су утврђена у оквиру мреже мерних места, која је обухватала четири мерна места у зони градског центра, четири мерна места у зони становања, пет мерних места у зони дуж магистралних и градских саобраћајница, једно мерно место у зони одмора и рекреације и једно мерно место у болничкој зони.

На основу просечне вредности целодневног индикатора буке Lden од 58dB(A) у пролећној сезони, која се уврсти у образац за рачунање узнемиравања становништва буком током дана, израчунато је да у Вршцу проценат становништва угроженог буком од друмског саобраћаја током дана у пролећном периоду износи %A = 11,68% (4278 становника), а проценат веома угроженог становништва %XA = 7,97% (2919 становника).

Укључивањем просечне вредности измерених индикатора буке за ноћ у пролећном периоду од 49 dB(A) у образац за рачунање узнемиравања становништва тј. ометања сна буком током ноћи израчунато је да је у Вршцу проценат угроженог становништва %A = 12,24%, (4483 становника), а високо угроженог %XA = 5,02% (1838 становника).

Резултати мерења указују да је главни узрок извора буке у животној средини саобраћај током целог дана и године, а поред њега извор буке је рад угоститељских објеката у вечерњим и ноћним сатима у току лета, а врло мало рад индустријских погона.

За **водоснабдевање** града Вршац користи се изворište подземних вода „Павлиш", у насељу Павлиш. Према наводима у Локалном еколошком акционом плану Града Вршца, утврђено је да је концентрација амонијака (NH_3) и мангана (Mn) била изнад МДК, на основу резултата испитивања хигијенске исправности воде за пиће која је вршена према Правилнику о хигијенској исправности воде за пиће („Службени лист СРЈ", бр. 42/98 и 44/99 и „Службени гласник РС", број 28/19). Наведен је да је микробиолошка неисправност била последица прекомерног присуства аеробних мезофилних бактерија, а да је олакшавајућа околност то што амонијак није органског, него минералног порекла. Такође, утврђено је да узрок повећања концентрације оба показатеља није антропогеног порекла. Ради решавања квалитета воде за пиће у Павлишу је изграђена фабрика за прераду воде за пиће.

Све врсте вода из канализационог система (санитарне-фекалне, технолошке и расхладне) се транспортују на постројење за пречишћавање воде – ППОВ, где се врши механично и биолошко пречишћавање са високим степеном пречишћавања. Воде се на улазу у постројење и излазу анализирају у погледу физичко-хемијских и микробиолошких карактеристика. Такође, врше се анализе реципијента пречишћених отпадних вода (Малоритског канала) пре и после улива вода из ППОВ.

Квалитет земљишта је деградиран због неконтролисане примене хемијских средстава заштите и неодговарајућих агромера, плављења, забаривања и заслањивања услед утицаја еолске и бујичне ерозије.

За управљање отпадом на планском подручју користи се постојећа комунална површина на територији града Вршац - центар за интегрално управљање отпадом.

Према подацима из планске документације за подручје града Вршца, у већем броју насеља су формиране дивље депоније, које представљају деградационе пунктове околине.

Отпад који се депонује, без обзира на врсту, количину, величину и уређеност депоније негативно утичу на ваздух, воду земљиште, као и на пејзаж. Истовремено се при распадању ових материја значајно повећава количина излучених отпадних вода богатих тешким металима, агресивним хемијским једињењима и патогеним организмима, а могу представљати велику опасност по здравље људи, као и квалитет воде, земљиште, флору и фауну, подземне воде, ваздух, итд.

4.1.10. Елементарне непогоде, техничко – технолошке несреће и ратна разарања

Ванредне ситуације које могу угрозити подручје обухваћено Просторним планом су: елементарне непогоде (земљотреси, ерозија, поплаве, олујни ветрови, киша, снежни нанос, град, атмосферско пражњење, пожар), техничко-технолошке несреће/удеси и ратна разарања.

Елементарне непогоде

Елементарне непогоде су појаве хидролошког, метеоролошког, геолошког или биолошког порекла, проузроковане деловањем природних сила. Посматрано подручје може бити угрожено од: земљотреса, ерозивних процеса, поплава, метеоролошких појава: атмосферско пражњење и атмосферске падавине (киша, град, снежни наноси), олујни ветрови и пожар.

На основу сеизмичке рејонизације Републике Србије за повратни период од 475 година, у обухвату Просторног плана је могућ *земљотрес* јачине VII-VIII и VIII степени сеизмичког интензитета према ЕМС-98. У односу на структуру и тип објекта, дефинисане су класе повредивости, односно очекиване деформације. За VII степен сматра се да ће се у смислу интензитета и очекиваних последица манифестовати „силан земљотрес“, а за VIII степен „штетан земљотрес“.

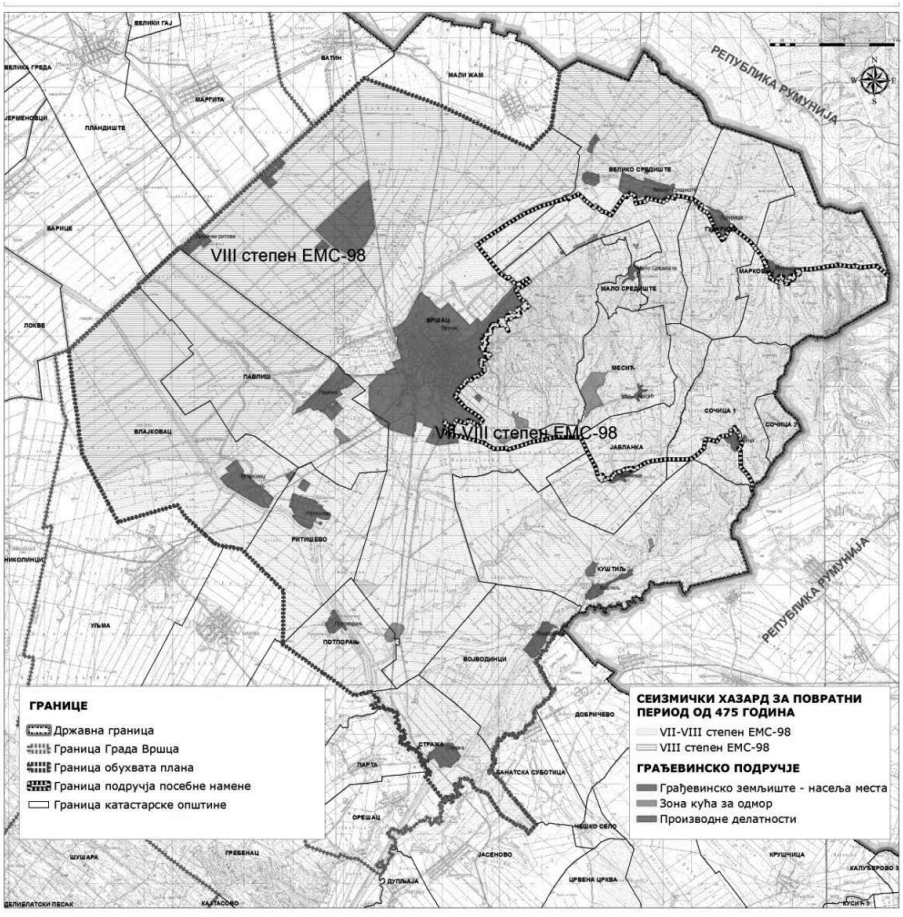

Слика 3. Карта сеизмичког хазарда за повратни период од 475 година

Посматрано подручје испресецано је густом мрежом природних и вештачких водотокова. У сливовима потока Вршачких планина процес флувијалне ерозије и денудације слабије је развијен, док су нешто изразитији *ерозивни процеси* присутни на северној страни планине. У низијском делу вршачке општине доминантни хидролошки објекти су канали. Ка њима се подземно и површински сливају воде са Вршачких планина и ширег простора.

Вршачке планине су угрожене појавом *бујичних поплава*, чијем настанку погодују нарочито стрме падине, шумске влаке већег нагиба, честа сеча и други начини отварања и огољавања површине земљишта.

Топографски положај насеља, условио је да је Вршац перманентно суочен са вишком *атмосферских вода* које се и при најмањим падавинама сливају са падина вршачког брега и улицама слободно разливају до природних реципијената – потока Месић, Јовановог потока, Малоритског канала, канала Црни Јован, потока Кевериш и Вршачког канала и тако плаве непосредну зону града.

Појава *града* је чешћа и интензивнија у летњем периоду, а штете се највише одражавају на пољопривредним културама које су у том периоду и најосетљивије. Према условима РХМЗ у обухвату Просторног плана је изграђено 12 лансирних (противградних) станица и ваздухопловна метеоролошка станица – Аеродром Вршац. Такође, у границама предметног Плана налазе се две хидролошке станице површинских вода на водотоцима Караш и Месић, као и хидролошка станица подземних вода (Гудурица).

Угроженост од *снежних наноса* и поледице је веома изражена у јужном Банату, тако да се ово подручје сматра најугроженијим у АП Војводини, иако су последњих година, због климатских промена, зиме много блаже и без много снега.

Посматрано подручје налази у изразито ветровитом делу АП Војводине. Преовлађујући *ветрови* на овом простору дувају из југоисточног правца (кошава), а нешто ређе из северозападног правца, те постоји ризик од јављања штете проузрокован олујним ветровима. Ветрови највећих честина уједно имају и највеће брзине. Тако југоисточни и јужни ветрови достижу највеће брзине од 7,7 m/s односно 4,4 m/s и имају неповољно дејство (исушују тло, отежавају саобраћај). Максимална измерена брзина југоисточног ветра - кошаве износила је 42 m/s или 151 km/h.

Као познато кошавско подручје Вршачке планине су изложене повећаном ризику од неконтролисаног ширења *пожара*. Чести су пожари изазвани паљењем биљних остатака на њивама, када се у условима јаког ветра ватра брзо прошири и на суседне површине. Ове појаве могу донети велику еколошку и материјалну штету.

Такође, могућност настанка пожара је већа у густо насељеним местима која имају развијенију привреду, већу густину насељености, производне објекте и складишта робе и материјала са веома високим пожарним оптерећењем и сл. Могућа појава пожара је и на пољопривредном земљишту, због држања запаљивих пољопривредних усева у летњим месецима.

Техничко технолошке несреће – удеси:

У обухвату Просторног плана налази се севесо комплекс оператера "Хемофарм" а.д. Вршац[8]. Сходно максималним складишним капацитетима и присутним количинама опасних материја, комплекс „Хемофарм" а.д. Вршац је класификован као севесо комплекс нижег реда, при чему за овакве комплексе постоји обавеза израде документа Политика превенције удеса.

Ратна разарања:

У зависности од процене степена угрожености, планирање и уређење простора за потребе одбране земље, подразумева предузимање одговарајућих просторних и урбанистичких мера на усаглашавању просторног развоја, а у циљу обезбеђења услова за потребе деловања и извршење одбране.

Основу планирања и уређења простора за потребе одбране земље, чини укупна постојећа инфраструктура, оптимално прилагођена за извршавање додељених мисија и задатака Војске и других снага одбране Републике Србије, у супростављању идентификованим изазовима, ризицима и претњама безбедности.

8 Према подацима Министарства заштите животне средине Републике Србије (број: 532-02-03262/2018-03, од дана 29.11.2018. године)

4.2. SWOT АНАЛИЗА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
- препознат значај афирмације вредности карактера предела и његове интерпретације – развијена свест о потенцијалу предела и наслеђа, као развојном ресурсу; - концентрација природних вредности и добара, као и материјалне и духовне културе; - очуваност биоресурса Вршачких планина; - добар ниво очуваности амбијенталних вредности насеља; - препознатљива дестинација културног, рекреативног, едукативног, излетничког, винског и гастрономског туризма; - добар положај на транзитном правцу између Београда и Републике Румуније; - развијена традиција виноградарства и производње вина, која значајно доприноси идентитету подручја; - инфраструктурна опремљеност; - опремљеност јавним службама и активан цивилни сектор; - значајне површине под шумама; - значајне површине под виноградима; - диверзитет типова предела на релативно малом простору- постојање просторних целине од значаја за очување биолошке разноврсности на националном нивоу, као и подручја од међународног значаја за очување биолошке разноврсности; - изражена геоморфолошка разноврсност; - Град Вршац представља значајан урбани центар са релативно повољном демографском структуром; - Потенцијали обновљивих извора енергије (пре свега ветра); - Развијена мрежа саобраћајне инфраструктуре: државна путна мрежа (ДП бр.10, бр.18/ОП), магистрална пруга бр.107, канал ОКМ ХС ДТД као национални пловни-водни пут, међународни цикло коридор 13 и релативно густа путна мрежа општинских и некатегорисаних путева; - Аеродром и хелиодром; - Организован систем водоснабдевања становништва; - Постојећа гасоводна инфраструктура.	- неадекватно ширење грађевинског подручја (пре свега Града Вршца); - губитак осетљивих природних станишта (пре свега влажних станишта); - деградација визуелних вредности карактера предела као важног аспекта идентитета града Вршца; - однос према аутентичности и естецким вредностима амбијенталних целина; - одсуство развојних пројеката прекограничне сарадње у домену обједињене интерпретације вредности карактера предела Вршачких планина са обе стране границе; - неповољан однос високих шума као најквалитетнијих шума, према изданачким шумама и шикарама; - неразвијен лов као туристички производ; - погоршање општих био-еколошких карактеристика подручја: - смањење продукције биомасе, - фрагментација станишта (отежана или потпуно искључена могућност миграционих процеса што узрокује губитком биодиверзитета), - промена микроклиматских услова и сл. - Постојање неуређених депонија и деградираних површина; - неповољна демографска структура у сеоским насељима; - недовољно квалитетна саобраћајна инфраструктура у смислу стања, изграђености и опремљености саобраћајних (првенствено путних и железничких) капацитета, - неинтегрисаност саобраћајних видова и непостојање институционалне координације интермодалне организације саобраћаја;
МОГУЋНОСТИ	**ПРЕТЊЕ**
- интерпретација природних и културних вредности подручја кроз наратив о „Пределу вршачких планина" као развојном ресурсу; - очување и афирмација материјалних и нематеријалних културних добара кроз успостављање „Предела Вршачких планина" као туристичког производа; - заштита од даље деградације природних вредности; - активирање препознатљивих просторних целина које до сада нису биле (довољно) експлоатисане као део „меке" туристичке понуде; - диверзификована туристичка понуда на малом простору и развој туризма специјалних интересовања; - заштита функционалности и одржавање хидролошког система кроз његово коришћење као систем зелене инфраструктуре и екосистемских сервиса; - већи приступ развојним фондовима; - веза „Предела Вршачких планина" и „брендиране" понуде квалитетних производа воћарства и виноградарства; - преиспитивање начина ширења грађевинских подручја; - укључивање у међународне мреже, културне стазе и еколошке мреже; - наратив о „Пределу Вршачких планина" је добра платформа за укључивање становништва у процесе одлучивању о заштити природних и културних добара; - повећање обима коришћења обновљивих извора енергије; - развој интегралног (мултимодалног) путничког саобраћаја.	- нестанак аутентичних вредности карактера предела заснованих на амбијенталним целинама насеља и просторних елемената кроз које се сагледавају везе природних процеса и култивисања аграрног подручја; - Прекомерно, локацијски и технолошки - непримерено коришћење природних ресурса; - Неадекватно усмерени процеси урбанизације руралног подручја - ренд неконтролисаног урбаног простирања и изражена дисперзија периурбаних простора и зона кућа за одмор; - утврђивање нових траса саобраћајне инфраструктуре које не прате важне елементе предеоне структуре важне у формирању вредности карактера предела; - губитак функција еколошких коридора услед неадекватне регулације водотока; - повећано загађење воде, ваздуха и земљишта у заштићеном подручју и зонама непосредног утицаја на заштићено подручја; - акцидентне ситуације на севесо постројењима;

II ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

1. ПРИНЦИПИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Приступ изради Просторног плана усмерено је ка успостављању мера и смерница за ефикасније управљање планским подручјем. Принципи за њихово утврђивање формулисани су кроз три основне димензије сагледавања крактера предела:

1. „Карактер предела представља идентитет локалне заједнице" – фактор повезивања (идентификације) локалног становништва:
- вредности карактера предела су јавно добро;
- интервенције у простору се прилагођавају локалним карактеристикама и доприносе унапређењу и управљању вредностима карактера предела;
- специфичан начин коришћења земљишта ствара карактер предела који је извор идентитета становништва;
- рурални карактер Предела Вршачких планина се мора одржати.

2. „Предео као институција" - друштвено организовано подручје:
- јавни интерес, јавна добара и простори у општој употреби се морају заштитити;
- планирање и управљање „Пределом Вршачких планина" се интегрише у оквире локалне политичке, развојне агенде и њиме је потребно организовано управљати;
- „Предео Вршачких планина" се у целини сагледава као културни предео, чија судбина зависи од начина на који локална заједница управља њим;
- коришћење простора мора бити рационално и контролисано, а ширење грађевинског подручја ограничено;
- предео се сагледава као целина кроз сагледавање свих елемената који чине интегрисану структуру дефинисаног „Подручје карактера предела Вршачких планина";
- оцена карактера предела има трансдисциплинарни приступ.

3. „Предео као ресурс" – „Предео Вршачких планина" представља генератор друштвено-економског развоја:
- природно и културно (материјално и нематеријално) наслеђе се интегрисано користи као фактор економског развоја;
- развој се генерише подстицањем еко-туристичких функција;
- смањењем штетних утицаја на животну средину и усмеравањем амбијенталног уређења стварају се бољих услови за живот - „предео пријатан за живот";
- постојећа структура пољопривредне производње ће се очувати и подстаћи њен развој;
- Вршачко виногорје ће се сачувати као један од носилаца идентитета „Предела Вршачких планина";
- територијална кохезија ће се унапредити и уредити кроз истицање везе природних процеса са начином култивисања и насељавања подручја.

Поставке и принципи заштите и уређења предела утемељени су и одредницама прописаних Законом о потврђивању Европске конвенције о пределу, које се овде наводе као важан елемент конципирања планског решења:
- предео је битна компонента људског окружења, израз разноликости заједничке културне и природне баштине и темељ идентитета;
- заштита и унапређење „културних" предела помаже очувању колективне меморије народа и културног идентитета људских заједница, те да чине битан фактор у побољшању њиховог окружења;
- животна средина је динамички систем који обухвата природне и културне елементе који на одређеном месту и у одређено време ступају у интеракцију што може имати непосредне и дугорочне ефекте на жива бића, људске заједнице и наслеђе уопште;
- обавеза је да се обезбеди јединствена заштита која се односи на културни, естетски, еколошки, економски и социјални значај дате области; и
- заштита, очување и изградња предела је јединствен и трајан процес, уз свест о томе да је споменичко и природно наслеђе културни капитал који може да омогући обнову на различитим пољима људских делатности.

2. ОПШТИ И ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Основни циљ израде Просторног плана је да се кроз свеобухватну оцену вредности карактера предела подручја Вршачких планина и околине формулишу планска решења заштите, уређења и развоја, која ће представљати основу одрживог управљања простором. **Управљање подразумева очување изворних одлика, идентитета и диверзитета предела кроз препознавање вредности карактера типова предела, јачање њихове структуре и ублажавање утицаја који нарушавају њихову стабилност.**

Оперативне активности везане за управљање пределом као носиоцем локалног и регионалног идентитета, односиће се на поступке који ће обезбедити редовно одржавање карактера предела са циљем усмеравања и усклађивања промена изазваних друштвеним активностима и процесима у животној средини. Дефинисањем и институционализацијом „Предела Вршачких планина" циљ је да се интегришу активности на очувању визуелног, структуралног и функционалног интегритета подручја, заштита културних и природних вредности, амбијенталних целина и њиховог одрживог коришћења.

Управљање подручјем Вршачких планина на начин којим се обезбеђује интегрална заштита природних и амбијенталних вредности, начин коришћења и одрживи развој подручја је **примарни задатак** израде Просторног плана.

Општи циљеви просторног развоја су:
- **успостављање система управљања и утврђивање дугорочне политике** интегрисане заштите и унапређења културних и природних вредности и амбијенталних целина подручја и њиховог одрживог коришћења за презентацију, туризам, рекреацију, едукацију и научна истраживања и комплементарне активности;
- **јачање регионалног идентитета и опште друштвене визије о пределу**;
- **утврђивање режима заштите** простора уз дефинисање услова за коришћење и бољу доступност;
- **активирање подручја у туристичке сврхе**, односно стварање услова за одмор, рекреацију и едукацију посетилаца о природним и културним вредностима подручја (културни туризам, еколошки туризам, туризам посебних интересовања, ловни туризам), као и утврђивање просторног размештаја туристичких локација, објеката и праваца кретања туриста;
- **стварање јединственог туристичког производа** „Предела Вршачких планина" заснованог на презентацији локалних вредности и стварању конкурентних услова за развој рецептивног туризма, који ће допринети економском просперитету локалне средине као целине (туристички производ „Предео Вршачких планина" као део мреже културно-тематских рута туристичке дестинације „Банат/Вршац");
- **утврђивање намене површина** и организације садржаја супраструктуре и инфраструктуре, услова и режима изградње, уређења и коришћења подручја у функцији заштите, уређења и одрживог развоја заштићених природних добара ПИО „Вршачке планине" и Заштићеног Станишта „Мали вршачки рит";
- валоризација, конзервација и адекватна и **интегрисана интерпретација амбијенталних целина насеља у контексту природног окружења** (утврђивање начина чувања, одржавања и коришћења објеката народног градитељства – стамбени објекти, окућнице, винси подруми);
- **рационално коришћење пољопривредног земљишта**, уз максимално очување од свих врста деградације и афирмацију развоја виноградарско-воћарских зона.
- **успостављање информационог система о активностима на подручју Предела Вршачких планина**, ради праћења активности које би могле да угрозе или афирмишу вредности простора, с тим да праћење укључује и поштовање режима коришћења земљишта и изградње, благовремено предузимање мера у циљу превенције активности које би могле да угрозе основни потенцијал подручја (пре свега се мисли на неконтролисано ширење грађевинског подручја);
- стварање услова за **развој мултифункционалне пољопривреде** засноване на традиционалној производњи високовредних локалних производа (пре свега вина) и пружању агроеколошких услуга, у складу са специфичним захтевима коришћења културних и природних вредности, биолошке и предеоне разноврсности;
- **развој јавних служби** чије су услуге и активности везане за заштиту, промоцију и развој природних и културних вредности и служби које доприносе развоју туризма, и које су прилагођене потребама и интересима локалног становништва.

Оперативни циљеви просторног развоја су груписани кроз шест тематских целина, а област карактера предела, културних и природних добара су истакнути и као циљеви који ће утицати на формулисање приоритетних активности.

2.1. ПРЕДЕО, ПРИРОДНА И КУЛТУРНА ДОБРА

Предео:
- утврђивање границе подручја „Предела Вршачке планине" као подручја од утицаја на простор који чини посебну намену;
- дефинисање подручја посебне и успостављање љеговог режима заштите, начина коришћења и смерница за детаљну разраду;
- очување и ревитализација вредности природних елемената предела пре свега у погледу очувања и унапређења постојећих структура заштићених природних добара и њихове међусобне повезаности;
- очување постојећих структура насеља и њихових атара;
- очување, уређење и одрживо коришћење наслеђених геолошких, геоморфолошких и хидрографских карактеристика које су важно обележје подручја;
- задржавање постојеће структуре пољопривредног, шумског и водног земљишта уз могуће промене које се односе на повећање површина под шумама, виноградима и пашњацима, а смањење површина осталог пољопривредног земљишта (ораница).

Природна добра:
- унапређење и побољшање општих еколошких услова у заштићеним подручјима, посебно на простору ПИО Вршачке планине и Заштићеног станишта „Мали вршачки рит" и стварање услова за њихов развој у складу са условима заштите;
- заштита вредности геодиверзитета и стварање услова за њихово уређење, како би се сачувале постојеће природне одлике и укључиле у туристичку понуду;
- на простору станишта заштићених и строго заштићених врста и еколошких коридора, потребно је унапредити и побољшати опште еколошке услове, као и створити услове за развој специфичних функција у складу са условима заштите и одрживим развојем.

Културна добра:
- заштита, уређење и презентација установљених и предвиђених за заштиту непокретних културних добара и очување њихове аутентичности у изворном окружењу;
- заштита културног наслеђа и вредних амбијенталних целина од свих облика неконтролисане изградње;
- истицање значаја презентације нематеријалног културног наслеђа, као интегралног дела градитељског наслеђа и природног амбијента;
- туристичка интерпретација непокретног и нематеријалног културног наслеђа;
- успостављање локалног и регионалног идентитета у складу са европским стандардима заштите где је културно наслеђе развојни ресурс;
- укључивање културног наслеђа у европске и националне путеве културе;
- пренамена неких вредних, историјских објеката и њихова интеграција у савремени животни амбијент.

2.2. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Шуме и шумско земљиште:
- газдовање шумама у складу са одрживим развојем, еколошким принципима и условима заштите природних добара;
- очување, заштита и унапређење постојећих шума;
- стварање планских услова за повећање површина под шумама;
- повећање и успостављање аутохтоних облика биљног заједништва и смањење учешћа алохтоних врста дрвећа;
- успостављање мера за санирање изразито лоших и нарушених узгојних стања;
- формирање заштитних појасева зеленила у складу са условима заштите природе.

Пољопривредно земљиште:
- очување удела површина намењених за винограде;
- очување пољопривредног земљишта у обухвату Просторног плана које се налази на простору алувијалне равни, лесне терасе и заравни (равничарски делови обухвата), а у највећем обиму се користе за ратарске културе, али и за повртарство;
- заштита пољопривредног земљишта од ерозије (еолске и флувијалне);
- усклађивање интензивне воћарске и виноградарске, али и ратарске производње са ригорозним мерама заштите природе у непосредном окружењу.

Водни ресурси:
- праћење стање нивоа и квалитета подземних вода прве фреатске издани, дубљих и дубоких подземних вода у циљу заштите и коришћења подземних вода;

- спречавање загађења подземних и површинских вода, као и промене постојећег режима воде;
- одржавање система за одводњавање и наводњавање.

Ловна фауна:
- унапређење стања ловишта и популације крупне и ситне дивљачи;
- заштита станишта аутохтоних врста;
- санитарни излов алохтоних врста дивљачи.

Минерални и енергетски ресурси
- Истраживање и одржива експлоатација минералних сировина и енергетских ресурса, у складу са важећим прописима.

2.3. СТАНОВНИШТВО, МРЕЖА НАСЕЉА И ЈАВНЕ СЛУЖБЕ

Становништво:
- стварање услова за успоравање негативних тенденција и спречавање даљег погоршања виталних карактеристика популације;
- стварање услова за побољшање старосне и образовне структуре;
- стварање услова за повећање степена запослености становништва, односно смањивање степена дневних миграција.

Мрежа насеља и јавне службе:
- одрживи просторно-функционални развој заснован на моделу функционалних урбаних подручја, која ће бити инструмент уравнотеженијег просторног развоја;
- прилагођавање начина организовања и рада јавних служби демографским, социјалним, економским, културним и другим обележјима и потребама локалних заједница;
- планирање јавних служби чија ће сврха бити управљање, заштита и презентација заштићених подручја, природних и културних добара и предела;
- побољшање доступности руралног подручја кроз повећање квалитета локалне путне мреже;
- интегрисање планског подручја у шире окружење кроз повећање саобраћајне доступности и јачање функционалних веза.

2.4. ПРИВРЕДА

Туризам:
- афирмација подручја Вршачких планина као јединствене туристичке локације у оквиру шире туристичке дестинације Баната;
- остваривање концепта одрживог развоја туризма, што подразумева минималан утицај на животну средину и локалну културу, приходе од туризма, нова радна места и заштиту локалних екосистема;
- подизање квалитета и повећање обима и разноврсности туристичке понуде у односу на потенцијале са једне и циљна тржишта са друге стране;
- постављање туристичке саобраћајне и информативне сигнализације и побољшање информисаности туриста, унапређење бициклистичке инфраструктуре, повећање туристичке конкурентности сеоских газдинстава и руралних туристичких услуга.

Пољопривреда и риболов

- преструктурирање ратарске производње у правци гајења биљних врста које не изискују;
- прекомерну механичку обраду и толеришу мању употребу хемијских средстава, све са циљем усклађености ратарства са условима заштите природе;
- узгој и испаша аутохтоних врста говеда и оваца на за то одговарајућим просторима;
- подизање квалитета пољопривредних производа, њихово брендирање и заштита географског порекла (нарочито вина), јер за то постоје сви природни предуслови;
- систематично изловљавање алохтоних инвазивних рибљих врста, уз паралелно порибљавање млађи угрожених аутохтоних врста;
- подршка формирању и одржавању полуинтензивних рибњака.

Шумарство и лов:
- развој шумарства и ловства као привредних грана, превасходно у функцији туризма, а у складу са условима заштите природе;

- стварање услова за коришћење шумских и ловних потенцијала по принципу усмереног, одрживог и мудрог коришћења у складу са условима заштите;
- дефинисање радњи и мера (станишни услови, технички објекти, и др.) за повећање учешћа бројности аутохтоних врста дивљачи у ловиштима;
- међусобно усаглашавање основа газдовања шумама, ловних основа и планова управљања заштићеним подручјима.

2.5. САОБРАЋАЈ И ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ

Саобраћај и саобраћајна инфраструктура
- утврђивање оптималне интегралне саобраћајне мреже која ће третирати све видове саобраћаја и опслуживати све садржаје и локалитете у оквиру подручја посебне намене уз уважавање економских, техничко-технолошких, просторно-функционалних и еколошких критеријума;
- обезбеђење просторних услова за правилно функционисање свих саобраћајних система, у оквиру простора обухвата Просторног плана, али и повезивања са окружењем;
- формирање општинске саобраћајне матрице тако да саобраћајни правци према постојећим и новоустановљеним локалитетима представљају важне-засебне саобраћајне правце у оквиру општине Вршац, како би се задовољили сви нивои будућег интеррегионалног и локалног повезивања овог простора са окружењем;
- мрежа путева (посебно нижег хијерархијског нивоа) треба да створи оптималне услове повезивања насеља са окружењем, у циљу остварења комуникација насеља са локалитетима који су у функцији афирмације предметног подручја;
- стварање услова за развој саобраћајних капацитета заснованих на европским стандардима тј. стратешким принципима одрживог развоја животне средине.

Водна инфраструктура
- заштита територије и насеља од поплаве високих спољних вода Караша, заштита обрадивих пољопривредних површина и насеља од сувишних унутрашњих вода и високих подземних вода из прве (фреатске) издани, заштита обрадивих пољопривредних површина и насеља од бујичних вода;
- спровођење контролисаног прихватања, спровођења и пречишћавања отпадних вода од свих потрошача воде, у циљу заштите квалитета подземних и површинских вода;
- контролисано прихватање и спровођење сувишне атмосферске воде путем система посебне насељске каналске мреже у најближе реципијенте-у водотоке, мелиоративну каналску мрежу и депресије по ободу насеља.

Енергетска инфраструктура
- Сигурно, квалитетно и поуздано снабдевање енергијом и енергентима кроз технолошку модернизацију енергетских објеката, смањење и рационализација потрошње енергије и смањење негативних утицаја енергетских објеката на животну средину;
- повећање сигурности напајања корисника електропреносног система, повећање поузданости рада и смањење губитака у преносном систему;
- развој, модернизација и ревитализација постојеће термоенергетске инфраструктуре, у складу са одрживим развојем и заштитом животне средине;
- утврђивање програма и смерница развоја термоенергетске инфраструктуре, синхронизација њеног развоја са свим активностима на овом подручју и њен даљи развој.

Обновљиви извори енергије (ОИЕ)
- стварање услова за повећање коришћења обновљивих извора енергије, у складу са мерама заштите природе;
- повећање енергетске ефикасности у свим секторима грађевинарства, индустрије, саобраћаја и комуналних услуга, применом мера за побољшање енергетске ефикасности.

Електронска комуникациона инфраструктура
- уравнотежен развој електронске комуникационе инфраструктуре, засноване на ICT технологији;
- потпуна дигитализација електронске комуникационе инфраструктуре;
- развој широкопојасне мреже на целом подручју;
- увођење савремених електронских комуникационих услуга;
- обезбеђивање бежичне електронске комуникационе мреже за садржаје ван насеља.

2.6. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Циљеви у области **заштите животне средине** су:

- постизање рационалне организације, уређења и заштите простора усклађивањем његовог коришћења са могућностима и ограничењима у односу на постојећи капацитет животне средине и евидентирана просторна ограничења;
- предузимање адекватних превентивних мера уз успостављање система контроле свих облика загађивања;
- заштита и очување квалитета ваздуха;
- заштита, очување и рационално коришћење вода (површинских и подземних) уз примену интегралног приступа у управљању и коришћењу водних ресурса (коришћење, заштита вода и заштита од вода);
- очување квалитета површинских вода у складу са захтеваном класом квалитета;
- заштита, очување и рационално коришћење земљишта, уз интегрални однос у планирању и управљању земљишним ресурсима;
- заштита насеља, привредних комплекса и пољопривредних површина од спољних и унутрашњих вода;
- минимизација негативних утицаја антропогених активности у насељима у обухвату Просторног плана;
- уравнотежено коришћење простора са становишта заштите животне средине и обезбеђење услова за очување и адекватно газдовање природним ресурсима;
- санација и рекултивација еколошки најугроженијих подручја, пре свега неуређених депонија, експлоатационих поља минералних сировина, као и других деградираних простора;
- примена најбољих доступних технологија - БАТ технологија (*Best Available Tehniques*) при реконструкцији старих и изградњи нових постројења чији би утицај могао да се одрази на заштићено подручје;
- успостављање континуираног праћења стања чинилаца животне средине (воде, ваздуха, земљишта и буке) и биомониторинга;
- успостављање континуираног мониторинга квалитета природних ресурса;
- одлагање комуналног и осталих категорија отпада, као и елиминација сточних лешева, у складу са Стратегијом управљања отпадом, законима и важећим правилницима;
- минимализација ризика по људско здравље и животе, као и очување природних и створених вредности од елементарних непогода и технолошких удеса.

3. РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ, ФУНКЦИОНАЛНЕ ВЕЗЕ И МЕЂУОДНОСИ СА ОКРУЖЕЊЕМ

Интегрисање подручја Просторног плана у шири регионални контекст подразумева уважавање најважнијих европских докумената којим је дефинисан просторни развој, као и примену њихових препорука за остваривање међународне, а посебно прекограничне сарадње.

За шире подручје Просторног плана веома је важна активна билатерална сарадња са Републиком Румунијом, која утиче и на јачање територијалног капитала Србије. Владе две државе су 2019. године потписале Споразум о сарадњи у области одрживог управљања прекограничним водама, што представља врло важну карику која осигурава наставак и проширење сарадње између две земље.

Просторна интеграција Републике Србије у европско окружење одвија се, и одвијаће се, на неколико нивоа - нивоу Европске уније, транснационалном нивоу Југоисточне Европе (Програм сарадње за подручје ЈИЕ), прекограничном или трансграничном нивоу са локалним и регионалним територијалним јединицама суседних држава (cross-border cooperation - CBC). Основ за све наведене нивое повезивања чиниће предеоне целине, природни системи, инфраструктура, природно и културно наслеђе, заштита животне средине, социоекономске, културне и друге везе које доприносе одрживом просторном развоју и интегрисању Републике Србије у европско окружење.

Потенцијал развоја простора омогућен је укључивањем у ЕУ инструменте. Прекогранична сарадња од значаја за подручје Просторног плана остварује се и у оквиру Инструмента за претприступну помоћ (**IPA** прекограничних програма Србије са Румунијом).

Изградња *прекограничних бициклистичких стаза* је неопходна ради укључивања Србије у европску мрежу бициклистичких путева (EUROVELO) и приближавања екотуристичких дестинација туристима из суседних земаља. Реализацијом таквих инвестиција подржаваће се одржива сарадња грађана који живе у пограничним зонама у неговању природних, радом створених, фолклорних и културних вредности.

4. ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

4.1. ОСНОВНЕ КОНЦЕПЦИЈСКЕ ПОСТАВКЕ - ПРЕДЕОНИ ПРИСТУП ПЛАНИРАЊУ ПРОСТОРА

Анализом елемената који учествују у формирању карактера подручја и потенцијалима за стварање наратива о „Пределу Вршачких планина", утврђена је граница обухвата Просторног плана и утврђено подручје посебне намене које се дефинише као посебно значајно подручје са аспекта очувања вредности карактера предела.

Уз увид у процесе развоја идентитета подручја, Просторним планом се, пре свега, идентификује „Предео Вршачких планина" и ствара основ за његову просторну афирмацију. С тога се ово подручје Просторним планом сагледава као интеракција просторних елемената који фигуришу у ширем просторном контексту, и чији смисао произилази из интеграције у образац основних типова предела југоисточног Баната и специфичне карактеристике „Војвођанско-панонско-подунавског макрорегиона".

Утврђивање Предела Вршачких планина у поступку израде планског документа у значајној мери утиче на стварање услова за ефикаснију заштиту локалног идентитета, унапређење одрживости у коришћењу простора и развоја локалне економије.

Планским решењима се успостављају режими заштите постојећих структура природног и културног наслеђа пре свега у погледу задржавања и очувања њихове међусобне повезаности. Просторни план пружа смернице за уређење и одрживо коришћење простора у односу на функционалност, амбијенталну вредност и традиционалан начин коришћења. Наслеђене геоморфолошке и хидрографске карактеристика, које су важни елементи композиције предела, имају посебан значај у оквиру дефинисања планских решења.

Услед специфичних просторних услова који формирају карактер подручја Вршачких планина, посебно геоморфолошких карактеристика у којима доминирају планински обронци, град Вршац и и елементи условљени аграрним коришћењем простора и потребе да се истакне биодиверзитет и културно-историјски значај, Просторним планом се доприноси већој интеграцији овог подручја у јединствену и препознатљиву целину. Стога је предмет интервенције у простору усмерен ка мерама успостављања хоризонталне кохезије и повезивања заштићених целина.

Предео Вршачких планина се планским документом дефинише као мултифункционални просторни и институционални ентитет, а његово формирање сагледава се као **јавни интерес** у области културе, екологије и животне средине. У складу са тим, карактер предела, као носилац културног идентитета подручја, представља **јавно добро**, а његово унапређење представља интерес свих учесника у процесу планирања.

4.2. ПРОСТОРНИ ОКВИР ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ПЛАНСКИХ РЕШЕЊА

На основу идентификовања, мапирања и класификације природних, културно-историјских, визуелних елемената и начина коришћења површина која се манифестују у оквирима карактера предела и чине подручје препознатљивим, валоризацијом се издваја **просторни обухват посебне намене и зона утицаја на посебну намену**, као основни елемент за детерминацију политике управљања овим простором у смислу спровођења активности којима ће се обезбедити продуктивност, диверзитет, стабилност и интегритет предела.

У обухвату Просторног плана издваја се предеони образац, дефинисан карактеристичним предеоним елементима, који су груписани у оквиру **три просторне целине**:
- Предео шумовитих обронака Вршачких планина и влажно станиште Мали вршачки рит;
- Урбана структура града Вршца и
- Рурално окружење низијског појаса више лесне терасе Баната.

Предео шумовитих обронака Вршачких планина и влажно станиште Мали вршачки рит овим Просторним планом дефинише се као посебна намена коју чине **три просторне подцелине**:
- Заштићено подручје ПИО „Вршачке планине";
- Заштићено станиште „Мали вршачки рит" и
- Зона повезивања и непосредна зона утицаја на заштићена подручја.

Издвајање карактеристичних просторних целина у оквиру обухвата Просторног плана, као елемената идентитета подручја, заснива се на идентификацији основних, кључних квалитета предеоних елемената и њихових међуодноса који су размотрени у односу на:
- природно-географске услове и гео-морфолошке карактеристике подручја;
- идентификацију и оцену вредности природних вредности;
- интерпретациони капацитет и могуће моделе управљања овим подручјем.

У циљу очувања „аутохтоног карактера предела" подручја посебне намене, односно просторне целине „Предео шумовитих обронака Вршачких планина и влажно станиште Мали вршачки рит" чији карактер се огледа кроз композитне елементе планинске структуре (шуме са винограда и ораница на падинама поточних долина) са једне стране и мозаично распоређене влажне и суве ливаде са друге, успостављају се правила контролисаног коришћења простора, ограниченог ширења грађевинског подручја уз подстицање интеграције тог простора у јединствену еколошку и функционалну целину:
- задржавање постојеће структуре грађевинског земљишта и ограничења градње на прецизно дефинисане могуће садржаје;
- очување винограда и њихова валоризација као туристички ресурс;
- дефинисање зоне заштите и регулације водотока и поточних долина у односу на њихову функционалну и амбијенталну вредност и капацитет да обезбеди и унапреди функционисање континуираног еколошког коридора;
- повећање површина под шумами повезивањем њихове мозаичне структуре коридорима потока чиме се неће нарушити геометризована шема винограда као део препознатљивости конфигурације предела;
- обезбеђење услова за опстанак влажног станишта Малог вршачког рита;
- дефинисање могућих локација за едукативне активности и развој спортско-рекреативних и туристирчких комплекса;
- повећање површина под шумама повећањем социо-економских функција шума;
- унапређење стања постојећих шума;
- заштиту функционалности коридора контактног подручја између ПИО „Вршачке планине" и „Малог вршачког рита";
- усклађивање газдовања шумама на заштићеним подручјима са актима о заштити;
- контролисање ширења инвазивних врста и спречавање губитка биодиверзитета.

Историјска повезаност Вршца са манастиром и насељем Месић долином потока Месић истакнута је стварањем мултифункционалног „зеленог коридора" који ће представљати пејзажно уређену јавну зелену површину дуж водотокова, са основном функцијом повезивања шума ПИО „Вршачке планине" са урбаном структуром и јавним зеленим површинама града Вршца у јединствен просторно-еколошки систем.

III ПЛАНСКА РЕШЕЊА РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ СА УТИЦАЈЕМ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА РАЗВОЈ ПОЈЕДИНИХ ОБЛАСТИ

1. ЗАШТИТА ВРЕДНОСТИ КАРАКТЕРА ПРЕДЕЛА, ЗАШТИТА ПРИРОДНОГ И КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА У ПОДРУЧЈУ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

1.1. ЗАШТИТА ВРЕДНОСТИ КАРАКТЕРА ПРЕДЕЛА

Полазиште за очување препознатих вредности карактера „Предела Вршачких планина" (подручја посебне намене) представља утврђивање његовог подручја као јединствене целине, као и подручја подцелина, дефинисаних на основу оцене вредности елемената који учествују у његовом формирању и потреба за њиховом одрживом заштитом.

На подручју обухавата Просторног плана очуваће се и заштитити сва добра и амбијенталне целине, које доприносе разноврсности и међусобним интеракцијама природних (абиотичких и биотичких) и културних (руралних и урбаних) елемената подцелина. Приоритет имају следеће активности:

1. стварање услова за повезивање заштићених простора у јединствену еколошко-функционалну целину;
2. ревитализација и рекултивација деградираних природних елемената предела;
3. очување, ревитализација, реконструкција и регенерација постојећих структура и вредности насеља и њихових атара и унапређење природних простора унутар урбаних и периурбаних структура;

Основне активности везане за развој и уређење, као механизма одрживог развоја, заштите идентитета подручја, груписане су и представљене као три основне активности:

1. **Успостављање контролисаног и селективног развоја активности, начина и интензитета коришћења простора** који могу да имају негативан утицај на функционалност станишта и еколошких коридора, као и на очување и унапређење слике (доживљаја) предела, посебно дефинисаних подцелина посебна намена;
2. **Стварање услова за формирање информативне инфраструктуре** (инфо-пунктови, дифузни музеј, дигиталне апликације, натписи, и др.) у циљу презентације (интерпретације), развоја свести и анимирања јавности о значају „Предела Вршачких планина";
3. **Умањење и превенција даље деградације карактера предела и праћење ефеката** предузетих мера на очувању и унапређењу предела.

За потребе заштите, презентације, контролисања и селективног развоја активности, начина и интензитета коришћења простора који могу да имају негативан утицај на доживљај, унапређење и очување препознатљиве слике предела Вршачких планина, морају се обезбедити механизми и услови за интегрисаним управљањем заштићеним природним добрима и подручјем посебне намене као јединственим простором.

1.2. ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ДОБАРА

1.2.1. Заштићена подручја

ПИО „Вршачке планине"

Установљен је тростепени режим заштите, режими заштите су утврђени Студијом Предела изузетних одлика „Вршачке планине". Одређивање режима заштите унутар ПИО „Вршачке планине" извршено је према природним вредностима, потреби примене мера активне заштите за њихово очување и трајно пружање добара и услуга које локалној заједници и друштву у целини обезбеђује ово подручје. Мере заштите Предела изузетних одлика су дефинисане Студијом

1.2.2. Станишта заштићених и строго заштићених врста

На стаништима заштиту спроводити у складу са критеријумима Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС", бр. 5/10, 47/11, 32/16 и 98/16). Заштита строго заштићених врста се спроводи забраном коришћења, уништавања и предузимања свих активности којима се могу угрозити дивље врсте и њихова станишта, као и предузимањем мера и активности на управљању популацијама. Заштита заштићених дивљих врста се спроводи ограничењем коришћења, забраном уништавања и предузимања других активности којима се наносе штета врстама и њиховим стаништима као и предузимањем мера и активности на управљању популацијама.

1.2.3. Еколошки коридори

На основу Закона о заштити природе, „еколошки коридор је еколошка путања и/или веза која омогућава кретање јединки популација и проток гена између заштићених подручја и еколошки значајних подручја од једног локалитета до другог и који чини део еколошке мреже". Уредбом ***о*** еколошкој мрежи су утврђена еколошки значајна подручја и еколошки коридори од међународног значаја. Мере заштите еколошке мреже односе се на правна лица и физичка лица која користе природне вредности и обављају активности и радове. У заштитној зони еколошко значајних подручја и коридора, потребно је елиминисати или ублажити негативне утицаје на живи свет, што се остварује зоналним распоредом урбано-руралних садржаја и применом одговарајућих техничко-тенхолошких и других решења.

Водотоци са функцијом еколошких коридора и њихов обалски појас, истовремено представљају станишта насељена заштићеним врстама које се налазе на списковима Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива и доприносе очувању заштићених врста, чија је бројност на овим просторима највећа у периодима миграције појединачних животињских група. Очување квалитета воде (доброг еколошког статуса/потенцијала) и проходности ових еколошких коридора, као и одржавање што већег дела обале у блиско-природном стању неопходно је за дугорочни опстанак заштићених врста и биодиверзитета ширег региона.

Изграђени делови обале водотокова или канала са улогом еколошког коридора, смањују проходност коридора и представљају баријеру за одређене врсте. Неповољни утицаји изграђених делова обале умногоме зависе од примењених техничких решења (тип обалоутврде, осветљеност, саобраћајна инфраструктура, проценат зеленила), као и од дужине измењене деонице. Извори светлосног зрачења угрожавају популације ноћних животиња, јер функционишу као светлосне клопке, а такође стресно утичу на фауну у близини саобраћајница, те је у том смислу потребно применити одговарајућа техничка решења.

1.3. ЗАШТИТА КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА

Културно наслеђе представља ресурс за развој „Предела Вршачких планина", али и ширег подручја, превасходно у контексту развоја културно-манифестационог туризма и интерпретације културне димензије „Предела Вршачке планине". Наслеђе мора да се очува и да се обезбеди његово коришћење и одржавање увршатавањем у културну понуду на свим нивоима, као и умрежавање у већ постојећу домаћу и међународну понуду.

Због карактера предметног простора посебна пажња је усмерена на питање очувања високог степена интеграције природног са културно-историјским наслеђем. Просторним Планом се утврђују услови и мере заштите непокретних културних добара и добара која уживају претходну заштиту и која се планирају за заштиту на нивоу обухвата Просторног плана.

Заштита културног наслеђа подразумева интегралну заштиту – јединство културног добра са природним окружењем у којем је исти настао. Његову презентацију и промоцију базирати на принципима очувања вредности карактера предела, који произлази из специфичности геоморфолошких карактеристика и начина коришћења овог простора кроз прошлост. Неприступачност појединих локалитета треба надоместити повећаним маркетингом и осмишљавањем атрактивне туристичке понуде коју треба базирати на присутним традицијама, јединствености и диверзитету природних вредности и на самим културним добрима.

Заштита културног наслеђа је интегративни део процеса планирања, а планско опредељење је очување и заштита свих добара са споменичким вредностима, независно од његовог формалног статуса (категорисано, евидентирано, регистровано и идентификовано). Сва непокретна културна добра се сагледавају у контексту и као саставни део окружења. На недовољно истраженим деловима подручја наставити континуирано рекогносцирање и истраживање материјалног и нематеријалног наслеђа. Обновити и уврстити у туристичку понуду индустријско наслеђе и артефакте који сведоче о начину култивисања земљишта и агреарног коришћења простора. Сачувати визуелне коридоре у којима се не сме дозволити градња високих објеката који би заклонили визуру, према наведеним елементима јединства и склада природе и људских творевина (визуелне коридоре према Вршачким планинама и Вршачкој кули.

Правовременим препознавањем и отклањањем узрока који су довели до негативних ефеката (нелегална градња, непримерено окружење, неадекватна изградње унутар и ван грађевинских подручја, деградација традиционалних вредности, деаграризација руралног контекста и рурализација урбаног простора и слично), допринеће се очувању наслеђених вредности: аутентичне урбане и руралне структуре, наслеђене просторне матрице, типолошке разноликости, функционалне условљености, естетске и визуелне слике културних аспеката карактера предела.

У историјским урбаним или руралним просторима није довољно сачувати грађевине и физичке структуре, као и археолошко наслеђе. Потребно је препознати да такви простори треба да прате савремене токове живота и развоја, што чини битан сегмент очувања њиховог културног идентитета. Свака промена треба да буде постепена и тако вођена да све карактеристике културног добра: објекта, места, целине или археолошког локалитета буду задржане, при чему за идентификацију онога што треба да буде сачувано и ограничеља могућих промена треба да буде дефинисано уз непосредно укључивање службе заштите.

У подручју посебне намене Просторног плана налазе се непокретна културна добра са заштићеном околином, добра у поступку утврђивања и добра која уживају предходну заштиту.

На основу Закона о културним добрима, заштићена околина непокретног културног добра ужива заштиту као и непокретно културно добро.

За развој подручја предела Вршачких планина, изражена концентрација вредног непокретног културног наслеђа, њихова историјска, културна и стилска повезаност, заједно са заштићеним природним вредностима представља једно од полазиште за формулисање Културног предела, превасходно у контексту развоја културно-манифестационог туризма.

Планиран је умрежен систем презентације културног наслеђа – елемената културног предела кроз модел дифузног музеја и тематске музејске збирке (нпр. винарство и вински подруми у Гудурици, пчеларство у Марковцу и сл.).

2. ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ СИСТЕМА И РЕСУРСА У ПОДРУЧЈУ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

2.1. ПОЉОПРИВРЕДНО ЗЕМЉИШТЕ

У складу са Законом о пољопривредном земљишту, под овим појмом се подразумева земљиште које се користи за пољопривредну производњу и земљиште које је планским актом намењено за пољопривредну производњу.

Пољопривредно земљиште представља представља најзначајнији природни ресурс и заузима највеће површине у обухвату подручја посебне намене, а тако ће, на основу планских решења, остати и у будућности. Да би се ови циљеви остварили потребно је:

- чување пољопривредног земљишта (нарочито у границама подручја посебне намене), од пренамене у непољопривредне сврхе. Свака таква евентуална потреба мора бити усклађена са режимом заштите природе, а њено спровођење ригорозно контролисано;
- заштита пољопривредног земљишта од свих облика ерозије. Поред еолске ерозије која је опште присутна у равничарским подручјима Баната, овде се због специфичних рељефних облика учестало јавља и флувијална ерозија, изазвана бујичним карактером водотока Вршачких планина;
- повећати површине под шумама, формирати заштитне појасеве зеленила;
- евентуалну експлоатацију минерлних сировина вршити у складу са прописаним мерама заштите пољопривредног земљишта.

2.2. ШУМЕ И ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ

Под шумским земљиштем, у складу са Законом о шумама, подразумева се земљиште на коме се гаји шума, или земљиште на коме је због његових природних особина рационалније да се гаји шума, као и земљиште на коме се налазе објекти намењени газдовању шумама, дивљачи и остваривању општекорисних функција шума, као и простор обрастао шумским дрвећем минималне површине до 5 ари.

Шуме треба да остваре заштитне, културно-социјалне и производне функције, а заштитно зеленило превасходно заштитну функцију. Како би се постигли задати циљеви и остариле основне функције шума и заштитног зеленила потребно је:
- шумско земљиште користити у складу са његовим биолошким капацитетима;
- организовати трајну максималну шумску производњу;
- очувати постојеће шуме, шумско земљиште и заштитно зеленило и унапредити њихово стање;
- санирати изразито лоша узгојна стања (деградирана, разређена и др.), као и зреле и презреле састојине са присутним деструктивним процесима дрвне масе;
- заштитити шуме од негативног деловања и успоставити стабилност шумских екосистема;
- у складу са Конвенцијом о биолошкој разноврсности, избегавати коришћење инвазивних врста, ради очувања биодиверзитета и
- шуме и заштитно зеленило повезати у систем зелених површина који ће омогућити јачање укупног биоеколошког система.

На шумском земљишту које је на простору заштићених подручја, на приобалном земљишту еколошких коридора, као на стаништима заштићених и строго заштићених врста, потребно је активности ускладити са мерама заштите природе.

Шумама и шумским земљиштем у државној својини на подручју обухвата Просторног плана, газдоваће се на основу Програма развоја подручја и Основа газдовања шумама. Заштитним појасевима, газдоваће правно лице чији је оснивач Република Србија, АПВ, односно јединица локалне самоуправе које испуњавају услове прописане Законом о шумама. Шумама у приватној својини газдоваће се на основу програма газдовања приватним шумама. Основе доноси сопственик шума, односно корисник шума уз сагласност надлежног органа АП Војводине. Програм доноси надлежни орган на територији АП Војводине. Основе и програми се доносе за период од десет година. Спровођење основа и програма газдовања шумама обезбедиће се годишњим извођачким планом газдовања. План развоја, основе и програми морају бити међусобно усаглашени.

Газдовање шумама, у смислу Закона о шумама, подразумева скуп усаглашених стручнонаучних, техничко-технолошких, економских, организационих и друштвених активности које се у одређеном периоду предузимају у шуми ради њене заштите, одржавања, унапређивања и коришћења.

Уређење и опремање шумског земљишта ће се вршити усклађивањем плана развоја шумског подручја и основа газдовања шумама са наменом из овог Просторног плана и урбанистичке документацује. На шумском земљишту на коме се прогласи општи интерес, вршиће се промена намене у скаладу са Законом о шумама.

На шумском земљишту могу се градити:
- објекти инфраструктуре у складу са овим Планом и просторним плановима подручја посебне намене за инфраструктуру;
- шумски путеви и објекти у функцији шумске и ловне привреде у складу са основама газдовања шумама, ловном основом и осталим планским документима за газдовање шумама и ловиштем. За шумарске куће, ловачке колибе и објекти ловне привреде важи директна примена овог Плана према датим правилима грађења.

У оквиру установљених ловишта, на шумском земљишту се могу постављати привремени објекти:
- ловно-технички објекти (хранилишта, солишта, појилишта, осматрачнице, чеке итд.);
- ограде ради интензивног гајења, заштите и лова дивљачи;
- на шумском земљишту могу се подизати ремизе за заштиту дивљачи.

2.3. ВОДЕ И ВОДНО ЗЕМЉИШТЕ

Управљање водама мора се обављати у складу са Законом о водама („Службени гласник РС", бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18-други закон):
- интегрално, путем мера и активности усмерених на одржавање и унапређење водног режима, обезбеђивање потребних количина вода захтеваног квалитета за различите намене, заштиту вода од загађивања и заштиту од штетног дејства вода (чл. 24.)
- у складу са начелима утврђеним Законом о водама: одрживог развоја, целовитости, обезбеђивања заштите од штетног дејства вода, „корисник плаћа", „загађивач плаћа", учешћа јавности, уважавања најбољих доступних техника (чл. 25.);

- према планским документима за управљање водама утврђеним истим законом: Стратегија управљања водама на територији Републике Србије, план управљања водама, годишњи програм управљања водама, планови којима се уређује заштита од штетног дејства вода, и то: план управљања ризицима од поплава, општи и оперативни план за одбрану од поплава, као и планови којима се уређује заштита вода (план заштите вода од загађивања и програм мониторинга) (чл. 29.), која се доносе на начин прописан такође Законом о водама;
- при чему није дозвољено мењање постојећег водног режима без прибављања водних аката од надлежних органа, како би се обезбедио јединствени водни режим и остваривање управљања водама, у складу са Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије, планом управљања водама и одговарајућом техничком документацијом;
- за коришћење водних објеката у (евентуално) новонасталим водно-режимским условима израђује се одговарајућа техничка документација, у складу са прибављеним водним актима;
- начин, услови и обим коришћења вода, начин, услови и обим испуштања отпадних вода, складиштења и испуштања хазардних и других супстанци које могу загадити воду, као и услови за друге радове којима се утиче на водни режим утврђују се Водном дозволом (чл. 122.);
- ради очувања и одржавања водних тела површинских и подземних вода и заштитних и других водних објеката, спречавања погоршања водног режима, обезбеђења пролаза великих вода и спровођења одбране од поплава, као и заштите животне средине, морају се поштовати забране и ограничења из чл. 133. Закона о водама, обавезе из чл. 134., 136. и 137. и предузимати радње из чл. 135. Закона о водама.

Водно земљиште, у смислу Закона о водама, јесте земљиште на коме стално или повремено има воде, због чега се формирају посебни хидролошки, геоморфолошки и биолошки односи који се одражавају на акватични и приобални екосистем. Водно земљиште текуће воде, у смислу овог закона, јесте корито за велику воду и приобално земљиште. Водно земљиште стајаће воде, у смислу овог закона, јесте корито и појас земљишта уз корито стајаће воде, до највишег забележеног водостаја. Водно земљиште обухвата и напуштено корито и пешчани и шљунчани спруд који вода повремено плави и земљиште које вода плави услед радова у простору (преграђивања текућих вода, експлоатације минералних сировина и слично).

Водно земљиште је намењено за одржавање и унапређење водног режима, у складу са Законом о водама, а посебно за: -изградњу, реконструкцију и санацију водних објеката, -одржавање корита водотока и водних објеката, -спровођење мера које се односе на уређење водотока и заштиту од штетног дејства вода, уређење и коришћење вода и заштиту вода. Осим за наведене намене, водно земљиште може се користи и за: -спорт, рекреацију и туризам, -обављање пољопривредне делатности и друго предвиђено чл. 10. Закона о водама, при чему се у свему морају поштовати забране и ограничења из чл. 133. истог закона. На водном земљишту које је у оквиру природних добара, потребно је активности ускладити са мерама заштите природе, на начин да се активности водопривреде не ограничавају.

Концепција заштите и коришћења водног ресурса, у оквиру просторних целина у планском периоду, је да се утврди стање, начин локалног оптимизирања режима вода и установи механизам мониторинга стања, односно мониторинг еколошких и хидролошких параметара и на основу њих уради модел управљања водом. Приликом ревизије хидролошког режима, потребно је обухватити хидролошки непосредно утицајне површине и део каналске мреже.

2.4. ГЕОЛОШКИ РЕСУРСИ

Минералне сировине су у посебној намени простора и зони утицаја на посебну намену заступљене као неметаличне сировине и подземне воде, које треба користити у складу са принципима одрживог развоја.

Геотермални потенцијал подземних вода, на овом простору није детаљно истражен, на овом простору нема утврђених лежишта и биланса минералних сировина и других геолошких ресурса.

Експлоатација минералних сировина није дозвољена на подручју од значаја за очување биолошке разноврсности, а у складу са уредбама о заштити, позитивном законском регулативом и посебним условима надлежне институције за заштиту природе.

Коришћење минералних ресурса на овом простору, пре свега геотермалних и подземних вода, базира се на принципима рационалне и контролисане експлоатације, у складу са циљевима концепта одрживог развоја.

У том смислу, планским мерама је потребно:
- стимулисати развој и коришћење обновљивих извора енергије, коришћење геотерманиих и минералних подземних вода, чиме би се знатно утицало на побољшање животног стандарда и заштиту и очување природних и створених вредности и животне средине.

Током истраживања и евентуалне експлоатације геотермалних и подземних вода, у циљу заштите животне средине, обавезно је перманентно спроводити мере неге и заштите, а по завршетку експлоатационог периода, извршити ревитализацију и/или рекултивацију.

3. УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА ДЕМОГРАФСКЕ И СОЦИЈАЛНЕ ПРОЦЕСЕ И СИСТЕМЕ

3.1. ДЕМОГРАФСКИ РАЗВОЈ

У оквиру посебне намене Просторног плана се налази девет катастарских општина: Велико Средиште, Вршац, Гудурица, Јабланка, Мало Средиште, Марковац, Месић, Сочица и Стража. Насеља су својим ободним деловима у посебној намени и њихови становници имају непосредан утицај на посебну намену.

Потребно је пружити подршку и помоћ становништву (нарочито у сеоским насељима), у преласку на делатности које су у складу са заштитом природе, чиме би се створили услови да се задржи становништво и повећа привредна активност. То ће за последицу имати подизање на виши ниво укупних услова живота у насељима посматраног подручја. Од велике је важности да локално становништво препозна свој интерес у чувању природних вредности као део могућности свог развоја у окружењу заштићеног подручја ПИО „Вршачке планине" и Заштићеног станишта „Мали вршачки рит". Такође, потребно је подизати свест становништва о вредности културно-историјског наслеђа подручја посебне намене.

3.2. МРЕЖА И ФУНКЦИОНИСАЊЕ НАСЕЉА

Просторно-функционални развој мреже насеља датог простора зависи од самог положаја и улоге појединих насеља, али и од спољних утицаја ширег окружења. Вршац се издваја као регионални центар дефинисан мрежом функционално урбаних подручја у плановима вишег реда (ППРС и РПП АПВ) и налази се у оквиру посебне намене. Остала насељена места имају функцију локалних заједница са развијеним централним функцијама и налазе се у склопу функционалног урбаног подручја регионалног значаја.

Просторна организација насеља која се налазе у оквиру обухвата Просторног плана, а делом и у подручју посебне намене, пружа могућност развоја насељских функција која проистичу из њихове будуће улоге у заштити и коришћењу заштићених подручја – ПИО „Вршачке планине" и Заштићеног станишта „Мали вршачки рит".

У наредном периоду треба искористити могућности развоја насеља Месић и Мало Средиште у смислу обогаћивања туристичких садржаја у истим, а уједно и одрживог коришћења заштићеног подручја кроз организовање манифестација, обилазака заштићеног подручја, и сл.

3.3. РАЗВОЈ И РАЗМЕШТАЈ ЈАВНИХ СЛУЖБИ

Јавне службе уско су повезане са мрежом насеља, њихов размештај и развој зависи од положаја самих насеља, њихове демографске величине и структуре, као и од фактора из ширег окружења.

Мрежу објеката јавних служби у насељима Мало Средиште и Месић која се налазе у подручју посебне намене потребно је организовати тако да буде компатибилна са подручјем посебне намене и да на првом месту задовољава потребе становништва на простору обухвата Просторног плана. Јавне службе могу бити организоване у јавном и/или приватном сектору.

Развој и организацију мреже јавних служби у планском периоду потребно је усмерити и на:
- реконструкцију запуштених објеката и развој нових јавних служби за које постоји интерес локалне заједнице, уз подстицање јавно-приватног партнерства;
- бољу комуникацију и доступност јавних служби, нарочито мобилних;

– стварање повољних услова за прекограничну сарадњу и финансирање пројеката из међународних фондова.

Будући развој и размештај јавних служби на подручју Просторног плана заснива се на различитим категоријама и функцијама насеља. У великој мери поред постојеће заступљености, изграђености и опремљености објеката јавних служби, зависи и од потреба корисника простора и карактеристика посматраног подручја.

4. УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА ЕКОНОМИЈУ И ПРИВРЕДНЕ СИСТЕМЕ

4.1. ТУРИЗАМ

Вршачке планине својим природним и антропогеним карактеристикама представљају значајан туристички потенцијал на подручју третираног Планом. Туризам базиран на виноградарству и етнографском богатству вршачких планина је привредна делатност која поспешује укупни економски развој овог подручја.

Уз поштовање принципа одрживог развоја на подручју посебне намене, односно обухвату Просторног плана, туристичке активности заснивање се на заштити и очувању природних вредности подручја. Развој туризма условљава неопходност организације коришћења простора на одрживи начин. Укључивање локалних заједница у туристичку понуду може да повећа приходе са заштићеног подручја. Природни ресурси могу бити идеалне дестинације за развој активног, еко и туризма специјалних интересовања. Проширење туристичке понуде треба да обухвата развој еколошко-едукативног туризма као и укључивање културно-етнографских вредности локалног становништва (смештај у реконструисаним старим објекатима у традиционалном стилу, салашима, сеоским домаћинствима, постављање етно-изложби у етно-кућама са ручним радовима, ношњом и старим дрвеним предметима из овог краја, као саставним деловима туристичке понуде. Подручје такође пружа могућности разноврсних облика рекреације и спортова у природи. Највиша тачка Војводине и повољна ружа ветрова омогућили су организовање међународних такмичења у параглајдингу на Вршачким планинама. Мали вршачки рит представља потенцијално атрактивно и доступно подручје. Потребно је осмислити садржаје везане за одрживи и ограничени еколошки туризам**,** пре свега за посматрање птица. Богато културно наслеђе (Вршачка кула, манастири и др.) представља значајан туристички потенцијал за развој културног туризма. Осим културних вредности, интересантно је поменути и Друштво за чување здравља и природно лечење, покрета алтерантивне медицине који је у суштини промовисао враћање човека природи.

Атрактивни природни и антропогени туристички потенцијали предодредили су коришћење планског подручја односно посебне намене, за следеће доминантне облике туризма:

- културно-манифестациони, који ће користити предности богатог културно-историјског и етнолошког наслеђа, етно-архитектуре, као и традицију организовања манифестација;
- здравствено-рехабилитациони - представља потенцијални облик туризма који зависи од улагања у пројекат Бање у Вршцу;
- спортско-рекреативни - пешачке туре за љубитеље природе, бициклистичке туре, немоторни спортови на води (вожња чамцима...);
- еколошко-едукативни - школе природе и школе у природи, еколошки кампови, екскурзије,стручни и студијски боравци за одрасле...;
- лов и риболов - подручје располаже великим потенцијалима за лов и риболов, што може да резултира разноликом и обимном туристичком потрошњом према домаћим и страним заинтересованим;
- излетнички - близина великих градских центара;
- рурални/сеоски са понудом еко и етно туризма- као све присутнији и траженији облик, који ће својом понудом у руралном амбијенту понудити туристима све компаративне предности овог простора (здрава храна, домаћа радиност, стари занати, културно-историјски мотиви);
- транзитни - је везан за потребе корисника аутопута и граничног прелаза. Информативни центар на граничном прелазу Ватин пружаће све потребне услуге туристима који улазе у нашу земљу. Одмориште и мотел су планирани уз аутопут и представљају неопходан садржај за стандард путовања савременог туристе;

Културни - манифестациони туризам - Наставиће се са традицијом одржавања манифестација (Дани бербе грожђа, Међународни еко камп, песнички сусрети, сликарске колоније, етно фестивали...), уз нов приступ креирању програма и садржаја туристичке понуде. Коришћење културно-историјских споменика, као мотива туристичких потреба све више ће се имплементирати у туристичку понуду.

Знатан део покретних вредности културно-историјског наслеђа налази се у музеју, преко којих је оно више или мање доступно широј туристичкој тражњи. Један од главних туристичких комплекса је Вршачки замак (кула) из XV века чији се остаци уздижу на висини од 399m, на Вршачком брегу изнад града.

Вински (енолошки) туризам је специфичан облик одмора, који комбинује дегустацију вина одређеног виноградарског краја са природним лепотама, обичајима и културно – историјским споменицима тог подручја. Вршачки виногради се простиру на брдима око Вршца. Повољни географски и климатски услови допринели су да овај крај постане један од најзначајнијих виноградарских региона у Србији. Од многих квалитетних вина овог подручја, нарочито се истичу шардоне, рајнски и италијански ризлинг, мускат отонел, банатски ризлинг. Међу најзначајнијим винским селима истичу се Гудурица, Велико Средиште и Шушара.

Здравствено-рехабилитациони и рекреативни туризам развијаће се активирањем хидрогеотермалног потенцијала у Вршцу. Минерална вода припада категорији лековитих вода због својих физичких и хемијских особина. Термоминерална вода могла би да се користи у балнеотерапијске сврхе, као допунско средство лечења у склопу медицинске рехабилитације. Формирањем природног лечилишта (или Центра за лечење и рехабилитацију) и изградњом адекватних објеката и отворених садржаја везаних за коришћење термалне воде (aqua парк, отворени базени, трим стазе....) дошло би до коришћења једног природног ресурса на оптималан начин. Здравствено-рехабилитациони туризам се односи на лечење и давање терапеутских услуга пацијентима. Рекреативни (spa&wellness) туризам све више добија на популарности, тако да се у планираној бањи очекује пораст броја корисника овог вида туризма.

Спортско-рекреативни туризам - Планом су дефинисане површине, намењене спорту и рекреацији у оквиру просторне подцелине ПИО „Вршачке планине". То су спортски комплекси у којима доминира зеленило, као што су веће шумске површине, површине излетишта, које не изискују посебно изграђене или опремљене површине и објекте, а употпуњене су трим стазама, стазама за шетњу и вожњу бицикла, дечијим игралиштима, површинама за одмор и евентуално игралиштем за мале спортове и сл. Углавном се ради о спортским површинама за самоиницијативне активности корисника, у смислу спонтане рекреације појединаца и група. Могући локалитети су: „Вршачка кула" - уређењем комплекса као парк шуме добиће се простори погодни за излетишта, Широко било, Гудурички врх, Ћаков врх. Такође, спортске и рекреативне целине, намењене активним спортским делатностима које захтевају изградњу и опремање спортских комплекса и појединачних спортских објеката налазе се у урбаном ткиву Града Вршца. Могући локалитети: обједињен и функционално повезан простор „Миленијум", „Вршачко језеро" (обални простор уредити и опремити одговарајућим садржајима с циљем развоја туризма, како би ова "плава оаза" Града могла пружити квалитетан амбијент за активну рекреацију локалног и осталог становништва током летњих дана), хиподром, спортски терени у сеоским насељима. Један од могућих праваца развоја спортско-рекреативног туризма је и развој зимског туризма, који би био омогућен изградњом скијашких стаза на Вршачким планинама.

У оквиру спортско-рекреативног туризма могућ је развој коњичког спорта на начин да се уз поток Месић уреде коњичке стазе у складу са потребама без посебних правила градње.

Планинарење представља посебно важан облик спортско-рекреативног туризма, као вид активности који је присутан на Вршачким планинама. Планом се дају могућности унапређења постојећих и уређења (маркирања) нових планинарских стаза, као и могућности проширења смештајних капацитета за планинаре и изградње нових планинарских домова. Постојећа маркирана планинарска траса - „Вршачка трансферзала", има перспективу развоја и активирања већег броја планинара.

Еколошко-едукативни туризам - Обухвата заштићене делове природе, Вршачке планине, које је могуће, укључити у програме развоја туризма. У оквиру еколошког туризма одвијаће се следеће активности:

- Туризам посебних интересовања*:* посматрање птица – „bird watching", фото сафари;
- Јахање, вожња бициклима, стручно и научно упознавање и проучавање природних вредности, скупљање лековитог биља, печурака и друго;
- Школе природе и школе у природи, еколошки кампови, екскурзије, стручни и студијски боравци за одрасле...

Риболовни туризам ће се развијати на риболовним подручјима отвореног типа (Канал ДТД) и затвореног типа (рибњаци, језера). Овај вид туристичке понуде постаје све актуелнији као основна понуда за све већи број специјализованих туристичких агенција, али може бити и додатни садржај боравка.

Ловни туризам ће бити један од најатрактивнијих делова туристичке понуде Општине Вршац, будући да је већи део подручја Вршачких планина погодан за лов. Добра материјална основа, бројност дивљачи и дуга традиција лова представљају добре предуслове за даљи организован развој ловног туризма који треба да буде окренут како иностраном, тако и домаћем тржишту.

Рурални/сеоски туризам са понудом еко и етно туризма има најмању традицију на подручју Општине, али су могућности за његов развој веома велике. Развој сеоског туризма представља **активирање постојеће** материјалне базе, кадровско и организационо оспособљавање становништва за пружање туристичких услуга смештаја, исхране и понуде садржаја у простору. Чињеница да је на овом простору увек била присутна, као и да и данас постоји, веома шаролика национална структура становништва указује на могуће постојања бројних етно обележја - ношња, обичаји, фолклор, традиционална рурална економија и др.

У оквиру специфичних и за туризам потенцијално атрактивних руралних амбијенталних целина треба истаћи и каштеле и салаше, који чине потенцијално веома атрактивне туристичке пунктове, од којих се већина може самостално или комплементарно укључити у туристички производ овог простора.

Излетнички туризам ће имати велике перспективе, с обзиром на природне погодности Општине и нарастајуће потребе становништва у урбаним срединама за кратким и квалитетним боравцима у природи. У случају добре организације и атрактивног садржаја излетничког облика туризма (уз добру пропаганду и маркетиншку афирмацију) оне могу бити код одређених случајева туристичке тражње веома атрактивне и основни мотив укључења у туристичка кретања, што повлачи за собом и обавезе улагања у уређење и опремање ових туристичких локалитета. За то је потребно доградити инфраструктуру за прихват туриста и за њихов боравак.

Транзитни туризам је везан за потребе корисника транзитног саобраћаја и граничног прелаза. Вршац може рачунати на краће задржавање туриста који су се упутили ка другим дестинацијама (ка Румунији, Новом Саду, Београду...) са понудом за разгледање значајних културно историјских споменика. Информативни центар на граничном прелазу пружаће све потребне услуге туристима који улазе у нашу земљу. Одмориште и мотел представљају неопходан садржај за стандард путовања савременог туристе.

Један од основних предуслова одрживог развоја туризма је план едукације свих учесника у туризму: туристичких радника, локалног становништва, туриста и свих осталих укључених у туристичке и пратеће активности. За развој туризма значајно је креирање бренда Вршца. Такође развој туризма како на простору посебне намене тако и на простору у обухвату Плана подразумева комплетирање понуде , смештајних капацитета, квалитетнији саобраћајни приступи боље интегрисање са општинским центром.

4.2. ПОЉОПРИВРЕДА

Ратарство ће представљати доминантну пољопривредну грану на подручју посебне намене, али постепено га треба усмеравати и обликовати у складу еколошким критеријумима заштите. Потребно је стимулисати пољопривреднике на узгој оних ратарских култура које толеришу мању употребу хемијских средстава и редуковано коришћење тешких пољопривредних машина, а дају сличне економске ефекте. Тамо где за то постоје услови треба постепено смањивати интензитет обраде и хемијског третмана, са тежњом да се преведе у облик органске производње, што представља стратешко опредељење на овом подручју. Производи органске производње треба да буду брендирани (по могућности са заштићеним географским пореклом). Додатну валоризацију оваквог концепта пољопривреде на заштићеном подручју представљао би развој еколошког и рекреативног туризма, као непосредног конзумента крајњег производа.

Значајне површине налазе се под виноградима, што је посебна карактеристика Вршачких планина и тако ће остати и у будућности. Постоји потреба за сукцесивним подмлађивањем постојећих винограда, при чему треба водити рачуна да се неповратно не изгубе са овог подручја старе аутохтоне сорте, од којих неке (као на пример Креаца) представљају ендеме, јер се налазе само овде, док се неке срећу и на ширем подручју, али спорадично и врло ретко.

За очекивати је да се на пашњацима овог подручја у будућности подстиче тренд узгоја аутохтоних раса говеда и оваца.

Воћарство има солидне могућности за развој, али су оне за сада недовољно искоришћене, па постоји значајан простор за његову валоризацију.

Банатска жута пчела, којој је ово матични простор, изузетно је угрожена врста сведена на свега неколико кошница у селима Марковац и Уљма. Захваљујући посебним напорима Пољопривредног факултета у Новом Саду и ентузијаста на терену њено изумирање спречено у задњи час, али јој је даља будућност још увек неизвесна, пре свега због малог генетског фонда који је преостао и потребе да се обезбеде довољно простора где би могла да опстаје без мешања са другим врстама пчела. Посматрано подручје посебне намене Вршачких планина намеће се као идеално решење.

Ни у будућности рибарство на овом подручју неће имати већи економски значај, али се његов спортски аспект може много боље нагласити и искористити, него до сада.

На делу земљишта које се налази у непосредном окружењу простора посебне намене пољопривреда ће се и у будуће одвијати на уобичајен начин, с тим што треба тежити да се механичка обрада, коришћење хемијских средстава и сетвена структура ускладе са природним потенцијалима простора.

4.3. ШУМАРСТВО И ЛОВ

За развој **шумарства** као привредне гране, један од основних услова је унапређење стање постојећих шума. Повећањем површина под шумама побољшати сировинску базу за примарну и финалну прераду. Кроз повећање прерађивачких капацитета, обезбедити већу упосленост становништва, што ће утицати на остварење привредних и осталих функција шума.

У том смислу је потребно организовати трајну максималну шумску производњу, обезбедити пласман коришћења дрвне масе у прерађивачким капацитетима, а коришћење дрвне масе и потенцијала ускладити са могућностима и динамиком успостављања оптималног и нормалног стања.

Лов - На установљеним ловиштима у обухвату Просторног плана, потребно је унапредити услове станишта и повећати бројност популације дивљачи. Планским мерама се предвиђа пошумљавање непродуктивног земљишта у циљу формирања станишта за дивљач (ремиза) и уређење и опремање ловишта.

Газдовање ловиштем се спроводи на основу ловне основе и годишњих планова газдовања, којима се прописују и конкретне планске мере које ће имати за циљ заштиту, исхрану и коришћење дивљачи. Пун економски капацитет ловишта се постиже добром прогнозом диманике развоја популације дивљачи, односно пројекцијом оптималног матичног фонда за сваку ловну годину уз уважавање реалног прираста, губитака и одстрела дивљачи. Искористити потенцијале које пружа лов као привредна грана у склопу туристичке понуде.

5. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА У ПОДРУЧЈУ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ И ПОВЕЗИВАЊЕ СА ДРУГИМ МРЕЖАМА

5.1. САОБРАЋАЈНА ИНФРАСТРУКТУРА

Основно концепцијско определење у домену путне-друмске инфраструктуре у обухвату Просторног плана је побољшање капацитивних могућности предметних државних путева, безбедности и нивоа саобраћајне услуге (ДП бр.10/М-1.9, бр.18/Р-126)[9], као основних путних капацитета, који ће нудити виши ниво комфора и бољу повезаност овог простора са окружењем. Државни путеви такође ће у наредном периоду, поред своје основне функције у међурегионалном и међуопштинском повезивању, преузети и значајан део у обезбеђивању саобраћајне доступности локалитетима у оквиру подручја Вршачких планина.

Примарни задатак у развоју саобраћајне инфраструктуре није изградња нове мреже саобраћајница већ првенствено подизање квалитета и реконструкција постојеће мреже.

У будућем развоју саобраћаја се мора посебно инсистирати на изградњи-реконструкцији путних праваца државне путне мреже као и мреже општинског нивоа.

9 Донета је Уредба о категоризацији државних путева, у складу са њом је направљена паралела са некадашњим М и Р путевима: некадашњи М-1.9 је ДП бр.10 је ДП Іб реда бр.10, некадашњи Р-126 је ДП Іб реда бр.18.

Операционализација концепције у домену путног-друмског саобраћаја је и задржавање свих саобраћајних капацитета најнижег хијерархијског нивоа (општински, атарски, шумски и други приступни путеви) уз потребу реконструкције и уклапања у нове функционално-саобраћајне матрице овог простора и окружења. Овакав концепт уређења саобраћајница у оквиру простора обухвата ПППН утицаће на формирање нове јединствене саобраћајне мреже, која ће у потпуности побољшати везе у зони подручја посебне намене са насељима, окружењем, свим садашњим и планираним туристичким и локалитетима под режимима заштите.

Мрежа приступних путева осим основне функције у обезбеђивању доступности и повезивању свих микролокација, одвијању саобраћаја у оквиру простора обухваћеног Просторним планом, врло је значајна и у функцији обезбеђења приступа до свих садржаја и микролокација у потенцијалним ванредним, непредвиђеним и акцидентним сутуацијама. С обзиром на специфичност и „осетљивост" оваквих предела, ова функција се намеће као једна од најважнијих.

У концепту сагледавања могућих траса нових приступних путева ка предметном простору, предложена су решења (верификована кроз план локалне самоуправе у обухвату: ППО општине Вршац), која се лако могу реализовати, без повећања трајекторија путовања, експлоатационих трошкова и без значајнијих неповољних утицаја на одрживи развој и биодиверзитет овог простора.

Концепција железничког саобраћаја такође се заснива на усвојеним планским и стратешким документима (ППРС, РПП АПВ, Стратегија развоја саобраћаја РС) што подразумева задржавање постојеће пруге у оквиру утврђених коридора и побољшање експлоатационих параметара реконструктивним мерама и изградњом. Реконструкцијом/ изградњом свих пружних капацитета, знатно ће се побољшати експлоатациони параметри (повећање носивости и експлоатационе брзине), железница ће приближити захтеваном европском нивоу превозне услуге.

Неопходна је ревитализација и модернизација практично целокупног система, чиме ће се повећати безбедност, ефикасност и економичност. Експлоатационе брзине су данас неприхватљиво ниске (V_e = 50 km/h), услед чега потенцијални корисници железнице радије бирају друга средства превоза.

Концепцијско определење у домену водног саобраћаја (проистекло из планске и стратешке документације Републике и АП Војводине) је укључивање потенцијала водног-пловног пута канала ОКМ ХС ДТД, Банатска Паланка – Нови Бечеј у дестинације транспорта путника (потенцијалних посетилаца у зони обухвата ППППН) и околних локалитета, путем водних превозних средстава и/или уз интегрално повезивања са осталим облицима саобраћаја.

Концепција развоја немоторног саобраћаја на предметном простору предвиђа формирање и развој капацитета немоторних-пешачко-бициклистичких кретања (кроз дефинисање коридора бициклистичких стаза – међународног цикло коридора 13[10] тзв. „Iron Curtain Route", националног цикло коридора уз канал ОКМ ХС ДТД, локалних цикло коридора уз путну мрежу нижег нивоа, пешачких и бициклистичких стаза унутар и ван насеља и локалитета). Немоторна кретања, као најважнија и еколошки најприхватљивија, доприносе смањењу негативних утицаја саобраћаја на животну средину, побољшању "суживота" моторног саобраћаја и афирмацији природних, туристичких локалитета заштићеног подручја што је и препорука која произилази из Атинске повеље ЕСУ (1998. и 2003. године).

Генерални закључак који се може извести у смислу утицаја посебне намене простора на развој и унапређење саобраћајне инфраструктуре, посебно узимајући у обзир да је посебна намена простора ван већих урбаних агломерација и насеља, је да посебна намена нема значајнији утицај на саобраћајне коридоре и објекте. Предметни саобраћајни капацитети који су постојећи (државна путна мрежа, магистрална и локална пруга, општински путеви) су већином изграђени, док планирани капацитети углавном не пролазе кроз посебну намену и неће имати посебно значајан утицај преко објеката саобраћајне инфраструктуре (пратећи садржаји путева, бициклистичке стазе и опрема, саобраћајна-туристичко сигнализација) на остале садржаје и функције у оквиру посебне намене.

10 ***EUROVELO* 13 – „Гвоздена завеса" – Iron curtain:** Barents Sea – Black Sea 10 400 km: (Kirkenes – Sodankylä – Lappeenranta – Sankt Petersburg– Tallinn – Riga – Klapèda – Kaliningrad – Gdansk – Szczecin – Lübeck – Cheb - Znojмo – Eisenstadt - Bratislava – Sopron – Nagykanizsa – Mohács – Szeged – Kikinda – Drobeta-Turnu Severin - Kjustendil – Blagoevgrad – Strumica – Edirne – Rezovo)
У АП Војводини: граница Републике Мађарске (Келебија) – Суботица – граница Републике Мађарске (Бачки Виногради) – Ashothalom – граница Републике Мађарске (Ђала) – Нови Кнежевац – Кикинда – граница Републике Румуније (Међа) – граница Републике Румуније (Ватин) – Вршац – Бела Црква – (Рам – Велико Градиште)

5.2. ВОДНА ИНФРАСТРУКТУРА

Развој водне и комуналне инфраструктуре на подручју посебне намене заснивaће се на успостављању интегралних регионалних вишенаменских система за уређење, коришћење и заштиту вода. Потребно је обезбедити одговарајуће услове за даље уређење простора, у смислу комуналне опремљености обезбедити квалитетно водоснабдевање, као и уређење и обезбеђење водних ресурса од даљег загађивања и расипања.

Смернице за управљање водама и хидромелиоративне радове:
- Израдити Пројекат ревитализације водног режима на подручју Малог вршачког рита у циљу успостављања редовног режима плављења и исушивања у складу са природном динамиком, Препоручује се коришћење природне депресије за повремено испуштање и одлагање великих вода са циљем ублажавања поплава;
- Кључна планска јединица је слив, те је потребно исти користити као основну јединицу простора у планирању и управљању водним ресурсима. Приликом планирања и управљања водним ресурсима треба сагледати и јасно навести реалне процене могућих последица које ће настати услед предузимања пројектованих хидротехничких и/или других активности;
- Успоставити хидроморфолошки мониторинг у складу са Оквирном директивом о водама;
- није дозвољено одржавање канала паљењем вегетације у, поред и на косинама канала;
- искористити сваку могућност задржавања воде која отиче одводњавањем на сливном подручју; требало би много чешће користити несистематично и делимично одводњавање;
- забрањене су све мелиоративне активности којима је циљ даље одводњавање влажних станишта;
- неопходно је заштитити даље угрожавање квалитета подземне воде због њиховог подземног истицања у површинске токове.

Водни објекти за уређење водотока и за заштиту од поплава, ерозија и бујица

Заштиту од вода треба посматрати и анализирати у складу са коришћењем вода. Да би се то постигло, заштита од штетног дејства вода захтева спровођење следећих поступака:
- уређење водотока и заштита од поплава;
- одводњавање пољопривредног земљишта;
- заштита од ерозије и бујица;
- каналисање насеља и индустрије.

Водни објекти за заштиту од поплава према чл. 16. Закона о водама су: главни, секундарни и летњи насипи са припадајућим објектима (уставе, црпне станице), кејски и одбрамбени зидови, растеретни и латерални канали, као и бране са акумулацијама и ретензијама са припадајућим објекти на за одбрану од поплава и други објекти за заштиту од поплава. Ради очувања и одржавања водних објеката за заштиту од поплава и спровођења одбране од поплава, као и заштите животне средине, морају се поштовати све забране и ограничења дефинисане чл. 133. Закона о водама.

Заштићена зона представља појас ширине 50 m, мерено од ножице насипа брањеног дела. У том подручју је забрањено вршити било какве радње без одобрења ЈВП „Воде Војводине" и водних аката прибављених од надлежног органа. Сви насипи и ретенциони простори на територији Републике Србије, су у Републичком оперативном плану одбране од поплава и подлежу посебном начину одржавања. У оквиру редовног одржавања (оквирно) два пута годишње се врши кошење траве и тарупирање шибља, како на телу насипа тако и на принасипском појасу. У зависности од потребе врши се хемијски третман корова како коренов систем не би оштетио тело насипа.

<u>Заштита од ерозије и бујица</u>
У погледу угрожености од ерозије и бујичних токова, за простор обухваћен овим Просторним планом може се констатовати да је подручје Вршца угрожено еолском, плувијалном ерозијом и бујичним токовима.

Водни објекти за заштиту од ерозије и бујица према чл. 16. Закона о водама су: преграде, уставе, регулација доњих токова бујица, обалоутврде, биотехнички објекти и други објекти за заштиту од ерозије и бујица. Ради очувања и одржавања заштитних и других водних објеката, као и заштите животне средине, морају се поштовати све забране и ограничења дефинисане чл. 133. Закона о водама.

Антиерозиону заштиту и уређење сливова треба спроводити као део мера интегралног коришћења и уређења простора. Обим радова на антиерозионој заштити се мора интензивирати, ради остваривања више задатака: заштите простора од деградације, заштите пољопривредног земљишта, заштите насеља и инфраструктурних система од бујица, док је у водопривреди циљ тих мера благовремена заштита водних објеката од засипања наносом.

С обзиром на природу процеса ерозије и бујица, полази се од следећих генералних принципа:
- апсолутна, тотална заштита од ерозије и бујица се у пракси не може остварити, па се не могу у потпуности елиминисати, већ само смањити штете од ерозије и бујица;
- акције на заштити од ерозије и бујица се морају водити првенствено у правцу правилног коришћења свих површина, а посебно површина угрожених ерозијом и бујицама;
- инвестициони радови, мере и објекти за заштиту од ерозије и бујица морају бити економски оправдани и уклопљени у „комплексна водопривредна и просторна решења";
- при избору, односно пројектовању радова и објеката за заштиту од ерозије и бујица, тежити решењима која не захтевају посебне мере одржавања.

Дефинисано стање ерозије (водне и еолске) и бујичности токова на овом подручју указује на потребу извођења одређеног обима радова, који ће имати за задатак санацију ерозије и уређење бујичних токова, а подразумевају изградњу заштитних објеката, укључујући и биолошке радове (подизање и одржавање заштитне вегетације). Мерама за заштиту од ерозије и бујица сматрају се и разне забране или ограничења права коришћења земљишта. С обзиром да су распрострањени процеси еолске ерозије, потребни су и радови за санацију овог вида ерозије који има директан и посредан утицај на водотокове и каналску мрежу.

Генерална прогноза вероватног будућег интензитета ерозије могућа је само на основу претпоставке да на сливу неће бити значајније промене антропогеног утицаја (сеча шума већег обима) или значајнијих климатских промена.

Смањивање интензитета ерозије догодиће се само након спровођења радова и мера за антиерозионо уређење. Ефекти таквих радова могу се осетити тек након десет и више година од момента изградње објеката или завођења мера.

У пракси се за санацију, према интензитету ерозије и бујичности, користе две инвестиционе групе радова и административне мере које су неинвестиционе. Сви ти радови и мере су саставни део комплексног антиерозионог уређења слива. Две основне групе инвестиционих радова су радови у коритима бујичних токова и радови на санацији ерозије у сливу. Радови у бујичним коритима су објекти за уређење бујица, док су радови у сливу објекти биолошке заштите од ерозије. Обе врсте радова су неопходне и међусобно допуњујуће, са мноштвом различитих типова објеката, конструктивних решења и захвата. Поред радова у кориту и сливу потребно је поштовање законских мера за антиерозионо газдовање земљиштем, чији је утицај на смањење интензитета ерозије веома велики и не сме се занемарити.

С обзиром да је задатак свих радова и мера за уређење бујичних токова и заштиту од ерозије, остваривање што комплементарнијих ефеката, одабрана је концепција решења која то омогућава-„комплексно антиерозионо уређење". Ова концепција обухвата широк спектар радова за уређење бујичних токова, те радова за заштиту од ерозије и увођење потребних законских мера за антиерозионо газдовање земљиштем.

У оквиру групе радова за уређење бујичних токова примењују се најразличитији типови објеката, чији избор зависи од карактеристика бујичног тока, а основни задатак им је задржавање кретања наноса и консолидација корита бујичних токова. Под биолошким и биотехничким радовима се подразумевају сви радови који директно, биолошким средствима (пошумљавање и затрављивање) и у комбинацији са мањим техничким радовима, доводе до санације ерозионих процеса.

У коритима бујичних токова предлажу се попречни објекти за фиксирање и ублажавање подужног профила. У питању су бујичне преграде различитих типова, изграђене од разних материјала (ломљени камен у цементном малтеру, неармирани бетон).

Биолошке и биотехничке радове чине разне врсте пошумљавања, затрављивања и разни мелиоративни радови на шумским, обрадивим и воћарским површинама. Како је за спровођење ове врсте радова на еродираним површинама нужно извођење и пратећих техничких радова, тада се називају биотехнички. Као и код техничких радова, дефинисан је специфичан обим ових радова у зависности од интензитета ерозије и хидрографске класе бујичног тока. На овом подручју се морају примењивати и посебни биотехнички радови за санацију процеса еолске

ерозије. Ову групу радова чине живи ветрозаштитни појасеви у комбинацији са затрављивањем. Разлика у односу на класична пошумљавања је у томе што се ветрозаштитни појасеви подижу на местима где је потребно смањити брзину ветра и самим тим и интензитет еолске ерозије. Како су укупне површине које треба да заузимају ветрозаштитни појасеви веома мале, оне нису посебно исказиване, већ су укључене у укупну количину пошумљавања.

Водни објекти за заштиту од штетног дејства унутрашњих вода-одводњавање

Водни објекти за заштиту од штетног дејства унутрашњих вода - одводњавање према чл. 17. Закона о водама су: »објекти основне каналске мреже за одводњавање (главни и сабирни одводни канали у које се сливају воде из хидромелиорационог система или његовог дела, са објектима и уређајима на њима у функцији одводњавања или одржавања (пропусти на каналима, сифони, степенице, брзотоци, уставе, црпне станице и слично) и главне црпне станице и уставе за одвођење вода из система у реципијент (природни, односно вештачки водоток)), - објекти детаљне каналске мреже за одводњавање (детаљни канали за непосредно прикупљање воде са пољопривредних и других површина и њихово одвођење у основну каналску мрежу, као и објекти на детаљним одводним каналима (прокусти, сифони, степенице, брзотоци, уставе, црпне станице и слично)). Ради очувања и одржавања водних објеката за заштиту од штетног дејстава унутрашњих вода, као и заштите животне средине, морају се поштовати све забране и ограничења дефинисане чл. 133. Закона о водама.

Решење одвођења вишка воде са мелиорационог подручја преко црпних станица и/или гравитационо у Дунав, претпоставља коришћење постојеће каналске мреже за одводњавање, респектујући одржавање у њој толерантно максималних нивоа воде. Системи главних канала и каналске мреже нижег реда диспозиционо су непромењени и остају као основно решење за прихватање вишка воде од падавина са парцела, уз истовремено регулисање нивоа подземних вода на угроженим површинама.

Обавеза водопривреде је да врши редовно одржавање канала, да врши измуљење корита и канала и депонује муљ у касетама на обали канала, да врши одржавање насипа механизацијом, коси траву, сече шибље, осигурава обалу, одржава инспекционе стазе и др.

Каналска мрежа се налази у оперативном плану одбране од унутрашњих вода и подлеже редовном одржавању. Радови на одржавању подразумевају:
- измуљивање канала;
- разастирање;
- разастирање депонија;
- уклањање вегетације из канала машинским и ручним путем;
- измуљивање биљних остатака са транспортом на депонију;
- хемијско третирање трске и корова итд.

Такође, битно је истаћи да стално проходна и стабилна радно-инспекциона стаза у насељеним местима треба да постоји са обе стране канала и да буде ширине 5 m мерено од ивица канала у грађевинском рејону, а у ванграђевинском 10 m. Дуж обала канала ОКМ Хс ДТД Банатска Паланка-Нови Бечеј мора се обезбедити стално проходна и стабилна радно-инспекциона стаза за пролаз и рад механизације која одржава канал, чија ширина не сме бити мања од 7,0m. У радно-инспекционом појасу забрањена је изградња надземних објеката (зграде, шахтови, вентили, сађење дрвећа, постављање ограда и сл.) и остале активности прописане чл. 133. Закона о водама.

Ради очувања виталних интереса водопривреде наведене су активности које имају приоритет и које се не смеју условљавати и ограничавати:
- не могу се мењати границе и намена водног земљишта без посебне сагласности ЈВП „Воде Војводине" Нови Сад,
- потребно је уважавати да се на обалама мелиорационих канала налазе радно-инспекционе стазе, који су ширине мин. 10m, у ванграђевинском реону, а у грађевинском реону овај појас може бити и ужи, али ие испод 5m, а за канал ОКМ Хс ДТД Банатска Паланка-Нови Бечеј не испод 7m,
- уколико је то потребно, за спровођење одбране од поплаве, не сме се ометати коришћење прве и друге одбрамбене линије и евентуално формирање, односно коришћење постојећих (и планираних) ретензија, као ни коришћење материјала за градњу заштитних објеката-позајмишта,
- управљање водама мора се обављати у складу са начелом јединства водног система, а према плану управљања водама на одређеном водном подручју, те није дозвољено мењање постојећег водног режима.

Водни објекти за коришћење вода

У складу са стратешким опредељењима, снабдевање водом највишег квалитета остваривање се развојем регионалних система, из којих ће се снабдевати највећи број насеља и само они технолошки процеси у којима је неопходна вода највишег квалитета. У свим решењима комплексних водопривредних система који користе воду највишег квалитета снабдевање становништва увек има приоритет при расподели воде на кориснике.

Код снабдевања индустријских капацитета, који продукују веће количине отпадних вода, потребно је увести обавезу рационализације потрошње увођењем процеса рециркулације, чиме ће се обезбедити вишеструка употреба захваћане воде, очување и заштита водних ресурса како од загађења, тако и од прекомерне експлоатације и исцрпљивања појединих издани.

Воде које служе за наводњавање земљишта морају бити одговарајућег квалитета. У зависности од карактеристика земљишта и режима подземних вода, наводњавање, по правилу, треба да је у спрези са одводњавањем и општим уређењем мелиоративног подручја.

Планско решење снабдевања водом у границама планираних локалитета, засновано је на прикључењу на најближи систем јавног водоснабдевања, ако за то постоје услови и могућности, или захватању воде за пиће индивидуално, путем бушених бунара.

Водни објекти за сакупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода и заштиту вода

Површинске воде, природни и вештачки водотокови, изложени су перманентној деградацији упуштањем отпадних индустријских и насељских вода. Зато се ове отпадне воде морају прихватити и одвести до реципијента. На простору у обухвату Просторног плана, развијаће се сепарациони канализациони системи, којима ће се посебно одводити фекалне отпадне воде, а посебно сувишне атмосферске отпадне воде и системи за пречишћене технолошке воде.

Основни задатак канализационог система је потпуна хидротехничка санитација урбаних простора. Фекални канализациони системи треба да прикупе и одведу ван територије све отпадне воде формиране при употреби и коришћењу. Канализациони системи су у врло уској вези са водоснабдевањем и представљају функционалну и органску целину са њим. Због тога се канализациони системи морају развијати упоредо са развојем система водоснабдевања.

Плановима развоја се предвиђа да сва насеља са оптерећењем комуналних или заједничких индустријских и домаћих отпадних вода већих од 5.000 ЕС (еквивалентних становника) морају да изграде постројења за биолошки третман у предвиђеном року.

У складу са чланом 16. Уредбе о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС", бр. 67/11, 48/12 и 1/16), у случају да изградња система јавне канализације и пречишћавања комуналних отпадних вода није економски оправдана у односу на корист коју би произвела у смислу заштите животне средине, користе се појединачни системи или други одговарајући начини пречишћавања којима се постижу граничне вредности емисије или исти ниво заштите вода. У случају да виши степен пречишћавања комуналних отпадних вода из агломерација мањих од 150.000 еквивалент становника (ЕС) не би допринео смањењу загађења реципијента, може се применити нижи степен пречишћавања, уз следеће услове: 1) најмање секундарно пречишћавање или одговарајуће пречишћавање комуналних отпадних вода уз испитивање комуналних отпадних вода како је прописано законом којим се уређују воде; 2) када се докаже студијом о процени утицаја на животну средину да испуштање комуналних отпадних вода након спроведеног планираног пречишћавања неће погоршати квалитет реципијента.

Сходно наведеном, туристички локалитети и центри ће проблем одвођења отпадних вода решавати преко компактних мини-уређаја за биолошко пречишћавање, или ће се отпадне воде евакуисати у водонепропусне септичке јаме (без упојних јама/бунара) које he се периодично празнити аутоцистернама, ангажовањем надлежне комуналне организације, а садржај одвозити на најближи уређај за пречишћавање отпадних вода (УПОВ, насељски или централни).

Санитација планираних локалитета ван грађевинских подручја насеља обављаће се по принципима руралне санитације, са одвођењем отпадних вода у индивидуалне или групне водонепропусне објекте и у комбинацији са секундарним биолошким пречишћавањем.

Кишну канализацију конципирати за меродавне услове (временски пресек, урбанизованост простора, рачунска киша итд.), а етапно реализовати тако да се изграђено рационално уклапа у будуће решење.

5.3. ЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА

5.3.1. Електроенергетска инфраструктура

Електроенергетска мреже од значаја за обезбеђење напајања електричном енергијом планског подручја ће се развијати према потреби развоја конзума, уз благовремено и планско опремање мреже и у циљу укупног смањења негативних утицаја енергетских објеката на животну средину, што ће имати позитиван утицај на подручје посебне намене.

Снабдевање електричном енергијом потрошача на простору обухваћеном планом обезбеђено је из трафостаница ТС „Вршац 1" трансформација 110/35/20 kV и ТС „Вршац 2" 110/20 kV, са уграђеним трафоима снаге 2x20MVA и 31MVA. Трансформатор 110/35 kV обезбеђује напајање трафостаница 35/10 „Вршац-Виногради", са уграђеним трафоима 4+2,5MVA, 35/20 „Вршац-Мини" са уграђеним трафоом од 8MVA, 35/10 „Вршачки ритови" са уграђеним трафоима 4+2,5MVA и 35/10 „Уљма" са уграђеним трафоима 2,5 +2,5MVA.

Стратегијом преласка са четворонапонске (110, 35, 10 и 0,4 kV) трансформације на тронапонску (110, 20 и 0,4 kV) трансформацију, неопходно је извршити адаптацију целокупне средњенапонске мреже и дистрибутивних трафостаница (ТС) у насељима и међумесних водова за 20 kV напон. У дистрибутивном систему електричне енергије (ДСЕЕ) у обухвату Просторног плана, планира се постепено гашење 35 kV и 10 kV напонског нивоа. У том циљу се планира адаптација и реконструкција постојећих објеката ДСЕЕ ради прилагођавања за рад под 20 kV напоном.

У складу са наведеним, ТС 35/x kV се гасе и на њиховим местима се планира изградња расклопних постројења са или без енергетских трансформатора и увођења у систем даљинског надзора и управљања.

Стратегијом преласка са четворонапонске (110, 35, 10 и 0,4 kV) трансформације на тронапонску (110, 20 и 0,4 kV) трансформацију, адаптира се целокупна средњенапонска 10 kV мрежа, ТС 35/x и 10/0,4 за 20 kV напон.

ТС 35/10 „Вршачки ритови" и 35/10 „Уљма" би након адаптације постале ТС 35/20 kV „Вршачки ритови" и 35/20 kV „Уљма" и коначно би обе ТС постале РП 20kV.

Постојећи далеководи 35 kV ће се након тога уз ревитализацију користити као међумесни далеководи 20 kV.

У циљу резервирања испада међумесних далековода 20 kV, односно 10 kV, као и при редовним годишњим ремонтима ТС 110/35 kV и ТС 110/20 kV, потребно је у што већој мери повезати конзуме суседних ТС 110/x kV новим међумесним 20 kV водовима. Побољшање резервирања напајања појединих насељених места планира се изградњом повезних међумесних 20 kV водова између предметних и околних насеља.

На објектима ДСЕЕ, значајним за обезбеђење напајања планског подручја електричном енергијом, ће се вршити радови на одржавању адаптацији и реконструкцији, у циљу очувања поузданог и сигурног напајања конзумног подручја, увођења у систем даљинског управљања, промене назначеног напона, као и ради повећања капацитета ДСЕЕ због потреба постојећих и нових корисника ДСЕЕ. Наведени радови подразумевају: замену проводника код надземних и подземних водова, са или без повећања пресека, замену изолације код надземних водова, замену надземних водова кабловским водовима, замену голих проводника надземних водова СКС-ом, замену трансформатора у трафостаницама исте или веће снаге, уградња нових трансформатора поред постојећих у трафостаницама, замена опреме у расклопним постројењима трафостаница, доградња расклопних постројења у трафостаницама, замена постојећих префабрикованих постројења у трафостаницама новим, са или без повећања капацитета, постављање антенских стубова за потребе система даљинског надзора и управљања висине до 30 m, уклањање опреме и сл. Даљи планови развоја средњенапонске и нисконапонске електродистрибутивне мреже у насељима подручја ће зависити од даљег развоја насеља.

Поправљање квалитета испоруке и напонских прилика у мрежи решаваће се локално по потреби, изградњом нових средњенапонских и нисконапонских објеката.

Средњенапонски водови ће се градити као подземни кабловски и надземни водови на бетонским и гвоздено-решеткастим стубовима, са голим проводницима на висећим изолаторима или СКС-ом.

У рову са подземним водовима и на стубовима надземних водова планирају се и оптички водови. Трафостанице 10(20)/0,4 kV се планирају као засебни објекти – монтажно-бетонске (МБТС) и компактне, првенствено намењене за примену у кабловској-подземној средњенапонској и нисконапонској мрежи и стубне, првенствено намењене за примену у надземној средњенапонској и нисконапонској мрежи. Изградња стубних трафостаница се дозвољава само у склопу надземне мреже. Нисконапонски водови се граде као надземни и подземни. Надземни водови се граде на бетонским и гвозденорешеткастим стубовима са голим проводницима или СКС-ом, а подземни водови се граде кабловима.

Мрежа јавног осветљења ће се каблирати у деловима насеља где је електроенергетска мрежа каблирана, а у деловима насеља где је електроенергетска мрежа надземна, светиљке за јавно осветљење ће се постављати по стубовима електроенергетске мреже.

Мрежу јавног осветљења реконструисати, тј. градити нову, у складу са новим технологијама развоја расветних тела и захтевима енергетске ефикасности.

У наредном периоду потребно је део електричне енергије, произведен из конвенционалних извора, супституисати енергијом из неконвенционалних извора - извора обновљиве енергије.

У циљу рационалне употребе квалитетних енергената и повећања енергетске ефикасности потребно је применити мере, како у производним објектима, преносној и дистрибутивној мрежи, тако и при коришћењу електричне енергије у секторима потрошње, тј. крајњих корисника енергетских услуга.

Заштиту објеката од атмосферског пражњења извести у складу са Правилником о техничким нормативима за заштиту објеката од атмосферског пражњења („Службени лист СРЈ", број 11/96).

На подручју Плана налази се преносна мрежа 110 kV и 400 kV, као део система основне преносне мреже Републике Србије и њу чини:
1. 110 kV ДВ бр.1001 ТС Дебељача-ТС Вршац 2;
2. 110 kV ДВ бр.1156 ТС Вршац 1-ТС Вршац 2;
3. 110 kV ДВ бр.151/7 ПРП Кошава-ТС Вршац 1;
4. 110 kV ДВ бр.1002/2 Чвор Стража- ТС Вршац 2;
5. 110 kV ДВ бр.1002/1 ТС Бела Црква-Чвор Стража;
6. 2x400 kV ДВ бр.463А ТС Панчево-Чвор стража (рад под 110 kV напоном), бр.463БТС Панчево 2-граница ТС Решица (Реп. Румунија).

У постојећим коридорима преносне мреже, у складу са Законом, могу се вршити реконструкције и санације, због потреба интервенција и ревитализације, по условима надлежног оператора преносног система електричне енергије и овим Планом.

Према Плану развоја преносног система за период од 2018.године до 2027. Године и Плану инвестиција планирана је:
1. Изградња нове ВЕ Кошава (117 MW), која ће с на преносну мрежу прикључити на постојећи далековод 110 kV бр. 151/7 ПРП Кошава-ТС Вршац 1;
2. Изградња нове ВЕ Пландиште 1, која ће с на преносну мрежу прикључити као улаз-излаз на постојећи далековод 110 kV бр. 1001 ТС Дебељача-ТС Вршац 2.

5.3.2. Термоенергетска инфраструктура

Приликом изградње нових објеката СРБИЈА-ГАСА и НИС-НАФТАГАСА потребно је обратити пажњу на заштићена природна добра на територији општине Вршац. Такође приликом планирања пројектовања и изградње ових објеката, водити рачуна о смањењу конфликта између коришћења енергетских ресурса и заштите животне средине (насеља, становништва, земљиште, итд.) и предузимање одговарајућих мера за санирање негативних последица (програм рекултивације, ревитализације, отклањања штета итд.).

Постојећи капацитети и изграђеност гасоводне инфраструктуре на подручју обухвата Просторног плана, пружају могућност њеног даљег развоја и проширења у циљу гасификације свих насеља на предметном подручју и боље експлоатације земног гаса.

Приоритет развоја на предметном подручју је гасификација насеља која нису добила гас: Велико Средиште, Ватин, Војводинци, Гудурица, Загајица, Јабланка, Куштиљ, Мали Жам, Мало Средиште, Марковац, Месић, Орешац, Парта, Потпорањ, Сочица, Стража и Шушара.

Предвиђена је изградња гасовода високог притиска СГС Тилва-Бела Црква који би делом пролазио кроз општину Вршац.

5.3.3. Обновљиви извори енергије

У оквиру посебне намене могуће је коришћење обновљивих извора енергије за производњу електичне и топлотне енергије: соларне енергије (постављање соларних панела на постојеће и планиране објекте), хидрогеотермалне енергије искључиво за сопствене потребе, а у складу са условима заштите природе, ради снабдевања енергијом појединачних локалитета и комплекса.

5.4. ЕЛЕКТРОНСКА КОМУНИКАЦИОНА ИНФРАСТРУКТУРА

Електронска комуникациона мрежа, која је у функцији развоја предметног подручја, ће се развијати као савремени систем, што подразумева увођење најсавременијих технологија у области електронских комуникација, модернизацију постојеће инфраструктуре и објеката, изградњу широкопојасне мреже на свим нивоима, закључно са локалним, уз употребу најсавременијих медијума преноса. То подразумева и потпуну дигитализацију свих система електронских комуникација (фиксна, мобилна, интернет, радио-комуникација, КДС), уз обезбеђење довољно капацитета, равномерног развоја и целокупне покривености простора и обезбеђивање подједнаке доступности свим оператерима.

Развој фиксне комуникациона мреже подразумева:
- равномеран развој на целом подручју;
- потпуну замену аналогних система комутација и старијих дигиталних новим системима у складу са технологијом развоја истих, а капацитете обезбедити у складу са растућим потребама;
- реконструкцију постојеће електронске комуникационе мреже на свим нивоима;
- употребу оптичких каблова као медиј преноса где год је то могуће;
- транспорт у нижим равнима мреже засниван искључиво на оптичким кабловима;
- реконструисање постојеће приступне мреже код које би се употреба бакарних каблова максимално скратила, а значајно повећао удео оптичких каблова и могућност бежичног приступа;
- доградњу постојеће мреже да би се постигла потпуна покривеност територије и омогућило увођење свих нових услуга;
- увођења широкопојасне мреже у фиксну телефонију;
- равномеран развој широкопојасне мреже за коришћење универзалних услуга;
- у циљу обезбеђивања нових услуга, приступну мрежу градити довођењем оптичке мреже што ближе корисницима, применом приступних претплатничких концентратора и различитих бежичних (wireless) технологија (нпр. WiMAX, WiFi и др.);
- увођење полагање каблова у микро ров, чиме се убрзава изградња и трошкови смањују;
- дигитализација емисионих система, повезивање емисионе станице међусобно и поред радио-релејних система с центрима дистрибуције програма и оптичким приводом на најближи кабл.

Међумесни електронски комуникациони каблови планирани су уз све постојеће и планиране путне и железничке коридоре. При планирању нових саобраћајних коридора планирати и полагање одговарајућих цеви у коридорима саобраћајница, за накнадно провлачење електронских комуникационих каблова.

Заштита телекомуникационих коридора и изградња инфраструктурних и других објеката у близини електронских комункационих коридора мора бити у склади са Правилником о захтевима за утврђивање заштитног појаса за електронске комуникационе мреже и припадајућих средстава, радио-коридора и заштитне зоне и начину извођења радова приликом изградње објеката („Службени гласник РС", број 16/12).

Постојећи међумесни и међународни оптички каблови се налазе у полиетиленским (ПЕ) цевима у постојећим саобраћајним коридорима, већим делом положеним директно у ров или у кабловској телекомуникационој (ТК) канализацији. У наредном планском периоду, због потреба за новим капацитетима, може се очекивати вишеструко полагање нових електронских комуникационих каблова у постојеће ПЕ цеви.

За све планиране садржаје у оквиру посебне намене, који изискују повезивање на постојећу електронску комуникациону мрежу, као и изградња нове електронске комуникацопне мреже, ради обезбеђења телекомуникационог саобраћаја, планирана је дуж постојећих и планираних путних коридора.

У склопу децентрализације електронских комуникационих мрежа планира се постављање нових мултисервисних платформи и друге електронске комуникационе опреме у кабинетима у уличним коридорима и другим јавним површинама, као и постављање нових електронских комуникационих уређаја и проширење постојећих капацитета телекомуникационих оператера у објектима у власништву или закупу. Такође, планира се увођење оптичких каблова и у домен приступне мреже, у почетку повезивањем правних лица (бизнис претплатника) на оптичку мрежу, а касније и осталих претплатника у циљу потпуне дигитализације система и могућности пружања најквалитетнијих и најбржих услуга и различитих сервиса (говор, подаци, мултимедијални сервиси и сл.).

Оптички каблови се планирају и до радио-базних станица мобилне телефоније. У наредном планском периоду развој мобилних комуникација ће се заснивати на примени најсавременијих електронских комуникационих (ЕК) технологија, у циљу пружања најсавременијих услуга и сервиса, у скаладу са Еропским стандардима.

За потребе видео надзора на појединим локалитетима и система дигиталног даљинског надзора за рано откривање пожара, могу се постављати камере и на антенске стубове.

Због брзог развоја технологије мобилних комуникација, планиране радио-базне станице (РБС) дате су оријентационо са преферентним зонама пречника око 300 m, а тачне локације биће одређене када се укаже потреба за грађењем истих, уз поштовање услова за грађење дефинисаним овим Просторним планом.

До краја планског периода, постојећи и будући оператери мобилних комуникација ће инсталирати комутационо-управљачке центре, на локацијама које омогућавају оптимално повезивање са фиксном ЕК мрежом. На истом подручју радио-базне станице мобилних комуникација ће се градити у складу са плановима развоја оператера мобилних комуникација.

За међусобно повезивање комутационо-управљачких центара и радио-базних станица користиће се фиксна ЕК мрежа или радио релејне станице. Ове радио релејне станице (РРС) ће бити на локацијама радио-базних станица (РБС). Уређаји РБС и РРС биће инсталирани у постојећим објектима уз минималне адаптације, на крововима постојећих објеката, кровна контејнерска варијанта или на земљи (контејнерска варијанта).

Антене РБС, РРС и емисионих станица ће бити монтиране на типским носачима који се фиксирају за постојеће грађевинске објекте или на постојеће антенске стубове. Изузетно, ако то потребе налажу, нови стубови се могу постављати само уз услове и сагласност Покрајинског завода за заштиту природе Србије.

Постојећи емисиони објекат који се налазе код Вршачке куле потребно је изместити, у складу са условима надлежних служби заштите непокретних културних добара и заштите природе и власником објекта.

Кабловски дистрибутивни систем је вишенаменски, широкопојасни ЕК систем намењен како дистрибуцији радио и ТВ сигнала, тако и пружању широкопојасних, интерактивних, двосмерних сервиса корисницима. Савремени кабловско-дистрибутивни систем (КДС) је комлексна целина, која подразумева коришћење најновијих технолошких решења у погледу опреме у станицама и дистрибутивним центрима, као и у погледу мреже.

На подручју Просторног плана постоје следеће јединице поштанске мреже: Вршац 1, Вршац 2, Вршац, 3, Вршац 4, Вршац 5, АТЦ Хемофарм Вршац, Велике Средиште, Гудурица, Куштиљ, Влајковац и Павлиш.

У складу са постављеним циљевима, поштанска мрежа ће се развијати по следећој концепцији: стварање стабилне регулативе на тржишту поштанских услуга, пружање универзалне поштанске услуге, развој тржишта поштанских услуга, развој и реструктурирање јавног поштанског оператера, развој поштанске мреже и капацитета, унапређивање квалитета поштанских услуга, сигурност и безбедност, стандардизација адресовања, тарифна политика.

Предметни простор покрива емисиона станица Вршац, а планиране су емисионе станице у Гудурици и Великом Средишту.

6. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ЗАШТИТА ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА, АКЦИДЕНТНИХ СИТУАЦИЈА, КОРИШЋЕЊЕ И УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ У ПОДРУЧЈУ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

6.1. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Стратешко опредељење развоја подручја посебне намене усмерено је на реализацију мера заштите у оквиру тростепеног режима заштите Предела изузетних одлика „Вршачке планине", услова коришћења осталих природних вредности, као и на санацију, заштиту и унапређење природних и радом створених вредности животне средине, уз очување изворности и идентитета овог подручја.

У контексту заштите природних ресурса (вода, ваздух и земљиште) на простору посебне намене, предвиђене су одређене мере и активности, чијом реализацијом ће се посредно унапредити квалитет животне средине овог подручја. Поштовање режима заштите заштићеног подручја и осталих просторних целина од значаја за очување биолошке разноврсности, унапређење комуналне опремљености простора и усклађивање различитих интересних потреба за уређењем, допринеће очувању и унапређењу услова за егзистенцију свих корисника у обухвату Просторног плана. То подразумева планирање и одрживо коришћење природних ресурса, добара и обновљивих извора енергије са успостављањем интегралног система управљања и контроле животне средине путем мониторинга за ваздух, воду, земљиште и буку на подручју у обухвату Просторног плана, као и биомониторинга у самом заштићеном подручју.

У циљу адекватног управљања комуналним отпадом и сточним лешевима, неопходно је придржавати се Стратегије управљања отпадом, регионалног и локалног плана управљања отпадом и важећих законских аката, који су везани за ову област. Нешкодљиво одлагање лешева животиња и других отпадака животињског порекла организује локална самоуправа са зоохигијенском службом у складу са Законом о ветеринарству, до објеката за сабирање, прераду или уништавање отпада животињског порекла, на начин који не представља ризик по људе и друге животиње или животну средину.

Радови у оквиру заштићеног подручја који нису забрањени, као и радови у његовој непосредној близини, подлежу обавезној изради Студије о процени утицаја на животну средину, полазећи од одредаба Закона о процени утицаја на животну средину. Одређеније услове, као правила реда и понашања корисника и посетилаца на заштићеном подручју, утврдиће Управљач посебним актом, а по претходно прибављеним условима и мишљењу Покрајинског завода за заштиту природе.

За објекте на подручју заштићеног природног добра и у непосредној близини заштићеног добра, инвеститор је дужан да се обрати надлежном органу Захтевом за одређивање потребе израде студије процене утицаја на животну средину у складу са Законом о процени утицаја на животну средину.

У контексту заштите природних ресурса (вода, ваздух и земљиште) на простору посебне намене, предвиђене су одређене мере и активности, чијом реализацијом ће се зауставити њихова даља деградација, а унапредиће се квалитет животне средине овог подручја.

У циљу заштите животне средине од загађења предвиђене су следеће мере:
- планирање и одрживо коришћење природних ресурса, добара и енергије;
- успостављање система праћења и контроле нивоа загађености ваздуха, воде и земљишта, биомониторинга и мониторинга буке (уз главне саобраћајнице кроз насеља и радне садржаје);
- подизање квалитета и модернизација постојеће саобраћајне мреже;
- око инфраструктурних система неопходно је формирати заштитне коридоре у контексту заштите околине и становништва од потенцијалних негативних утицаја;
- адекватно одлагање комуналног отпада и сточних лешева у складу са Стратегијом управљања отпадом и важећим законским актима;
- евентуално вршење истраживања минералних сировина уз примену свих мера заштите животне средине у складу са Законом о рударству и условима Покрајинског Завода за заштиту природе;
- забрањена је негативна промена структуре земљишта, као и смањење биолошке активности земљишта;
- забрањено је испуштање и одлагање загађујућих, штетних и опасних материја и отпадних вода на површину земљишта и у земљиште;
- забрањено је неадекватно коришћење минералних и органских ђубрива, неадекватна примена средстава за заштиту биља и других препарата у пољопривредној производњи, као и неадекватно коришћење и уређење пољопривредног земљишта;

- особине земљишта могу да се мењају само у циљу побољшања квалитета у складу са његовом наменом;
- вршити одржавање постојеће каналске мреже (чишћење канала од муља и растиња);
- формирање заштитног зеленила дуж еколошких коридора и саобраћајне инфраструктуре;
- након завршене експлоатације минералних сировина, у непосредном окружењу заштићеног природног добра, извршити санацију и рекултивацију земљишта, у складу са законским актима;
- санирати и рекултивисати дивље и несанитарне депоније у складу са Законом о заштити животне средине и Законом о управљању отпадом.

Према подацима из Локалне стратегије развоја Града Вршца до 2020 (2016), мерење квалитета ваздуха вршена су у граду Вршцу, у зони градског центра и у индустријској зони. На основу трогодишњег мониторинга закључено је да је ваздух у Вршцу углавном угрожавају чађ и укупне суспендоване честице.

Како је представљено у Студији која формулише предлог за стављање под заштиту Предео изузетних одлика „Вршачке планине" као заштићено подручје II категорије, а на основу процене ЛЕАП тима за ваздух, дефинисани су потенцијални загађивачи у граду Вршац: фармацеутска индустрија - концерн „Хемофарм", фабрика за производњу дрвене амбалаже „Визард", млин „Житобанат", хемијска индустрија „Brixol", кондиторска индустрија „Банат" и „Swisslion".

У циљу сагледавања степена загађивања ваздуха околине и сагледавање опасности која у погледу загађивања представљају емитери котларница потребна су редовна мерења емисије штетних гасова из наведених топлана.

За све локалитете на којима се врши експлоатација минералних сировина, неопходно је организовати праћење стања квалитета животне средине у зони утицаја на заштићено подручје.

6.2. ЗАШТИТА ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА И АКЦИДЕНТНИХ СИТУАЦИЈА

Заштита од елементарних непогода подразумева планирање простора у односу на могуће природне и друге појаве које могу да угрозе здравље и животе људи или да проузрокују штету већег обима на простору за који се Просторни план ради, као и прописивање мера заштите за спречавање елементарних непогода или ублажавање њиховог дејства.

Настанак, обим и време трајања ванредних ситуација у већини случајева се не могу унапред предвидети, али се за извесне појаве на основу искустава, статистичких података и метода моделовања, а с обзиром на место појаве, може претпоставити да ће до њих доћи, те се у том смислу планирају и спроводе конкретне мере заштите.

На основу *сеизмолошких* услова добијених од Републичког сеизмолошког завода, на посматраном подручју су утврђене регионалне вредности очекиваних максималних параметара осциловања тла на површини терена. У поступку просторног планирања потребно је користити параметре који су дати на карти сеизмичког хазарда за повратни период од 475 год. као мере ограничења употребе простора. При пројектовању и утврђивању врсте материјала за изградњу или реконструкцију објеката, обавезно је уважити могуће ефекте за наведене степене сеизмичког интензитета (VII-VIII и VIII степен према ЕМС – 98), како би се максимално предупредиле могуће деформације објеката под сеизмичким дејством.

Настајање *пожара,* који могу попримити карактер елементарне непогоде, не може се искључити, без обзира на све мере безбедности које се предузимају на плану заштите. Превентивне мере заштите обухватају планске мере заштите које се односе на планирање приступних путева, окретница и платоа одговарајућих карактеристика за потребе ватрогасних возила, планирање изворишта за снабдевање водом и капацитете водоводне мреже који обезбеђују довољне количине воде за гашење пожара, размак између објеката којим се спречава ширење пожара и др.

Републички хидрометеоролошки завод Србије (РХМЗ) врши систематска метеоролошка и хидролошка мерења и осматрања у државној мрежи метеоролошких и хидролошких станица, израђује карте угрожености и карте ризика од метеоролошких елементарних непогода, а такође издаје и обавештења, најаве и упозорења о *метеоролошким и хидролошким елементарним непогодама* и катастрофама. Праћење метеоролошке и хидролошке ситуације нарочито је битно у погледу заштите живота људи и материјалних добара од деловања метеоролошких и хидролошких елементарних непогода и катастрофа.

6.3. КОРИШЋЕЊЕ И УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ

Добијени услови и захтеви од Министарства одбране, а који се односе на просторна решења у обухвату Просторног плана уграђени су у Просторни план.

Заштита становништва и материјалних добара (планирање и коришћење склоништа и других заштитних објеката) дефинисани су Законом о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама („Службени гласник РС", број 87/18).

7. НАМЕНА ПРОСТОРА И БИЛАНС ПОВРШИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

За потребе дефинисања подручја посебне намене сагледано је шире подручје, које је овим Просторним планом исказано као подручје обухвата Просторног плана. Сагледане су слабости и снаге, могућности и претње за даљи развој посматраног подручја и на основу свега у обухвату Просторног плана је дефинисано подручје посебне намене и подручје утицаја на посебну намену.

Просторна целина заштићених подручја ПИО „Вршачке планине" и „Мали вршачки рит" са непосредном зоном утицаја скупа представља једну просторну целину, која се дефинише као подручје посебне намене;

Просторна целина која обухвата урбану структура града Вршца и рурално окружење низијског појаса више лесне терасе Баната представља зону утицаја на посебну намену.

Табела 9. Биланс површина обухвата Просторног плана11

ПОДРУЧЈЕ ОБУХВАТА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА		површина	
		ha	%
1.	**Подручје посебне намене „Предео Вршачких планина"** (Просторна целина заштићених подручја ПИО „Вршачке планине" и „Мали вршачки рит" са непосредном зоном утицаја скупа представља једну просторну целину)	12.531,90	22,26
2.	**Подручје утицаја на посебну намену** (Урбана структура града Вршца и рурално окружење низијског појаса више лесне терасе Баната)	43.707.71	77,72
Σ	**Укупна површина подручја обухвата Просторног плана**	**56.239,61**	**100,00**

Подручје посебне намене састоји се из три просторне подцелине: ПИО „Вршачке планине", Заштићено станиште „Мали Вршачки рит" и Зона непосредног утицаја на заштићена природна добра.

Табела 10. Биланс површина просторних подцелина подручја посебне намене[12]

ПОДРУЧЈЕ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ „ПРЕДЕО ВРШАЧКИХ ПЛАНИНА"		површина	
		ha	%
1.	Просторна подцелина ПИО „Вршачке планине"	4.414,64	35,23
2.	Просторна подцелина Заштићено станиште „Мали Вршачки рит"	931,20	7,43
3.	Зона непосредног утицаја на заштићена природна добра	7.186,06	57,34
Σ	**Укупна површина подручја посебне намене**	**12.531,90**	**100,00**

11 Површине унете у табеле добијене су графичким очитавањем са Реферaлних карата

IV ПРАВИЛА УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА, ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗЕМЉИШТА

Подручје **обухвата Просторног плана** чини:
- подручје посебне намене „Предо Вршачких планина" и
- подручје ван посебне намене: подручје утицаја на посебну намену (Урбана структура града Вршца и рурално окружење низијског појаса више лесне терасе Баната).

За подручје обухвата Просторног плана дају се правила употребе земљишта или смернице за усаглашавање важеће планске документације у надлежности Града Вршца.

Под уређењем подразумева се спровођење низа мера и активности ради заштите, обнављања и унапређења природних вредности и елемената карактера предела предела, у циљу очувања разноврсности карактеристичних амбијенталних целина и значајних процеса у екосистему.

1.1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА ПО ПРОСТОРНИМ ЦЕЛИНАМА

1.1.1. Правила уређења за подручје утицаја на посебну намену

За подручје **утицаја на посебну намену** (Урбана структура града Вршца и рурално окружење низијског појаса више лесне терасе Баната), овим Просторним планом дају се општа правила уређења.

На подручју ван подручја посебне намене, примењују се:
- донети просторни планови подручја посебне намене, у делу посебне намене дефинисане тим плановима;
- плански документи у надлежности Града Вршца (просторни и урбанистички планови), уз обавезну примену смерница и мера заштите утврђених овим Просторним планом;

а према Референталној карти бр. 4. - Карта спровођења.

Уређење урбана структуре Града Вршца усмерава се на заштиту избалансиране представе урбаног амбијента архитектонско-стилских и културно-историјских вредности, и његовог природног окружења.

1.1.2. Правила уређења за подручје посебне намене

Подручје посебне намене чине три просторне подцелине:
1. ПИО „Вршачке планине",
2. Заштићено станиште „Мали Вршачки рит" и
3. Зона непосредног утицаја на заштићена природна добра.

Подручје просторних подцелина ПИО „Вршачке планине" и Заштићено станиште „Мали Вршачки рит" дефинисано је Одлукама о заштити (Одлука о заштити предела изузетних одлика „Вршачке планине", бр. 011-77/2005, „Сл. лист Општине Вршац" бр. 06/05 и Одлука о заштити заштићеног станишта „Мали вршачки рит", бр. 011/039/2013, „Сл. лист Општине Вршац" бр. 10/13).

На Слици 1: „Прегледна карта подручја посебне намене и зоне утицаја на посебну намену", дат је преглед размештаја подцелина подручја посебне намене.

За подручје просторних подцелина, које чине **посебну намену**, овим Просторним планом дају се правила уређења за:
- директну примену Просторног плана;
- директну примену Просторног плана уз обавезну израду урбанистичког пројекта;
- израду одговарајућег планског документа на основу смерница дефинисаних овим Просторним планом;
- примену важећих планских докумената у надлежности Града Вршца уз обавезну примену смерница и мера заштите утврђених овим Просторним планом;

а према Референталној карти бр. 4. - Карта спровођења.

За подручје посебне намене где је прописана директна примена Просторног плана, није дозвољена корекција основне намене планских докумената јединица локалне самоуправе.

За директну примену Просторног плана и директну примену Просторног плана уз обавезну израду урбанистичког пројекта, Просторним планом дата су правила уређења и правила грађења.

За подручје посебне намене где је прописана израда одговарајућег планског документа на основу смерница и услова и мера заштите утврђених Просторним планом, Просторним планом дата су правила уређења и смернице за израду одговарајућег урбанистичког плана. До израде наведених планова, задржава се постојећа регулациона линија за намене дефинисане Просторним планом и примењују се Просторним планом дефинисана правила грађења. Граница подручја обухвата одговарајућег планског документа Просторним планом је дата као оквирна, а дефинише се у складу са процедуром регулисаном Законом о планирању и изградњи. Израдом одговарајућег планског документа дозвољена је корекције основне намене дефинисане Просторним планом, уз обавезну примену правила уређења, смерница и мера заштите утврђених Просторним планом. Ове планове доноси надлежни орган Града Вршца по претходно прибављеној сагласности надлежног органа АП Војводине.

За подручје посебне намене где је дефинисана примена важећих планских докумената у надлежности града Вршца уз обавезну примену смерница и мера заштите утврђених Просторним планом, Просторним планом се дају смернице за израду планских докумената у надлежности Града Вршца, са правилима уређења по наменама дефинисаним Просторним планом. Израдом нових планских докумената дозвољена је корекције основне намене уз примену правила уређења, смерница и мера заштите утврђених Просторним планом.

За подручје посебне намене где је дефинисана израда одговарајућег планског документа за линијску инфраструктуру од утицаја на посебну намену у складу са правилима уређења из Просторног плана", Просторним планом дата су правила уређења за израду одговарајућег планског документа. Положај подручја обухвата таквог плана дефинише се у складу са процедуром регулисаном Законом о планирању и изградњи.

За цело подручје просторних подцелина ПИО „Вршачке планине" и Заштићено станиште „Мали Вршачки рит" обавезна је директна примена Просторног плана за шумско земљиште, пољопривредно земљиште и водно земљиште а према Реферално карти број 4. „Карта спровођења" и дефинисаним урбанистичким и другим условима за уређење и изградњу саобраћајне и друге инфраструктурне мреже, мерама заштите и правилима грађења.

Структуре грађевинског земљишта у оквиру подручја посебне намене ће се задржати у постојећим површинама.

Прецизне границе границе грађевинских подручја насеља и грађевинског земљишта за викенд зоне, комуналне површине, верске објекте и радне садржаје ће се дефинисати и спроводити одговарајућом планском документацијом у надлежности Града Вршца уз усаглашавање са правилима уређења и грађења датих овим Просторним планом.

У подручју посебне није могуће формирати нове зоне грађевинског земљишта (осим грађевинског земљишта за инфраструктуру) ван грађевинског подручја насеља. Могуће је једино кориговати постојеће зоне грађевинског земљишта у смислу усаглашавања са постојећим стањем. Корекције граница грађевинског земљишта ће се вршити усаглашавањем важећих планских докумената или израдом нових, који су у надлежности Града Вршца.

1.1.2.1. Правила уређења у просторној подцелини ПИО „Вршачке планине"

За подручје просторне подцелине ПИО „Вршачке планине" дају се правила уређења за:
- директну примену Просторног плана;
- директну примену Просторног плана уз обавезну израду урбанистичког пројекта;
- обавезну израду одговарајућег планског документа на основу смерница и мера заштите утврђених Просторним планом;
- примену важећих планских докумената Града Вршца, уз обавезну примену смерница и мера заштите утврђених овим Просторним планом;

а према Реферално карти број 4. „Карта спровођења".

Ову просторну подцелину у највећем делу чини шумско земљиште, а мањим делом грађевинско земљиште (споменички комплекс Вршачке куле, зоне кућа за одмор, туристичко-рекреативни комплекси), пољопривредне површине (пашњаци) и водно земљишта (потоци).

На шумском земљишту у ПИО „Вршачке планине, промена намене се врши у складу са Законом о шумама и планским решењима из Просторног плана.

На шумском земљишту могу се градити:
- објекти инфраструктуре у складу са важећим планским документима Града Вршца, уз обавезну примену смерница и мера заштите утврђених овим Просторним планом;
- шумски путеви и објекти у функцији шумске и ловне привреде у складу са основама газдовања шумама, ловном основом и осталим планским документима за газдовање шумама и ловиштем (прописано овим Просторним планом) и
- излетничке и планинарске стазе, надстрешнице и пунктови екстремних/авантуристичких спортова.

За потребе изградње објеката управљача (објекти намењени газдовању шумама, дивљачи и остваривању општекорисних функција шума: шумарске куће, ловачке колибе и објекти ловне привреде) и за потребе изградње ловно - туристичких објеката (ловачка кућа и ловачка вила) важи директна примена Просторног плана према датим правилима грађења, уз прописане мере заштите, сагласност управљача и услове надлежног завода за заштиту природе.

За потребе краћег задржавања посетилаца, неопходно је партерно и пејзажно уредити видиковце уз директну примену Просторног плана према правилима датим овим Просторним планом („Правила грађења за излетничке и планинарске стазе, надстрешнице и пунктове екстремних/авантуристичких спортова"). Вртни моболијар се поставља на свим локацијама дефинисаним плановима Управљача у складу са мерама заштите. Вртни мобилијар који служи за одмор, краће окупљање и задржавање посетилаца, уклопити у природно окружење и израдити од природних материјала.

У оквиру ловишта, на шумском земљишту се могу постављати привремени објекти:
- ловно - технички објекти (хранилишта, солишта, појилишта, осматрачнице, чеке итд.) и
- ограде ради интензивног гајења, заштите и лова дивљачи.

На шумском земљишту могу се подизати ремизе за заштиту дивљачи.

У оквиру просторне подцелине ПИО „Вршачке планине" налазе се два **туристичко-рекреативна комплекса**, који се дефинишу као **грађевинско земљиште**. За оба туристичко-рекреативна комплекса важи следеће: Услови за реконструкцију, адаптацију и санацију постојећих објеката у оквиру комплекса, могу се издати директно на основу Просторног плана. Промена намене постојећих комплекса мора бити у складу са наменом планираном Просторним планом уз обавезну израду урбанистичког пројекта. Изградња нових објеката и нових комплекса није дозвољена без израде одговарајућег урбанистичког плана.

Поред туристичко рекреативних комплекса грађевинско земљиште чине и три зоне кућа за одмор. За дефинисање зоне кућа за одмор се овим Просторним планом прописује израда одговарајућег планског документа у складу са смерницама датим овим Просторним планом. Израдом одговарајућег планског документа, дозвољена је корекције основне намене дефинисане Просторним планом, уз обавезну примену мера заштите утврђених Просторним планом.

Овим просторним планом оставља се на снази важећи „План детаљне регулације „Вршачки замак", „Сл. лист Општине Вршац" бр. 16/2015). Измене и допуне овог ПДР-а, као и израда новог ће се вршити у складу са условима надлежне службе заштите природе и заштите непокретних културних добара и на основу мера и услова заштите прописаних овим просторним планом.

За дефинисање грађевинског земљишта за инфраструктуру и комуналне садржаје обавезна је израда плана детаљне регулације на основу смерница утврђених Просторним планом.

На пољопривредном земљишту (пашњаци) забрањена је било каква градња објеката високоградње. Дозвољена је изградња само инфраструктурних објеката у складу са условима из овог Просторног плана.

На водном земљишту (потоци) дозвољена је изградња само инфраструктурних мрежа и објеката у складу са Просторним планом, тачка „1.2. Урбанистички и други услови за уређење и изградњу површина и објеката посебне и друге јавне намене и мреже саобраћајне и друге инфраструктуре".

1.1.2.2. Правила уређења просторној подцелини Заштићено станиште „Мали Вршачки рит"

За подручје просторне подцелине Заштићено станиште „Мали Вршачки рит" дају се правила уређења за:
- директну примену Просторног плана;
- директну примену Просторног плана уз обавезну израду урбанистичког пројекта;
- обавезну израду одговарајућег урбанистичког плана на основу смерница и мера заштите утврђених Просторним планом;
- израду одговарајућег планског документа за линијску инфраструктуру у складу са смерницама и мерама из Просторног плана;

а према Референталној карти број 4. „Карта спровођења".

Заштићено станиште „Мали Вршачки рит" са подручјем ПИО „Вршачке планине" представља основни предмет Просторног плана и простор који се Планом ставља у функцију заштите станишта. Како би се омогућило веће интегрисање мозаичне структуре влажних станишта Малог вршачког рита у уоквире јединствене амбијентално-функционалне и еколошке структуре, овим Просторним планом се ограничава изградња нових садржаја.

Задржавајући карактер отвореног простора, подручје рита треба да се у што већој мери повеже са системом заштићеног подручја ПИО „Вршачке планине" и треба га уређивати у складу са мерама заштите станишта и еколошких коридора дефинисаних овим Просторним планом.

Ову подцелину чини шумско земљиште, водно земљиште (потоци и канали) и пољопривредно земљиште (остало пољопривредно земљиште).

Простор Малог вршачког рита се планира са основном функцијом едукације посетилаца што подразумева уређење постојећих и формирање нових пешачких стаза као основне опреме, а уколико просторне и морфолошке карактеристике дозвољавају могу се формирати и бициклистичке стазе, јахаће стазе и сл.

Прецизна траса ових стаза утврдиће се након детаљног сагледавања биотичких и абиотичких карактеристика и просторних могућности ове просторне подцелине, израдом одговарјућих докумената којим се управља заштићеним природним добром.

У оквиру Малог вршачког рита могуће је изградити **визиторски центар** као монтажни објекат у форми сојенице од дрвета, максималне висине једне етаже и максималне површине 50 m^2, а на основу прибављене сагласности и услова Покрајинског завода за заштиту природе. Уз визиторски центар, планира се уређење јавне површине. Потребно је уредити сигуран приступ визиторском центру и опремити га одговарајућом инфраструктуром.

Могуће је изградити и мрежу пешачких стаза и мањих монтажних објеката за едукативне и научно истраживачке сврхе у оквиру ове подцелине.

У оквиру ове просторне подцелине, искључиво са условима и мерама заштите природе дозвољена је изградња и уређење:
- **површина за комуникацију** (пешачке и бициклистичке стазе и путеви за одржавање):
  - пешачке стазе изводити са застором од стабилисаног материјала (земља);
  - на местима где је потребно да пешачке стазе буду издигнуте изнад нивоа земље или воде, изводити их од дрвета, максималне ширине 1,5 m;
  - путеви треба да су у складу са основом газдовања заштићеног природног добра, а у функцији основне делатности;
- **вртно-архитектонских елемента**: надстрешице, павиљони, сојенице (отворене учионице), заштитне колибе, видиковци, и сл. израђени као монтажни објекти од дрвета;
  - настрешице и павиљони треба да су максималне површине 10 m^2;
  - сојенице за едукативно-истраживачке делатности (отворене учионице) на влажном земљишту треба да су искључиво у једном нивоу, на висини минимално 1 m изнад нивоа тла, макс. површине 30 m^2;
  - заштитне колибе подижу се као заштита од кише и олује, капацитета 15-20 посетилаца; постављају се на местима највеће концентрације посетилаца;
  - видиковци се подижу у форми платформи са којих ће се омогућити посматрање карактеристичних амбијенталних целина станишта;
- **објекта службе одржавања** који може да се изгради у форми сојенице или колибе од дрвета, максимално висине једне етаже, максималне површине 50 m^2.

У циљу одрживог коришћења овог подручја, спровођења свих мера заштите и контролисаног развоја заштићеног природног добра, обезбедити неопходну инфраструктуру на принципима коришћења одрживих извора енергије:
- контролу и одржавање вегетације око постојећих стаза са циљем функционалног одржавања мреже комуникација;
- унапређење стања мреже комуникација постављањем еколошких материјала;
- полагање спољне канализационе мреже са прикључком на био-јаму која има функцију и уређаје за биолошко аеробно пречишћавање отпадних вода одговарајуће запремине;
- израду бушених бунара дубине до прве издани, постављање водоводне инсталације у бунар и израда спољне водоводне мреже од објекта управљача до бунара за довод техничке воде.

На **шумском и пољопривредном земљишту** у оквиру ове подцелине забрањена је било каква градња објеката високоградње осим оног што је наведено и што је у финкцији презентације и одржавања заштићеног природног добра. Дозвољена је изградња само инфраструктурних објеката у складу са условима из овог Просторног плана.

За потребе дефинисања **грађевинског земљишта за инфраструктуру** (насип, саобраћајница) неопходна је израда плана детаљне регулације уз уважавање мера заштите прописаних овим Просторним планом.

На **водном земљишту** (потоци и канали) могу се спроводити активности и мере за одржавање и унапређење водног режима (основне намене водног земљишта из чл. 10. Закона о водама), а није дозвољена изградња осим инфраструктурних објеката. Све наведене активности могу се реализовати уз обезбеђивање заштите и интегритета водног земљишта, а према условима и мерама заштите природе и водних услова надлежног органа. Уређење потока и канала радити према условима из овог Просторног плана и условима надлежног органа водопривреде.

1.1.2.3. Правила уређења у просторној подцелини „Зона непосредног утицаја на заштићена природна добра"

Ова подцелина представља контактну зону између подцелине Заштићено станиште „Мали Вршачки рит" и подцелине ПИО „Вршачке панине", као и простор који представља снажан елемент који детерминише карактер повезаности заштићених природних добара са окружењем.

На делу простора ове подецелине планира се проширење заштићеног подручја („Студији заштите ПИО Вршачке планине - предлог за стављање под заштиту као заштићено подручје II категорије", Покрајински завод за заштиту природе, 2018. године).

Како би било омогућено веће интегрисање у оквире амбијенталне структуре ширег подручја, Планом се ова подцелина уређује као простор преко ког се препознају елементи природне физиономије Вршачких планина успостављањм мера контролисаног развоја и активности.

Подцелина се уређује и као простор са ког се сагледавају карактеристике агреарног залеђа Вршачких планина условљене топографијом терена и позицијом бујичних потока и путева, чије трасе представљају важне везу насеља у окружењу са Градом Вршцем.

Поред успостљављања еколошких коридора, као везе између два заштићена природна добра, уређење ове подецелине своди се и на ограничење коришћења пољопривредног земљишта (пре свега у оквиру виноградарско-воћарске зоне и очување карактеристичне отворености овог типа предела и његових карактеристичних визура.

За подручје просторне целине „Зона непосредног утицаја на заштићена природна добра" дају се правила уређења за:
- директну примену Просторног плана;
- директну примену Просторног плана уз обавезну израду урбанистичког пројекта;
- обавезну израду одговарајућег урбанистичког плана на основу смерница и мера заштите утврђених Просторним планом;
- израду одговарајућег планског документа за линијску инфраструктуру у складу са смерницама и мерама из Просторног плана;

а према Реферално карти број 4. „Карта спровођења".

На делу простора ове подецелине на ком се планира проширење заштићеног подручја забрањена је градња и дозвољавају се само интервенције у простору које су искључиво у функцији заштите природе.

Ову подцелину чине пољопривредно земљиште (виноградарско-воћарска зона, пашњаци остало пољопривредно земљиште), шумско земљиште, грађевинско земљиште (грађевинска подручја насеља Месић и Мало Средиште, зоне кућа за одмор, површине за комуналне садржаје (гробља и др.), саобраћајну и другу инфраструктуру, радне зоне).

У овој подцелини је могуће изградити **научно-едукативни комплекс** за који је неопходно израдити одговарајуће плански документ у надлежности Града Вршца и у складу са мерама заштите и смерницама датим овим Просторним планом. Положај и границе таквог комплекса би биле дефинисане накнадим анализама које би утврдиле најпогоднију локацију за конкретни комплекс. Овим планом се сугерише истраживање локација за изградњу националног центра за селекцију Банатске жуте пчеле (Apis melifica banatica) у реону насеља Марковац. Као простор који је од изузетног, стратешког значаја за очување ове расе пчеле прилагођене еколошким и микроклиматским условима подножја Вршачких планина, препоручује се расписивање урбанистичко-архитектонски конкурс за проналажење адекватне микролокације, обликовање и уређење овог центра.

На пољопривредном земљишту ове подцелине дозвољена је изградња само у виноградарско-воћарској зони и осталом пољопривредном земљишту и то директном применом Просторног плана. На пољопривредном земљишту - пашњаци забрањена је било каква градња објеката високоградње.

На **шумском земљишту** ове подцелине, примењују се правила уређења и грађења дефинисана Овим Просторним планом. На шумском земљишту у овој подцелини промена намене се врши у складу са Законом о шумама и планским решењима из Просторног плана.

На шумском земљишту могу се градити:
- објекти инфраструктуре у складу са Просторним планом;
- шумски путеви и објекти у функцији шумске и ловне привреде у складу са основама газдовања шумама, ловном основом и осталим планским документима за газдовање шумама и ловиштем;
- излетничке и планинарске стазе, надстрешнице и пунктови екстремних/авантуристичких спортова.

На грађевинском земљишту у овој подцелини дозвољена је изградња на следећи начин:
- за грађевинска подручја насеља и зоне кућа за одмор се примењују правила уређења дефинисана плановима који су у надлежности Града Вршца уз примену мера заштите и смерница дефинисаних Просторним планом;
- за радне зоне је обавезна израда плана детаљне регулације на основу смерница утврђених Просторним планом;
- за потребе дефинисања грађевинског земљишта за инфраструктуру, дефинисање регулације и изградњу нових инфраструктурних садржаја, обавезна је израда плана детаљне регулације на основу смерница утврђених Просторним планом.

Израдом плана детаљне регулације, а на основу смерницама за његову израду датих овим просторним планом, у овој подцелини ће се дефинисати грађевинско земљишта за потребе формирања „**Еко-туристичког комплекса**" (пглавље V – 2.1.4. „Смернице за израду одговарајућег урбанистичког плана за туристичко-рекреативни комплекс", поднаслов „Смернице за израду плана детаљне регулације за еко-туристички комплекс").

На водном земљишту - потоци, није дозвољена градња објеката. За поток Месић обавезна је израда плана детаљне регулације на основу смерница утврђених Просторним планом (2.1.13. Смернице за израду плана детаљне регулације „Долина потока Месић"). До израде плана, дозвољена је само реконструкција саобраћајних објеката и прелаз инфраструктуре, а у складу са условима из Просторног плана.

1.2. УРБАНИСТИЧКИ И ДРУГИ УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ И ИЗГРАДЊУ ПОВРШИНА И ОБЈЕКАТА ЈАВНЕ НАМЕНЕ И МРЕЖЕ САОБРАЋАЈНЕ И ДРУГЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

1.2.1. Саобраћајна инфраструктура

Објекти јавне путне–друмске и железничке инфраструктуре (државни путеви у складу са Уредбом о категоризацији државних путева, постојећа и планирана железничка инфраструктура), као и пратећи садржаји уз путеве, реконструисаће се/градити на основу услова из донетог просторног плана локалне самоуправе.

Путна мрежа
Државни и општински путеви ће се реконструисати/градити на основу услова – правила уређења и грађења из просторних и урбанистичких планова, уз придржавање законске и подзаконске регулативе и услова надлежног предузећа – управљача над предметним јавним путевима. Правила уређења и грађења за изградњу ће се утврђивати из израђених планова детаљне регулације, док ће се реконструкција реализовати на основу услова из просторног плана јединице локалне самоуправе (ППО Вршац).

Реализацију изградње/реконструкције путне инфраструктуре би требало извршити уз уважавање анализе постојећих и перспективних саобраћајних токова, као и експлоатационог стања коловозних површина и осталих елемената предметних јавних путева.

Железничка мрежа
Железничка инфраструктура ће се реконструисати/градити на основу услова – правила уређења и грађења из просторних и урбанистичких планова, уз придржавање законске и подзаконске регулативе и услова надлежног предузећа – управљача над предметном инфраструктуром. Реализацију изградње/реконструкције железничке инфраструктуре вршити уз уважавање анализе постојећих и перспективних саобраћајних токова, као и експлоатационог стања пружне инфраструктуре а на основу услова из просторног плана јединице локалне самоуправе (ППО Вршац).

Водни саобраћај
Приликом изградње објеката у оквиру водног-пловног пута ХС ДТД за чије одржавање и развој је задужено ЈВП „Воде Војводине" Нови Сад, услове треба тражити од надлежног органа водопривреде.

<u>Некатегорисана путна мрежа</u>

Атарски путеви
Изградња и одржавање у складу са препорукама и смерницама из просторних планова јединица локалне самоуправе.

Шумски путеви
Изградња и одржавање у складу са шумском основом и у складу са важећим Правилника о коришћењу шуских саобраћајница Јавног предузећа за газдовање шумама „Србијашуме" („Службени гасник РС", бр. 96/16, 95/18-др. пропис).

Остали приступни путеви
Изградња и одржавање у складу са важећом регулативом и техничким прописима (SRPS за путеве са малим саобраћајем). Уколико приликом реализације ових саобраћајних капацитета дође до потребе за заузимањем новог земљишта, обавезна је израда одговарајуће планске документације (план детаљне регулације).

<u>Немоторни саобраћај</u>

Пешачке и колско-пешачке стазе (до локалитета у оквиру посебне намене) могуће је градити уз следеће препоруке:
- минимална ширина пешачке стазе 2 m;
- изградња застора је могућа од доступних материјала (препорука: земља, камени агрегат, шљунак и сл.) као и од савремених материјала (асфалт и др.). За колско-пешачке стазе обавезна је стабилизација застора.

Бициклистичке стазе потребно је реконструисати/градити уз следеће препоруке:
- ширина бициклистичке стазе 1,5 m (мин. 1,0 m), 2,5 m – двосмерни саобраћај;
- изградња застора од доступних материјала уз обавезну стабилизацију истог, могућа је и примена савремених материјала (асфалт);
- застор мора бити раван, без улегнућа и одговарајуће носивости.

1.2.2. Водна и комунална инфраструктура

Ради очувања и одржавања водних тела површинских и подземних вода, и заштитних и других водних објеката, спречавања погоршања водног режима, обезбеђења пролаза великих вода и спровођење одбране од поплава, као и заштите животне средине, у свему уважавати одредбе Закона о водама (чл. 133, 134) које обезбеђују интегрално управљање водним објектима и водним земљиштем. Забрана вршења радњи из члана 133, може се проширити и изван граница водног земљишта, ако би се тим радњама угрозио водни режим или водни објекат.

Дуж обала канала ОКМ ХС ДТД Банатска Паланка – Нови Бечеј, мора се обезбедити стално проходна и стабилна радно-инспекциона стаза ширине минимум 7 m, за пролаз и рад механизације која одржава канал, и у том појасу забрањено је градити објекте, садити дрвеће, орати и копати земљу и обављати друге радње којима се ремети функција или угрожава стабилност објекта.

Дуж мелиорационих канала, ван грађевинског подручја, са обе стране обезбедити по минимум 10 m слободног простора преко којег ће се вршити одржавање канала (у грађевинском подручју ово ограничење износи 5 m), односно према водним условима надлежног органа, и у том појасу забрањено је градити објекте, садити дрвеће, орати и копати земљу и обављати друге радње којима се ремети функција или угрожава стабилност мелиорационих канала за одводњавање и предузимати радње којима се омета редовно одржавање ових канала.

У случају да се планира постављање инфраструктуре на водном земљишту, у експропријационом појасу канала, по траси која је паралелна са каналом, инсталацију планирати по линији експропријације канала, односно на минималном одстојању од ње (до 1 m), тако да међусобно, управно растојање између трасе инсталације и ивице обале канала буде минимум 5 m у грађевинском подручју и 10 метара у ванграђевинском подручју.

Подземна инфраструктура мора бити укопана минимум 1 m испод нивоа терена и димензионисана на оптерећења грађевинске механизације којом се одржава водни објекат, а која саобраћа приобалним делом. Кота терена је кота обале у зони радно инспекционе стазе.

Сва евентуална укрштања инсталације са водотоком/каналом планирати под углом од 90°.

Саобраћајне површине се планирају изван зоне експропријације канала. Уколико је потребна саобраћајна комуникација-повезивање леве и десне обале канала, планирати је уз изградњу пропуста или моста. Техничко решење пропуста или моста мора обезбедити постојећи водни режим и одржавати стабилност дна и косина канала.

Водоснабдевање планирати према условима надлежног јавно комуналног предузећа. Сви планирани радови у оквиру зоне изворишта воде морају бити у складу са Законом о водама и Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања („Службени гласник РС“, број 92/08).

Тамо где нема услова за прикључење на јавни систем водоснабдевања, снабдевање водом обезбедити из бунара бушених на парцелама корисника, а у складу са Законом о водама.

Планска документација мора бити у складу са општим концептом каналисања, пречишћавања и диспозиције отпадних вода на нивоу општине које су у оквиру граница обухвата Плана.

Забрањено је у водотоке испуштати било какве воде, осим условно чистих атмосферских. Уколико се планира испуштање осталих отпадних вода у водотоке, морају се обавезно комплетно пречистити (предтретман, примарно, секундарно или терцијарно), тако да задовољавају прописане граничне вредности Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС“, бр. 67/11, 48/12 и 1/16) и прописане вредности квалитета ефлуента како се не би нарушило одржавање квалитета воде реципијента (II класе воде) у складу са Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС, број 50/12).

На подручју заштићеног природног добра, где је проглашен режим I степена заштите, диспозицију отпадних вода у површинске воде вршити у складу са режимом прописаног степена заштите на основу Закона о заштити природе и Уредбе о режимима заштите („Службени гласник РС“, број 31/12) и применити степен пречишћавања отпадниох вода за осетљива подручја (терцијарни степен пречишћавања) колјим ће се обезбедити одржавање одличног еколошког статуса реципијента у складу са параметрима прописаним Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС“, број 50/12), а којим се неће нарушити својства због којих су проглашени заштићеним природним добром.

Канализациону мрежу у насељима предвидети сепаратног типа, посебно за: условно чисте атмосферске воде, запрљане/зауљене атмосферске воде, санитарно-фекалне отпадне воде, и технолошке отпадне воде. Концепцијско решење пречишћавања отпадних вода може бити са једним централним ППОВ-ом на нивоу општине, или са више ППОВ-а (појединачно за свако насеље или груписано више насеља).

Сви објекти за сакупљање и третман атмосферских и отпадних вода морају бити водонепропусни и заштићени од продирања у подземне издани и хаваријског изливања.

Атмосферске воде, чији квалитет одговара II класи воде могу се без пречишћавања одвести у атмосферску канализацију, околне површине, ригол и др., путем уређених испуста који су осигурани од ерозије. На месту улива атмосферских вода планирати уливне грађевине које својим габаритом не залазе у протицајни профил реципијента и не нарушавају стабилност обале реципијента. Испред улива атмосферских вода у реципијент, планирати изградњу таложника и решетки ради отклањања нечистоћа.

Планска решења су у складу са општим концептом каналисања, пречишћавања и диспозиције отпадних вода.

Испуштање санитарно-фекалних отпадних вода и технолошких отпадних вода планирати у градску (насељску) канализациону мрежу, а потом одвести на централни ППОВ. Услове и сагласност за прикључење прибавити од надлежног ЈКП-а.

До изградње јавне канализације, санитарно-фекалне отпадне воде се могу упуштати у водонепропусне септичке јаме, без упијајућег бунара, уз одговарајући предтретман, на мин. 3,0 m од свих објеката и границе парцеле, које ће се периодично празнити, ангажовањем надлежног комуналног предузећа.

Зависно од потреба, код загађивача планирати изградњу уређаја за предтретман технолошких отпадних вода, тако да њихов квалитет задовољава санитарно-техничке услове за испуштање у јавну канализацију, пре пречишћавања на ППОВ-у, тако да се не ремети рад пречистача, а у складу са Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање, Прилог 2, Глава III, Табела 1 (Службени гласник РС, бр. 67/11, 48/12 и 1/16). Садржај штетних и опасних материја ускладити са Уредбом о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање (Службени гласник РС, број 24/14).

1.2.3. Енергетска инфраструктура

1.2.3.1. Електроенергетска инфраструктура

У оквиру посебне намене, у режиму I степена заштите, забрањује се изградња електроенергетске инфраструктуре. У режиму II степена заштите могућа је изградња подземне електроенергетске инфраструктуре уз постојећу инфраструктуру, за потребе управљања заштићеним подручјем. У режиму III степена заштите, могућа је изградња подземне електроенергетске инфраструктуре уз постојећу инфраструктуру, за потребе одрживог коришћења и управљања заштићеним подручјем, одржавање постојећих објеката и постојећих садржаја (површина за туризам, спорт и рекреацију и др.).

Напајање електричном енергијом нових потрошача у посебној намени обезбедиће се изградњом недостајућих електроенергетских објеката, подземне и дистрибутивне средњенапонске и нисконапонске мреже и трансформаторских станица 20/0,4 kV.

За изградњу и реконструкцију електроенергетске мреже унутар станишта, морају се прибавити посебни услови заштите природе.

У зони еколошких коридора применити посебна техничко-технолошка решења која спречавају колизију и електрокуцију птица код електричних водова ниског и средњег напона. Носаче изолатора изоловати пластичним навлакама, а водове обележити на упадљив начин.

<u>Правила за изградњу подземне електроенергетске мреже</u>
- електроенергетска дистрибутивна мрежа (средњенапонска и нисконапонска) ће бити грађена подземно у саобраћајним коридорима и уз постојећу инфраструктуру;
- код подземне електроенергетске мреже дубина полагања каблова треба да буде најмање 0,8-1 m;
- у коридорима државних путева каблови који се граде паралелено са државним путем морају бити постављени минимално 3 m од крајње тачке попречног профила пута-ножице насипа трупа пута, или спољне ивице путног канала за одводњавање;
- укрштање са путем извести искључиво механичким подбушивањем испод трупа пута, управно на предметни пут у прописаној заштитној цеви;
- заштитна цев мора бити постављена на целој дужини између крајњих тачака попречног профила пута, увећана за по 3 m са сваке стране;

- минимална дубина постављања каблова и заштитних цеви (при укрштању са државним путем) износи 1,35-1,5 m мерено од најниже горње коте коловоза до горње коте заштитне цеви;
- минимална дубина предметних инсталација и заштитних цеви испод путног канала за одводњавање (постојећег или планираног) од коте дна канала до горње коте заштитне цеви износи 1,0-1,2 m;
- укрштање планираних инсталација удаљити од укрштања постојећих инсталација на мин. 10 m;
- није дозвољено паралелно вођење цеви водовода и канализације испод или изнад енергетских каблова;
- хоризонтални размак цеви водовода и канализације од енергетског кабла износи најмање 0,5 m за каблове 35 kV, односно најмање 0,4 m за остале каблове;
- при укрштању цеви водовода и канализације могу да буду положени испод или изнад енергетског кабла на вертикалном растојању од најмање 0,4 m за каблове 35 kV, односно најмање 0,3 m за остале каблове;
- уколико не могу да се постигну сигурносни размаци на тим местима, енергетски кабл се провлачи кроз заштитну цев, али и тада размаци не смеју да буду мањи од 0,3 m;
- на местима укрштања поставити одговарајуће ознаке;
- није дозвољено паралелно вођење гасовода испод или изнад енергетског кабла;
- хоризонтални размак и вертикално растојање при паралелном вођењу и укрштању гасовода од енергетског кабла треба да износи најмање 0,8 m у насељеном месту;
- при укрштању се цев гасовода полаже испод енергетског кабла;
- вертикално растојање при укрштању и хоризонтални размак при паралелном вођењу може да буде најмање 0,3 m, ако се кабл постави у заштитну ПВЦ цев дужине најмање 2 m, са обе стране места укрштања, или целом дужином паралелног вођења;
- на местима укрштања енергетских каблова поставити одговарајуће ознаке;
- надземни делови гасовода морају бити удаљени од стубова далековода СН (средњенапонских) и НН (нисконапонских) водова за најмање висину стубова увећану за 3 m;
- приликом грађења гасовода потребно је радни појас формирати тако да тешка возила не прелазе преко енергетског кабла на местима где исти није заштићен;
- хоризонтални размак енергетског кабла од других енергетских каблова, у које спадају каблови јавне расвете и семафорска инсталација, треба да износи најмање 0,5 m;
- при укрштању енергетских каблова, кабл вишег напонског нивоа се полаже испод кабла нижег напонског нивоа, уз поштовање потребне дубине свих каблова, на вертикалном растојању од најмање 0,4 m;
- на местима укрштања енергетских каблова поставити одговарајуће ознаке;
- у случају недовољне ширине коридора, међусобни размак енергетских каблова у истом рову одређује се на основу струјног оптерећења и не сме да буде мањи од 0,07 m при паралелном вођењу односно 0,2 m при укрштању. Обезбедити да се у рову каблови међусобно не додирују; између каблова се целом дужином трасе поставља низ опека монтираних насатице на међусобном размаку од 1 m;
- хоризонтални размак електронског комуникационог кабла од енергетског кабла треба да износи најмање 0,5 m за каблове до 20 kV и 1 m за каблове 35 kV;
- при укрштању електронски комуникациони кабл се полаже изнад енергетског кабла, на вертикалном растојању од најмање 0,5 m;
- ако је енергетски кабл постављен у заштитну електропроводљиву цев (целом дужином паралелног вођења или најмање 3 m са обе стране места укрштања), а електронски комуникациони кабл постављен у електронепроводљиву цев, растојање мора да буде мин. 0,3 m;
- угао укрштања треба да је што ближи 90°, а у насељу најмање 30°;
- ако је угао укрштања мањи, енергетски кабл се поставља у челичну цев;
- на местима укрштања енергетских каблова поставити одговарајуће ознаке;
- пошто оптички кабл није осетљив на утицаје електромагнетне природе, удаљење оптичког кабла у односу на енергетски кабл је условљено једино сигурносним размаком због обављања радова;
- забрањује се постављање шахтова електронских комуникационих каблова на трасу енергетског кабла (пролаз енергетског кабла кроз шахт);
- није дозвољено паралелно вођење енергетског кабла испод коловоза;
- енергетски кабл поставити минимално 1 m од коловоза.
- при укрштању енергетских каблова са путем угао укрштања треба да је што ближи 90°, а најмање 30°;
- на местима укрштања енергетског кабла и пута, на крајевима цеви поставити одговарајуће ознаке;
- у водном земљишту каблове полагати у експропријационом појасу водотока/мелиорационих канала по линији експропријације, односно на минималном растојању од 1 m од линије експропријације, паралелно са каналом, тако да међусобно управно растојање између трасе и ивице канала буде минимум 5 m у грађевинском, односно 10 m у ванграђевинском подручју; дубина полагања каблова треба да буде минимум 1 m испод нивоа терена;
- угао укрштања електроенергетских каблова и водотока/канала треба да буде 90°.

Правила за изградњу јавног осветљења

- У оквиру посебне намене II и III степена заштите ограничава се осветљавање простора на неопходно и усмерено осветљавање објеката, приземних површина и површина земљишта, као и за потребе безбедности саобраћајница, туристичких садржаја и културно-историјских вредности;
- користити расветна тела у складу са новим технологијама развоја и условима надлежног завода за заштиту природе;
- на стаништима заштићених и строго заштићених врста од националног значаја која се налазе ван грађевинских подручја по потреби смањити висину светлосних извора, применити засторе којима се спречава расипање светлости према небу, односно према подручјима еколошке мреже; усмерити светлосне снопове према саобраћајницама и објектима, а на посебно осетљивим локацијама применити плаве или зелене боје светлости и ограничити трајање осветљења на прву половину ноћи;
- у еколошким коридорима избегавати директно осветљење обале и применити одговарајућа техничка решења заштите природних и блиско природних делова коридора од утицаја светлости, применом одговарајућих планских техничких решења (смањења висина светлосних тела, усмереност светлосних снопова према саобраћајницама и објектима, примена посебног светлосног спектра на осетљивим локацијама, ограничавање трајања осветљења на прву половину ноћи и сл.). Применити засторе којима се спречава расипање светлости према небу, односно према осетљивим подручјима еколошке мреже;
- у заштитном појасу еколошког коридора, у појасу од 200 m од еколошког коридора станишта морају се применити мере заштите коридора/станишта од утицаја светлости.
- осветљење поставити мин. 20 m од обале, а оптимално растојање је 50 m од обале;
- у појасу од 50 m од еколошког коридора/станишта, на грађевинском земљишту (насеље, радне зоне, викенд насеље, туристичко рекреативне површине и сл.) применити мере заштите од утицаја светлости.

Правила за изградњу трафостаница 20/0,4 kV

- У оквиру посебне намене, у режиму III степену заштите трафостанице градити као монтажно-бетонске или компактне за 20/0,4 kV напонски пренос, у складу са важећим законским прописима и техничким условима надлежног ЕД предузећа;
- минимална удаљеност трафостанице од осталих објеката мора бити 3 m;
- монтажно-бетонске трафостанице градиће се као слободностојећи објекти; могуће је изградити једноструке (са једним трансформатором називне снаге до 630 kVA и могућношћу прикључења до 8 нисконапонских извода) и двоструке (са два трансформатора називне снаге до 630 кVA и могућношћу прикључења до 16 нисконапонских извода);
- за изградњу оваквих објеката потребно је обезбедити слободан простор максималних димензија 4 x 5,5 m за изградњу једноструке монтажно-бетонске трафостанице и слободан простор максималних димензија 6,5 x 5,5 m за изградњу двоструке монтажно-бетонске трафостанице;
- дистрибутивне трафостанице у насељима градити у уличним коридорима као монтажно-бетонске или стубне за 20/0,4 kV напонски пренос, у складу са важећим законским прописима и техничким условима надлежног ЕД предузећа;
- за постављање носећег портала (порталног стуба) стубне трансформаторске станице, мора се обезбедити слободан простор димензија 5 x 3 m за изградњу темеља портала и постављање заштитног уземљења; ове трансформаторске станице не могу бити прикључиване на подземне средњенапонске водове;
- поред објеката ових трафостаница, обавезно предвидети слободан простор за изградњу слободностојећег ормана, мерног места за регистровање утрошене електричне енергије јавног осветљења.

Услови за реконструкцију надземне електроенергетске мреже и објеката трафостаница 20/04 kV

- Реконструкција постојећих електроенергетских водова свих напонских нивоа и трансформаторских станица вршиће се на основу овог Просторног плана и услова надлежних оператора мреже преносног и дистрибутивног система електричне енергије, а подразумева промену габарита, волумена, положаја или опреме постојећег објекта, као и извођење радова који обухватају радове великог обима, замене елемента на постојећим линијским објектима у заштитном појасу вода/објекта, којима се не мења њихово целокупно функционисање;
- приликом реконструкције/обнављања постојећих водова у зонама заштићених подручја, станишта заштићених врста и еколошких коридора, као и у појасу 200 m од граница наведених просторних целина, применити посебна техничко-технолошка решења која спречавају колизију и електрокуцију птица код електричних водова ниског и средњег напона.
- за реконструкцију електроенергетских водова на стаништима и еколошким коридорима потребно је прибавити посебне услове заштите природе.

Услови за прикључење на електроенергетску инфраструктуру

- за прикључење објеката на дистрибутивни електроенергетски систем изградити подземни или надземни прикључак, који ће се састојати од прикључног вода и ормана мерног места (ОММ);
- ОММ треба да буде постављен на регулационој линији парцеле на којој се гради објекат, према улици, или у зиданој огради, такође на регулационој линији улице;
- за кориснике са предвиђеном максималном једновременом снагом до 100 kW прикључење ће се вршити нисконапонским подземним водом директно из трансформаторске станице;
- за кориснике са предвиђеном једновременом снагом већом од 200 kW прикључење ће се вршити из трансформаторске станице 20/0,4 kV планиране у оквиру парцеле;
- уколико је захтевана максимална једновремена снага до 150 kW, за више локацијски блиских или суседних објеката у оквиру радних садржаја, прикључење таквих купаца електричне енергије обезбедити изградњом дистрибутивних трансформаторских станица на јавној површини или на парцелама остале намене.

1.2.3.2. Термоенергетска инфраструктура

У оквиру посебне намене, у режиму I степена заштите, забрањује се изградња гасоводне инфраструктуре. У режиму II степена заштите могућа је изградња гасоводне инфраструктуре уз постојећу инфраструктуру, за потребе управљања заштићеним подручјем. У режиму III степена заштите, могућа је изградња гасоводне инфраструктуре уз постојећу инфраструктуру, за потребе одрживог коришћења и управљања заштићеним подручјем, одржавање постојећих објеката и постојећих садржаја (површина за туризам, спорт и рекреацију и др.).

Напајање природним гасом нових потрошача у посебној намени обезбедиће се изградњом недостајуће дистрибутивне гасоводне мреже и објеката.

За изградњу и реконструкцију дистрибутивне гасоводне мреже унутар станишта, морају се прибавити посебни услови заштите природе.

Правила одржавања, заштите, уређења и грађења за гасоводе притиска до 16 бара

У насељеним местима гасовод се по правилу гради у регулационом појасу саобраћајница, у инфраструктурним коридорима.

Табела 11. Минимална дозвољена хоризонтална растојања подземних гасовода од стамбених објеката, објеката у којима стално или повремено борави већи број људи (од ближе ивице цеви до темеља објекта)

Радни притисак гасовода	МОР ≤ 4 bar (m)	4 bar<МОР≤10 bar (m)	10 bar <МОР≤ 16 bar (m)
Гасовод од челичних цеви	1	2	3
Гасовод од полиетиленских цеви	1	3	-

Растојања дата у табели се могу изузетно смањити на минимално 1 m, уз примену додатних мера заштите, при чему се не сме угрозити стабилност објеката.

Табела 12. Минимална дозвољена растојања спољне ивице подземних челичних гасовода 10 bar < МОР ≤ 16 bar и челичних и ПЕ гасовода 4 bar < МОР ≤ 10 bar са другим гасоводима, инфраструктурним и другим објектима

Инфраструктурни објекти	Минимално дозвољено растојање (m)	
	Укрштање	Паралелно вођење
Гасоводи међусобно	0,2	0,6
Од гасовода до водовода и канализације	0,2	0,4
Од гасовода до вреловода и топловода	0,3	0,5
Од гасовода до проходних канала вреловода и топловода	0,5	1
Од гасовода до нисконапонских и високонапонских ел. каблова	0,3	0,6
Од гасовода до телекомуникационих каблова	0,3	0,5
Од гасовода до резервоара* и других извора опасности станице за снабдевање горивом превозних средстава у друмском саобраћају, мањих пловила, мањих привредних и спортских ваздухоплова	-	5
Од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих и горивих течности укупног капацитета највише 3 m^3	-	3
Од гасовода до шахтова и канала	0,2	0,3
Од гасовода до високог зеленила	-	1,5
* растојање се мери до габарита резервоара		

Табела 13. Минимална дозвољена растојања спољне ивице подземних челичних и ПЕ гасовода МОР ≤ 4 bar са другим гасоводима, инфраструктурним и другим објектима

Инфраструктурни објекти	Минимално дозвољено растојање (m)	
	Укрштање	Паралелно вођење
Гасоводи међусобно	0,2	0,4
Од гасовода до водовода и канализације	0,2	0,4
Од гасовода до вреловода и топловода	0,3	0,5
Од гасовода до проходних канала вреловода и топловода	0,5	1,0
Од гасовода до нисконапонских и високонапонских ел. каблова	0,2	0,4
Од гасовода до телекомуникационих и оптичких каблова	0,2	0,4
Од гасовода до резервоара* и других извора опасности станице за снабдевање горивом превозних средстава у друмском саобраћају, мањих пловила, мањих привредних и спортских ваздухоплова	-	5,0
Од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих и горивих течности укупног капацитета највише 3 m^3	-	3,0
Од гасовода до шахтова и канала	0,2	0,3
Од гасовода до високог зеленила	-	1,5
* растојање се мери до габарита резервоара		

Растојања дата у табели могу се изузетно смањити на кратким деоницама гасовода дужине до 2 m, уз примену физичког обезбеђења од оштећења приликом каснијих интервенција на гасоводу и предметном воду, али не мање од 0,2 m при паралелном вођењу, осим растојања од гасовода до постројења и објеката за складиштење запаљивих и горивих течности и запаљивих гасова.

Табела 14. Минимална хоризонтална растојања подземних гасовода од надземне електромреже и стубова далековода

Минимално растојање		
Називни напон	при укрштању (m)	при паралелном вођењу (m)
1 kV ≥ U	1	1
1 kV < U ≤ 20 kV	2	2
20 kV < U ≤ 35 kV	5	10
35 kV < U	10	15

Минимално хоризонтално растојање се рачуна од темеља стуба далековода, при чему се не сме угрозити стабилност стуба.

Приликом укрштања, гасовод се по правилу поставља изнад канализације. Уколико се мора поставити испод, неопходно је применити додатне мере ради спречавања евентуалног продора гаса у канализацију.

Табела 15. Минимална хоризонтална растојања МРС, МС и РС од стамбених објеката и објеката у којима стално или повремено борави већи број људи

МОР на улазу			
Капацитет m^3/h	МОР ≤ 4 bar	4 bar < МОР ≤ 10 bar	10 bar < МОР ≤ 16 bar
до 160	уз објекат (отвори на објекту морају бити ван зона опасности)	3 m или уз објекат (на зид или према зиду без отвора)	5 m или уз објекат (на зид или према зиду без отвора)
од 161 до 1500	3 m или уз објекат (на зид или према зиду без отвора)	5,0 m или уз објекат (на зид или према зиду без отвора)	8 m
од 1501 до 6000	5 m	8 m	10 m
Подземне станице	1 m	2 m	3 m

Табела 16. Минимална хоризонтална растојања МРС, МС и РС од осталих објеката

МОР на улазу			
Објекат	**МОР ≤ 4 bar**	**4 bar < МОР ≤ 10 bar**	**10 bar < МОР≤ 16 bar**
Коловоз градских саобраћајница	3 m	5 m	8 m
Општински пут	3 m	5 m	8 m
Државни пут	8 m	8 m	8 m
Интерне саобраћајнице	3 m	3 m	3 m
Јавна шеталишта	3 m	5 m	8 m
Извор опасности станице за снабдевање горивом превозних средстава у друмском саобраћају, мањих пловила, мањих привредних и спортских ваздухоплова	10 m	12 m	15 m
Извор опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих и горивих течности и запаљивих гасова	10 m	12 m	15 m
Трансформаторска станица	10 m	12 m	15 m
Надземни електроводови	0 bar < МОР ≤ 16 bar:		
	1 kV ≥ U	Висина стуба + 3 m*	
	1 kV < U ≤ 110 kV	Висина стуба + 3 m**	
* али не мање од 10 m; ** али не мање од 15 m; ово растојање се може смањити на 8 m за водове код којих је изолација вода механички и електрично појачана			

На укрштању гасовода са путевима, пругама, водотоковима, каналима, далеководима називног напона преко 35 kV, угао осе гасовода према тим објектима мора да износи између 60° и 90°.

Угао укрштања на местима где је то технички оправдано, дозвољено је смањити на минимално 60°. За извођење укрштања гасовода са инфраструктурним објектима са углом мањим од 60° потребно је прибавити одговарајућу сагласност управљача, односно оператора над тим објектима.

Минимална дубина укопавања гасовода је 80 cm мерено од горње ивице гасовода.

Табела 17. Минимална дубина укопавања челичних и ПЕ гасовода, мерена од горње ивице цеви, код укрштања са другим објектима

Инфраструктурни објекат	Минимална дубина укопавања (cm)
до дна одводних канала путева	100
до горње коте коловозне конструкције пута	135

Од минималне дубине укопавања цеви може се одступити уз навођење оправданих разлога за тај поступак, при чему се морају предвидети повећане мере безбедности, али тако да минимална дубина укопавања не може бити мања од 50 cm.

У зависности од притиска, заштитни појас гасовода је:
1) за ПЕ и челичне гасоводе МОР ≤ 4 bar - по 1 m од осе гасовода на обе стране;
2) за челичне гасоводе 4 bar < МОР ≤ 10 bar - по 2 m од осе гасовода на обе стране;
3) за ПЕ гасоводе 4 bar < МОР ≤ 10 bar - по 3 m од осе гасовода на обе стране;
4) за челичне гасоводе 10 bar <МОР≤ 16 bar - по 3 m од осе гасовода на обе стране.

У заштитном појасу гасовода не смеју се изводити радови и друге активности изузев пољопривредних радова дубине до 0,5 m без писменог одобрења оператора дистрибутивног система. У заштитном појасу гасовода забрањено је садити дрвеће и друго растиње чији корени досежу дубину већу од 1 m, односно, за које је потребно да се земљиште обрађује дубље од 0,5 m.

У случају да се планира постављање инфраструктуре на водном земљишту, у експропријационом појасу водотока/мелиорационих канала, по траси која је паралелна са каналом, инсталацију положити по линији експропријације, до 1,0 m, тако да међусобно управно растојање између трасе и ивице обале канала буде минимум 5,0 m у грађевинском, односно 10,0 m у ванграђевинском подручју.

Приликом изградње гасовода укрштање гасовода и јавних путева врши се у складу захтевима Правилника о условима за несметану и безбедну дистрибуцију природног гаса гасоводима притиска до 16 bar („Службени гласник РС“, број 86/15) и условима управљача јавног пута.

Услови за прикључење на термоенергетску инфраструктуру

Прикључење на дистрибутивну гасоводну мрежу извести у складу са условима и сагласностима добијеним од надлежног дистрибутера за гас и у складу са одредбама Правилника о условима за несметану и безбедну дистрибуцију природног гаса гасоводима притиска до 16 bar („Службени гласник РС", број 86/15).

1.2.3.3. Коришћење обновљивих извора енергије

У оквиру подручја посебне намене на постојећим и планираним објектима (на крововима), могу се постављати соларни колектори и панели који ће користити сунчеву енергију за производњу топлотне или електричне енергије за сопствене потребе.

На подручју Предела „Вршачки брег" забрањује се изградња ветрогенератора и других производних објеката.

У заштитном појасу еколошког коридора, у појасу од 500 m од еколошког коридора /станишта забрањује се изградња ветропаркова и појединачних стубова ветрогенератора.

1.2.4. Електронска комуникациона инфраструктура

У оквиру подручја посебне намене, у режиму III степена заштите, могућа је изградња подземне електронске комуникационе инфраструктуре уз постојећу инфраструктуру, за потребе одрживог коришћења и управљања заштићеним подручјем, одржавање постојећих објеката и постојећих садржаја (површина за туризам, спорт и рекреацију и др.).

За изградњу и реконструкцију електронске комуникационе мреже унутар границе дефинисаних станишта морају се прибавити посебни услови заштите природе.

<u>Подземна електронска комуникациона мрежа</u>
- Електронска комуникациона мрежа обухвата све врсте каблова који се користе за потребе комуникација (бакарне, коаксијалне, оптичке и др);
- електронску комуникациону мрежу градити подземно у коридорима саобраћајница;
- дубина полагања каблова треба да је најмање 0,8-1,2 m;
- у коридорима државних путева каблови који се граде паралелено са државним путем морају бити постављени минимално 3 m од крајње тачке попречног профила пута-ножице насипа трупа пута, или спољне ивице путног канала за одводњавање;
- укрштање са путем извести искључиво механичким подбушивањем испод трупа пута, управно на предметни пут, у прописаној заштитној цеви;
- заштитна цев мора бити постављена на целој дужини између крајњих тачака попречног профила пута, увећана за по 3 m са сваке стране;
- минимална дубина постављања каблова и заштитних цеви (при укрштању са државним путем), износи 1,35-1,5 m мерено од најниже горње коте коловоза до горње коте заштитне цеви;
- минимална дубина предметних инсталација и заштитних цеви испод путног канала за одводњавање (постојећег или планираног) од коте дна канала до горње коте заштитне цеви износи 1,0-1,2 m;
- укрштање планираних инсталација удаљити од укрштања постојећих инсталација на мин. 10 m;
- електронску комуникациону мрежу градити подземно у коридорима саобраћајница и поред пешачких стаза, у јавним површинама и површинама остале намене;
- препорука је да се при изградњи нових саобраћајница постављају и цеви за накнадно провлачење електронских комуникационих каблова;
- дубина полагања каблова треба да је најмање 0,8-1,2 m код полагања каблова у ров, односно 0,3 m, 0,4 m до 0,8 m код полагања у миниров и 0,1-0,15 m у микроров у коловозу, тротоару;
- ако већ постоје трасе, нове електронске комуникационе каблове полагати у исте;
- при паралелном вођењу електронских комуникационих и електроенергетских каблова до 10 kV најмање растојање треба да буде 0,5 m, а 1,0 m за каблове напона преко 10 kV;
- удаљење оптичког кабла у односу на енергетски кабл је условљено једино сигурносним размаком због обављања радова;
- при укрштању најмање вертикално растојање од електроенергетског кабла мора бити 0,5 m, а угао укрштања око 90°;
- при укрштању електронског комуникационог кабла са цевоводом водовода и канализације вертикално растојање мора бити најмање 0,5 m;

- при приближавању и паралелном вођењу електронског комуникационог кабла са цевима водовода хоризонтално растојање мора бити најмање 0,6 m, односно 0,5 m при приближавању и паралелном вођењу електронског комуникационог кабла са канализацијом;
- при укрштању електронског комуникационог кабла са цевоводом гасовода вертикално растојање мора бити најмање 0,4 m;
- при приближавању и паралелном вођењу електронског комуникационог кабла са цевоводом гасовода хоризонтално растојање мора бити најмање 0,4-1,5 m, у зависности од притиска гасовода;
- у водном земљишту, каблове полагати у екпропријационом појасу водотока/мелиорационих канала по линији експропријације, односно на минималном растојању од 1 m од линије експропријације, паралелно са каналом, тако да међусобно управно растојање између трасе и ивице канала буде минимум 5 m у грађевинском, односно 10 m у ванграђевинском подручју, дубина каблова треба да буде минимум 1 m испод нивоа терена;
- угао укрштања електроенергетских каблова и водотока/канала треба да буде 90°;
- комутациони уређаји и опрема УПС поставиће се у метално кућиште - слободностојећи орман на јавној површини, у оквиру саобраћајних коридора или зелених површина;
- у складу са важећим Правилником о захтевима за утврђивање заштитног појаса за електронске комуникационе мреже и припадајућа средства, радио-коридора и заштитне зоне и начину извођења радова приликом изградње објеката („Службени гласник РС", број 16/12), унутар заштитног појаса није дозвољена изградња и постављање објеката (инфраструктурних инсталација) других комуналних предузећа изнад и испод постојећих подземних ЕК каблова или кабловске ЕК канализације, осим на местима укрштања, као ни извођење радова који могу да угрозе функционисање електронских комуникација (ЕК објеката).
- за потребе удаљених корисника, ван насеља, може се градити бежична (РР) електронска комуникациона мрежа.

Услови за изградњу објеката за постављање електронске комуникационе опреме и уређаја
- уређаји за потребе електронских комуникација се могу градити у оквиру планираних садржаја и осталих јавних површина, са обезбеђеним директним приступом уређају преко јавних површина, обезбеђеним простором за паркирање и прикључењем на јавну инфраструктуру, или обезбеђењем засебне парцеле као јавне површине, са обезбеђеним приступом уређају, обезбеђеним простором за паркирање и прикључењем на јавну инфраструктуру;
- ивице бетонских постоља: стојећи ИРО-а (изводно-разводних ормана), електронских комуникационих уређаја: који су постављени у зеленом појасу улице, морају бити на минималном хоризонталном растојању у односу на трасу будућих подземних инсталација, ивице коловоза, приступних путева, паркинг простора и свих других тврдих застора од 1 m.

Правила за прикључење на електронску комуникациону мрежу
- у циљу обезбеђења потреба за новим прикључцима на електронску комуникациону мрежу и преласка на нову технологију развоја у области електронских комуникација, потребно је обезбедити приступ свим планираним објектима путем канализације, од планираног окна до просторије планиране за смештај електронско комуникационе опреме унутар парцела корисника.

Услови грађења бежичне ЕК мреже (РР) и припадајућих објеката:
- објекти за смештај електронских комуникационих уређаја фиксне, мобилне комуникационе мреже и опреме за РТВ и КДС, мобилних централа, радио-базних станица, радио-релејних станица, као и антене и антенски носачи, могу се поставити на објекте у оквиру посебне намене простора и на постојеће антенске стубове;
- изузетно, ако то потребе налажу, нови стубови се могу постављати само уз услове и сагласност Покрајинског завода за заштиту природе Србије.

Услови за реконструкцију електронске комуникационе мреже

- реконструкција постојећих електронских комуникационих водова вршиће се на основу овог Просторног плана и услова надлежних оператера електронских комуникационих система, а подразумева промену габарита, волумена, положаја или опреме постојећег објекта, као и извођење радова који обухватају радове великог обима, замене елемента на постојећим линијским објектима, којима се не мења њихово целокупно функционисање;
- приликом реконструкције/обнављања постојећих водова у зонама заштићених подручја, станишта заштићених врста и еколошких коридора, као и у појасу 200 m од граница наведених просторних целина, применити посебна техничко-технолошка решења која спречавају колизију и електрокуцију птица код електричних водова ниског и средњег напона;
- за реконструкцију електроенергетских водова на стаништима и еколошким коридорима потребно је прибавити посебне услове заштите природе;

1.2.5. Правила за подизање заштитних појасева зеленила

Формирање заштитних појасева зеленила (ветрозаштитни и пољозаштитни) спровести на простору обухвата Просторног плана у оквиру саобраћајне и водне инфраструктуре и пољопривредног земљишта. Заштитни појасеви зеленила ће бити и у функцији заштите од ветра, заштите пољопривредног земљишта и усева и заштите биолошке разноврсности. За формирање заштитних појасева је потребно прибавити услове од надлежне институције за заштиту природе.

Услови за формирање заштитних појасева у оквиру саобраћајне и водне инфраструктуре:
- за формирање ових појасева је потребна довољна ширина регулације у оквиру саобраћајне и водне инфраструктуре, а најмања препоручена ширина ових појасева је 5 m;
- планско подизање зелених појасева уз постојеће и планиране државне саобраћајиице I и II реда у обухвату Плана, треба да се одвија у складу са предеоним карактеристикама подручја;
- није дозвољено озелењавање уз сам појас саобраћајнице јер би привлачио животињске врсте и довео до повећања морталитета њихових популација;
- на местима међусобног укрштање саобраћајне и друге инфраструктуре, при садњи заштитних појасева зеленила, потребно је придржавати се услова везаних за безбедност саобраћаја;
- ускладити положај заштитних појасева зеленила са постојећом и планираном подземном и надземном инфраструктуром;
- уз канале и насипе, заштитне појасеве зеленила формирати ван појаса потребног за њихово одржавање.

Услови за формирање заштитних појасева зеленила у оквиру пољопривредног земљишта:
- формирање појасева од просечно 10 m ширине (минимум 6 m);
- формирање главних појасева управно на правац дувања ветра, а споредних управно на правац главних појасева;
- формирање једноредних или дворедних појасева у зони мање угрожености од ветра, а у зони јаког ветра и суше појасева од 3-5 редова од лишћарских врста аутохтоног порекла;
- формирање појасева на међусобном растојању од 30 њихових висина, како би се остварили ефекти заштите од ветра, одношења земљишта и усева у фази семена и
- формирање ажурних типова појасева (са већим бројем отвора распоређених по целом профилу појаса).

Услови за формирање заштитних појасева зеленила у складу са мерама заштите природе (на стаништима заштићених врста и уз еколошке коридоре):
- обезбедити повезивање шумских станишта подизањем/обнављањем појасева високог зеленила;
- обезбедити повезивање слатинских станишта очувањем постојећих ливада и пашњака уз еколошки коридор;
- обезбедити повезивање степских и шумостепских станишта, подизањем пољозаштитних појасева који садрже континуирани појас травне вегетације;
- забрањено је сађење инвазивних врста у простору еклошког коридора, а током уређења зелених површина, одстранити присутне самоникле јединке инвазивних врста;
- обезбедити што већи проценат (најмање 50%) аутохтоних врста плавног подручја (тополе, врбе, панонски јасен, брест, храст лужњак итд) који је неопходно обогатити жбунастим врстама плавног подручја;
- до 200 метара од коридора/станишта ван грађевинског подручја (пољопривредно, шумско и водно земљиште) забрањено је пошумљавање/ подизање ваншумског зеленила у заштитној зони слатинско-степских станишта и травних коридора.

За формирање заштитних појасева зеленила потребна је израда посебне основе газдовања шумама и пројектне документације. Пројектом заштитних појасева зеленила, дефинисати просторни распоред и типове појасева, њихову ширину, међусобна растојања и конкретан избор врста у складу са условима станишта. Забрањена је примена инвазивних врста, уз обезбеђење најмање 50% аутохтоних врста ради очувања биолошког диверзитета.

1.3. СТЕПЕН КОМУНАЛНЕ ОПРЕМЉЕНОСТИ ГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА ПО ЦЕЛИНАМА КОЈИ ЈЕ ПОТРЕБАН ЗА ИЗДАВАЊЕ ЛОКАЦИЈСКЕ И ГРАЂЕВИНСКЕ ДОЗВОЛЕ

Степен комуналне опремљености грађевинског земљишта даје се за грађевинско земљиште у посебној намени.

За сваку грађевинску парцелу у делу грађевинског подручја насеља који је у посебној намени (насеља Месиић и Мало Средиште) обезбедити услове за прикључење на насељску: саобраћајницу (колски и пешачки прилаз), водоводну мрежу, канализациону мрежу, електроенергетску мрежу, дистрибутивну гасоводну мрежу, електронску комуникациону мрежу (ЕК), а према условима надлежног предузећа. За потребе издавања локацијских услова и грађевинске дозволе минималне услове обезбедити у складу са важећим планским документом Града Вршца.

За грађевинску парцелу у зони кућа за одмор обезбедити минимално прикључак на: саобраћајну и електроенергетску инфраструктуру. Ако постоје технички услови, зону кућа за одмор прикључити на насељску канализациону мрежу. Док се не стекну услови за прикључење на насељску или локалну канализациону мрежу, фекалне отпадне воде упуштати у водонепропусне објекте за сакупљање и третман отпадних вода који се граде на истој парцели као и главни објекат. Снабдевање водом нижег квалитета обезбедити из подземља захватањем прве издани.

За грађевинску парцелу комплекса манастира, туристичко-рекреативног комплекса и пословног комплекса, обезбедити услове за прикључење на: саобраћајницу, водоводну мрежу, канализациону мрежу, електроенергетску мрежу, дистрибутивну гасоводну мрежу, електронску комуникациону мрежу (ЕК), а према условима надлежног предузећа.

1.4. УСЛОВИ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДНОГ И КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА, ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЖИВОТА И ЗДРАВЉА ЉУДИ

1.4.1. Услови и мере заштите и уређења предела

Осим наведених општих услова и мера заштите културних и природних добара, наводе се и мере које се односе на очување и унапређење специфичне композиције и конфигурације структуре предела и заштиту вредности предеоних елемената као основне идеје уређења подручја Просторног плана, а односе се на простор дефинисаних целина и подцелина, цео обухват Просторног плана уколико није другачије истакнуто:

- ограничава се ширење грађевинског подручја насеља у подручју посебне намене;
- забрањена је изградња ветроелектрана и соларних електрана на пољопривредном, шумском и водном земљишту, као и малих хидроелектрана на водном земљишту у подручју посебне намене;
- забрањена је изградња објеката који неповољно утичу на ваздух, воде, земљиште и шуме, изгледом, прекомерном буком или могућношћу да на други начин наруше вредности карактера предела, природне и остале вредности подручја, а посебно амбијенталне вредности насеља, непокретних културних добара, геоморфолошких формација и станишта биљака и животиња (напр. индустријски објекти, складишта/стоваришта, фарме и др. објеката) у подручју посебне намене;
- забрањена је промена морфолошких и хидролошких особина подручја од којих зависи функционалност система водотока и канала;
- одржавати еколошке коридоре (и унутар грађевинских подручја) успостављањем континуитета зелених површина чија структура и намена подржава функције коридора;
- забрањени су радови и интервенције који могу изазвати процес водне ерозије;
- одржавати непосредно окружење културних добара, историјских споменика и јавних чесми, мозаичне структуре обрадивог пољопривредног и шумског земљишта, водотокова и канала и земљишта уз њих, површина за рекреацију, саобраћајне инфраструктуре, и др.
- очувати карактеристичну отвореност овог типа предела и његових дугих визура са којих се сагледава споменички комплекс „Вршачка кула";
- неопходно је очување влажних и забарених подручја и ритова.

1.4.2. Услови и мере заштите и уређења природних добара

1.4.2.1. Заштићена подручја

<u>Предео изузетних одлика „Вршачке планине"</u>

У оквиру ПИО „Вршачке планине" и припадајућој заштитној зони потребно је спровести мере заштите важећег акта о заштити. Опште мере заштите заштићеног подручја су:
Обавезно је:

- очување аутохтоности шумских екосистема и њиховог мешовитог састава;
- очување и обнављање генетског фонда обновом потенцијалне вегетације и поновним уношењем биљних и животињских врста које су живеле на подручју Вршачких планина;
- издвајање и узгајање семенских састојина аутохтоних врста дрвећа;

- очување мешовитог састава шумских екосистема са значајнијим учешћем старих стабала која су уједно и станишта ситних сисара као и птица дупљарица;
- обнова букве (Fagus moesiaca), храста китњака (Quercus petraea), сладуна (Quercus farnetto) и медунца (Quercus pubescens) на њиховим потенцијалним стаништима;
- одржавање и очување ливада;
- постављање вештачких гнезда за птице дупљарице и ситне сисаре;
- постављати вештачка гнезда у Козлуку и вештачке кућице за ноћне грабљивице;
- очување репрезентативних геолошких, геоморфолошких и хидрогеолошких појава и облика, биогеографских обележја подручја, екосистемског, специјског и генетског диверзитета;
- заштита, уређење и одржавање постојећих изворишта;
- радови на спречавању ерозије земљишта;
- успостављање мониторинга ради праћења стања природних вредност, њихове заштите, очувања и унапређења флоре и фауне, а посебно заштићених биљних и животињских врста (природне реткости);
- уређивање подручја и изградња објеката у циљу очувања, обнављања и унапређења природних и културних вредности и њихове презентације у зависности од степена режима заштите;
- презентација и популаризација природних и створених вредности на подручју Вршачких планина;
- санација и ревитализација угрожених и деградованих делова Вршачких планина;
- одрживи развој туристичких, спортско-рекреативних и других развојних функција при коришћењу природних и културних вредности, на начин којим се осигурава заштита и очување тих вредности, а све у складу са степеном режима заштите;
- у поступку утврђивања намена површина у режиму заштите III степена ограничити изградњу викендица и викенд насеља у складу са осетљивошћу и капацитетом простора.

Табела 18. Режим заштите I (првог) степена

Забрањује се:	- коришћење природних богатстава и искључују сви други облици коришћења простора.
Дозвољава се:	- научно – истраживачки рад; - контролисана едукација; - активности којима се спречава деградација и нестанак осетљивих екосистема по посебним програмима.

Табела 19. Режим заштите II (другог) степена

Дозвољено је:	- гајење, обнова и уређивање шума по верификованим уређајним плановима и основама као и Програмом заштите, развоја и уређења Вршачких планина; - санација и реконструкција нарушених шумских екосистема - издвајање огледних површина за обнову шума у циљу изналажења и избора оптималних метода обнове шума и превођења из ниског у високи облик гајења; - спровођење узгојних мера у младим састојинама у поступку обнове и ревитализације и реконструкције шумских екосистема; - потенцирање природне обнове шумских састојина; - очување и унапређивање стања високих шума применом природне обнове и благовремено и планско извођење мера неге и обнове шума којима се обезбеђује оптимална структура и састав шума; - превођење постојећих изданачких шума у виши узгојни облик, са искључивом применом аутохтоних врста дрвећа са простора Вршачких планина; - сакупљање дивљих врста флоре и фауне у складу са Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне; - мере и активности против фитопаталошких и ентомолошких обољења шума уз примену биолошких (селективних) препарата и уз услове добијене од Завода за заштиту природе Србије; - замена алохтоних врста дрвећа аутохтоним врстама након завршене опходње; - изградња ловно-техничких и других објеката у циљу заштите и очувања ловне и остале фауне Вршачких планина у складу са Програмом заштите, развоја и унапређења заштићеног природног добра; - контролисано пашарење и кошење на пашњачким површинама; - лов према верификованим плановима и основама као и Програму заштите и развоја заштићеног природног добра Вршачке планине; - изградња некатегорисаних шумских путева према одобреним и верификованим плановима и програмима у складу са прописима који регулишу питања стратешке процене утицаја радова на животну средину; - контролисано кретање посетилаца (излетника, планинара и др.) уз присуство стручног водича стараоца; - контролисано трасирање, изградња, обележавање као и одржавање едукативних, планинарских, излетничких и других стаза; - уређење локалитета различитих форми остењака у туристичке сврхе, обележавање локалитета информативним таблама као и формирање геолошких и геоморфолошких стаза.

Забрањено је:	- Промена намене површина; - преоравање и пошумљавање ливада и пашњака; - испаша домаће стоке осим на пашњачким површинама; - физичко уништење остењака; - сеча постојеће шумске вегетације у појасу пречника 10 m око остењака; - пролазак путева и изградња инфрасруктуре поред остењака на удаљености мањој од 50 m; - било каква минирања у непосредној околини остењака (најмања удаљеност 100 m); - боравак и задржавање посетилаца на самом објекту (остењацима); - као и било које радње које би угрозиле изглед и форму остењака.

Табела 20. Режим заштите III (трећег) степена

Дозвољено је:	- радови у шумарству по верификованим и овереним уређајним плановима и основама усаглашеним са Програмом заштите, уређења и коришћења заштићеног природног добра; - санација и рекултивација нарушених шумских екосистема; - организована семенска и расадничка производња аутохтоних врста дрвећа Вршачких планина; - сакупљање и стављање у промет дивље флоре и фауне у складу са Уредбом о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне; - сеча и уклањање алохтоних врста дрвећа након завршене опходње, а исти простор пошумити аутохтоним врстама дрвећа са простора Вршачких планина; - изградња ограђеног ловишта за узгој и лов аутохтоних врста дивљачи; - изградња ловно-техничких објеката од природног материјала (дрво); - развој туризма са могућношћу простора усаглашеног са Програмом заштите, уређења и развоја; - развој и примена спортско-рекреативних активности усклађених са могућношћу простора; - лов у складу са ловном основом; - изградња објеката (туристичко-рекреативних, здравствено-рехабилитационих, културно-образовних) у складу са Програмом заштите, уређења и развоја; - изградња неопходне инфраструктуре за објекте намењене за спортско-туристичке активности и викенд становање; - укључивање локалног становништва у планираним активностима са учешћем у укупној туристичкој понуди; - уређење излетничких и спортско-рекреативних простора у складу са Програмом заштите, уређења и развоја природног добра као и у складу са осетљивошћу и капацитету простора где се планира одвијање тих активности; - изградња шумских путева у складу са средњорочним Програмом заштите, уређења, развоја као и верификованим Плановима и Пројектима усклађеним са прописима који регулишу питање стратешке процене утицаја радова на животну средину; - контролисано трасирање и уређивање планинарских и излетничких стаза и одмаралишта; - контролисано и усмерено кретање посетилаца (излетника, планинара,туристичких тура и др.).
Забрањено је:	- промена намене простора; - сакупљање и коришћење заштићених биљних и животињских врста (природних реткости); - експлоатација минералних и неминералних сировина; - отварање каменолома и позајмишта камена и песка; - извођење и осталих радова који могу да наруше природне вредности и карактеристике добра.

<u>Заштићено станиште „Мали Вршачки рит“</u>

Табела 21. Режим заштите II (другог) степена

Забрањује се:	- изградња нових јавних путева; - уклањање травног покривача са површинским слојем земљишта.
Ограничава се:	- изградња објеката и инфраструктуре, на објекте за потребе управљања заштићеним подручјем и одрживог пашарења; - пашарење, на просторно и временски ограничене активности, у складу са капацитетом и природним вредностима; - кошење, на просторно и временски ограничене активности, уз примену заштитних мера за флору и фауну; - уклањање приобалне, плутајуће и подводне вегетације, на потребе ревитализације и одржавања канала, с тим што временски размак између два чишћења истог канала треба да буде већи од 3 године - сеча аутохтоних врста дрвећа, на активности за потребе ревитализације и спречавања пренамножавања патогена;

	- лов, на контролу патогена и пренамножавања предатора; - туризам на просторно, временски и капацитетом ограничене активности, у складу са потребом очувања природних вредности.

Табела 22. Режим заштите III (трећег) степена

Забрањује се:	- изградња објеката за депоновање опасног отпада и других објеката којима би се могао загадити ваздух, вода и земљиште и угрозити флора и фауна; - промена намене земљишта, осим у циљу управљања и ревитализације станишта; - експлоатација земље и минералних сировина; - нарушавање и уништавање површина под травном вегетацијом, њихово преоравање и успостављање пољопривредне производње; - уношење алохтоних и инвазивних врста; - ширење површина под засадима дрвећа и грмља, осим у циљу ревитализације станишта; - замена састојина и групација аутохтоних врста дрвећа алохтоним; - исушивање и/или затрпавање влажних станишта; - лов на водену пернату дивљач; - узнемиравање, непланско сакупљање и уништавање дивљих животиња; - уништавање, непланско уклањање и сакупљање дивљих биљака и гљива; - кретање свиња на удаљености већој од 100 метара од салаша; - хемијско и физичко загађивање, депоновање чврстог и течног отпада и отпадних загађених вода; - испуштање непречишћених отпадних вода, као и вода испод квалитета који одговара II класи; - кретање возила на моторни погон, других возила и превозних средстава изван путева, стаза и простора који су за то намењени, осим за службене потребе; - загађивање буком и светлошћу; - радови и активности који могу имати неповољан утицај на геоморфолошке, хидролошке и педолошке карактеристике, живи свет, животну средину, - еколошки интегритет и естетска обележја предела.
Ограничава се:	- изградња објеката и инфраструктуре, на објекте за потребе одрживог туризма и рекреације, управљања природним добром и одрживог пашарења; - пашарење, на просторно и временски ограничене активности, у складу са капацитетом и природним вредностима; - кошење, на просторно и временски ограничене активности, уз примену заштитних мера за флору и фауну; - садња и сеча дрвећа и грмља, на одрживо газдовање шумама, активности за потребе ревитализације, безбедности посетилаца и спречавања пренамножавања патогена; - осветљавање простора на усмерено осветљавање објеката, приземних површина и површине земљишта, као и за потребе безбедности саобраћајница, туристичких садржаја и културно-историјских вредности; - примена хемијских средстава на употребу вештачких ђубрива на обрадивим површинама, а за хемијска средства за заштиту биља уз сагласност Министарства; - туристичке активности на одрживе облике туризма и рекреације на за то уређеним локалитетима, објектима и стазама.

Мере очувања и унапређења:
- очување репрезентативних геолошких, геоморфолошких и хидролошких појава и одлика, биогеографских обележја подручја, предеоног, екосистемског, специјског и генског диверзитета;
- ревитализација станишта;
- одржавање каналске мреже коришћењем биолошких метода;
- планско сузбијање и замена инвазивних алохтоних врста аутохтоним;
- потенцирање природног састава и мешовитости шумских састојина;
- реинтродукција врста несталих са овог подручја;
- мере активне заштите фауне (прелази и пролази, изолатори, вештачка гнезда и др.);
- одржавање проходности еколошких коридора;
- мониторинг природних вредности;
- презентација и популаризација природних и створених вредности;
- развој туристичке понуде и система управљања активностима посетилаца.

На простору ПИО „Вршачке планине" и у заштитној зони, спровести мере заштите које су дате у Плану, које ће се примењивати до доношења новог акта о заштити за ПИО „Вршачке планине".

Узимајући у обзир да је у току процедура доношења новог акта о заштити Предела изузетних одлика „Вршачке планине" и да је нацрт Покрајинске скупштинске одлуке о заштити ПИО „Вршачке планине" од 03. до 24. септембра 2019. године био на јавном увиду, покренут је поступак заштите

заштићеног подручја и према члану 42. Закона о заштити природе („Службени гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 91/10, 14/16 и 95/18-др. закон).

У складу са наведеним, Просторним планом се дефинишу простори предложени за проширење заштићеног подручје за које се дају мере заштите према „Студији заштите ПИО Вршачке планине - предлог за стављање под заштиту као заштићено подручје II категорије" (Покрајински завод за заштиту природе, 2018. године) према режимима заштите, датих у наредним табелама:

Табела 23. Режим заштите I (првог) степена

Забрањено је:	- коришћење природних ресурса и изградњу објеката.
Ограничава се:	- радове и активности на научна истраживања и праћење природних процеса, контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе, као и спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, елементарних непогода и удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина, уз сагласност Министарства.

Строга заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са изворним или мало измењеним екосистемима изузетног научног и практичног значаја, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очување станишта и животних заједница у условима дивљине.

Табела 24. Режим заштите II (другог) степена

Забрањено је:	- Физичко уништавање и оштећивање остењака, боравак и задржавање посетилаца на остењацима, као и било које радње које би угрозиле изглед и форму остењака; - Сеча постојеће шумске вегетације на удаљености мањој од 10 m од остењака; - Изградња путева и друге инфраструктуре на удаљености мањој од 50 m од остењака.
Ограничава се:	- Изградња објеката и инфраструктуре, на објекте за потребе управљања заштићеним подручјем и одрживог пашарења; - Пашарење, на просторно и временски ограничене активности, у складу са капацитетом станишта и природним вредностима; - Кошење, на просторно и временски ограничене активности, уз примену заштитних мера за флору и фауну; - Уклањање приобалне, плутајуће и подводне вегетације, на просторно и временски ограничено за потребе ревитализације и одржавања канала, ван репродуктивног периода и хибернације водоземаца и гмизаваца и са временским размаком између два чишћења истог канала већим од 3 године, осим у изузетним ситуацијама уз одобрење надлежног органа.

Активна заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја и посебно вредним пределима и објектима геонаслеђа. У другом степену заштите могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, без последица по примарне вредности њихових природних станишта, популација, екосистема, обележја предела и објеката геонаслеђа, обављати традиционалне делатности и ограничено користити природни ресурси на одржив и строго контролисан начин".

Табела 25. Режим заштите III (трећег) степена

Забрањено је:	- Мењање намене простора; - Извођење чисте сече осим код врсте дрвећа чија технологија обнове захтева такав вид рада (багрем); - Уношење алохтоних биљних и животињских врста осим врста којима се газдује по постојећим основама и плановима у шумарству и ловству; - Замена састојина и групација аутохтоних врста дрвећа алохтоним; - Озлеђивање живих стабала постављањем ознака за обележавање правца кретања, информативних табли и других ознака; - Грађење надземних енергетских и других водова; - Експлоатација земље и минералних сировина; отварање каменолома и позајмишта камена и песка; - Изградња производних објеката и одлагање свих врста отпадних и опасних материја; - Изградња постројења за коришћење енергије ветра и инфраструктуре која би угрозила еколошке и предеоне карактеристике подручја; - Изградња јавних путева; - Коришћење шумских путева за јавни саобраћај; - Уништавање, затрпавање, загађивање или исушивање водених и влажних станишта; - Нарушавање и уништавање природних тршћака и површина под травном вегетацијом,њихово пошумљавање, преоравање и успостављање земљорадње; - Лов на водену пернату дивљач; - Кретање домаћих свиња на удаљености већој од 100 m од салаша; - Испуштање непречишћених и непотпуно пречишћених отпадних вода; - Кретање возила на моторни погон, других возила и превозних средстава изван путева, стаза и простора који су за то намењени, осим за службене потребе;

	- Радови и активности који могу имати неповољан утицај на геоморфолошке, хидролошке и педолошке карактеристике, живи свет, животну средину, еколошки интегритет и естетска обележја предела.
Ограничава се:	- Изградња објеката и инфраструктуре, на објекте и инфраструктуру за потребе управљања природним добром и одрживог коришћења подручја (превасходно туризма и рекреације, шумарства, пашарења и сл); - Формирање новог грађевинског земљишта, на површине неопходне за изградњу објеката предвиђених важећом просторно-планском документацијом; - Туристичке активности, на одрживе облике туризма и рекреације на за то уређеним локалитетима, објектима и стазама; - Осветљавање простора, на усмерено осветљавање објеката, приземних површина и површине земљишта, туристичких садржаја и културно-историјских вредности, као и за потребе безбедности саобраћаја; - Пашарење, на просторно и временски ограничене активности, у складу са капацитетом станишта и природним вредностима; - Кошење, на просторно и временски ограничене активности, уз примену заштитних мера за флору и фауну; - Садња и сеча дрвећа и грмља, на одрживо газдовање шумама и травним стаништима, активности за потребе ревитализације станишта и управљања природним добром, - Безбедности посетилаца и спречавања пренамножења паразита и патогена; - Обнова и нега шума, остављањем појединачних изваљених и сувих стабала, остављањем најмање 5 старих стабала аутохтоних врста по хектару обновљене површине и фаворизовањем природне и мозаичне обнове; - Примена хемијских средстава, на употребу вештачких ђубрива на обрадивим површинама, а за хемијска средства за заштиту биља уз сагласност надлежног министарства.

Овим режимом заштите обухваћене су просторне целине под већим утицајем човека. Основна сврха мера на овом простору је очување станишта и предела и ублажавања околних утицаја уз могућност одрживог коришћења шума, ограниченог развоја пољопривреде, туризма и коришћења природних добара.

<u>Мере очувања и унапређења заштићеног подручја:</u>

1. Очување репрезентативних геолошких, геоморфолошких и хидролошких појава и одлика, биогеографских обележја подручја, предеоног, екосистемског, специјског и генског диверзитета;
2. Очување и одржавање ливада, пашњака, влажних и водених станишта, уз спречавање неповољне сукцесије станишта и подршку традиционалном, просторно и/или временски ограниченом кошењу ливада и испаши са очувањем старих раса;
3. Ревитализација станишта и унапређење функционалности еколошких коридора;
4. Реинтродукција аутохтоних врста несталих са овог подручја;
5. Активне мере заштите фауне у виду хранилишта, прелаза и пролаза за животиње, постављања изолатора, вештачких гнезда, планског уношење и неге борова на микро-локацијама за гнежђење и других мера;
6. Планско сузбијање и замена инвазивних алохтоних врста аутохтоним;
7. Очување и потенцирање природне мешовитости и састава шумских екосистема са значајнијим учешћем старих стабала;
8. Потенцирање природне обнове шумских састојина;
9. Обнова букве (Fagus moesiaca), белог јасена (Fraxinus excelsior) храста китњака (Quercus petraea), сладуна (Quercus farnetto) и медунца (Quercus pubescens) на потенцијалним стаништима уз очување њихових репрезентативних састојина;
10. Превођење деградованих изданачких шума у виши узгојни облик са искључивом применом аутохтоних врста дрвећа са простора Вршачких планина;
11. Замена алохтоних врста дрвећа аутохтоним врстама након завршене опходње, осим борова на микролокацијама за гнежђење заштићених врста птица;
12. Издвајање огледних површина за обнову шума у циљу изналажења и избора оптималних метода обнове за очување биолошке разноврсности;
13. Организовање семенске и расадничка производње аутохтоних врста дрвећа са подручја Вршачких планина;
14. Заштита, уређивање и одржавање постојећих изворишта и појилишта према потребама унапређења станишта дивљих врста;
15. Успостављање мониторинга врста и станишта ради праћења стања и промена природних вредности, њихове заштите, очувања и унапређивања;
16. Презентација и популаризација природних и створених вредности;
17. Развој туристичке понуде и система управљања активностима посетилаца;
18. Контролисано трасирање, изградња, обележавање као и одржавање едукативних излетничких и других стаза;

19. Уређивање подручја и изградња објеката у циљу очувања, обнављања и унапређивања природних и културних вредности и њихове презентације и популаризације у складу са режимом заштите.

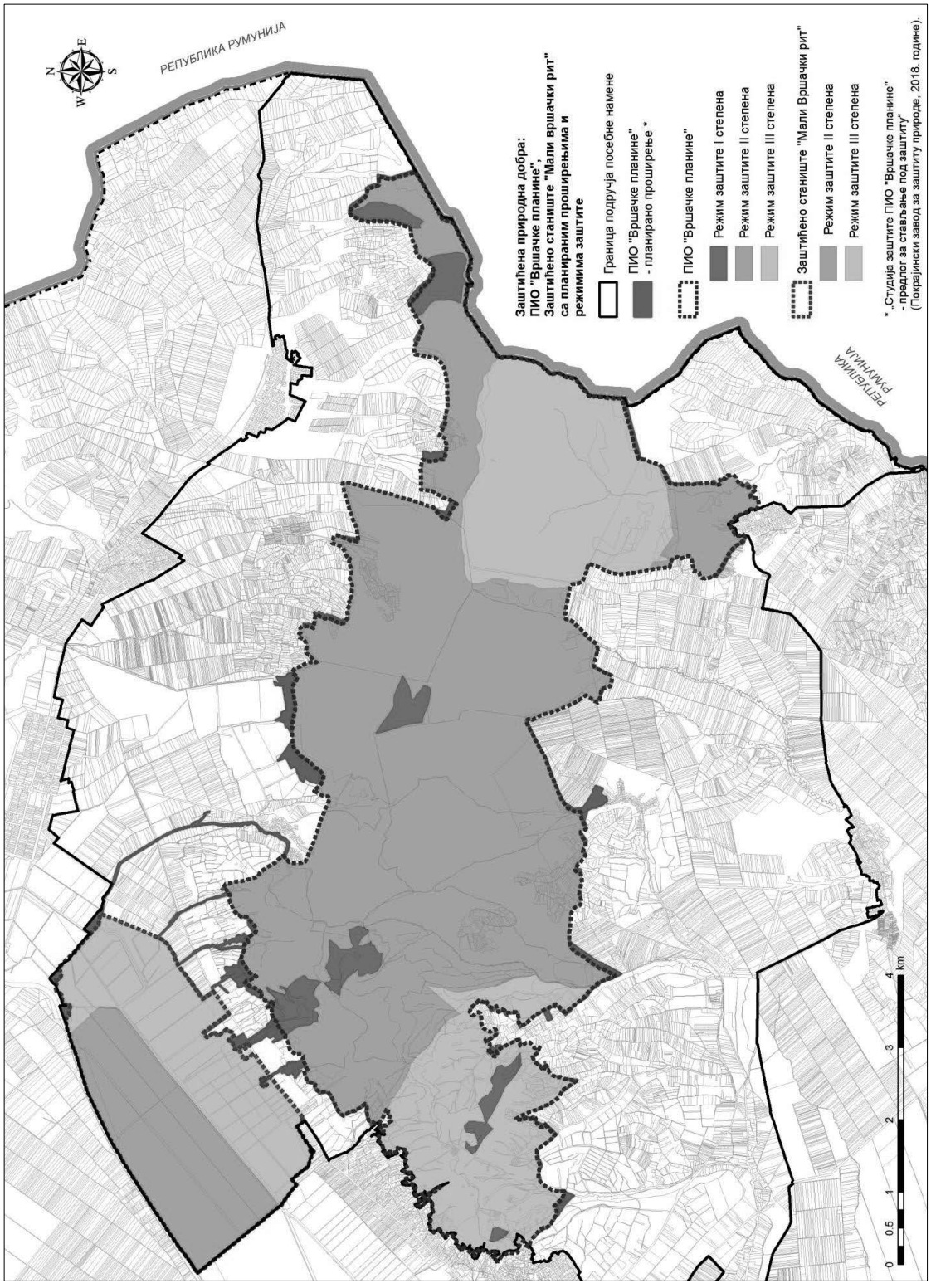

Слика 4. Прегледна карта простора заштићених природна добра ПИО „Вршачке планине“, и Заштићено станиште "Мали вршачки рит" са планираним проширењима и режимима заштите

1.4.2.2. Станишта заштићених и строго заштићених врста

Табела 26. Услови и мере заштите на стаништима заштићених и строго заштићених врста која се налазе ван грађевинских подручја

Забрањено је:	- мешати намену и културу површина (преоравати површине под природном вегетацијом, градити рибњаке и сл), као и мењати морфологију терена, осим у циљу еколошке ревитализације станишта, уклањати травни покривач са површинским спојем земљишта, уносити инвазивне врсте биљака и животиња, подизати соларне и ветрогенераторе, отварати површинске копове, привремено или трајно одлагати отпад и опасне материје и обављати остале радове и активности које могу имати неповољан утицај на животну средину, еколошки интегритет и функционалност станишта; на степским и слатинским стаништима заштићених и строго заштићених врста није дозвољено подизање високог зеленила.
Неопходно је:	- ускладити постојећи режим вода са циљевима заштите станишта обезбедити одрживо коришћење травних површина станишта за кошење и испашу у складу са капацитетом станишта (очување старих раса и сорти, обнова екстензивног сточарства и сл), обнављати шумарке аутохтоних врста на одговарајућим ливадским стаништима до 20% покровности по парцели односно до максималне величине појединачних површина до 0,05 ha, ускладити планске документе у газдовању шумама са очувањем заштићених врста путем сарадње корисника шума и Завода.
Прибавити посебне услове заштите природе за следеће активности:	- изградња и реконструкција инфраструктуре и објеката, планирање рекреативних активности уређење вода, радови на одржавању каналске мреже укључујући и уклањање вегетације и остали мелиорациони радови; геолошка и друга истраживања; подизање ваншумског зеленила, сеча дрвореда, група стабала и шумица, крчење жбуња, паљење вегетације ливада, пашњака и трстика, као и ревитализацију станишта, формирање појилишта (копање јаме, бушење новог или обнављање запуштеног бунара), као и за подизање привремених објеката (надстрешнице и сл.).

Табела 27. Услови и мере заштите на природним стаништима заштићених и строго заштићених врста која су обухваћена грађевинским подручјима

Забрањено је:	- мењати морфолошке и хидролошке особине станишта, састав и структуру вегетације; одредити намену другачију од заштитног зеленила; обављати све радове и активности, осим еколошке едукације и одржавања станишта, у складу са карактеристикама и капацитетом простора; уносити инвазивне врсте биљака и животиња, одлагати отпад и опасне материје и обављати остале радове и активности које могу имати неповољан утицај на животну средину, еколошки интегритет и функционалност станишта.
Ограничава се изградња објеката на оне који су:	- неопходни за одрживо коришћење просторне целине датог станишта (објекти сточарства, рибарства) и који су лоцирани у складу са потребама заштите дивљих врста.
Прибавити посебне услове заштите природе за:	- све активности на овим подручјима, укључујући и активности одржавања и/или уређења просторне целине.

1.4.2.3. Еколошки коридори и заштитне зоне еколошких коридора и станишта

На простору еколошких коридора применити мере очувања и унапређења природних и полуприродних елемената.

Опште мере:

- Није дозвољена промена намена површина под вегетацијом у природном и блиско-природном стању (ливаде, пашњаци, тршћаци, итд) као и чиста сеча шумских појасева или других врста зеленила са улогом еколошких коридора.
- Обезбедити повезивање станишта заштићених врста:
  - шумских станишта подизањем/обнављањем појасева високог зеленила,
  - слатинских станишта очувањем постојећих ливада и пашњака уз еколошки коридор,
  - степских и шумостепских станишта подизањем пољозаштитних појасева који садрже континуирани појас травне вегетације.
- Поплочавање и изградњу обала водотока/канала са функцијом еколошких коридора:
  - свести на минимум, уз примену еколошки повољних техничких решења,
  - поплочани или бетонирани делови обале, изузев пристана, морају садржати појас нагиба до 45° а структура овог појаса треба да омогућује кретање животиња малих и средњих димензија, првенствено током малих и средњих водостаја,
  - током реконструкције/одржавања постојећих обалоутврда поплочане или бетониране делове комбиновати са мањим просторима који ублажавају негативне особине измењене обалне структуре (грубо храпава површина обалоутврде, нагиб мањи од 45%, површина са вегетацијом) и на тај начин омогућити кретање врста кроз измењене деонице реке,

- поплочане или изграђене деонице на сваких 200-300 m (оптимално на 100 m) прекидати мањим зеленим површинама које су саставни део заштитног зеленила Обезбедити надовезивање зелених површина између вештачких деоница обале, односно, зелених површина формираних код еколошких типова обалоутврде на мрежу зеленила на копну. Ова зелена острва (дужине неколико десетина метара уз обалу) такође је неопходно повезати са зеленим коридором уз насип.

- Обезбедити отвореност канала/водотока са улогом еколошких коридора на целој дужини (извршити ревитализацију коридора код зацевљених деоница) и обезбедити проходност уређењем зеленила у зони црпних станица.
- Обезбедити очување и редовно одржавање травне вегетације насипа, као дела еколошког коридора који омогућује миграцију ситним врстама сувих травних станишта.
- Прибавити посебне услове заштите природе за примену одговарајућих техничких решења којима се обезбеђује безбедно кретање животиња уз еколошки коридор за израду техничке документације приликом:
  - регулације водотока (пресецање меандара, изградња насипа и обалоутврда, продубљивање корита), поплочавања и изградње обала,
  - изградње и/или обнављања саобраћајница које се укрштају са еколошким коридорима,
  - изградње нових и обнављања старих мостова.
- Избегавати директно осветљење обале и применити одговарајућа техничка решења заштите природних и блиско природних делова коридора од утицаја светлости применом одговарајућих планских и техничких решења (смањена висина светлосних тела, усмереност светлосних снопова према саобраћајницама и објектима, примена посебног светлосног спектра на осетљивим локацијама, ограничавање трајања осветљења на прву половину ноћи и сл). За изворе ноћног осветљења избегавати моделе расвете за директно осветљење са заштитом од расипања светлости, којима се спречава расипање светлости према небу, односно према осетљивим подручјима еколошке мреже.
- На грађевинском земљишту, наменити што већи део приобаља деонице еколошког коридора за зеленило посебне намене са улогом очувања и заштите биолошке разноврсности:
- очувати појас приобалне вегетације (врбака и мочварне вегетације) на што већој дужини обале водотока/канала,
- на деоницама, где се грађевинско земљиште пружа у већој дужини од 500 m, поред предвиђеног континуалног зеленог појаса 20-50 m ширине, планским документима обезбедити и блокове заштитног зеленила на сваких 200-500 m дужине обале. Минимална површина ових блокова заштитног зеленила је 0,1 ha, а минимална ширина блока је 20 m.
- Земљиште канала/водотока треба да има травну вегетацију у ширини од најмање 5 m (колико Је минимална ширина радно-инспекционог појаса), а оптимално 6 m код локалних коридора, а код регионалних коридора у ширини од најмање 10 m, а оптимално 20 m (у случају ужег појаса приобалног земљишта од наведених вредности, обезбедити травни појас до границе водног земљишта). Травна вегетација се одржава редовним кошењем.
- Забрањено је узурпирати приобално земљиште коридора преоравањем, изградњом објеката и сл., сходно чл. 133. Закона о водама.
- На деоницама еколошких коридора вам грађевинских подручја насеља стимулисати традиционалне видове коришћења простора који доприносе очувању и унапређењу биодиверзитета.

Посебне море очувања функционалности и проходности коридора:

- Током изградње и функционисања објеката чија је намена директно везана за воду и/или обалу спречити ширење последица евентуалног акцидентног изливања горива и уља у еколошки коридор постављањем пливајућих завеса на одговарајућим локацијама. Гориво и уље просуто на површину воде, као и друге загађујуће материје, морају се покупити у најкраћем могућем року (нпр. употребом cansorb-a). За заштиту околних екосистема од последица евентуалне дислерзије горива воденом површином предвидети одговарјуће хемијско-физичке меро и биолошке мере санације (према посебним условима Покрајинског Завода за заштиту природе).
- Није дозвољено складиштење опасних материја (резервоари горива и сл.) у небрањеном делу плавног подручја водотокова. На простору еколошког коридора управљање отпадом врши се у складу са Законом о управљању отпадом и другим важећим прописима.
- У зонама водопривредних објеката применити техничка решења којима се обезбеђује континуитет травне вегетације приобалног појаса и проходност терена за слабо покретљиве ситне животиње.
- Далеководне објекте и инфраструктуру изоловати и обележити тако да се на минимум сведе могућност електрокуције (страдања услед удара струје) и колизије (механичког удара у жице) летећих организама: носаче изолатора изоловати пластичним навлакама, изолаторе поставити на носаче у положају на доле, а жице обележити на упадљив начин.

- Планско подизање зелених појасева уз постојеће и планиране државне саобраћајнице I и II реда у обухвату Просторног плана треба да се одвија у складу са предеоним карактеристикама подручја:
  - није дозвољено стварање пошумљеног коридора уз сам појас саобраћајнице који би привлачио животињске врсте и довео до повећања морталитета њихових популација,
  - на степским и слатинским стаништима заштићених и строго заштићених врста, није дозвољено подизање високог зеленила.
- Због еколошког значаја простора, план озелењавања треба да буде саставни део планске и пројектне документације. Озелењавање треба да се остварује паралелно са изградњом објеката:
  - забрањено је сађење инвазивних врста у простору еклошког коридора, а током уређења зелених површина, одстранити присутне самоникле јединке инвазивних врста,
  - обезбедити што већи проценат (најмање 50%) аутохтоних врста плавног подручја (тополе, врбе, панонски јасен, брест, храст лужњак итд) који је неопходно обогатити жбунастим врстама плавног подручја,
  - обезбедити редовно одржавање зелених површина.
- Приликом парцелисања обезбедити континуитет обале са вегетацијом у природном или блископриродном стању, у ширини од 20-50 m од линије средњег водостаја, односно у ширини од 10 m код високих обала. Овај појас приобаља, поред своје улоге кључног станишта и еколошког коридора, може да садржи пешачку стазу.
- Уређењем окућница и простора око нестамбених објеката, дефинисањем правила озелењавања и удаљености објеката од обале, као и дефинисањем типова ограда уз обалу (забрана изградње ограда непроходних за ситне животиње, уз примену еколошки прихватљивих елемената са отворима већим од 10 cm) обезбедити проходност обале канала и водотокова за ситне животиње. Приликом легализације захтевати прилагођавање постојећих ограда функцији еколошког коридора (померање ограда или намене делова ограда код међних тачака суседних парцела према речној обали).
- Урбане садржаје потребно је распоредити по принципу зонације којом се одређује минимална удаљеност објеката од еколошких коридора и намена простора унутар зоне директног утицаја на коридор:
  - на простору изван зона становања, забрањена је изградња објеката чија намена није директно везана за обалу водотока са функцијом еколошког коридора на растојању мањем од 50 m од обале стајаћих вода, односно линије средњег водостаја водотока,
  - у зонама становања, минимална удаљеност планираних објеката који захтевају поплочавање и/или осветљење је 20 m а оптимална 50 m од обале коридора, односно од обале Караша,
  - обалу чији је део планиран за спортско-рекреативне активности, могу бити смештени објекти везани за активности на води (нап. привез за чамце или монтажнодемонтажни молови) на тај начин да не прекидају континуитет коридора, а у појасу вишеспратног зеленила планирати објекте који не захтевају вештачку подлогу и осветљење (нпр. трим стаза, дечије игралиште, уређена зелена површина).

Табела 28. Мере за заштитну зону еколошких коридора и станишта заштићених и строго заштићених врста од националног значаја

До 500 метара од коридора/станишта ван грађевинског подручја (пољопривредно, шумско и водно земљиште, укључујући и грађевинско земљиште ван грађевинског подручја):	- Забрањује се изградња ветропаркова и појединачних ветрогенератора (турбина). - Ограничава се избор планских решења на она којима се обезбеђује очување карактеристика хидролошког режима од којих зависи функционалност коридора и опстанак врста и станишних типова.
До 200 метара од коридора /станишта	- забрањена је садња инвазивних врста.
До 200 метара од коридора/станишта ван грађевинског подручја (пољопривредно, шумско и водно земљиште):	Ограничава се изградња објеката: • на пољопривредне објекте неопходне за одрживо коришћење просторне целине датог станишта (објекти сточарства, рибарства) који су лоцирани и изграђени у складу са потребама заштите дивљих врста и станишта, • на објекте у воћарско-виноградарским зонама. - Ограничава се изградња саобраћајница на оне чија траса најкраћим путем прелази преко еколошких коридора или комплекса станишта од већег броја субјединица. - Забрањено је пошумљавање/ подизање ваншумског зеленила у заштитној зони слатинско-степских станишта и травних коридора.;
До 50 метара од коридора или станишта ограничава се избор планских решења на она којима се обезбеђује:	- Континуитет зеленог тампом појаса између простора људских активности и коридора/станишта у ширини од 10 метара код постојећих објеката, а 20 метара код планираних објеката и то у складу са типом вегетације коридора/станишта. - Приоритет ових простора за добијање инвестиција за потребе побољшања квалитета животне средине на подручју еколошке мреже.

До 50 метара од коридора или станишта забрањује се:	- Примена техничких решења којима се формирају сјајне површине (нпр стакло, метал) усмерене према коридору или значајном станишту. - Уситњавање парцела за потребе формирања грађевинског земљишта, изузев за инфраструктурне објекте.
До 50 метара од коридора или станишта, ван грађевинског подручја (пољопривредно, шумско и водио земљиште, укључујући и грађевинско земљиште ван грађевинског подручја) ограничава се изградња:	- Надземне инфраструктуре, на деонице оних чија траса најкраћим путем прелази преко еколошких коридора/станишта или комплекса станишта од већег броја субјединица. - Објеката на водопривредне објекте и на неопходну инфраструктуру наведених објеката.
До 50 метара од коридора или станишта на грађевинском подручју (насеље, радне зоне, викенд зоне, туристичко-рекреативне и сл.) **ограничава се изградња:**	- Вештачких површина (паркинг, спортски терени и сл.) на парцеле са уређеном зеленом површином са функцијом одржавања континуитета зеленог појаса коридора или тампон зоне станишта. - Саобраћајница са тврдим застором за моторна возила на уређење постојећих саобраћајница насеља и на прилазне путеве јавних објеката (нпр. чија је намена везана за водно тело), уз примену техничких мера којима се обезбеђује безбедан прелаз за ситне животиње и којима се смањују утицај и осветљења, буке и загађења коридора/станишта.

1.4.2.4. Опште мере заштите биодиверзитета

Мере заштите биодиверзитета насеља:

- формирати систем јавног зеленила и повезати га са просторним целинама од значаја за очување биолошке разноврсности у обухвату Просторног плана;
- повећати проценат зелених површна, броја и разноврсности постојећих категорија јавног зеленила и одржавати га у блиско природном стању;
- учешће аутохтоних дрвенастих врста треба да буде минимално 20% и оптимално 50%, а примену четинарских врста (максимум 20%) ограничити само на интезивно одржаваним зеленим површинама са наглашеном естетском наменом;
- очувати зелене површине унутар стамбених блокова, у зони породичног (индивидуалног) и вишепородичног становања и блокова са становањем као преовлађујућом наменом и повезати их у целину;
- приликом озелењавања комплекса, блокова и локација намењених за производњу, пословање и услуге, формирати више спратова зеленила са што већим процентом аутохтоних врста и користити примерке егзота за које је потврђено да се добро адаптирају датим условима средине и не спадају у категорију инвазивних, како би се обезбедила заштита околног простора од ширења последица загађивања;
- дуж фреквентних градских саобраћајница формирати и одржавати густ зелени појас од врста отпорних на аерозагађење, са израженом санитарном функцијом средњег и високог ефекта редукције буке у комбинацији са жбуњем, а паркинг просторе равномерно покрити високим лишћарима;
- избегавати примену инвазивних врста током уређења зелених површина и подизања заштитног зеленила.

Мере заштите биодиверзитета ван грађевинског подручја насеља:

- постојеће и планиране површине ваншумског зеленила повезати у целовит систем зеленила и фокусирати планирање заштитног зеленила на промену намене обрађених површина слабијег квалитета (испод 4 класе);
- учешће аутохтоних дрвенастих врста треба да буде најмање 50% ради очувања биодиверзитета аграрног и урбаног предела уз одговарајућу разноврсност врста и физигномије, тј. спратности дрвенасте вегетације заштитних појасева будући да монокултуре евроамеричких топола не испуњавају функције заштитног зеленила;
- избегавати коришћење инвазивних врста.

Забрана коришћења инвазивних врста:

У складу са Конвенцијом о биолошкој разноврсности, дужни смо да спречавамо уношење и контролишемо или искорењујемо „оне стране врсте које које угрожавају природне екосистеме, станишта или (аутохтоне) врсте".

На подручју Панонског биогеографског региона инвазивне су следеће биљне врсте: циганско перје *(Asclepias syriaca),* јасенолисни јавор (*Acer negundo),* кисело дрво (*Ailantbus glandulosa),* багремац *(Amorpha fruticosa),* западни копривић *(Celtis occidentatis),* дафина (*Eleagnus angustifolia),* пенсилвански длакави јасен *(Fraxinus pennsylvanica),* трновац *(Gledichia triachantos),* жива ограда *(Lycium halimifolium),* петолисни бршљан (*Parthenocissus inserta),* касна сремза *(Prunus serotina),* јапанска фалопа (*Reynouria syn. Fallopia japonica),* багрем *(Robinia pseudoacacia),* сибирски брест *(Ulmus pumila).*

1.4.2.5. Геолошко и палеонтолошко наслеђе

Пронађена геолошка и палеонтолошка документа (фосили, минерали, кристали и др.) која би могла представљати заштићену природну вредност, налазач је дужан да пријави надлежном Министарству у року од осам дана од дана проналаска, и предузме мере заштите од уништења, оштећивања или крађе.

1.4.3. Услови и мере заштите и уређења непокретних културних добара

Просторним Планом се утврђују услови и мере заштите непокретних културних добара и добара која уживају претходну заштиту и која се планирају за заштиту на нивоу обухвата Просторног плана:

- очувати постојеће, карактеристичне урбане матрице насеља и регулације улица, тргова и паркова;
- очувати постојеће регулационо-грађевинске линије и регулационе елементе првобитне мреже улица и блокова (раскрснице са угаоним објектима, крстови, распећа, парковске површине, спомен обележја, локације старих гробаља), није дозовољено спајање више парцела ради изградње већих структура на регулационим линијама старе урбане матрице;
- очувати висинску уједначеност уличног фронта; новопланиране објекте усагласити са карактером амбијента у погледу димензија, пропорција, типа изградње и обликовања;
- очувати дрвореде и улично зеленило као саставни део амбијента;
- очувати визуре на споменике културе, сакралне објекте и јавне споменике и спомен - обележја у слободном простору;
- забрањено је складиштење отпадних и штетних материја у непосредној близини културних добара, као и изградња индустријских и објеката инфраструктуре (бензинске пумпе, подстанице, трафо станице и сл.);
- забрањено је постављање високих антенских постројења у непосредној близини културног добра и у центру насеља;
- препоручује се ревитализација старих винских подрума, оснивање карактеристичних етно целина за ову територију и укључивање културног наслеђа у програме културног туризма регије;
- за све споменике културе и добра која уживају претходну заштиту примењују се мере заштите према важећем Закону о културним добрима, односно, за извођење радова којима се могу проузроковати промене облика и изгледа тих добара или повредити његова својства, потребно је прибавити услове за извођење тих радова, као и сагласност на пројекат за извођење истих, од надлежног завода за заштиту споменика културе;
- у зони старог градског језгра Вршца, која је у обухвату важећег Плана детаљне регулације центра Вршца примењују се мере заштите урбаних структура и мере заштите објеката према режимима заштите, утврђене Планом;
- за сва насељена места и подручја за које постоје важећи Генерални планови и Планови детаљне регулације, примењују су мере заштите које су уграђене у важаће Планове;
- на простору локалитета са археолошким садржајем у случају извођења свих земљаних радова, а за потребе изградње, обезбедити вршење сталног археолошког надзора Завода за заштиту споменика културе у Панчеву о трошку инвеститора;
- ако се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на археолошка налазишта или археолошке предмете, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања прекине радове и о томе обавести Завод за заштиту споменика културе у Панчеву као и да предузме мере да се налаз не уништи и не оштети и да се сачува на месту и у положају у коме је откривен, а све у складу са чланом 109. став 1. Закона о културним добрима;
- инвеститор је обавезан да благовремено обавести Завод за заштиту споменика културе у Панчеву о почетку земљаних радова;
- инвеститор је дужан да обезбеди средства за заштитна ископавања и истраживања, као и за чување, публиковање и излагање добара материјалне културе откривених приликом земљаних радова.

1.4.4. Услови и мере заштите живота и здравља људи

Адекватна имплементација планских решења у области заштите животне средине, пре свега, препоруке и обавеза израде студије процене утицаја пројеката на животну средину, студије утицаја на здравље људи и др. и стратешких процена планова на животну средину, као и успостављање мониторинга параметара животне средине и инспекцијски надзор имају важну улогу у очувању квалитета живота и здравља људи на подручју у обухвату Просторног плана.

За објекте са делатностима које су под санитарним надзором (објекти дефинисани чланом 8. Закона о санитарном надзору: здравствена делатност; делатност производње и промета животних намирница и предмета опште употребе; делатност јавног снабдевања становништва водом за пиће; угоститељска делатност; делатност пружања услуга одржавања хигијене, неге и улепшавања лица и тела и немедицинских естетских интервенција, којима се нарушава интегритет коже; делатност социјалне заштите; васпитно-образовна делатност; делатност културе, физичке културе, спорта и рекреације; делатност јавног саобраћаја и други објекти одређени законом), важе општи услови дефинисани Правилником о општим санитарним условима које морају да испуне објекти који подлежу санитарном надзору („Службени гласник РС", број 47/06).

Мере за заштиту животне средине обухватају интегрално управљање простором, чијом реализацијом ће се зауставити и спречити негативни утицаји антропогених активности на животну средину и здравље људи.

За постројења и активности која могу имати негативне утицаје на здравље људи, животну средину или материјална добра, врсте активности и постројења, надзор и друга питања од значаја за спречавање и контролу загађивања животне средине, уређују се услови и поступак издавања интегрисане дозволе, која је дефинисана Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине.

На основу Уредбе о утврђивању Програма динамике подношења захтева за издавање интегрисане дозволе („Службени гласник РС", број 108/08), утврђују се рокови у оквиру којих се подносе захтеви за издавање интегрисане дозволе, по врстама активности и постројења.

За све објекте који могу имати утицаја на здравље људи и животну средину, надлежни орган треба да пропише израду студије процене утицаја на животну средину у складу са Законом о заштити животне средине, Законом о процени утицаја на животну средину, Правилником о садржини студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС", број 69/05) и Уредбом о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС", број 114/08).

1.4.5. Услови и мере заштите, уређења и унапређења животне средине

Одрживо просторно планирање подразумева, између осталог и заштиту, уређење и унапређење животне средине која подразумева примену мера и активности чијом реализацијом ће се зауставити и спречити негативни утицаји на животну средину које могу имати поједини оператери и активности.

Опште мере заштите природних ресурса

Опште мере заштите природних ресурса односе се на:
- вођење регистра извора загађивања животне средине од стране надлежног органа јединице локалне самоуправе за послове заштите животне средине, као дела интегралног националног регистра извора загађивања који води Агенција за заштиту животне средине;
- успостављање континуиране контроле и систематско праћење квалитета параметара животне средине (ваздуха, воде, земљишта, буке и нејонизујућег зрачења) од стране овлашћених организација;
- идентификација и ажурирање регистра привредних субјеката-оператера у непосредном окружењу подручја у обухвату Просторног плана, који су у обавези да поднесу Захтев за издавање интегрисане дозволе у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине и пратећим подзаконским актима-уколико дође до изградње ових објеката у планском периоду;
- формирање заштитних појасева зеленила у оквиру саобраћајне и водне инфраструктуре и пољопривредног земљишта, у циљу заштите од еолске ерозије-одношења површинског слоја земљишта и усева у фази семена.

Посебне мере заштите природних ресурса

Заштита ваздуха ће се обезбедити кроз примену следећих мера:
- примењивати одредбе Закона о заштити ваздуха и пратећих подзаконских аката;
- спроводити одговарајуће мере заштите, односно инсталирати опрему и извести одговарајућа техничка и технолошка решења, којима се обезбеђује да емисија загађујућих материја у ваздуху задовољава прописане граничне вредности;

- у случају прекорачења граничних вредности нивоа загађујућих материја у ваздуху, обавезно је предузимање техничко-технолошких мера или обустављање технолошког процеса, како би се концентрације загађујућих материја свеле на ниво прописаних вредности;
- уколико дође до квара уређаја којим се обезбеђује спровођење прописаних мера заштите, или до поремећаја технолошког процеса, услед чега долази до прекорачења граничних вредности емисије, носилац пројекта је дужан да квар или поремећај отклони или прилагоди рад новонасталој ситуацији, односно обустави технолошки процес како би се емисија свела у дозвољене границе у најкраћем року;
- код стационарног извора загађивања, у току чијег обављања делатности се могу емитовати непријатни мириси, обавезна је примена мера које ће довести до редукције мириса, иако је концентрација емитованих материја у отпадном гасу испод граничне вредности емисије;
- субјект новоизграђеног или реконструисаног стационарног извора загађивања за који није прописана обавеза издавања интегрисане дозволе или израде студије о процени утицаја на животну средину дужан је да пре пуштања у рад прибави дозволу;
- за све нове привредне објекте, као потенцијалне загађиваче и постојеће загађиваче, уколико не поштују правило употребе еколошких енергената ради задовољавања нивоа квалитета ваздуха обавезна је уградња филтера у димњацима;
- вршење сталног и/или повременог мерења/узимања узорака на фиксним локацијама и повремена мерења на мерним местима која нису обухваћена мрежом мониторинга квалитета ваздуха;
- успостављање заштитних зона са заштитним зеленилом уз саобраћајнице у складу са Законом, као мера заштите од буке и аерозагађења;
- дефинисање и других мера заштите квалитета ваздуха кроз поступак процене утицаја на животну средину.

У циљу **заштите вода** (површинских и подземних) успостављају се следеће мере заштите:
- забрањено је испуштање отпадних вода у површинске и подземне воде, које прелазе граничне вредности емисије-квалитет пречишћеног ефлуента мора задовољавати прописане критеријуме за упуштање у канализациони систем насеља односно крајњи реципијент;
- забрањено је испуштање отпадних вода које су прекомерно термички загађене;
- отпадне воде индустрије потребно је предтретманом довести до нивоа квалитета који задовољава санитарно-техничке услове за испуштање у јавну канализацију, односно за пречишћавање на ППОВ;
- вршити прихват зауљених отпадних вода преко сепаратора уља и масти;
- вршити биохемијско и механичко испитивање параметара квалитета отпадних вода;
- земљиште и водене површине у подручју заштите изворишта водоснабдевања морају бити заштићени од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност извора и здравствену исправност воде, забраном активности које утичу на промену квалитета воде у водоносним слојевима или површинским токовима;
- обавезно очување квалитета површинских и подземних вода у складу са захтеваном класом;
- контрола квалитета воде за пиће (физичко-хемијски и микробиолошки стандарди) од стране стручних служби на локалном нивоу;
- санација и ревитализација објеката и опреме водоводне инфраструктуре и изградња нових објеката у складу са санитарно-техничким условима изградње и уређења;
- решавање снабдевања становништва водом у насељима упоредо са решавањем питања одвођења и третмана отпадних вода;
- сакупљање и евакуација отпадних вода преко сепарационог канализационог система (раздвајање колектора за отпадне воде од колектора кишне канализације) за постојеће и планиране туристичке локалитете;
- строго контролисана примена хемијских средстава у пољопривреди у циљу заштите површинских и подземних вода од загађивања;
- спровођење поступка процене утицаја на животну средину и израда студије у којој ће бити дефинисане и мере у вези са заштитом вода (начин одвођења отпадних вода, третман, и др.);
- побољашање систематског мерења и осматрања квалитета површинских вода, увођењем нових тзв. система засебних мерних станица (мерних места) са или без континуиране регистрације података и са резервним (допунским) местима за повремена или ад хок мерења ради потпунијег увида у квалитет вода;
- развијање културе становништва о потреби чувања водних ресурса.

Заштита земљишта најуже је повезана са заштитом ваздуха и воде, јер се многе од загађујућих материја помоћу падавина, путем нагиба и пукотина у тлу и сл. преносе из воде у земљиште. Посебни услови и мере у функцији заштите земљишта су:
- применити биоразградиве материјале у зимском периоду за одржавање паркинга, улица и манипулативних платоа;

- примењивати мере којима се спречава расипање и развејавање прашкастих материја и отпада по околини, приликом манипулисања или привременог чувања;
- у случају изливања опасних материја (гориво, машинско уље и сл.), загађени слој земљишта мора се отклонити и исти ставити у амбалажу која се може празнити само на, за ту сврху, предвиђеној локацији. На месту акцидента нанети нови, незагађени слој земљишта;
- заштита функције земљишта, заустављање деградације земљишта и рекултивација деградираних површина;
- примена концепта органске пољопривреде и замена конвенционалне методе примене хемијских средстава заштите и агротехничких мера у пољопривреди;
- рекултивација и ревитализација свих површина деградираних услед експлоатације минералних сировина;
- забрана стихијског одлагања отпада на територији обухвата Просторног плана и санација неуређених одлагалишта отпада-дивљих депонија, у циљу заштите земљишта;
- сакупљање, прерада или уништавање анималног отпада у објектима намењеним за прераду, обраду или уништавање лешева животиња и других отпадака животињског порекла, у складу са Законом о ветеринарству;
- спречавање непланског претварања пољопривредног у грађевинско земљиште, чиме је иницирана нежељена промена намене простора.

Заштиту земљишта од потенцијалне деградације обезбедити адекватним одвођењем отпадних вода, као и предузимањем превентивних мера при претакању или претовару материја које имају загађујући карактер.

Привредна друштва, друга правна лица и предузетници који у обављању делатности утичу или могу утицати на квалитет земљишта дужни су да обезбеде техничке мере за спречавање испуштања загађујућих, штетних и опасних материја у земљиште, прате утицај своје делатности на квалитет земљишта, обезбеде друге мере заштите у складу са Законом о заштити земљишта и другим законима.

Власник или корисник земљишта или постројења чија делатност, односно активност може да буде узрок загађења и деградације земљишта, дужан је да пре почетка обављања активности изврши испитивање квалитета земљишта.

Забрањено је испуштање и одлагање загађујућих, штетних и опасних материја и отпадних вода на површину земљишта и у земљиште. Особине земљишта могу да се мењају само у циљу побољшања квалитета у складу са његовом наменом.

Остале посебне мере заштите

Мере и услове заштите од буке јединица локалне самоуправе утврђује у складу са Законом о заштити од буке у животној средини. Прописане обавезе се односе на акустичко зонирање на територији локалне самоуправе на чијем се простору налази обухват Просторног плана, одређивање мера забране и ограничења у складу са Законом, доношење локалног акционог Просторног плана заштите од буке у животној средини, обезбеђење и финансирање мониторинга буке у животној средини и вршење надзора и контроле примене мера заштите од буке у животној средини.

Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини („Службени гласник РС“, број 75/10) прописани су индикатори буке у животној средини, граничне вредности, методе за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке на здравље људи.

Према потреби, надлежни орган може утврдити потребу мониторинга буке у складу са Правилником о методологији за одређивање акустичких зона, Законом и важећим подзаконским актима.

Посебни услови и мере заштите од буке за радне садржаје су:
- пројектовати и извести одговарајућу звучну заштиту, којом се обезбеђује да бука, која се емитује при прописаним условима коришћења и одржавања уређаја и опреме, не прелази прописане граничне вредности;
- након пуштања погона у рад или при пробном раду погона извршити контролно мерење нивоа буке на граници комплекса и извршити оцену ефикасности примењених мера заштите, при чему се узима као меродаван критеријум за ноћ, будући да емитована бука не зависи од доба дана, већ од режима рада погона (у случају да измерени нивои буке прелазе дозвољене вредности, побољшати звучну изолацију према осетљивим и угроженим објектима).

Концепцију **одлагања комуналног отпада** треба спроводити у складу са принципима Стратегије управљања отпадом 2010-2020. године.

Сваки генератор отпада је обавезан да изврши карактеризацију и категоризацију отпада код надлежних организација и да се у зависности од његове природе са њим поступа у складу са законским прописима.

Обавеза генератора отпада је да, у складу са Законом о управљању отпадом и осталим законским и подзаконским актима, који непосредно регулишу ову област: обезбеди потребан простор за одлагање отпада, обезбеди потребне услове и опрему за сакупљање, разврставање и привремено чување различитих отпадних материја, а да секундарне сировине, опасан и други отпад, предаје субјекту који има одговарајућу дозволу за управљање отпадом (складиштење, одлагање, третман и сл.).

Посебне мере и услови су:
- комунални отпад потребно је сакупљати и обезбедити његову редовну евакуацију на локацију санитарне депоније која је утврђена од стране комуналне службе;
- привремено складиштење евентуално присутног опасног отпада вршити у складу са Законом о управљању отпадом (отпад мора да буде прописно обележен и привремено складиштен на прописан начин до његовог коначног збрињавања);
- разношење чврстог отпада спречити његовим систематским прикупљањем и депоновањем на за то уређеној локацији;
- на свакој грађевинској парцели обезбедити посебан простор, тако да се омогући лак приступ надлежне службе, као и потребне услове и опрему за сакупљање, разврставање и привремено чување различитих отпадних материја, у складу са законом и другим прописима;
- примењивати опште и посебне санитарне мере предвиђене законом и другим прописима којима се уређују послови санитарног надзора.

У случају потребе за простором за селективно сакупљање отпада који се не може чувати у контејнерима за комунални отпад, обавеза је власника/корисника да прибави услове, односно дозволу/сагласност надлежног органа за потребе уређења или коришћења наведеног простора.

Третман животињског отпада ће се спроводити у складу са Законом о ветеринарству, који подразумева нешкодљиво уклањање лешева животиња и других отпадака животињског порекла до објеката за сабирање, прераду или уништавање отпада животињског порекла на начин који не представља ризик по животиње, људе или животну средину.

С обзиром на то, да ће се разрада појединих планских решења вршити израдом одговарајуће планске документације, за наведене планове орган надлежан за њихову припрему, може донети Одлуку о изради стратешке процене, према критеријумима, прописаним Законом о стратешкој процени, ако утврди да постоји могућност значајних утицаја на животну средину.

1.4.6. Услови и мере заштите од елементарних непогода и акцидентних ситуација

Законом о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама утврђују се конкретне мере и активности у циљу спречавања и ублажавања последица од катастрофа, кроз План смањења ризика катастрофа и План заштите и спасавања.

Мере заштите од *земљотреса* су адекватан избор локације за градњу објеката, примена одговарајућег грађевинског материјала, начин изградње, спратност објеката и др., као и строго поштовање и примена важећих грађевинско-техничких прописа за изградњу објеката на сеизмичком подручју. Мере заштите од земљотреса обезбедиће се и поштовањем регулационих и грађевинских линија, односно поштовањем прописане минималне ширине саобраћајних коридора и минималне међусобне удаљености објеката, како би се обезбедили слободни пролази у случају зарушавања.

Заштита објеката од *атмосферског пражњења* обезбеђује се извођењем громобранске инсталације у складу са одговарајућом законском регулативом.

Уредбом о утврђивању локација *метеоролошких и хидролошких* станица државних мрежа и заштитних зона у околини тих станица, као и врсте ограничења која се могу увести у заштитним зонама („Службени гласник РС", бр. 34/2013), утврђене су заштитне зоне у околини метеоролошке и хидролошке станице. Заштитна зона је простор у околини станице на који се односе ограничења у виду изградње нових и реконструкције постојећих објеката који могу нарушити природне атмосферске, односно хидролошке процесе.

У околини *метеоролошких станица* утврђују се заштитне зоне у пречнику од 300 m од метеоролошких станица у саставу државних мрежа метеоролошких опсерваторија, синоптичких станица, радиосондажних станица, *аеродромских (ваздухопловних) метеоролошких станица,* главних климатолошких станица и климатолошких станица за посебне намене, главних агрометеоролошких станица и станица за Сунчево зрачење.

Ограничења у заштитним зонама у околини метеоролошких станица односе се на:
1) висину објекта који се подиже у окружењу *приземне синоптичке станице* који не може бити већи од једног десетог дела његовог растојања од метеоролошког круга (објекат висине 6 m може да буде подигнут на удаљености од 60 m од метеоролошког круга);
2) вештачке изворе топлоте или равне рефлектујуће површине који могу бити извор топлоте (бетонске или асфалтне површине, паркинзи за моторна возила) могу се подићи на удаљености од метеоролошког круга од 100 m или више;
3) висину објекта који се подиже у околини *висинске синоптичке (радиосондажне) станице* која не може да буде већа од једног седмог дела његовог растојања од локације висинске синоптичке (радиосондажне) станице (објекат висине 10 m може да буде подигнут на удаљености од 70 m од локације висинске синоптичке станице);
4) висину објекта који се подиже у окружењу *станице за зрачење* која не може да да буде толика да својом сенком прекрива метеоролошки круг, када је положај Сунца под углом од 5 степени или више у односу на површину тла, што је једнако једном десетом делу његовог растојања од метеоролошког круга.

Ограничења у заштитним зонама из претходног навођења под 1) и 2) односе се на планирање изградње нових и/или реконструкције постојећих објеката, односно планирање извођења других радова који могу битно нарушити природне атмосферске процесе и појаве, у мери у којој измерени и осмотрени метеоролошки подаци одступају од међународних стандарда у погледу тачности и међународне упоредивости.

При издавању сагласности из претходног навођења под 1) и 2) прибавља се мишљење од надлежног органа, чија се станица налази у саставу државних мрежа метеоролошких и хидролошких станица.

Заштитна зона у околини *хидролошке станице* површинских вода обухвата корито реке узводно и низводно од хидролошке станице у дужини која одговара десетострукој ширини реке при великим водама у профилу хидролошке станице.

Ограничења у заштитним зонама у околини хидролошких станица односе се на предузимање мера ради спречавања наступања штетних последица на рад хидролошких станица и то при:
- планирању изградње нових и реконструкције постојећих објеката;
- извођењу радова који могу нарушити природне хидролошке процесе и појаве;
- извођењу радова који могу да утичу на измену режима течења воде, транспорт наноса и леда или могу да угрозе опрему и инсталације на хидролошкој станици;
- извођењу радова којима се могу оштетити опрема хидролошке станице и нарушити природни атмосферски, односно хидролошки процеси и тиме битно утицати на квалитет, поузданост и међународну упоредивост хидролошких података.

Заштита од *града* се обезбеђује лансирним (противградним) станицама, са којих се током сезоне одбране од града испаљују противградне ракете. Заштитна зона око лансирних станица, у којој је ограничена изградња нових и реконструкција постојећих објеката и извођење радова који могу нарушити испаљивање противградних ракета на градоносне облаке, према условима РХМЗ је 500 m. Изградња/реконструкција објеката односно извођење радова на одстојању мањем од 500 m од лансирне станице, могућа је само по обезбеђењу посебне сагласности и мишљења РХМЗ.

Основне мере заштите од *ветра* су дендролошке мере. Смањење ризика и штете од олујних ветрова остварује се подизањем ветрозаштитног зеленила одговарајуће ширине уз саобраћајнице, канале и као заштита пољопривредног земљишта.

Потпуна заштита од *ерозије и бујица* се у пракси не може остварити, па се не могу у потпуности елиминисати, већ само смањити штете од ерозије и бујица. Санација ерозије и уређење бујичних токова подразумева изградњу заштитних објеката, укључујући и биолошке радове (подизање и одржавање заштитне вегетације). Под биолошким и биотехничким радовима се подразумевају сви радови који директно, биолошким средствима (пошумљавање и затрављивање) и у комбинацији са мањим техничким радовима, доводе до санације ерозионих процеса.

Мере заштите од *пожара* обухватају урбанистичке и грађевинско-техничке мере заштите, у складу са важећим прописима. Урбанистичке мере заштите се односе на планирање простора у насељу кроз урбанистичке показатеље (намена површина, индекс заузетости парцеле) и правила изградње (регулациона линија, грађевинска линија, висина објекта, удаљеност објекта од суседних, ширина саобраћајница, паркиралишта и др.). Грађевинско-техничке мере заштите се односе на стриктну примену прописа о изградњи објеката, електроенергетских и гасних постројења, саобраћајне инфраструктуре, мреже противпожарних хидраната и др.

Заштита пољопривредног земљишта од пожара врши се применом мера заштите које прописују општине, у складу са Законом о пољопривредном земљишту. Како би се умањио ризик од појаве пожара предвиђено је да се шумске састојине уреде тако да се створе услови за ефикасну просторну заштиту, а посебним мерама да се заштити и пољопривредно земљиште.

Услови и мере заштите од акцидентних ситуација

Као полазни основ за идентификацију повредивих објеката разматра се удаљеност од минимум 1000 m од границе севесо постројења, односно комплекса, док се коначна процена ширине повредиве зоне – зоне опасности, одређује на основу резултата моделирања ефеката удеса.

Ради заштите подручја у обухвату Просторног плана, као и шире околине, кроз детаљније планирање планским документима нижег реда, потребно је пажљиво планирати лоцирање и изградњу како нових севесо постројења/комплекса или модификацију постојећег и његових максималних могућих капацитета севесо опасних материја, тако и нових грађевинских објеката, укључујући саобраћајне правце, места за јавну намену и насеља у близини комплекса, где локација комплекса или грађевински објекти могу бити извор или повећати ризик или последице великог удеса.

1.4.7. Уређење простора од интереса за одбрану земље

Коришћење и уређење простора од интереса за одбрану земље урађено је у складу са условима добијеним од Министарства одбране Републике Србије, који су уграђени у овај Просторни план. У обухвату Просторног плана постоје војни комплекси који су део Мастер плана. Мастер план обухвата списак непокретности које нису неопходне за функционисање Војске Србије, а који се стављају у функцију прибављања неопходних средстава за спровођење реформе система одбране и побољшање материјалног положаја Војске Србије. За војне комплексе: „Месић поток", „Поток Месић-Белоцркванског пут", „НХ Жарко Зрењанин", „Угао ул. Жарка Зрењанина", „Трг Лењина 3" и „Каменолом", који су део Мастер плана, намена је дефинисана кроз овај Просторни план. Спровођење намене дефинисане Просторним планом и изградња објеката могу се реализовати тек након регулисања својинских односа, у складу са законом који регулише ову област, а у поступку пред Републичком дирекцијом за имовину Републике Србије. За комплексе који се налазе у Мастер плану је дефинисано да приоритет у поступку преноса права јавне својине над непокретностима има јединица локалне самоуправе на чијој се територији налазе и други корисници средстава у својини Републике Србије.

Према условима добијеним од Центра за разминирање, у обухвату Просторног плана нису евидентирани случајеви системског загађења минама, касетном муницијом или другим неексплодираним убојитим средствима.

У складу са прописима који се односе на безбедност и здравље на раду, на простору обухваћеном Просторним планом обавезна је претходна процена ризика на могуће постојање неексплодираних, убојитих средстава, имајући у виду чињеницу да су се на подручју Републике Србије (самим тим и на подручју обухвата Просторног плана) одвијали оружани сукоби током Другог светског рата. Пре почетка извођења земљаних радова, у складу са резултатима процене ризика, проверава се постојање неексплодираних пројектила и других опасних предмета и материја.

2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА У ОКВИРУ ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

2.1. ОПШТА ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА У ПОДРУЧЈУ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Општа правила грађења, која важе за подручје посебне намене овог Просторног плана, су следећа:

- при пројектовању конструкције објекта високоградње придржавати се норматива дефинисаних Правилником о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у

сеизмичким подручјима за изградњу објеката на сеизмичком подручју VII-VIII и VIII степен интензитета према ЕМС-98. Ови сеизмички услови не могу представљати део техничке документације - нису основ за прорачун у фази израде пројекта за грађевинску дозволу и пројекта за извођење за објекте ван категорије и објекте I категорије, а према Правилнику;

- спроводити мере и услове заштите природних и других вредности, као и животне средине у складу са Законом о заштити животне средине и у складу са Правилником о садржини политике превенције удеса и садржини и методологији израде Извештаја о безбедности и Плана заштите од удеса;
- уколико се пре или у току извођења грађевинских и других радова на простору обухваћеном овим Планом наиђе на археолошко налазиште или археолошке предмете, извођач радова је дужан да одмах прекине радове и о томе обавести надлежни завод за заштиту споменика културе и да предузме мере да се налази не униште или оштете и да се сачувају на месту и у положају у коме су откривени;
- за све радове на објектима и локалитетима који подлежу мерама заштите на основу Закона о културним добрима прибавити услове и сагласност надлежног завода за заштиту споменика културе;
- уколико се у току радова наиђе на геолошка и палеонтолошка документа (фосили, минерали, кристали и др.) која би могла представљати заштићену природну вредност, налазач је дужан да то пријави надлежном Министарству у року од осам дана од дана проналаска и да предузме мере њихове заштите од уништења, оштећивања или крађе;
- при пројектовању и грађењу обавезно се придржавати одредби Закона о заштити од пожара и Закона о запаљивим и горивим течностима и запаљивим гасовима;
- јавне површине и објекти јавне намене и за јавно коришћење морају се пројектовати и градити у складу са Правилником о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама;
- за објекте са делатностима које су под санитарним надзором (објекти дефинисани чл. 8. Закона о санитарном надзору: здравствена делатност, производња и промет животних намирница и предмета опште употребе, јавно снабдевање становништва водом за пиће, угоститељска делатност, пружање услуга одржавања хигијене, неге и улепшавања лица и тела и немедицинских естетских интервенција, којима се нарушава интегритет коже, социјална заштита, васпитно-образовна делатност, као и делатности културе, физичке културе, спорта и рекреације и јавног саобраћаја), важе општи услови дефинисани Правилником о општим санитарним условима које морају да испуне објекти који подлежу санитарном надзору;
- при грађењу стамбених објеката придржавати се Правилника о минималним техничким условима за изградњу станова, Правилника о условима и нормативима за пројектовање стамбених зграда и станова. За остале објекте придржавати се одредби техничких прописа и услова који конкретну област регулишу;
- гараже градити у складу са Правилником о техничким захтевима за заштиту гаража за путничке аутомобиле од пожара и експлозија;
- грађевинска парцела по правилу има облик правоугаоника или трапеза;
- ако је постојећа парцела мања од минимално дозвољене, може се задржати постојећа парцелација, уз услов да су задовољени остали услови за изградњу дати овим Просторним планом, за конкретну намену;
- реконструкција и доградња постојећих објеката је дозвољена уз примену правила грађења и мере заштите дефинисаних овим Просторним планом;
- изузетно, реконструкција и доградња може се дозволити и ако нису испуњени услови прописани овим Просторним планом, ако се тиме обезбеђују основни минимални санитарно-хигијенски услови за живот (нпр. купатило и санитарни чвор, максимално до 8 m^2);
- адаптација постојећег објекта се може дозволити у оквиру намена и других услова датих овим Просторним планом;
- постојећи, легално изграђени објекти, који су у супротности са наменом површина утврђеном овим Планом, могу се, до привођења простора планираној намени, санирати, адаптирати и реконструисати у склопу постојећег габарита и волумена објекта, у обиму неопходном за побољшање услова за живот и рад;
- за изградњу и уређење површина и објеката јавне намене, поред наведених општих правила грађења, примењују се правила дефинисана у поглављу IV, у тачки „1.2. Урбанистички и други услови за уређење и изградњу површина и објеката јавне намене и мреже саобраћајне и друге инфраструктуре подручја посебне намене", као и правила грађења дата овим Просторним планом за зону у којој се конкретан садржај налази;
- за све објекте који се налазе у заштићеном природном добру и у заштићеној околини непокретног културног добра, инвеститор је обавезан да изради Студију процене утицаја на животну средину у складу са чланом 3. Закона о процени утицаја на животну средину. За остале објекте, инвеститори су дужни да се у складу са наведеним Законом и одредбама Уредбе о утврђивању

Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину, пре подношења захтева за издавање одобрења за изградњу објеката са Листе II, обрате надлежном органу за послове заштите животне средине. Надлежни орган ће одлучити о потреби израде студије о Процени утицаја на животну средину, односно донети Решење о потреби израде или ослобађању од израде студије;
- на свакој грађевинској парцели обезбедити простор за постављање контејнера (канти) за комунални отпад, као и простор за отпад настао у току технолошког процеса, у складу са важећим прописима за прикупљање истог. Бетонирани простор за контејнере на парцели лоцирати тако да се омогући лак приступ комуналне службе, а у складу са условима заштите животне средине;
- за све што није дефинисано овим Просторним планом, примењују се правила дефинисана Правилником о општим правилима за парцелацију, регулацију и изградњу.

2.2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ПОЉОПРИВРЕДНОМ ЗЕМЉИШТУ

2.2.1. Правила грађења у виноградарско-воћарској зони

У виноградарско-воћарској зони дозвољена је изградња виноградарско-воћарске кућице, оставе за смештај воћа, подрума пића, бунара, **водонепропусног објекта за сакупљање и третман отпадних вода**, на основу овог Просторног плана, уз обезбеђивање следећих услова:
- минимална величина парцеле на којој се гради виноградарско-воћарска кућица износи 1000,0 m^2;
- индекс заузетости парцеле је максимално 5% (у наведени индекс заузетости се рачунају и саобраћајне површине). Минимално 95% површине парцеле мора се користити као виноград или воћњак. Максимална површина за изградњу виноградарско-воћарске кућице је 30 m^2. Максимална површина за изградњу оставе за смештај воћа и подрума пића је 100,0 m^2;
- изградња виноградарско-воћарске кућице, оставе за смештај воћа и подрума пића дозвољена је на минимално 20,0 m од регулационе линије. Изградња бунара дозвољена је на минимално 5,0 m од регулационе линије;
- минимална удаљеност виноградарско-воћарске кућице, оставе за смештај воћа и подрума пића од границе суседне парцеле је 2,0 m. Изградња **водонепропусног објекта за сакупљање и третман отпадних вода** дозвољена је на минимално 3,0 m од границе парцеле и од свих других објеката;
- максимална спратност виноградарско-воћарске кућице је подрум + приземље (По+П). Изградња подрума се дозвољава само ако је терен у паду од приступне саобраћајнице и уколико то хидротехнички услови допуштају. Висина подрума изнад терена (део ближи приступној саобраћајници) не може бити већа од 1,0 m. Дозвољава се изградња надстрешница, тремова, пергола и то само од природних материјала до максимално 30 m^2 (не рачунају се у основни габарит објекта). Дозвољена је изградња оставе за смештај воћа и подрума пића само као укопаног објекта, спратности подрум (По) на мин. 10,0 m од воћарско-виноградарске кућице и суседовог објекта;
- објекти се могу облагати само природним материјалима;
- обавезна је изградња косог крова. Нагиб кровних равни мора да прати пад терена. Дозвољена је изградња кровних прозора у кровним равнима;
- дозвољено је постављање цистерне за воду, противградне мреже, система за противмразну заштиту и система за наводњавање. Минимална удаљеност положаја цистерне за воду је на истој удаљености као и грађевинска линија за виноградарско-воћарску кућицу;
- дозвољена је изградња трансформаторске станице за сопствене потребе на регулационој линији;
- колски приступ парцели на којој се гради виноградарско-воћарска кућица мора се обезбедити са јавног пута (категорисаног или некатегорисаног) у ширини од минимално 2,5 m. Паркирање возила решити на властитој парцели. Колски приступ парцели није дозвољено бетонирати, асфалтирати и сл. Дозвољено је делимично поплочавање (трака за кретање возила) са опеком, каменим коцкама и сл.;
- уз виноградарско-воћарску кућицу дозвољено је уредити простор за пријем посетилаца, дегустацију вина и полудневно задржавање. У том случају, уз виноградарско-воћарску кућицу мора се обезбедити и адекватан паркинг простор, димензионисан према очекиваном броју посетилаца;
- парцеле се могу ограђивати само живом оградом, висине максимално до 1,0 m. Ограде и стубови ограде се постављају на постојећој регулационој линији где није планирана израда плана детаљне регулације. У деловима где је планирана израда плана детаљне регулације за потребе проширења саобраћајног коридора, до израде ових планова није дозвољено ограђивање према постојећој регулационој линији. Ограде и стубови ограде се постављају на удаљености од минимум 0,5 m од бочне и задње међне линије са суседом.

2.2.2. Правила грађења за туристичке садржаје у оквиру виноградарско-воћарске зоне

За туристичке и друге комплексе (верске објекте, пољопривредна газдинства, винарије, идр.) који се могу формирати на пољопривредном земљишту у виноградарско-воћарској зони, а што ће се одредити плановима који су у надлежности локалне самоуправе, обавезна је израда урбанистичког пројекта за потребе урбанистичко-архитектонске разраде локације, према правилима грађења за изградњу и уређење дефинисаним овим Просторним планом и у складу са условима накнадно прибављеним од надлежних организација и јавних предузећа у чијој је надлежности њихово издавање.

Сваки туристички комплекс се мора инфраструктурно опремити са:
- саобраћајном инфраструктуром:
  - обезбедити колски, бициклистички и пешачки приступ;
  - обезбедити довољан број паркинг површина за очекиван број посетилаца и запослено особље (за возила и бицикле);
  - обезбедити потребне сервисне саобраћајнице, прилазе возилима специјалне намене;
  - при изградњи саобраћајних површина користити материјале који су најпримеренији очувању природе и природног амбијента;
- водопривредном инфраструктуром (снабдевање водом, одвођење површинских атмосферских и отпадних вода, одвођење фекалних вода изводити у складу са условима заштите животне средине);
- енергетском инфраструктуром;
- електронском комуникационом инфраструктуром.

Сва комунална инфраструктура мора се изводити подземно како би се што више очувала природна средина.

Објекти могу бити слободностојећи, објекти у прекинутом и непрекинутом низу. Пословне делатности се могу дозволити уз услов да не нарушавају животну средину. Трговина на велико, производне и складишне делатности нису дозвољене.

Величина парцеле мора бити довољна да прими све планиране садржаје основне намене, као и пратеће садржаје, у склопу једне функционалне целине, уз обезбеђење дозвољеног индекса заузетости или индекса изграђености. Површина грађевинске парцеле износи минимално 1500,0 m^2, са ширином уличног фронта од минимално 20,0 m. Максимална величина парцеле у овој зони није лимитирана.

Објекти се граде до грађевинске линије или унутар површине ограничене грађевинским линијама. Предња грађевинска линија је увучена у односу на регулациону линију пута / потока за мин. 5,0 m, с тим да изузетно грађевинска линија се може поклопити са регулационом линијом. Грађевинску линију у односу на остале границе парцеле са суседима увући за мин. 3,0 m, односно 5,0 m ако је неопходно обезбедити услове противпожарне заштите.

Индекс заузетости парцеле је максимално 20% (у наведени индекс заузетости се не рачунају саобраћајне површине, отворени спортски терени). У склопу парцеле обезбедити мин. 60% зелених површина (у зелене површине се рачунају и отворени травнати спортски терени).

Испоштовати максималну дозвољену спратност објеката која за одређену намену објеката износи:
- угоститељски, услужни и пословни објекти су спратности макс. П+Пк (приземље + поткровље);
- сви остали објекти су спратности макс. П (приземље);
- помоћни објекти су макс. спратности П (приземље).

За све врсте објеката дозвољена је изградња подрумске или сутеренске етаже, ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе.

Кота приземља објекта одређује се у односу на коту нивелете јавног или приступног пута, односно према нултој коти објекта (кота заштитног тротоара) и то:
- кота приземља нових објеката на равном терену не може бити нижа од коте нивелете јавног или приступног пута;
- кота приземља може бити највише 1,2 m виша од коте нивелете јавног или приступног пута;
- светла висина надзитка поткровне етаже износи макс. 1,6 m (висина од коте готовог пода поткровне етаже до тачке прелома кровне косине).

Међусобни размак слободностојећих објеката је минимално половина висине вишег објекта с тим да међусобни размак не може бити мањи од 4,0 m. Изградња објеката у низу (међусобна удаљеност објеката је 0,0 m, тј. за ширину дилетације) може се дозволити ако су задовољени санитарни, противпожарни и други технички услови.

Водонепропусни објекат за сакупљање и третман отпадних вода лоцирати на парцели на којој се гради објекат, на мин. 3,0 m од границе парцеле и других објеката. Трафостанице за сопствене потребе градити на минимално 3,0 m од других објеката. Трафостаница се може градити / инсталирати и у оквиру других објеката, уз задовољење услова противпожарне заштите.

Комплекси се могу ограђивати живом - зеленом или транспарентном оградом, максималне висине до 1,5 m. Ограда, стубови ограде и капије морају бити на грађевинској парцели која се ограђује. Врата и капије на уличној огради не могу се отварати ван регулационе линије.

Дозвољено је преграђивање функционалних целина у оквиру грађевинске парцеле или комплекса, уз услов да висина те ограде не може бити већа од висине спољне ограде и да су обезбеђени проточност саобраћаја и услови противпожарне заштите. Такође, дозвољено је и засебно ограђивање спортских терена заштитном транспарентном оградом, уколико то захтева врста спортских активности, које се на њима одвијају, у складу са нормативима за конкретни спорт.

За сваку грађевинску парцелу обезбедити колски и пешачки прилаз. Колски прилаз парцели је минималне ширине 3,5 m са минималним унутрашњим радијусом кривине од 7,0 m. Пешачки прилаз парцели је минималне ширине 1,5 m.

Интерне саобраћајнице, саобраћајно-манипулативне и пешачке површине унутар комплекса извести у зависности од функције, врсте очекиваних возила и расположивог простора и са свим потребним елементима за комфорно кретање. У складу са потребама у комплексу предвидети сервисне саобраћајнице, као и прилазе возилима специјалне намене. Ширина колске саобраћајнице је мин. 3,5 m, са унутрашњим радијусом кривине мин. 5,0 m, односно мин. 7,0 m, тамо где се обезбеђује проточност саобраћаја ради противпожарне заштите. Коловозну конструкцију интерних саобраћајница и платоа димензионисати у зависности од врсте возила која се очекују. За паркирање возила за сопствене потребе (за запослене, госте и посетиоце) мора се, у складу са потребама, обезбедити одговарајући паркинг простор за путничка и евентуално друга очекивана возила у оквиру комплекса.

Оквирно се рачуна једно паркинг место на 70 m^2 пословног простора, за угоститељски објекат једно паркинг место на користан простор за 8 столица, односно једно паркинг место на користан простор за 10 кревета, али се за конкретне случајеве паркинзи димензионишу у зависности од изабраног система паркирања, врсте и величине очекиваних возила, претпостављеног броја корисника и расположивог простора, као и у складу са важећим прописима, који уређују конкретни туристички садржај.

Неопходно је предвидети и паркинг места за паркирање возила којима управљају особе са инвалидитетом, а према важећем Правилнику о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама („Службени гласник РС" број 22/15, члан 36).

Паркинге за бицикле изводити по потреби, са обезбеђивањем засебне површине. Ширина пешачке стазе у оквиру комплекса је мин. 1,5 m. При изградњи површина намењених јавном коришћењу морају се обезбедити обавезни елементи приступачности за све потенцилане кориснике.

Површинске воде са једне грађевинске парцеле не могу се усмеравати према другој грађевинској парцели. Нивелацијом саобраћајних површина одвођење површинских вода решити у оквиру парцеле на којој се гради. Условно чисте површинске воде са парцеле одводити слободним падом риголама према зеленим површинама на парцели.

Објекти могу бити грађени од сваког чврстог материјала, који је у употреби, на традиционалан начин (зидани објекти) или савременији начин (од префабрикованих елемената). При обликовању објеката тежити успостављању хармоничног односа са окружењем.

У погледу архитектонског обликовања, при избору боја и материјала за фасаде, усагласити све објекте у комплексу међусобно, тако да са одговарајућим партерним решењем (поплочавање, озелењавање и урбани мобилијар) чине привлачну, атрактивну и хармоничну целину.

Испред главне фасаде објеката (према јавној површини) могуће је постављати јарболе и рекламне тотеме у оквиру зелене или поплочане површине, тако да не ометају саобраћај, висине макс. 10,0 m.

Снабдевање водом обезбедити бушењем бунара на парцелама или на други начин, у складу са прописима. Уколико постоје могућности, снабдевање водом обезбедити прикључењем на најближи насељски систем или регионални систем водоснабдевања.

Одвођење отпадних вода решити путем бетонских водонепропусних **објеката за сакупљање и третман отпадних вода** које ће се периодично празнити аутоцистерном, односно прикључењем на систем канализације, уколико постоје услови и могућности. Грађење електроенергетске мреже вршити према условима грађења дефинисаним у поглављу IV, подтачка „1.2.3. Енергетска инфраструктура", поднаслов „Електроенергетска инфраструктура". Снабдевање природним гасом, уколико постоје могућности, обезбедити прикључењем на најближу дистрибутивну гасну мрежу, према условима и сагласностима од надлежног дистрибутера за гас.

2.3. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ШУМСКОМ ЗЕМЉИШТУ

На шумском земљишту забрањена је било каква градња објеката високоградње. На постојећим објектима високоградње дозвољавају се интервенције у смислу реконструкције унутар постојећих хоризонталних и вертикалних габарита објекта, адаптације и санације, без промене постојеће намене. Дозвољена је изградња само инфраструктурних објеката у складу са условима из овог Просторног плана.

Услови изградње на шумском земљишту дефинисани су Законом о шумама и важећом основом газдовања шумама за одређену газдинску јединицу. У шуми и на шумском земљишту, могу да се граде објекти у складу с плановима газдовања шумама и посебним прописом којим се уређује област дивљачи и ловства. Дозвољена је изградња шумских путева дефинисаних основом газдовања шумом.

Реконструкција постојећих инфраструктурних мрежа и објеката дозвољена је на основу услова из овог Просторног плана, а уређење простора за потребе спортско-рекреативног комплекса на основу урбанистичког пројекта.

Правила за изградњу објеката високоградње

У просторним подцелинама заштићених природних добара у посебној намени Просторним планом се задржавају постојећи легално изграђени објекти (породични стамбени објекти, куће за одмор, објекти изграђени за потребе Управљача и других корисника простора, помоћни објекти и инфраструктурне мреже и објекти изграђени у функцији напред наведених објеката). Наведени објекти се могу одржавати, реконструисати и доградити само за потребе обезбеђења основних минималних санитарно-хигијенских услова за живот или пренаменити за пословање које је у функцији презентације природних и културних вредности подручја, односно дозвољено је изводити наведене радове на објекту за потребе Управљача, уз обавезно уклањање отпадних вода помоћу одговарајућег уређаја за пречишћавање санитарних вода. При реконструкцији објеката високоградње дозвољена је доградња бруто површине максимално до 8 m^2 ради уређења санитарног чвора. Висина објекта се не сме повећавати.

На шумском земљишту унутар граница заштићених подручја забрањена је изградња објеката ван локација које су дефинисане Просторним планом.

Правила за изградњу саобраћајне и друге инфраструктуре

Изградња саобраћајне, водопривредне, енергетске и ЕК инфраструктурне мреже на шумском земљишту је дозвољена само у коридору постојећих путева према Правилима уређења која су дефинисана у тачки 1.2. „Урбанистички и други услови за уређење и изградњу површина и објеката посебне и друге јавне намене и мреже саобраћајне и друге инфраструктуре".

Правила грађења за излетничке и планинарске стазе, надстрешнице и пунктове екстремних/авантуристичких спортова

Лоцирање излетничких и планинарских стаза је дозвољено у зони са режимом заштите II и III степена на шумском земљишту без просека кроз шуму, на трасама шумских путева и стаза, уз отварање нових траса само на неопходним краћим деоницама. Излетничке и планинарске стазе уредити са минималним профилом до 2,0 m и максималним нагибом до 30%, на двосмерним и кружним трасама.

Стазе уредити за потребе кретање пешака, јахача и планинских бициклиста, са маркацијом и пратећим објектима видиковаца и отворених одморишта, наткривених склоништа за људе и коње и мањих логоришта за планинарске шаторе, на атрактивним локацијама у близини природних и културних вредности на подручју Националног парка.

Склоништа и надстрешнице на излетничким и планинарским стазама градити као приземне рустичне објекте у духу локалне традиционалне архитектуре, од природних материјала и максимално уклопљене у природни предео.

Пунктови екстремних/авантуристичких спортова (алпинизам, слободно пењање, параглајдинг и др.) уређују се на одговарајућим природним локацијама, уз приступе са путева, излетничких и планинарских стаза.

Правила грађења за објекте управљача (објекти намењени газдовању шумама, шумарске куће, ловачке колибе и објекти ловне привреде) и за изградњу ловно - туристичких објеката (ловачка кућа и ловачка вила)

Објекти се могу градити само у зони са режимом заштите III степена или у подцелини непосредне зоне утицаја на посебну намену, али ван зоне проширења заштићеног подручја према „Студији заштите ПИО Вршачке планине - предлог за стављање под заштиту као заштићено подручје II категорије" (Покрајински завод за заштиту природе, 2018. године).

Објекте је дозвољено градити само као приземне, рустичне објекте, у духу локалне традиционалне архитектуре, од природних материјала, уз максимално уклапање у природни предео. Максимална површина за изградњу је 100 m^2. Објекти морају да имају минимално простор за смештај запослених (односно гостију) и тоалет. Приступ објекту може бити са јавних и са шумских путева. Снабдевање водом могуће је из бунара, бушених у близини објекта, или прикључењем на локални водовод ако за то постоје техничке могућности, а према условима надлежног дистрибутера.

Одвођење отпадних вода решити на начин да се не угрози животна средина, затвореним канализационим системом, упуштањем у водонепропусни објекат. Објекти се енергијом могу снабдевати коришћењем обновљивих извора енергије, а ако се прикључују на линијску енергетску мрежу, дозвољено је извести само подземни прикључак према условима дистрибутера.

Ловачка колиба мора да испуњава услове прописаним Правилником о минималним техничким условима за изградњу, уређење и опремање ловнотуристичких објеката и стандардима, условима и начину пружања и коришћења услуга ловног туризма („Службени гласник РС", број 59/11).

Спортско-рекреативни комплекси на шумском земљишту

На шумском земљишту дозвољава се изградња „спортско-рекреативних комплекса", само за потребе обављања спортско-рекреативних и едукативних активности и презентације и заштите станишта. У складу са тим, дозвољено је увођење следећих садржаја:

- површине за комуникацију (пешачке стазе и шумски путеви);
  - пешачке и трим стазе треба да су од природних (порозних) материјала максималне ширине 1,5 m;
  - потребно је стазе планирати кружно или у виду петљи, при чему истовремено треба да повезују различите просторе и садржаје унутар шумског комплекса;
  - дозвољено је формирање стазе за рекреативни бициклизам, максималне ширине 1,5 m;

- вртно-архитектонски елементи (настрешице, кућице, свлачионице, видиковци, павиљони и учионице отвореног типа, заштитне колибе и сл. од природних материјала);
  - настрешице, кућице и павиљони треба да су максималне површине 10 m^2;
  - учионице отвореног типа треба да су максималног капацитета 20-25 посетилаца, изграђене од дрвета; учионице могу бити у форми амфитеатра;
  - заштитне колибе подижу се као заштита од кише и олује, капацитета 15-20 посетилаца; постављају се на местима највеће концентрације посетилаца;

- објекти (јавни тоалет, тушеви, објекат службе одржавања, туристички пункт);
  - дозвољено је постављање мањег дрвеног објекта као информативно – туристичког пункта (максималне површине 4 m^2);
  - јавни тоалет и тушеви треба да су концентрисани на једном месту, непосредно уз плажу;

- терени за рекреацију (дечја игралишта од природног материјала, отворени терени за активну и пасивну рекреацију на трави, песку и сл.);
  - отворене терене за игру фудбала, одбојке, бадминтона,... треба формирати уз обезбеђивање минималне опреме (покретни голови, мреже и сл.);

- мобилијар и опрема (клупе, столови, корпе за отпатке, опрема за дечја игралишта, елементи визуелне комуникације - огласне табле и сл.);
  - клупе и столови треба да су од природних материјала, постављени на одређеним местима дуж стаза; могу се правити и групације места за седење која би била одговарајућа за групе посетилаца;
  - расвета и корпе за отпатке, такође, треба да прате стазе и места за седење;

На шумском земљишту није дозвољена изградња спортских терена од непорозног застора, спортских хала, балона и других објеката које подразумева Закон о спорту („Службени гласник Републике Србије“, број 10/16).

У циљу одрживог коришћења у оквиру спортско рекреативних комплекса могуће је комплетирање неопходне техничке инфраструктуре и то:
- контрола и одржавање вегетације око постојећих стаза са циљем функционалног одржавања мреже комуникација;
- унапређење стања мреже комуникација постављањем еколошких материјала;
- уградња мањих соларних колектора, односно постављање одређених соларних фотонапонских система и генератора да би се обезбедила довољна количина енергије у току године, а у складу са предвиђеним стандардима за ту врсту намене;
- полагање спољне канализационе мреже са прикључком на био-јаму која има функцију и уређаје за биолошко аеробно пречишћавање отпадних вода одговарајуће запремине;
- израда бушних бунара дубине 50 m, постављање водоводне инсталације у бунар и израда спољне водоводне мреже од објекта управљача до бунара за довод техничке воде;
- изградња, уређење, одржавање чесме питке воде, у складу с процењеним потребама и могућностима;

<u>Изградња спортско-рекреативних комплекса се дозвољава искључиво у складу са условима заштите природних добара датих овим Просторним планом и уз сагласност надлежног завода за заштиту природе.</u>

2.4. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ВОДНОМ ЗЕМЉИШТУ

Водно земљиште је намењено за одржавање и унапређење водног режима, у складу са Законом о водама, а посебно за:
- изградњу, реконструкцију и санацију водних објеката,
- одржавање корита водотока и водних објеката,
- спровођење мера које се односе на уређење водотока и заштиту од штетног дејства вода, уређење и коришћење вода и заштиту вода.

Осим за наведене намене, водно земљиште може се користи и за: -спорт, рекреацију и туризам, - обављање пољопривредне делатности и друго предвиђено чл. 10. Закона о водама, при чему се у свему морају поштовати забране и ограничења из чл. 133. истог закона. На водном земљишту које је у оквиру природних добара, потребно Је активности ускладити са мерама заштите природе, на начин да се активности водопривреде не ограничавају.

На водном земљишту није дозвољена било каква градња сталних објеката, али се може без ограничења користити за пољопривредну производњу, плантажне засаде (шуме, воћњаци, виногради), спортске и рекреационе површине, али без објеката који би могли да ометају развој система за заштиту од вода и спровођење мера одбране (прилаз грађевинске механизације, проширење постојећих насипа при њиховом надвишењу, реализацију дренажних система). На водном земљишту које је у оквиру природних добара, потребно је активности ускладити са мерама заштите природе;

Границе и намена водног земљишта не могу се мењати без посебне сагласности ЈВП „Воде Војводине“. Планском и техничком документацијом предвидети одговарајућа решења којима ће бити спречено загађење подземних и површинских вода, као и промена постојећег режима воде.

Изградња нових водопривредних објеката и реконструкција постојећих водопривредних објеката, као и објеката у служби истих на постојећим каналима (црпне станице, уставе, трафостанице и др.), вршиће се на основу Просторног плана, услова надлежног органа водопривреде, услова надлежне институције за заштиту природе, уколико су водопривредни објекти у оквиру просторних целина које су значајне за очување биолошке разноврсности (заштићена подручја, станишта заштићених врста, еколошки коридори) и других услова.

Уколико је потребно дефинисати регулацију, обавезна је израда Плана детаљне регулације. Изградња нових канала вршиће се на основу Плана детаљне регулације.

Изградња осталих објеката инфраструктуре ће са вршити на основу просторних планова јединица локалне самоуправе уз примену услова за уређење и мера заштите природе који су дати овим Просторним планом.

2.5. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА НА ГРАЂЕВИНСКОМ ЗЕМЉИШТУ

2.5.1. Правила грађења за зону кућа за одмор у подручју посебне намене

Правила грађења за изградњу у зони кућа за одмор односе се на подцелину зоне непосредног утицаја на заштићена природна добра.

У зонама кућа за одмор унутар заштићених природних добара урбанистички параметри ће се дефинисати одговарајућим урбанистичким планом, за који је прописана обавезна израда.

За изградњу објеката у зони кућа за одмор у подручју посебне намене, а ван просторних подцелина заштићених природних добара важе следећа правила грађења:

- дозвољена је изградња само једног главног објекта и помоћних објеката у функцији главног објекта. Пре изградње објеката извести инжењерскогеолошка-геотехничка и хидрогеолошка истраживања геолошке средине.
- главни објекат је кућа за одмор и пословни објекат из области угоститељства (само услуге смештаја).
- део главног објекта или цео објекат може бити намењен пословању. Дозвољена делатност је угоститељство и то услуге смештаја (кућа, апартман, соба).
- помоћни објекат је: гаража за путничко возило, надстрешница, ограда, инфраструктурни објекти (бунар, водонепропусни објекат за сакупљање и третман отпадних вода и др.). На грађевинској парцели је дозвољена изградња по једног помоћног објекта од свих напред наведених.
- забрањена је изградња стамбених објеката, непоменутих пословних и инфраструктурних објеката, производних и складишних објеката, као и помоћних објеката уз наведене објекте.
- грађевинска парцела мора имати обезбеђен директан приступ путу који је јавна површина.
- постојећа катастарска парцела може постати грађевинска само ако задовољава услове за изградњу објеката утврђене Просторним планом.
- у зонама кућа за одмор ван заштићених природних добара важи: парцелација или препарцелацији катастарских парцела, а за потребе образовања нове грађевинске парцеле, минимална величина грађевинске парцеле је 1500 m2, а максимална величина грађевинске парцеле се не условљава. При парцелацији или препарцелацији обезбедити минималну ширину фронта грађевинске парцеле од 15 m.
- одступање од напред наведеног услова који се односи на минималну величину парцеле дозвољено је само у случају укрупњавања (обједињавања) постојећих катастарских парцела за потребе образовања грађевинске парцеле, уз услов да иста задовољава остале услове за изградњу објеката утврђене Просторним планом (ширина фронта, приступ јавној саобраћајној површини и др.).
- у постојећим зонама кућа за одмор у којима је парцелација извршена пре доношења овог Просторног плана, парцела може да буде и мање површине, али не мања од 800 m2.
- сви објекти се граде као слободностојећи објекти.
- објекти се граде до грађевинске линије или унутар површине ограничене грађевинским линијама. Грађевинска линија се дефинишу у односу на регулациону линију и у односу на остале границе грађевинске парцеле на којој се гради.
- главни објекат се гради на грађевинској линији дефинисаној у односу на регулациону линију, а помоћни објекти се граде иза главног објекта, у дубини парцеле.
- грађевинска линија за главни објекат је на мин. 10 m у односу на регулациону линију пута.
- у односу на границе парцеле са суседима грађевинску линију за све објекте (осим ограде и бунара) увући за минимално 3 m.

- гаражу градити на минимално 4 m од главног објекта. Ако су задовољени противпожарни услови заштите гаража се може градити у саставу главног објекта.
- водонепропусни објекат за сакупљање и третман отпадних вода лоцирати на парцели на којој се гради објекат, на мин. 3,0 m од границе парцеле и других објеката.
- максимално дозвољени индекс заузетости грађевинске парцеле је 10%.
- максимална дозвољена бруто површина највеће основе главног објекта је 150 m^2.

2.5.2. Правила грађења за туристичко-рекреативне комплексе у просторној подцелини ПИО „Вршачке планине"

У туристичко-рекреативним комплексима, услови за реконструкцију, адаптацију и санацију постојећих објеката, без промене постојеће намене, промене габарита и повећања смештајних капацитета, могу се издати директно. Ови комплекси се могу партерно уређивати и опремати спортско-рекреативним теренима - плигонима (који нису објекти високоградње) без израде урбанистичког пројекта. Изградња нових објеката високоградње, као и доградња, надоградња и промена намене постојећих објеката није дозвољена без израде урбанистичког пројекта.

Није дозвољена промена намене комплекса. Главни објекат може бити: угоститељски објекти (пружање услуге пића, хране и смештаја); објекат намењен за спорт и рекреацију (отворени и затворени спортско-рекреативни терени и објекти), пословни објекат (продавнице, агенције, салони и други услужни садржаји компатибилне намене), стамбени објекат и објекти у комбинацијама намена напред наведених. Помоћни објекат је: гаража за властити возни парк, приручни магацин, надстрешнице, бунари, ограде, трафостанице и сл.

Максимална спратност објеката је П+2+По. Израдом урбанистичког пројекта дозвољена је изградња и/или доградња објеката и саобраћајних површина уз услов да је неопходно обезбедити минимално 40% слободних озелењених површина у комплексу. Ограђивање комплекса је могуће искључиво транспаретном оградом до 1.5 м висине израђеном од природних материјала (дрво, жива ограда и сл.).

Израдом урбанистичког пројекта потребно је допринети квалитативним променама туристичко-рекреативог комлекса и организацији пружања туристичких услуга и њиховог повезивања са природним окружењем, а у складу са поставкама и принципима заштите вредности карактера предела. Тиме ће се утицати и на стварање атрактивнијег туристичког производа, који својом опремљеношћу и квалитетом услуга омогућава прихват и боравак већег броја туриста.

У оквиру сваког комплекса минимално је потребно:
- изградити и реконструисати саобраћајну и другу инфраструктуру и обезбедити адекватну комуналну опремљеност у домену јавног коришћења (простор за паркирање возила, пешачке и бициклистичке стазе, основну санитарну инфраструктуру, организовано одлагање отпада, безбедносне системе, адекватно осветљење које неће угрозити амбијенталне вредности окружења);
- омогућити приступачност особама са инвалидитетом свим сервисима комплекса;
- обезбедити адекватан, јавни приступ информацијама о туристичким атракцијама;
- обезбедити угоститељске садржаје прилагођене локалитету и карактеру комплекса.

Уз основне садржаје и обавезну минималну опремљеност, у оквиру комплекса се очекује активирање комплементарних активности.

Саобраћајна веза два комплекса представља површину јавне намене за коју је потребно:
- обезбедити доступност;
- изградити и јасно обележити трасе за бициклистички и/или пешачки саобраћај;
- обезбедити услове за безбедну бициклистичку и/или пешачку комуникацију;
- поставити сигнализацију, путоказе и адекватно осветљење (осим уколико није у супротности са мерама заштите станишта заштићених врста);
- обезбедити одморишта, која ће бити комунално опремљена (одлагање отпада, клупе, надстрешнице, инфо-табле и сл.).

2.5.3. Правила грађења за манастирске комплексе

За уређење постојећих манастирских комплекса и изградњу, доградњу и реконструкцију објеката у оквиру њих обавезна је примена свих мера заштите дефинисаних Просторним планом и следећих правила:

Основни услови:
- Изградња објеката је дозвољена само према условима надлежног завода за заштиту споменика културе. Пре изградње објеката извести инжењерскогеолошка-геотехничка и хидрогеолошка истраживања геолошке средине.
- Дозвољена је изградња главних, помоћних и економских објеката.
- Главни објекти су црква и конаци.
- Помоћни објекти су: ограде, инфраструктурни објекти (бунар, водомерни шахт, водонепропусни објекат за сакупљање и третман отпадних вода, трафостанице и сл.).
- Дозвољена је изградња пословних и мањих производних и складишних објеката, објеката за потребе монашке заједнице и туристичке презентације.
- Дозвољена је доградња главних, помоћних и економских објеката и реконструкција (обнова) недостајућих делова објеката (и тотална реконструкција објеката) у функцији манастира, без угрожавања визура ка оригиналној структури манастира и визура на манастирску цркву.
- У оквиру порте, доградње и надоградње објеката за које је утврђено да имају архитектонску или историјску вредност, нису дозвољене; дозвољено је изводити само адаптацију уз сагласност надлежног завода за заштиту споменика културе.
- Објекти могу бити слободностојећи, објекти у прекинутом и непрекинутом низу.
- Забрањена је изградња стамбених објеката и непоменутих инфраструктурних објеката, производних и складишних објеката, као и помоћних објеката уз наведене објекте.
- Испитати могућност измештања манастирских економских и помоћних објеката ван уже зоне заштите и/или реконструкција у неку другу намену.
- Према условима заштите, објекти који деградирају простор комплекса неадекватном наменом, неутентичном формом и материјализацијом, реконструисати или уклонити.

Услови за грађевинску парцелу, минимална и максимална површина за потребе парцелације / препарцелације у циљу образовања грађевинске парцеле:
- Величина грађевинске парцеле дефинисана је границом грађевинског земљишта комплекса манастира.
- Дозвољена је препарцелација у смислу обједињавања парцела.
- Парцелација у смислу цепања парцела није дозвољена.

Положај објекта у односу на регулациону линију, границе грађевинске парцеле, положај у односу на друге објекте на парцели и у односу на објекте на суседној парцели:
- Објекти се граде до грађевинске линије или унутар површине ограничене грађевинским линијама.
- Грађевинска линија се поклапа са регулационом линијом.
- Међусобни размак слободностојећих објеката не може бити мањи од половине висине вишег објекта.
- Ако су задовољени санитарни, противпожарни и други технички услови, објекти могу да се граде на међусобном размаку од 0 m.
- Удаљеност економског објекта од главних, других објеката на парцели и бунара, а у складу са санитарно-хигијенским условима и условима заштите животне средине, је: сточне стаје- мин. 15 m, ђубришта – мин. 25 m, односно 50 m у односу на било који објекат јавне намене у окружењу. Ђубриште се гради на мин. 1 m од границе економског дела суседне парцеле уз услов да се гради ободни зид висине 1 m (да не би дошло до разасипања) и да је материјал од којег се гради ђубриште водонепропусан.

Највећи дозвољени индекс заузетости или изграђености грађевинске парцеле:
- Индекс заузетости парцеле је максимално 30% (у наведени индекс заузетости се не рачунају саобраћајне површине).
- У комплексу обезбедити минимално 30% озелењених површина.

Највећа дозвољена висина или спратност објекта:
- Главни објекти се граде у складу са традиционалним и конкретним захтевима монашке заједнице, али не могу бити виши од постојећих главних објеката, осим уз сагласност надлежног завода за заштиту споменика културе.
- Постојећи објекти могу да се дограде и надограде само уз сагласност надлежног завода за заштиту споменика културе.
- Помоћни, економски и други објекти на парцели су максималне спратности П (приземни).

Услови за изградњу других објеката на истој грађевинској парцели:

Други објекти су:
- капеле, испоснице и други објекти за потребе обављања верске службе;
- сувенирница;
- пословни објекти (угоститељство, услуге смештаја);

- производни објекти: мање радионице (за израду традиционалне одеће; обуће; хране и пића; предмета за потребе вере и верских обреда; сушаре за воће, лековито и зачинско биље и сл.);
- рибњаци.

Услови и начин приступа парцели и простора за паркирање возила:
- Обезбедити минимално колско-пешачки прилаз комплексу.
- Минимална ширина колско-пешачког прилаз је 3,5 m.
- Унутар комплекса обезбедити: интерне саобраћајнице за прилаз возилима специјалне намене, саобраћајно-манипулативне површине у зависности од функције, врсте очекиваних возила и расположивог простора, са свим потребним елементима за комфорно кретање, довољан број паркинг површина за властите потребе и за очекиван број посетилаца (за возила и бицикле), као и пешачке површине.
- Површине намењене јавном коришћењу морају да обезбеде обавезне елементе приступачности за све потенцилане кориснике.
- При изградњи саобраћајних површина користити материјале који су најпримеренији очувању природе и природног амбијента.

Инфраструктурна опремљеност:
- Снабдевање водом обезбедити бушењем бунара на парцели или на други начин, у складу са прописима.
- Уколико постоје могућност, снабдевање водом обезбедити прикључењем на најближи насељски систем или регионални систем водоснабдевања.
- Одвођење отпадних вода решити путем водонепропусних објеката за сакупљање и третман отпадних вода које ће се периодично празнити аутоцистерном до прикључења на најближу канализациону мрежу.
- Прикључење објеката на дистрибутивни електроенергетски систем извести подземним прикључком који ће се састојати од прикључног вода и ормана мерног места (ОММ), а према условима надлежног оператора дистрибутивног система.
- Прикључење комплекса на дистрибутивну гасну мрежу извести у складу са условима дистрибутера.
- Комплекс инфраструктурно опремити са електронском комуникационом инфраструктуром.
- Инфраструктуру изводити подземно како би се очувала културна баштина и природна средина.

2.6. КРИТЕРИЈУМИ КОЈИМА СЕ УТВРЂУЈЕ ЗАБРАНА ГРАЂЕЊА НА ОДРЕЂЕНОМ ПРОСТОРУ ИЛИ ЗА ОДРЕЂЕНЕ ВРСТЕ ОВЈЕКАТА

2.6.1. Заштитни појас јавних путева

Зоне заштите јавних путева чине заштитни појас пута и појас контролисане изградње, који су дефинисани Законом о путевима. Заштитни појас, са сваке стране јавног пута, има следеће ширине:

1) ДП I реда	20 m,
2) општински путеви	5 m.

У заштитном појасу поред јавног пута ван насеља, забрањена је изградња грађевинских или других објеката, као и постављање постројења, уређаја и инсталација, осим изградње саобраћајних површина пратећих садржаја јавног пута, као и постројења, уређаја и инсталација који служе потребама јавног пута и саобраћаја на јавном путу.

У заштитном појасу може да се гради, односно поставља водовод, канализација, топловод, железничка пруга и други сличан објекат, као и телекомуникациони и електроводови, инсталације, постројења и сл., по претходно прибављеној сагласности управљача јавног пута.

У појасу контролисане изградње (који је исте ширине као и заштитни појас), дозвољена је изградња по селективном принципу, у складу са донетим плановима.

2.6.2. Заштитни пружни и инфраструктурни појас

Заштитни пружни појас дефинисан је Законом о железници и износи 100,0 m са обе стране пруге, рачунајући од осе крајњих колосека. У заштитном пружном појасу могу се градити објекти и инфраструктура по селективном приступу и условима Управљача у складу са наведеним Законом.

Инфраструктурни појас је земљишни појас са обе стране пруге, у ширини од 25 m, мерећи од осе крајњих колосека који функционално служи за употребу, одржавање и технолошки развој капацитета инфраструктуре.

У инфраструктурном појасу, осим у зони пружног појаса, изузетно се могу градити објекти који нису у функцији железничког саобраћаја, а на основу издате сагласности управљача инфраструктуре, која се издаје у форми решења, и уколико је изградња тих објеката предвиђена урбанистичким планом локалне самоуправе која прописује њихову заштиту и о свом трошку спроводи прописане мере заштите тих објеката.

2.6.3. Зоне заштите изворишта водоснабдевања

На подручјима која се користе као изворишта за снабдевање водом за пиће и за санитарно-хигијенске потребе одређују се три зоне санитарне заштите, и то: шира зона заштите, ужа зона заштите и зона непосредне заштите.

Заштитна зона око изворишта дефинисана је Законом о водама и Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања („Службени гласник РС", број 92/08), а кроз израду елабората о зонама санитарне заштите изворишта.

Зона непосредне заштите (зона I)-Зона I изворишта подземне воде формира се на простору изворишта непосредно око водозахватног објекта.

Зона I изворишта подземне воде засађује се декоративним зеленилом и растињем које нема дубоки корен и може се користити као сенокос. Зона I изворишта подземне воде, у којој не борави стално запослена особа, ограђује се ради спречавања неконтролисаног приступа људи и животиња заштитном оградом, која не може бити ближа од 3,0 m од водозахватног објекта који окружује.

У зони I не могу се градити или употребљавати објекти и постројења, користити земљиште или вршити друге делатности, ако то угрожава здравствену исправност воде на изворишту, као и друге радње дефинисане чланом 29. Правилника.

Ужа зона заштите (зона II)-У зони II не могу се градити или употребљавати објекти и постројења, користити земљиште или вршити друге делатности, ако то угрожава здравствену исправност воде на изворишту, као и друге радње дефинисане чланом 28. Правилника.

Шира зона заштите (зона III)-У зони III не могу се градити или употребљавати објекти и постројења, користити земљиште или вршити друге делатности, ако то угрожава здравствену исправност воде на изворишту, као и друге радње дефинисане чланом 27. Правилника.

2.6.4. Зоне заштите око водних објеката (одбрамбених насипа и канала)

Према чл. 16. Закона о водама водни објекти за заштиту од поплава су: главни, секундарни и летњи насипи са припадајућим објектима (уставе, црпне станице), кејски и одбрамбени зидови, растеретни и латерални канали, као и бране са акумулацијама и ретензијама са припадајућим објектима за одбрану од поплава и други објекти за заштиту од поплава. Саставним делом насипа за одбрану од поплава сматра се и заштитни појас са шумом и заштитним зеленилом (заштитне шуме) у инундационом подручју, у ширини 50 m поред насипа, одводни канали паралелни насипу у брањеном подручју, на удаљености од 10m до 50 m од ножице насипа (зависно од карактеристика водотока и објекта), као и сервисни путеви у брањеном подручју за спровођење одбране од поплава.

За планирање извођења објеката и радова у зони насипа прве одбрамбене линије предвидети такво уређење простора и његово коришћење којим се неће угрозити нормално функционисање одбрамбене линије, као и спровођење одбране од поплава. У зони одбрамбене линије, са брањене стране одбрамбеног насипа заштитни појас насипа је ширине 50 m, у коме се морају се поштовати сва ограничења постављена чланом 133. Закона о водама, а за све активности у том појасу морају се прибавити водни услови надлежног органа водопривреде.

У зони одбрамбене линије, <u>са небрањене стране одбрамбеног насипа</u> поштовати следеће:
- у појасу ширине 10 m од небрањене ножице насипа оставити слободан простор за радно-инспекциону стазу и пролаз возила и механизације службе одбране од поплава и спровођења одбране од поплава;

- није дозвољено планирати изградњу објеката који предвиђају укопавање у тело насипа, тј. нису дозвољени никакви објекти и радови којима би се могла довести у питање општа стабилност и функционалност насипа као заштитног објекта од високих вода;
- на високом обалном терену водотока, тамо где нема насипа, ширина радно инспекционих стаза је такође 10 метара, и на њима није дозвољено планирати изградњу објеката, јер су оне предвиђене за пролаз тешке грађевинске механизације која ради на одржавању водних објеката;
- у инундационом појасу насипа на удаљености од 10 до 50 метара од ножице насипа у којем постоји, или је планиран заштитни појас са шумом и заштитним зеленилом, није дозвољено планирати изградњу никаквих надземних и подземних објеката, и овај појас је саставни део одбрамбене линије;
- чланом 133, став 1, тачка 1 Закона о водама, забрањено је на насипима и другим водним објектима, између осталог, обављати и друге радње којима се може угрозити стабилност тих објеката.

За планирање изградње објеката и извођења радова у зони мелиорационих канала поштовати следеће:
- дуж обала канала планирати стално проходну и стабилну радно-инспекциону стазу ширине минумум 5 m у грађевинском подручју и 10 m у ванграђевинском подручју, за пролаз и рад механизације која одржава камал. Дуж обала канала ОКМ Хс ДТД Банатска Паланка-Нови Бечеј мора се обезбедити стално проходна и стабилна радно-инспекциона стаза за пролаз и рад механизације која одржава канал, чија ширина не сме бити мања од 7,0 m. У радно-инспекционом појасу забрањена је изградња надземних објеката (зграде, шахтови, вентили, сађење дрвећа, постављање ограда и сл.) и остале активности прописане чл. 133. Закона о водама.
- у случају да се планира постављање инфраструктуре на водном земљишту, у експропријационом појасу канала, по траси која је паралелна са каналом, инсталацију планирати по линији експропријације канала, односно на минималном одстојању од ње (до 1 m), тако да међусобно, управно растојање између трасе инсталације и ивице обале канала буде минимум 5 m у грађевинском подручју и 10 метара у ванграђевинском подручју;
- подземна инфраструктура мора бити укопана минимум 1 m испод нивоа терена и димензионисана на оптерећења грађевинске механизације којом се одржава водни објекат, а која саобраћа приобалним делом. Кота терена је кота обале у зони радно инспекционе стазе;
- сва евентуална укрштања инсталације са водотоком/каналом планирати под углом од 90°;
- саобраћајне површине се планирају изван зоне експропријације канала. Уколико је потребна саобраћајна комуникација-повезивање леве и десне обале канала, планирати је уз изградњу пропуста или моста. Техничко решење пропуста или моста мора обезбедити постојећи водни режим и одржавати стабилност дна и косина канала;
- обезбедити такво уређење простора и његово коришћење којим се неће угрозити нормално функционисање и одржавање каналске мреже и свих водних објеката, који ће обезбедити слободан протицајни профил, стабилност косина и дна канала, као и несметан пролаз возилима и механизацији у зони водних објеката.

2.6.5. Зона заштите електроенергетских објеката

Заштитни појас за надземне електроенергетске водове, са обе стране вода од крајње фазног проводника дефинисан је Законом о енергетици („Службени гласник РС", број 145/14) и износи:
1) за напонски ниво од 1 kV до 35 kV:
   - за голе проводнике 10 m;
   - за слабо изоловане проводнике 4 m;
   - за самоносеће кабловске снопове 1 m;
2) за напонски ниво 35 kV, 15 m;
3) за напонски ниво 110 kV, 25 m.

Заштитни појас за подземне водове (каблове) износи:
1) за напонски ниво од 1 kV до 35 kV, укључујући и 35 kV, 1 m;
2) за напонски ниво 110 kV, 2 m;
3) за напонски ниво изнад 110 kV, 3 m.

Заштитни појас за трансформаторске станице на отвореном износи:
1) за напонски ниво од 1 kV до 35 kV, 10 m;
2) за напонски ниво 110 kV и изнад 110 kV, 30 m.

Свака градња испод или у близини далековода напона 110 kV условљена је: Законом о енергетици, Законом о планирању и изградњи, Правилником о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV („Службени

лист СФРЈ", број 65/88 и „Службени лист СРЈ", број 18/92), Правилником о техничким нормативима за електроенергетска постројења називног напона изнад 1000 V („Службени лист СФРЈ", број 4/74), Правилником о техничким нормативима за уземљења електроенергетских постројења називног напона изнад 1000 V („Службени лист СРЈ", број 61/95), Законом о заштити од нејонизујућих зрачења са припадајућим правилницима, од којих се посебно издвајају: Правилник о границама излагања нејонизујућим зрачењима („Службени гласник РС", број 104/09) и Правилник о изворима нејонизујућих зрачења од посебног интереса, врстама извора, начину и периоду њиховог испитивања („Службени гласник РС", број 104/09), SRPS N.C0.105-Техничким условима заштите подземних металних цевовода од утицаја електро-енергетских постројења („Службени лист СФРЈ", број 68/86), SRPS N.C0.101-Заштитом телекомуникационих постројења од утицаја електроенергетских постројења-Заштита од опасности, SRPS N.C0.102-Заштитом телекомуникационих постројења од утицаја електроенергетских постројења-Заштита од сметњи („Службени лист СФРЈ", број 68/86), као и SRPS N.C0.104-Заштита телекомуникационих постројења од утицаја електроенергетских постројења - увођење телекомуникационих водова у електроенергетска постројења („Службени лист СФРЈ", број 49/83).

У случају градње испод или у близини далековода, потребна је сагласност надлежног оператера преносног система електричне енергије.

Остали општи технички услови:
- приликом извођења радова као и касније приликом експлоатације планираних објеката, водити рачуна да се не наруши сигурносна удаљеност од 5 m у односу на проводнике далековода напонског нивоа 110 kV, односно 7 m у односу на проводнике далековода напонског нивоа 400 kV;
- испод и у близини далековода не може се садити високо дрвеће, које се својим растом може приближити на мање од 5 m у односу на проводнике далековода напонског нивоа 110 kV, односно не мање од 7 m у односу на проводнике далековода напонског нивоа 400 kV, као и у случају пада дрвета;
- забрањено је коришћење прскалица и воде у млазу за заливање уколико постоји могућност да се млаз воде приближи на мање од 5 m од проводника далековода напонског нивоа 110 kV, односно не мање 7 m у односу на проводнике далековода напонског нивоа 400 kV;
- забрањено је складиштење лако запаљивог материјала у заштитном појасу далековода;
- нисконапонске, телефонске прикључке, прикључке на кабловску телевизију и друге прикључке извести подземно у случају укрштања са далеководом;
- приликом извођења било каквих грађевинских радова, нивелације терена, земљаних радова и ископа у близини далековода, ни на који начин се не сме угрозити статичка стабилност стубова далековода. Терен испод далековода се не сме насипати;
- све металне инсталације (електроинсталације, грејање и сл.) и други метални делови (ограде и сл.) морају да буду прописно уземљени. Нарочито водити рачуна о изједначењу потенцијала;
- најистуренији делови цевовода кроз који се испушта флуид морају бити удаљени најмање 30 m од најистуренијих делова далековода под напоном.

2.6.6. Зона заштите коридора електронских комуникационих система веза

Заштита телекомуникационих коридора, и изградња инфраструктурних и других објеката у близини електронских комуникационих коридора мора бити у складу са Правилником о захтевима за утврђивање заштитног појаса за електронске комуникационе мреже и припадајућих средстава радио-коридора и заштитне зоне и начину извођења радова приликом изградње објеката („Службени гласник РС", број 16/12).

2.6.7. Зона заштите термоенергетске инфраструктуре

<u>Правила заштите за гасоводе притиска већег од 16 бара</u>

Појас шире заштите гасовода - заштитни појас гасовода[13], је појас ширине 400 m (по 200 m са обе стране од гасовода, рачунајући од осе гасовода), у ком други објекти утичу на сигурност гасовода, али и обрнуто, гасовод утиче на друге објекте у свом окружењу.

13 У складу са Правилником о условима за несметан и безбедан транспорт природног гаса гасоводима притиска већег од 16bar.

Табела 29. Ширина заштитног појаса насељених зграда, у зависности од притиска и пречника гасовода

Радни притисак гасовода	Притисак 16 до 55 bar (m)
Пречник гасовода до DN 150	30
Пречник гасовода изнад DN 150 до DN 500	30

У заштитном појасу насељених зграда ширине од 30 m лево и десно од осе гасовода, након изградње гасовода, не могу се градити зграде намењене за становање или боравак људи, без обзира на коефицијент сигурности са којим је гасовод изграђен и без обзира на то у који је разред појас гасовода сврстан.

Табела 30. Ширина експлоатационог појаса гасовода у зависности од притиска и пречника гасовода

Радни притисак гасовода	Притисак 16 до 55 bar (m)
Пречник гасовода до DN 150	10
Пречник гасовода изнад DN 150 до DN 500	12

Вредност из табеле представља укупну ширину експлоатационог појаса тако да се по једна половина дате вредности простире са обе стране осе гасовода.

У експлоатационом појасу гасовода могу се градити само објекти који су у функцији гасовода.

У експлоатационом појасу гасовода не смеју се изводити радови и друге активности (постављање трансформаторских станица, пумпних станица, подземних и надземних резервоара, сталних камп места, возила за камповање, контејнера, складиштења силиране хране и тешкотранспортујућих материјала, као и постављање ограде са темељом и сл.), изузев пољопривредних радова дубине до 0,5 m, без писменог одобрења оператора транспортног система.

У експлоатационом појасу гасовода забрањено је садити дрвеће и друго растиње чији корени досежу дубину већу од 1 m, односно, за које је потребно да се земљиште обрађује дубље од 0,5 m.

Изградња нових објеката не сме угрозити стабилност, безбедност и поуздан рад гасовода.

Табела 31. Минимална растојања спољне ивице подземних гасовода од других објеката или објеката паралелних са гасоводом

Радни притисак гасовода	**Притисак 16 ДО 55 bar (m)**	
Пречник гасовода	**DN ≤150**	**150<DN≤ 500**
Некатегорисани путеви (рачунајући од спољне ивице земљишног појаса)	1	2
Општински путеви (рачунајући од спољне ивице земљишног појаса)	5	5
Државни путеви II реда (рачунајући од спољне ивице земљишног појаса)	5	5
Државни путеви I реда, осим аутопутева (рачунајући од спољне ивице земљишног појаса)	10	10
Подземни линијски инфраструктурни објекти (рачунајући од спољне ивице објекта)	0,5	1

<u>Правила заштите за гасоводе притиска до 16 бара</u>

У зависности од притиска, заштитни појас дистрибутивног гасовода је:
1) за ПЕ и челичне гасоводе МОР ≤ 4 bar-по 1 m од осе гасовода на обе стране;
2) за челичне гасоводе 4 bar < МОР ≤ 10 bar-по 2 m од осе гасовода на обе стране;
3) за ПЕ гасоводе 4 bar < МОР ≤ 10 bar-по 3 m од осе гасовода на обе стране;
4) за челичне гасоводе 10 bar <МОР≤ 16 bar-по 3 m од осе гасовода на обе стране.

У заштитном појасу гасовода не смеју се изводити радови и друге активности изузев пољопривредних радова дубине до 0,5 m без писменог одобрења оператора дистрибутивног система. У заштитном појасу гасовода забрањено је садити дрвеће и друго растиње чији корени досежу дубину већу од 1 m, односно, за које је потребно да се земљиште обрађује дубље од 0,5 m.

Укрштање гасовода и јавних путева врши се у складу захтевима Правилника о условима за несметану и безбедну дистрибуцију природног гаса гасоводима притиска до 16 bar („Службени гласник РС", број 86/15) и условима управљача јавног пута.

2.6.8. Зона заштите око противградних станица

Законом о одбрани од града уведена је заштитна зона око лансирних (противградних) станица (500 m) у којој је ограничена изградња нових и реконструкција постојећих објеката, као и извођење радова који могу нарушити испаљивање противградних ракета на градоносне облаке. Изградња нових објеката на одстојању мањем од 500 m од противградне станице Центра за одбрану од града, могућа је само по обезбеђењу посебне сагласности и мишљења РХМЗ.

2.6.9. Зона заштите строго заштићених и заштићених врста и еколошких коридора са заштитним зонама

На стаништима заштићених и строго заштићених врста која се налазе ван грађевинских подручја, као и на природним стаништима која су обухваћена грађевинским подручјем, забрањено је мењати намену и културу површина. Потребно је прибавити посебне услове заштите природе за све активности, укључујући и активности одржавања и/или одржавања просторне целине.

У поглављима 1.4.2.3. „Еколошки коридори и заштитне зоне еколошких коридора и станишта" дате су услови и мере заштите, као и параметри на основу којих се утврђује ограничење и забрана грађења.

V ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

1. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ И УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ

Имплементација Просторног плана, представља процес примене и спровођења циљева и решења утврђених Просторним планом. Реализација овог процеса захтева дефинисање начина управљања просторним развојем (у оквиру актуелног законодавства и институционалног амбијента), утврђивање потребних активности, мера и инструмената за имплементацију, утврђивање приоритета у имплементацији, као и утврђивање учесника у процесу имплементације и њихових обавеза, овлашћења и одговорности.

Управљање просторним развојем се заснива на постојећем систему управљања у Републици Србији и подразумева координиране активности различитих нивоа органа државне управе у процесу коришћења, уређења, развоја и заштите планског подручја:
- државни ниво – ресорна министарства Владе Републике Србије;
- покрајински ниво – ресорни покрајински секретаријати и Покрајинска влада и
- ниво локалне самоуправе – ресорна одељења и службе Града Вршца.

Управљање просторним развојем представља процес доношења одлука, заснованих на реализацији циљева и решења утврђених Просторним планом, при чему приоритет имају функције и садржаји од заједничког, јавног значаја. Примарну одговорност за реализацију ових садржаја имају наведени органи државне управе.

Посебно је значајно спроводити заштиту природних и културних вредности, као и уређење локалитета који су у функцији развоја едукативних, спортско рекреативних и туристичких активности, као и усклађивање свих активности у оквиру посебне намене простора са мерама прописаним овим Просторним планом.

Имајући у виду захтеве заштите и одрживог развоја, а сходно националном законодавству, секторским стратешким документима и поштовању конвенција, предложен је оквир примене Просторног плана као подручја на ком су успостављене мере заштите вредности карактера предела, културних и природних добара.

Управљање заштитом, уређењем и развојем простора у складу са планским решењима и правилима утврђеним Просторним планом подразумева:
- формирање базе података о простору и Просторном плану, у функцији коришћења, мониторинга и оцене спровођења, допуне и иновирања планских концепција заштите и развоја подручја. На тај начин створиће се предуслови за формирање ГИС базе података „Предела Вршачких планина": у првој фази ће се извршити анализа доступних података из Просторног плана и података којима располаже надлежни завод за заштиту споменика културе и Покрајински завод за заштиту природе, управљач заштићених подручја, Град Вршац и др; у другој фази формираће се јединствена просторна база података конверзијом дигиталних података у јединствен систем података о простору која би имала задатак да обезбеди трајну информатичку подршку припремању, доношењу и спровођењу планских докумената и пројектних задатака;
- унапређење институционално - организационе подршке, у циљу постизања институционалне координације између овлашћених предузећа за коришћење и заштиту непокретних културних добара, заштиту природних добара и природе (газдовање пољопривредним и шумским земљиштем, газдовање шумама, газдовање водама);
- управљање туристичким локацијама и појединачним туристичким атракцијама;
- успостављање вишег нивоа партнерства између јавног и приватног сектора.

Државни органи, у складу са својим нивоом, овлашћењима, обавезама и одговорностима, морају бити координатори планираних активности и актера у процесу имплементације. Активности свих нивоа управљања морају бити међусобно усклађене.

2. СМЕРНИЦЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПЛАНА

У складу са Законом о планирању и изградњи, Просторни план се спроводи у подручју посебне намене:
1) директно, за површине дефинисане као посебна намена, издавањем локацијских услова, израдом пројекта препарцелације и парцелације и урбанистичког пројекта (Референтна карта број 4.: „Карта спровођења") и
2) даљом планском разрадом, израдом одговарајућег урбанистичког плана, у свему према смерницама за спровођење Просторног плана.

Спровођење Просторног плана у подручју утицаја на посебну намену (Референтна карта бр. 4: Карта спровођења), и реализује се кроз:
- примену планских докумената Града Вршца уз обавезну примену смерница и мера заштите утврђених овим Просторним планом;
- директну примену других просторних планова подручја посебне намене.

Овим Просторним планом дефинисани су уређење, коришћење и заштита подручја посебне намене „Предела Вршачке планине", које је обавезно уградити приликом израде просторнопланске и урбанистичке документације у обухвату Просторног плана.

Правила уређења, грађења и коришћења подручја посебне намене, спроводиће се сагласно решењима из овог Просторног плана и обавезујућа су за израду просторних и урбанистичких планова нижег хијерархијског нивоа.

До доношења нових просторнопланских докумената примењиваће се важећи планови јединица локалних самоуправа уз примену мера заштите датих овим Просторним планом, тј. услови за градњу у делу зоне утицаја на посебну намену издају се у складу са важећим просторним, односно урбанистичким планом, уз примену мера заштите дефинисаних овим Просторним планом.

2.1. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНОВА У ПОДРУЧЈУ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Овим Просторним планом за делове посебне намене прописује се:
- израда плана детаљне регулације, тамо где је неопходно дефинисати грађевинско земљиште, где је неопходно разграничити јавно од осталог грађевинског земљишта, односно дефинисати додатне мере заштите и уређења простора, и
- усаглашавање планова у надлежности Града Вршца са смерницама датим овим Просторним планом за посебну намену.

2.1.1. Смернице за израду одговарајућег урбанистичког плана за инфраструктуру и комуналне садржаје

За потребе дефинисања или проширења грађевинског земљишта за инфраструктуру, односно комуналне садржаје у подручју посебне намене (комплекс гробља, емисионог објекта, и др.), за потребе регулације јавних површина и начина обезбеђења приступа комплексу, дефинисања начина опремања инфраструктуром, као и за потребе изградње нових објеката или повећања постојећих капацитета неопходна је израда одговарајућег урбанистичког плана, према смерницама из Просторног плана и у складу са условима накнадно прибављеним од надлежних завода за заштиту, као и других организација и јавних предузећа у чијој је надлежности издавање услова. Граница подручја обухвата дефинисаће се у складу са конкретним захтевима и у складу са процедуром регулисаном Законом о планирању и изградњи.

Индекс заузетости ће се дефинисати израдом одговарајућег урбанистичког плана. Услов је да се обезбеди минимално 30% слободних зелених површина. Висина објекта је у складу са захтевима за обављање конкретне комуналне делатности за коју се ради одговарајући урбанистички план. Планом дефинисати инфраструктурне мреже и објекте у складу са очекиваним капацитетима потрошње (инфраструктурну мрежу изводити само подземно).

2.1.2. Смернице за израду одговарајућег урбанистичког плана за приступне путеве и друге собраћајне коридоре у посебној намени

За потребе дефинисања грађевинског земљишта за инфраструктуру (приступни пут, бициклистичка стаза и друге саобраћајне коридоре), за потребе дефинисања нове регулације и изградњу свих планираних садржаја унутар исте, обавезна је израда одговарајућег урбанистичког плана на основу смерница утврђених Просторним планом.

Смернице за реализацију приступних путева произилазе из законске и подзаконске регулативе, као и техничких прописа и препорука.

Формирање траса бициклистичко пешачких стаза у подручју посебне намене је могуће и њихова изградња и трасирање ће бити дефинисано кроз планска документа која су у надлежности локалне самоуправе.

2.1.3. Смернице за израду одговарајућег урбанистичког плана за комплекс манастира и комплекса верског објекта

За потребе дефинисања новог или проширење постојећег грађевинског земљишта за комплекс манастира, за потребе регулације јавних површина (приступног пута, потока и сл.), начина обезбеђења приступа комплекса манастиру (и другим садржајима у окружењу), дефинисања начина опремања туристичком инфраструктуром, дефинисања додатних мера за заштиту и презентацију подручја, као и за потребе изградње нових објеката и организовање нових садржаја за потребе манастирске заједнице, обавезна је израда одговарајућег урбанистичког плана. Граница подручја обухвата дефинисаће се у складу са конкретним захтевима и у складу са процедуром регулисаном Законом о планирању и изградњи, уз сагледавање зоне заштите и заштићене околине манастира.

Смернице за израду одговарајућег урбанистичког плана за изградњу новог манастирског комплекса или проширење постојећег су:

- Изградња објеката је дозвољена само према условима надлежног завода за заштиту споменика културе. Пре изградње објеката извести инжењерскогеолошка-геотехничка и хидрогеолошка истраживања геолошке средине.
- Дозвољена је изградња главних, помоћних и економских објеката.
- Главни објекти су црква и конаци.
- Помоћни објекти су: ограде, инфраструктурни објекти (бунар, водомерни шахт, водонепропусни објекат за сакупљање и третман отпадних вода, трафостанице и сл.).
- Дозвољена је изградња пословних и мањих производних и складишних објеката, објеката за потребе монашке заједнице и туристичке презентације.
- Дозвољена је доградња главних, помоћних и економских објеката и реконструкција (обнова) недостајућих делова објеката (и тотална реконструкција објеката) у функцији манастира, без угрожавања визура ка оригиналној структури манастира и визура на манастирску цркву.
- У оквиру порте, доградње и надоградње објеката за које је утврђено да имају архитектонску или историјску вредност, нису дозвољене; дозвољено је изводити само адаптацију уз сагласност надлежног завода за заштиту споменика културе.
- Објекти могу бити слободностојећи, објекти у прекинутом и непрекинутом низу.
- Забрањена је изградња стамбених објеката и непоменутих инфраструктурних објеката, производних и складишних објеката, као и помоћних објеката уз наведене објекте.
- Испитати могућност измештања манастирских економских и помоћних објеката ван уже зоне заштите и/или реконструкција у неку другу намену.
- Према условима заштите, објекти који деградирају простор комплекса неадекватном наменом, неутентичном формом и материјализацијом, реконструисати или уклонити.

Унутар манастирских комплекса обезбедити услове за обављање пратећих делатности монашке заједнице (делатност библиотеке, поставке музејске ризнице, етнолошке радионице и сл.), а које неће негативно утицати на презентацију непокретног културног добра.

За све приступне путеве до манастирских комплекса обезбедити одговарајућу ширину коридора у складу са законском и подзаконском регулативом, као и техничким прописима и препорукама.

Израдом одговарајућег урбанистичког плана обезбедити прикључење планираних објеката на комуналну, енергетску и ЕК инфраструктуру, као и опремање манастирског комплекса истом.

2.1.4. Смернице за израду одговарајућег урбанистичког плана за туристичко-рекреативни комплекс

За потребе дефинисања пренамене постојећег грађевинског земљишта у оквиру зоне кућа за одмор или другог грађевинског земљишта дефинисаног важећим планским документом у туристичко-рекреативни комплекс, за потребе регулације јавних површина (приступног пута, потока и сл.), начина обезбеђења приступа туристичко-рекреативном комплексу, дефинисања начина опремања туристичком инфраструктуром, дефинисања додатних мера за заштиту и презентацију подручја, као и за потребе изградње нових објеката и организовање нових садржаја или повећања постојећих капацитета, неопходна је израда одговарајућег урбанистичког плана, према смерницама из Просторног плана и у складу са условима прибављеним од надлежних завода за заштиту, од надлежних органа и других организација у чијој је надлежности издавање услова.

Просторним планом дата је прелиминарна граница подручја обухвата одговарајућег урбанистичког плана, а граница подручја обухвата дефинисаће се у складу са конкретним захтевима и у складу са процедуром регулисаном Законом о планирању и изградњи.

При изради одговарајућег урбанистичког плана обавезна је примена свих мера заштите дефинисаних Просторним планом.

Израдом одговарајућег урбанистичког плана дефинисати услове за уређење и изградњу:
- отворених простора за прихват очекиваног броја посетилаца (колско-манипулативне и паркинг површине, бициклистичке и пешачке стазе и платои, летње позорнице, видиковци и сл.);
- спортско-рекреативних терена: отворених, по потреби и затворених, као засебних објеката или као пратећих садржаја угоститељском објекту;
- угоститељских објеката за смештај и угоститељских објеката за исхрану и пиће, уз напомену да је дозвољена изградња угоститељских објеката само ако је одвођење отпадних вода и привремено одлагање комуналног отпада решено на адекватан начин;
- инфраструктурних мрежа и објеката у складу са очекиваним капацитетима потрошње (инфраструктурну мрежу изводити само подземно).

Максимална спратност главних објеката је П+1+Пк (приземље + један спрат + поткровље) односно, максимално П + 2 (приземље + два спрата). Изградња подрумских, сутеренских етажа је дозвољена само ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе. При планирању објеката водити рачуна да се максимално испоштује конфигурација терена тј., пад терена треба да прати и каскадна изградња објеката. Препоручује се изградња кровова са косим кровним равнима које прате пад терена, али дозвољена је и изградња равних зелених кровова. Обезбедити минимално 40% слободних зелених површина.

За паркирање возила за сопствене потребе (за запослене и кориснике услуге) мора се, у складу са потребама, обезбедити одговарајући паркинг простор за путничка и друга очекивана возила у оквиру комплекса.

Смернице за израду плана детаљне регулације за еко-туристички комплекс

За потребе формирања еко-туристичког комплекса на простору катастарских парцела бр. 22853, 22854, 22857, 2255, 22856, 22864, 22865, 22858, 22866, 22868, 22869, 22867, К.О. Вршац, обавезна је израда плана детаљне регулације којим ће се прецизно дефинисати грађевинско земљиште.

Израдом одговарајућег урбанистичког плана дефинисати услове за уређење и изградњу:
- отворених простора за прихват очекиваног броја посетилаца (колско-манипулативне и паркинг површине, бициклистичке и пешачке стазе и платои, летње позорнице, видиковци и сл.);
- спортско-рекреативних терена и базена: отворених, по потреби и затворених, као засебних објеката или као пратећих садржаја угоститељском објекту;
- угоститељских објеката за смештај и угоститељских објеката за исхрану и пиће, уз напомену да је дозвољена изградња угоститељских објеката само ако је одвођење отпадних вода и привремено одлагање комуналног отпада решено на адекватан начин;
- инфраструктурних мрежа и објеката у складу са очекиваним капацитетима потрошње (инфраструктурну мрежу изводити само подземно).

Израдом планског документа обавезно је преиспитивање намена површина и дефинисање грађевинског земљишта у оквиру комплекса, као и дефинисање урбанистичких параметара специфичних за овај комплекс у складу са следећим:
- максимална спратност је П+ПК;
- дефинисање обавезе приступа комплексу преко јавне собраћајне површине к.п. бр. 22859/1 или 22859/2;
- минимална удаљеност грађевинске линије од регулације јавне саобраћајне површине преко које се приступа комплексу је 25 m;
- највећи дозвољени индекс заузетости грађевинског комплекса може бити 25%;
- изградња објеката, њихова материјализација, форма, међусобни односи, као и целокупан карактер еко-туристичког комплекса мора бити у складу са савременом интерпретацијом архитектуре поднебља која ће допринети вредностима карактера предела и дати додатну вредност коришћењу обронака Вршачких планина.

2.1.5. Смернице за израду одговарајућег урбанистичког плана за објекте ловног туризма на шумском земљишту

За потребе изградње објеката ловног туризма: ловачке куће и ловачке виле и дефинисања грађевинског земљишта на шумском земљишту, за потребе регулације јавних површина

(приступног пута, потока и сл.), начина обезбеђења приступа, дефинисања начина опремања туристичком инфраструктуром, дефинисања додатних мера за заштиту и презентацију подручја, неопходна је израда одговарајућег урбанистичког плана, према смерницама из Просторног плана и у складу са условима накнадно прибављеним од надлежних завода за заштиту, као и других организација и јавних предузећа у чијој је надлежности издавање услова.

Граница подручја обухвата одговарајућег урбанистичког плана дефинисаће се у складу са конкретним захтевима и у складу са процедуром регулисаном Законом о планирању и изградњи.

У складу са исказаним захтевом за сваку појединачну локацију израдом одговарајућег урбанистичког плана дефинисати услове за уређење и изградњу:
- објекта ловног туризма, максималне спратности П + Пк (приземље + поткровље); изградња подрумске етаже је дозвољена само ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе;
- отворених простора изван објекта ловног туризма (колско-манипулативне и паркинг површине, пешачке стазе и платои, терасе и баште, простор за роштиљ и котлић, терен за обуку паса, полигони за гађање глинених голубова и сл.);
- затворених простора изван објекта ловног туризма (простор за смештај ловачких паса и сл.);
- инфраструктурних мрежа и објеката у складу са очекиваним капацитетима потрошње (инфраструктурну мрежу изводити само подземно).

Изградња објекта ловног туризма је дозвољена само ако се одвођење отпадних вода и привремено одлагање комуналног отпада може да реши у складу са условима заштите природе и животне средине.

Израдом одговарајућег урбанистичког плана испоштовати услове дате Правилником о минималним техничким условима за изградњу, уређење и опремање ловнотуристичких објеката и стандардима, условима и начину пружања и коришћења услуга ловног туризма („Службени гласник РС", број 56/11).

2.1.6. Смернице за израду плана детаљне регулације „Долина потока Месић"

Заштитни појас и смернице за израду плана детаљне регулације „Долине потока Месић":
- за лоцирање објеката у зони потока у појасу ширине минимално 10,0 m мерено од ивице обале потока (мерено управно на осовину потока) није дозвољено градити надземне објекте, постављати ограде, нове саобраћајнице и слично, а подземни објекти морају бити укопани мин. 1 m испод површине терена и подносити оптерећење тешке грађевинске механизације;
- предвиђају се заштитни појасеви уз вододерине ширине 3 m обострано, мерено од горње ивице вододерине;
- поплочавање и изградњу обала потока свести на најнеопходнији минимум;
- структура површине обале потока треба да омогући кретање животиња средњих и малих димензија;
- избегавати директно осветљење потока.
- заштитни појас потока у ширини од најмање 4 m (оптимално 8 m) треба да има травнату вегетацију која се одржава редовним кошењем;
- на простору изван зона становања и зона кућа за одмор, забрањена је изградња објеката чија намена није директно везана за водоток са функцијом еколошког коридора на растојању мањем од 50 m од обале стајаћих вода, односно линије средњег водостаја водотока;
- у зонама становања, минимална удаљеност планираних објеката који захтевају поплочавање и/или осветљење је 20 m, оптимално 50 m од обале коридора.

Уређење шумског земљишта уз поток Месић примарно треба да буде у функцији заштите еколошког коридора, усклађена са мерама уређења водотока и са амбијентално-естетским вредностима у сврху повезивања шуме ПИО „Вршачких планина" и насеља Месић са јавним зеленим површинама Града Вршца. Потребно је у што већој мери задржати постојећу вегетацију. У зависности од ширине појаса, могући типови засада аутохтоне вегетације су: појединачна (солитерна) стабла у комбинацији са шибљем, вишередни дрвореди, дрвенасто-жбунасте групације и/или континуални масиви лишћарских дрвенастих и жбунастих врста.

Планом детаљне регулације потока Месић, поред водног тока, шумског и пољопривредног земљишта (зона заштите потока), обухватити шири појас који ће укључити и простор саобраћајнице – Вршац - Месић. Планом детаљне регулације интегрално регулисати и уредити целокупан простор долине водотока као мултифункционални - еколошки, туристички и инфраструктурни коридор. До израде овог плана примењују се важећа планска решења уз мере заштите прописане овим Просторним планом.

При изради плана детаљне регулације обезбедити минималну ширину коридора саобраћајнице од 10,0 m. У коридору пута или потока обезбедити услове минимално за пешачко-бициклистичку стазу.

Саобраћајне површине градити уз следеће препоруке:
- минимална ширина пешачке стазе 2,0 m;
- минимална ширина коловоза 6,0 m;
- носивост коловоза за средње тешки саобраћај (оптерећење мин. 60 кN по осовини).
- минимална ширина бициклистичке стазе 1,5 m (у изузетним случајевима минимално 1,0 m), 2,5 m - двосмерни саобраћај.

При изради плана детаљне регулације планирати уређена стајалишта, заклоне, видиковаци и друго.

2.1.7. Смернице за израду одговарајућег планског документа за научно-едукативне комплексе

У просторној подцелини „Непосредна зона утицаја на заштићена природна добра" могу се градити научно-едукативни комплекси. Израдом одговарајућег планског документа, потребно је дефинисати грађевинско земљиште за изградњу комплекса, као и правила уређења и грађења, начина обезбеђења приступа комплексу и његовог инфраструктурног опремања, као и дефинисања додатних мера за заштиту и презентацију подручја, а према смерницама из овог Просторног плана и у складу са условима накнадно прибављеним од надлежних организација и јавних предузећа у чијој је надлежности њихово издавање.

Као простор који је од изузетног, стратешког значаја за очување банатске жуте пчеле прилагођене еколошким и микроклиматским условима подножја Вршачких планина, за изградњу научно-истраживачког центра за проучавање и заштиту ове врсте пчеле, препоручује се расписивање урбанистичко-архитектонског конкурса за проналажење адекватне микролокације, обликовање и уређење овог центра.

Планом детаљне регулације дефинисати површину грађевинског земљишта са условима за изградњу следећих садржаја:
- главни објекат научно-едукативног центра са свим неопходним просторијама у складу са карактером комплекса;
- помоћни објекти за одржавање и смештај опреме;
- објекти за смештај посетилаца и радника (са делом прилагођеним за боравак деце и са пратећим садржајима - угоститељски објекат за исхрану и пиће);
- пратећих објеката (породични стамбени објекат - стан за чувара комплекса);
- инфраструктурних објеката.

При изради плана детаљне регулације обавезно се придржавати следећих услова:
- обезбедити мин. 40% зелених површина;
- максимална спратност је По/Су+П+1+Пк (подрум/сутерен + приземље + спрат + поткровље); изградња подрумске или сутеренске етаже је дозвољена ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе.

2.1.8. Опште смернице за израду планских докумената у надлежности Града Вршца у подручју посебне намене

Сви плански документи у надлежности Града Вршца, који се налазе делимично или у целости у морају се усагласити са планским решењима датим Просторним планом.

Израдом планског документа, а који је у обухвату посебне намене, морају се испоштовати услови дати Просторним планом у вези заштите „Предела Вршачке планине":
- израдом планских докумената којим се дефинише грађевинско подручје насеља: Месић и Мало Средиште, кориговати грађевинско земљиште у грађевинском подручју насеља и дефинисати га по парцели у складу са условима и мерама заштите из Просторног плана;
- морају се испоштовати услови и мере заштите дати Просторним планом у вези заштите подручја дефинисаних као станиште заштићених и строго заштићених врста;
- морају се испоштовати услови и мере заштите дати Просторним планом у вези заштите непокретних културних добара и добара под претходном заштитом;
- забрањена је изградња ветроелектрана и соларних електрана на подручју посебне намене;
- дозвољена је изградња производних енергетских објеката на обновљиве изворе енерегије искључиво за сопствене потребе уз обавезну израду одговарајуће техничке документације;

- за потребе дефинисања грађевинског земљишта за инфраструктуру (приступни пут), за потребе дефинисања нове регулације и изградњу свих планираних садржаја унутар исте, обавезна је израда одговарајућег урбанистичког плана на основу смерница утврђених Просторним планом. Смернице за реализацију приступних путева произилазе из законске и подзаконске регулативе, као и техничких прописа и препорука;
- компатибилне намене у зони кућа за одмор, које су у „Непосредној зони утицаја на заштићена природна добра", су: угоститељски објекти, спортско-рекреативни објекти, објекти јавних служби, пословни објекти са тихим услужним делатностима (сервис за бицикле, трговина на мало и сл.), као и производни и складишни објекти за потребе малих произвођача чија је производња везана за презентацију и промоцију „Предела Вршачке планине" и у процесу производње користе се лака теретна возила – ЛТВ. Израдом планског документа дозвољено је пренаменити део зоне кућа за одмор ван заштићеног подручја у неку од наведених компатибилних намена само ако се на адекватан начин реше услови заштите животне средине. Увођењем нових садржаја у зону кућа за одмор не сме се нарушити примарна намена „зона кућа за одмор". У зонама кућа за одмор израдом планског документа ЈЛС дефинисати коридоре јавних саобраћајних површина, минималне ширине од 8 m, у оквиру којих дефинисати начин инфраструктурног опремања за потребе планираних садржаја. Код парцелације и препарцелације у овој зони, а за потребе образовања нове грађевинске парцеле, минимална величина парцеле је 1000 m^2. У случају реализације комплекса апартманског типа, приликом формирања грађевинске парцеле у оквиру комплекса минимална величина је 750 m^2. При парцелацији или препарцелацији планирање приватног приступног пута у ширини од минимално 2,5 m дозвољено је само за једну парцелу. Максимална спратност објеката је П + 1 + Пк. Изградња подрумске и сутеренске етаже дозвољена је ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе. На грађевинској парцели обезбедити минимално 40% зелених површина;
- за потоке у насељима за које није утврђена регулација обавезна је израда планског документа на основу смерница утврђених Просторним планом;
- очувати визуелне коридоре ка планинском масиву и непокретним културним добрима уз контролу изградње од стране надлежне службе заштите споменика културе и заштите природе у свим насељима и грађевинским зонама.

2.2. СМЕРНИЦЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА У „ЗОНИ УТИЦАЈА НА ПОСЕБНУ НАМЕНУ" - ПОДРУЧЈЕ ВАН ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

2.2.1. Смернице за израду планских докумената чије је доношење у надлежности Града Вршца ван подручја посебне намене

Сви плански документи Града Вршца, који су у целости или делом у „Зони утицаја на посебну намену" – подручју ван посебне намене, морају се усагласити са планским решењима датим у Просторном плану, у делу који се односи на:

- станишта заштићених и строго заштићених врста, дата у Референталној карти број 3. „Заштита природних добара";
- Услова заштите од елементарних непогода, техничко-технолошких несрећа и уређење простора од интереса за одбрану земље, дате:
  1) на графичком прилогу 3.3. „Природни ресурси и заштита животне средине";
  2) у Правилима уређења, у тачки 1.4.6. „Услови и мере заштите од елементарних непогода и техничко-технолошких несрећа" и у тачки 1.4.7. „Уређење простора од интереса за одбрану земље";
- заштиту од ерозије, поплава и бујица у поточним и речним долинама, уз могућност изградње одговарајућих водних објеката (микроакумулације, ретензије), уз обавезну претходну израду адекватних студија, анализа и адекватне техничке документације у складу са Законом;
- Очувати визуелне коридоре ка планинском масиву и непокретним културним добрима уз контролу изградње од стране надлежне службе заштите споменика културе и заштите природе у Граду Вршцу и дуж државних путева.

У оквиру зоне утицаја на посебну намену, обавезна је примена следећих смерница дефинисаних Просторним планом:

- морају се испоштовати сви услови и мере заштите вредности карактера предела, културне баштине, природе и заштите животне средине дефинисани Просторним планом;
- дозвољено је мењати основну намену површина ван граница просторних подцелина посебне намене само ако се тим изменама не нарушава посебна намена и дефинисане мере заштите;
- дозвољена је изградња производних енергетских објеката на обновљиве изворе енерегије искључиво за сопствене потребе уз обавезну израду одговарајуће техничке документације;

- планским решењима побољшати доступности и приступ у смислу обезбеђивања алтернативних саобраћајних праваца између насеља, туристичких локалитета, планирањем система одморишта и видиковаца уз планирање побољшања услуга и опреме;
- планским решењима побољшати услове за изградњу објеката за потребе задовољавања услуга из области јавних услуга (водоснабдевање, одвођење и пречишћавање отпадних вода, прикупљање отпада, снабдевања енергијом и итд.);
- за потребе интерпретације и афирмације „Предела Вршачких планина" и заштите покретних и непокретних културних добара, обезбедити услове за обављање музејске делатности, тј. образовање дифузног музеја;
- планирати регулацију и уређење водотока и бујичних потока у складу са условима заштите Покрајинског завода за заштиту природе и водним условима;
- За сва планска документа, уз захтев за услове од надлежног завода за заштиту споменика културе, неопходно је затражити и услове очувањана визуелних вредности карактера предела Вршачких планина (визуре и сл.).
- обезбедити пружање ловнотуристичких услуга;
- планирати уређење видиковаца, панорамских путева (јахање, вожња фијакером, уређење прихватних објеката за пловидбу Каналом ДТД), објекте за посматрање природних вредности, објекте за предах и краће/дуже задржавање туриста, објекте за авантуристичке активности;

2.2.2. Препоруке за израду посебних студија, планова и пројеката

Концепција и организација система јавних површина у оквиру посебне намене, реализоваће се превасходно на основу мера и услова утврђених овим Просторним планом. Препоручује се континуирано праћење стања на простору обухвата Просторног плана, посебно постојећих шума и винограда и њихова валоризација, као и стања животне средине. У том контексту, у циљу заштите и унапређења квалитета животне средине, као и подизања нивоа свести о значају природних и културно-историјских вредности укупног простора, предметним Планом посебно се предлаже израда следећих докумената:

- студије утицаја изградње инфраструктурних коридора на структуру и препознате вредности заштићених природних добара (нпр. планирана пруга кроз Заштићено станиште „Мали вршачки рит";
- истраживање могућности формирања „зеленог" појаса уз бујичне потоке у форми плантажа брзорастућих лишћарских врста (који би имали економску оправданост);
- студија могућности успостављања и примене система за пречишћавање отпадних вода путем биљака (Wetland и сл.), која би се, пре свега, односила на просторе планираних акомулација;
- студија могућности успостављања и примене одрживог система прикупљања атмосферских вода биотехничким захватима у Малом вршачком риту (SUDS - sustainable drainage system), којим би се смањио притисак на рецепторе атмосферске воде;
- истраживање локација за изградњу националног центра за селекцију **Банатске жуте пчеле (Apis melifica banatica)** у реону насеља Марковац. Као простор који је од изузетног, стратешког значаја за очување ове расе пчеле прилагођене еколошким и микроклиматским условима подножја Вршачких планина, предлаже се да се, у складу са анализом, распише урбанистичко-архитектонски конкурс за проналажење адекватне локације, обликовање и уређење овог центра;
- студија постављања јавних споменика и спомен обележја на подручју Плана;
- студија анализе простора за успостављање пешачко-бициклистичких веза које ће повезивати насеља са супротних страна Вршачких планина;
- студија оправданости изградње бициклистичко-пешачке стазе уз ДП II реда бр. 126 од Вршца до Страже, којом би се одредио капацитет и начин реализација наведене стазе, а која ће бити предмет планског документа који је у надлежности Града Вршца.

3. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ПРОЈЕКТИ

Планска решења су Просторним планом приказана у складу са циљевима просторног развоја по областима, односе се превасходно на подручје посебне намене, а из њих су генерисане четири групе приоритетних активности:

1. Заштита вредности карактера предела, природних и културних добара;
2. Формирање јединственог заштићеног подручја „Предео Вршачких планина" са умреженим системом туристичких локација и комплетирање садржаја туристичке понуде;
3. Изградња нових и уређење постојећих садржаја спорта и рекреације и специјализованих центара (нпр. Националног центра за селекцију Банатске жуте пчеле и сл.);
4. Развој инфраструктурних система и активности на унапређењу животне средине.

Приоритетне активности на имплементацији Просторног плана утврђују се за период до 2025. године. Приоритетне активности утврђују се по областима од стратешког значаја за подручје посебне намене.

Приоритетне активности 1: **ЗАШТИТА ВРЕДНОСТИ КАРАКТЕРА ПРЕДЕЛА, ПРИРОДНИХ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА**
- **Спровођење границе** посебне намене и просторних подцелина кроз катастарски операт;
- **Институционализација „Предела Вршачких планина"** кроз успостављање савета (повереништва) за управљање активностима на утврђеном подручју;
- **Усклађивање планова управљања** заштићеним природним и културним добрима са одредбама из Просторног плана;
- **Рестаурација** оригиналног изгледа, стилских карактеристика, декоративних елемената и аутентичног колорита одређеног броја кључних објеката народног градитељства у рубним насељима Вршачких ланина;
- **Организовање дифузног музеја**;
- **Успостављање заштите природног наслеђа** у складу са мерама заштите природе у поступку уређења планираних локалитета на просторима који су значајни за очување биодиверзитета;
- **Уређење „Долине потока Месић";**
- **Санација и рекултивација деградираних простора** у заштићеним подручјима и насељима у подручју посебне намене;
- Израда планова за газдовање шумама и **повећање површина под шумама** у складу са планским мерама заштите, уређења и коришћења површина;
- **Формирање заштитних појасева зеленила** у складу са условима заштите природе;
- Израда и реализација програма **развоја научних и образовних функција у заштићеним природним добрима** (пре свега у оквиру Малог вршачког рита);
- **Израда програма презентације и популаризације** „Предела Вршачких планина" и спровођење активности на формирању препознатљивог „бренда";
- **Постављање дисперзивних објеката** у функции заштите и презентације (интерпретације) вредности предела;
- Усклађивање или израда новог **Просторног плана Града Вршац;**

Приоритетне активности 2: **ФОРМИРАЊА УМРЕЖЕНОГ СИСТЕМА ТУРИСТИЧКИХ ЛОКАЦИЈА И КОМПЛЕТИРАЊЕ САДРЖАЈА ТУРИСТИЧКЕ ПОНУДЕ**
- **Уређење постојеће туристчке инфраструктуре и формирање нове** (у складу са Просторним планом). **Приоритет има изградња визиторских центара** у насељима са туристичко-информационим центром и центром за прихват туриста;
- **Обезбедити садржаје** и минималну инфраструктурну опремљеност туристиичко-рекреативних комплекса дефинисану овим Планом;
- **Функционално интегрисање** умреженог система туристичких локација „Предела Вршачке планине" у јединствену понуду;
- **Постављање** система туристичке сигнализације;

Приоритетне активности 3:

ИЗГРАДЊА И УРЕЂЕЊЕ НОВИХ САДРЖАЈА СПОРТА И РЕКРЕАЦИЈЕ

Приоритетне активности 4:

РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА И АКТИВНОСТИ НА УНАПРЕЂЕЊУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Институционална подршка се односи на **активно учешће свих субјеката** који су наведени као учесници у имплементацији овог Просторног плана.

Дугорочни модел могућег управљања простором и финансирања развојних пројеката који директно утичу на афирмацију „Предела Вршачке планине" (комунална и инфраструктурна опремљеност туристичких локација и стаза (коридора), приступачност, израда промотивног материјала, сигнализација и друго) може се реализовати **формирањем управљача** (повереништва) који би располагао и фондом за развој „Предела Вшачких планина".

Нормативне мере

У складу са смерницама за спровођење Просторног плана, приоритетна је израда планова детаљне регулације и урбанистичких пројеката који су у надлежности локалне самоуправе. За имплементацију планских решења која се односе на туризам потребно је ажурирање мастер плана развоја туризма у Вршцу и његово усклађивање са решењима датим овим Просторним планом. У смислу усаглашавања развоја различитих сектора са планским решењима, неопходне су израде програма управљања за „Предео Вршаке планине".

Пројектни задатак, динамика израде и начин финансирања наведених докумената утврдиће се кроз сарадњу надлежних локалних, покрајинских и републичких органа управе, надлежних организација и институција које се старају о планирању и уређењу простора, заштити животне средине, заштити природног и културног наслеђа, као и надлежних комуналних предузећа.

Информатичка подршка

Праћење и координацију активности на реализацији Просторног плана потребно је обезбедити кроз одговарајући информациони систем којим је потребно, поред праћења спровођења мера заштите, уређења и коришћења подручја, омогућити обједињено праћење туристичке понуде, као и праћење комплементарних, секторских активности. Ово ће омогућити перманентну процену укупних ефеката заштите и развоја подручја, као и евентуално доношење корективних одлука, у односу на усвојена планска решења.

Б) ГРАФИЧКИ ДЕО

B) ПРИЛОГ

Списак закона од значаја за израду Просторног плана

Релевантни законски и подзаконски акти су:

- Закон о планирању и изградњи („Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09-исправка, 64/10-УС, 24/11, 121/12, 42/13-УС, 50/13-УС, 98/13-УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19-др. закон и 9/20);
- Правилник о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС", број 32/19);
- Закон о заштити природе („Службени гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 91/10-исправка, 14/16 и 95/18-др. закон);
- Закон о култури („Службени гласник РС", бр. 72/09, 13/16, 30/16-исправка и 6/20);
- Закон о културним добрима („Службени гласник РС", бр. 71/94, 52/11-др. закон, 52/11-др. закон и 99/11-др. закон и 6/20);
- Закон о регионалном развоју („Службени гласник РС", бр. 51/09, 30/10 и 89/15-др. закон);
- Закон о територијалној организацији Републике Србије („Службени гласник РС", бр. 129/07, 18/16, 47/18 и 9/20-др. закон);
- Закон о државном премеру и катастру („Службени гласник РС", бр. 72/09, 18/10, 65/13, 15/15-УС, 96/15, 113/17-др. закон, 27/18-др. закон и 9/20-др. закон);
- Закон о поступку уписа у катастар непокретности и водова („Службени гласник РС", број 41/18, 95/18, 31/19 и 15/20);
- Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС", бр. 129/07, 83/14-др. закон, 101/16 и 47/18);
- Закон о утврђивању надлежности Аутономне покрајине Војводине („Службени гласник РС", бр. 99/09 и 67/12-УС);
- Закон о јавним службама („Службени гласник РС", бр. 42/91, 71/94 и 79/05-др. закон и 83/14-др. закон);
- Закон о експропријацији („Службени гласник РС", бр. 53/95, 23/01-СУС, „Службени лист СРЈ", број 16/01-СУС и „Службени гласник РС" број 20/09 и 55/13-УС);
- Закон о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС", бр. 62/06, 65/08-др. закон, 41/09, 112/15, 80/17 и 95/18-др. закон);
- Закон о сточарству („Службени гласник РС", бр. 41/09, 93/12 и 14/16);
- Закон о ветеринарству („Службени гласник РС", бр. 91/05, 30/10, 93/12 и 17/19-др. закон);
- Закон о добробити животиња („Службени гласник РС", број 41/09);
- Закон о шумама („Службени гласник РС", бр. 30/10, 93/12, 89/15 и 95/18-др. закон);
- Закон о шумама („Службени гласник РС" бр. 46/91, 83/92, 53/93-др. закон, 54/93, 60/93-исправка, 67/93-др. закон, 48/94-др. закон, 54/96, 101/05-др. закон, престао да важи осим одредби чл. 9. до 20.);
- Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Службени гласник РС", број 128/14 и 95/18-др. закон);
- Закон о водама („Службени гласник РС", бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18-др закон);
- Закон о водама („Службени гласник РС", бр. 46/91, 53/93, 53/93-др. закон, 67/93-др. закон, 48/94-др. закон,54/96, 101/05-др. закон, престао да важи осим одредаба чл. 81. до 96.);
- Закон о туризму („Службени гласник РС", број 17/19);
- Закон о угоститељству („Службени гласник РС", број 17/19);
- Закон о спорту („Службени гласник РС", број 10/16);
- Закон о рударству и геолошким истраживањима („Службени гласник РС", број 101/15 и 95/18-др. закон);
- Закон о путевима („Службени гласник РС", број 41/18 и 95/18-др. закон);
- Закон о безбедности саобраћаја на путевима („Службени гласник РС", бр. 41/09, 53/10, 101/11, 32/13-УС, 55/14, 96/15-др. закон, 9/16-УС, 24/18, 41/18, 41/18-др. Закон, 87/18 и 23/19);
- Закон о железници („Службени гласник РС", број 41/18);
- Закон о безбедности и интероперабилности железнице („Службени гласник РС", бр. 104/13, 66/15-др. закон, 92/15 и 113/17, престао да важи осим члана 78. став 1. тачка 5) подтачка (1));
- Закон о интероперабилности железничког система („Службени гласник РС", број 41/18, осим одредаба члана 11. ст. 6. и 7, члана 15. став 2, члана 17. став 19. тачка 1), члана 19. ст. 5. и 6, члана 20. став 2, члана 30. став 4. и члана 33. које се примењују од дана приступања Републике Србије Европској унији);
- Закон о енергетици („Службени гласник РС", број 145/14 и 95/18-др. закон);
- Закон о енергетици („Службени гласник РС", бр. 57/11, 80/11-исправка, 93/12 и 124/12, престао да важи осим одредаба члана 13. став 1. тачка 6) и став 2. у делу који се односи на тачку 6) и члан 14. став 2.);
- Закон о електронским комуникацијама („Службени гласник РС", бр. 44/10, 60/13-УС, 62/14 и 95/18-др. закон);

- Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др. закон, 72/09-др. закон, 43/11-УС, 14/16, 76/18 и 95/18-др. закон);
- Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 25/15);
- Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 88/10);
- Закон о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 36/09);
- Закон о заштити ваздуха („Службени гласник РС“, бр. 36/09 и 10/13);
- Закон о заштити од буке у животној средини („Службени гласник РС“, бр. 36/09 и 88/10);
- Закон о заштити земљишта („Службени гласник РС“, број 112/15);
- Закон о здравственој заштити („Службени гласник РС“, бр. 25/19, осим одредбе члана 115. став 1. тачка 2) овог закона, која се примењује истеком 36 месеци од дана ступања на снагу овог закона);
- Закон о заштити од нејонизујућих зрачења („Службени гласник РС“, број 36/09);
- Закон о управљању отпадом („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 14/16 и 95/18-др. закон);
- Закон о биоцидним производима („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 92/11 и 25/15);
- Закон о хемикалијама („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 92/11, 93/12 и 25/15);
- Закон о цевоводном транспорту гасовитих и течних угљоводоника и дистрибуцији гасовитих угљоводоника („Службени гласник РС“, број 104/09),
- Закон о експлозивним материјама, запаљивим течностима и гасовима („Службени гласник СРС“ бр. 44/77, 45/85 и 18/89 и „Службени гласник РС“, бр. 53/93, 67/93, 48/94, 101/05 -др закон и 54/15 - др. закон; престао да важи у делу којим се уређује област запаљивих и горивних течности и запаљивих гасова);
- Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама („Службени гласник РС", број 87/18);
- Закон о транспорту опасног терета („Службени гласник РС“, број 88/10, чл. 37. које настављају да се примењују на транспорт опасног терета у ваздушном саобраћају, чл. 66-73, члана 84. став 1. тачка 17) и тач. 24)-32) и став 2, члана 87. став 1. тачка 3) и тач. 11)-21) и став 2, као и члана 89. тачка 20) и тач. 34)-53);
- Закон о транспорту опасне робе („Службени гласник РС", бр. 104/16, 83/18, 95/18-др. закон и 10/19-др. закон);
- Закон о одбрани („Службени гласник РС“, бр. 116/07, 88/09, 88/09-др. закон, 104/09-др. закон, 10/15 и 36/18);
- Закон о заштити од пожара („Службени гласник РС“, бр. 111/09, 20/15, 87/18 и 87/18-др. закон);
- Закон о одбрани од града („Службени гласник РС“, број 54/15);
- Уредба о класификацији вода („Службени гласник СРС“, број 5/68);
- Уредба о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник СРС“, бр. 67/11, 48/12 и 1/16);
- Уредба о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, број 102/10);
- Уредба о режимима заштите („Службени гласник РС“, број 31/12);
- Уредба о утврђивању локација метеоролошких и хидролошких станица државних мрежа и заштитних зона у околини тих станица, као и врсте ограничења која се могу увести у заштитним зонама („Службени гласник РС“, број 34/13);
- Уредба о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС“, број 50/12) и др.